B 352/52

350
F 87

(I. Bp. 1f.)

LEÍRÓZVA 1953

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK

TANÁCSÁNAK

HIVATALOS JELENTÉSE

1892., 1893. és 1894. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

FSZEK Központi Könyvtár
0 010002 199091

406
I Bp

BUDAPEST,
NYOMATOTT HEISLER J. KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1895.

1976
B 352/52
9635
350
F 87

Tartalom.

		Lap.
	Bevezetés	3
I.	Szabályozás	5
II.	Dunai új hidak	31
III.	A katonai laktanyák beválttása	75
IV.	Az építési ügy szabályozása	84
V.	Nagykörút	88
VI.	Út-építés	90
VII.	Vízmű	94
VIII.	Csatornázás	105
IX.	Közvilágítás	109
X.	Vasutak	137
XI.	Távirda, telephon	154
XII.	Dunaszahályozási telkek	155
XIII.	Terjedék-egyezmény	161
XIV.	A vár egy részének és a budai Dunapartnak rendezése	167
XV.	A Soroksári-utcza kiszélesítése	177
XVI.	A kir. Curia elhelyezése	181
VII.	A kisajátítási törvény reviziója	183
XVIII.	A tanács alkalmazottjainak segélyalapja	190
XIX.	Személyi ügyek	193
XX.	Vegyesek	194
XXI.	Statisztikai adatok és kiválóbb építkezések	199
	Befejezés	226

Mellékletek.

1.	A fővárosi pénzalap 1892. évi zárszámadása	228
2.	„ „ 1893. „ „	232
3.	„ „ 1894. „ „	236
4.	A nagykörúti alap 1892. „ „	240
5.	„ „ 1893. „ „	242
6.	„ „ 1894. „ „	244
7.	A Nagykörúti kölcsönalap 1892. „	246
8.	„ „ 1893 „	248
9.	„ „ 1894. „	250
10.	Kossuth Lajos-(Hatvani-)utczai kisajátítási alap 1894. évi zárszámadása	252
11.	Az új hidakkal kapcsolatos rendezésekre szolgáló alap 1894. évi „	254
12.	Katonai laktanyák építési alap 1894. évi zárszámadása	256
13.	A nagykörúti kölcsönalap 1893. évi előirányzata	258
14.	Belkezelési költségelőirányzat 1893. évre	260
15.	„ „ 1894. „	262
16.	„ „ 1895. „	265

406
I Bp

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK

TANÁCSÁNAK

HIVATALOS JELENTÉSE

1892., 1893. és 1894. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

4

BUDAPEST FŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

BUDAPEST,
NYOMATOTT HEISLER J. KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1895.

Nagyméltóságú magyar királyi Ministerium!

A működésünkről szóló utolsó jelentés az 1891-diki év végeig terjedt. Ez alkalommal az 1892—94-diki években felmerült nevezetesebb mozzanatokat fogjuk vázolni és kiegészítésül csatoljuk az általunk kezelt közalapok zárszámadásait és belkezelési költségelőirányzatainkat.

A megjelölt három évi időszakban számos nagyhorderejü kérdés került megoldás alá, melyekről külön fejezetekben fogunk szólani.

A legfontosabbak egyike: a balparti vizvezeték ügye. A két ellentétes rendszer küzdelme — legalább egyelőre véget ért. Mert bár nem válhatott meggyőződésünkké, hogy a székes főváros álláspontja az, mely a vízellátás szerencsés megoldásának garantiáit nyujtja: mindazonáltal a rögtöni cselekvés kényszerítő szükségének nyomása alatt megadtuk a hozzájárulásunkat ahhoz, hogy a balparti u. n. végleges vízmű a káposztás-megyeri határban, nem ugyan az eredetileg tervezett vízszintes, hanem a Salbach B. drezdai közmunkatanácsos által ajánlott vertikalis kutak rendszere alapján építtessék. A székes főváros önkormányzati jogának tekintetein kivül különösen két ok indított bennünket ezen elhatározásra. Az egyik abban a körülményben gyökerezett, hogy parancsoló szükséggé vált a balparti városrésznek minden áron vizet adni. A helyzet e tekintetben oda fejlődött volt, hogy a rendszer alárendelt kérdés szinvonalára szállt le; döntő volt a rögtöni segítség szempontja. A másik okot, a mely elhatározásunkat ellenkező nézetünk daczára némileg megkönnyítette, az előzőleg eszközölt próbaszivattyúzások eredményéből merítettük, annak a belátására jutván, hogy a függőleges kudak rendszerével a káposztás-megyeri határban annyi víz lesz nyerhető, melyet már érdemes a balparti városrész ellátására biztosítani. Megvalljuk azonban, nem ringathatjuk magunkat abban a reményben, hogy a Káposztás-Megyerre telepített vízmű hosszu időre fogja tőlünk távol tartani a vízellátás azon bajait, melyekben eddig szenvedtünk. Óhajtjuk, hogy a jövő a vérmes reményeknek adjon igazat!

Sokkal több megnyugvást örömet találunk a hídkérdés megoldásában. Mert míg eleinte csak egy híd építéséről volt szó, az 1893. évi XIV. t.-cz. két híd építését rendelte el. Oly vívmány, melyet remélni is alig lehetett. A két új híd a székes főváros további szerencsés fejlődésének mindenesetre hatalmas rúgója s különösen az esküteri híd egyúttal előidézője lesz azon mélyreható szabályozási műveletnek, melyre a belváros annyira rászorult.

Méltán sorakozik e nagyszabású alkotáshoz a laktanyák megváltása. Az erről szóló 1894. évi XX-ik t.-cz., valamint örökbecsü dicsősége lesz a kezdeményező magas kormánynak, épp úgy soha el nem porladó mértföldjelzője marad a székes főváros hatalmas arányú továbbfejlődésének, melynek az egész ország méltó várakozással és biztos reménynyel nézhet elébe.

A felvirágzás módját és feltételeit vannak hivatva megadni azok a szabályozási tervek is, melyek főleg a város külsőbb vidékeire, részben már elkészültek és megállapíttattak, részben pedig még munkában vannak és lehetőleg gyors egymásutánban fokozatosan megállapítás alá fognak jutni. Mint az előbbieknél, úgy az utóbbiaknál is minden figyelmünket szenteljük arra, hogy ezen ujabb szabályozási tervek egy nagy város mindazon igényeit teljesen kielégítsék, a melyekkel emberileg lehetséges előre számot vetni.

Közúti közlekedési eszközeink terjedése, szaporodása és tökélyesbülése, különösen pedig a lóvasuti hálózat küszöbön lévő átalakítása villamos üzemre, szintén egyike azon örvendetes jelenségeknek, a melyekből a jelenre és jövőre egyaránt kedvező következtetéseket vonhatunk le. A középítkezéseknél és a magánépítkezéseknél valósággal lázas tevékenységről kell szólanunk. A mi a középítkezéseket illeti, külön is szivesen emlékezünk meg róla, hogy a székes főváros a főgyűjtő csatorna építésével, mely alapját képezi a balpart csatornázási rendszerének, örvendetesen halad előre. Ugyanezt mondhatjuk a vásárcsarnokok építéséről és a folyamatban levő többi közmunkákról.

A magánépítkezések számaránya valóban minden várakozást meghalad. Minden év építkezéseiből egy-egy kisebb város telnék ki. Hatással van erre az 1896-diki országos kiállítás is; de nagyban és egészben a megfejtő magyarázat mégis csak a pénztőkéknek városunk jövőjébe vetett bizalmában rejlik.

Az építési kedv ilyen erőteljes nyilvánulásánál különös megnyugvásunkra szolgál, hogy az illetékesség kérdése végre tisztába hozatván, megalkothattuk az új építésügyi szabályzatot; és mondhatjuk, bármily nehéz volt is a feladat, a szabályzat egészben véve a kielégítendő követelmények szinvonalán áll. Jele ennek az az érdeklődés is, melyet a haladottabb nyugat városai a szabályzat iránt tanusítanak.

Hivatásunk teljesítésére az anyagi eszközök aránylag csak igen korlátolt mértékben állanak ugyan rendelkezésre; mindazonáltal pénzügyeink megzavarását sikerült eddiggelé elhárítanunk, sőt a nyomasztó $2^1/_2$ milliós nagykörúti kölcsönterhétől is megszabadultunk, azt kincstári előleg igénybe vételével teljesen visszafizetvén. Másrészt különleges és nagyobb pénzáldozatot igénylő feladatokhoz, minő pl. jelenleg a Kossuth Lajos-utcza kiszélesítése, melynek költségeit a székes fővárossal közösen viseljük, a kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalap az állampénztárból külön dotatióban részesül. Az alap készpénz-állománya ez idő szerint nagyon meg van apadva a miatt, hogy a székes főváros tetemes hátralékba jutott azon költségek fele részének fizetésében, melyek az általunk közös költségen létesített várbeli új út és a budai körút építéséből merültek fel. Egyebekben zárszámadásainkra hivatkozva, áttérünk a részletekre.

I.

SZABÁLYOZÁS.

I. Kerület.

A várkapuk megszüntetése.

A vár négy kapúja közül a tabáni oldalon levő a királyi palotai építkezések, a fehérvári kapú pedig a várba vezető új út építése következtében megszünt. A másik kettőnek sincs már semmi czélja, sőt mint a közlekedés jelentékeny akadálya a mai viszonyokba már nem illik bele. Felhívtuk tehát a székes fővárost, hogy különösen az élénk forgalmi ponton levő Ferencz József-kapú eltávolításáról gondoskodjék. A középítési bizottság oda nyilatkozott, hogy a Ferencz József-kapú egyelőre maradjon meg, de ebben a véleményben nem osztozhattunk. Eltekintve ugyanis attól, hogy nem lehet kétséges, mikép e kapú eltávolitása közlekedési szempontból felette kivánatos, figyelni kivántunk arra is, hogy a kapúval határos telkek lehetőleg minél előbb újból beépíttessenek, ez pedig, míg a kapú ott áll, nem várható. Ezért a Ferencz-József kapút még annak az árán is el kivántuk távolítani, hogy a helyzet szépészeti szempontból a mostaninál egyelőre kedvezőtlenebbé válik. A mi pedig a bécsi-kapút illeti, miután azzal egy feljárat van kapcsolatban a bástyára, az eltávolítás csak úgy volna czélszerű, ha egyidejűleg a környék is véglegesen rendeztetnék. Minthogy azonban ennél sürgősebb feladatok várnak megoldásra, ez a rendezés rögtönösen nem történhetik meg, de közlekedési szempontból egyelőre nem is mulhatatlanúl szükséges, mert a várhegy nyugoti oldalán épített új út, különösen kedvező lejtési viszonyainál fogva alkalmas arra, hogy a várba irányuló forgalom nagy részét magához vonja. Ily körülmények között elégségesnek találtuk, hogy a bécsi-kapúnál egyelőre csupán a közlekedésre szolgáló nyilás tágíttassék egyrészt a beiktatott szabadon álló pillér eltávolításával, másrészt a kaszárnya melletti kapúfal lefaragásával, annyira, a mennyire ezt a kaszárnya épület biztonsága engedi.

Azt kivántuk tehát a székes fővárostól, hogy a kivitelről ezek értelmében gondoskodjék.

A kelenföldi szántó földek árvíz elleni biztositása.

A kelenföldi szántóföldek gyakrabban lévén az áradás veszélyének kitéve, a székes főváros szükségesnek látta e baj orvoslásáról gondoskodni. A czélzatot magunkévá téve, az elénk terjesztett javaslatot és tervet, bár csak részleges orvoslást nyujthat, elfogadtuk.

Az Istenhegyi költő utczát a tündér-úttal összekötő-út, továbbá a Mártonhegyi-út folytatása.

A telektulajdonosokra és a kiránduló nagy közönségre való tekintetből ezeket az utakat fontos közlekedési vonalaknak tartván, óhajtottuk volna, hogy azok — mint eredetileg tervezve volt — 5 méteres kocsiúttal és járdákkal építtessenek ki; de a telektulajdonosok saját jól felfogott érdekeik ellenére is vonakodtak a szükséges területet átengedni. Hozzájárultunk tehát

ahoz, hogy a szóban levő utak jelenlegi szélességükben, folyóka-kövezéssel rendeztessenek.

A budai és ó-budai dülők magyar elnevezése.

Az eddigi német nevek helyett a székes főváros javaslata értelmében a budai és ó-budai dülőket magyar nevekkel láttuk el. Ezen új elnevezés a hajdani dülők kiterjedésére is módositó befolyással van és ehez képest a telekkönyvek sürgős átalakitást igényelnek. Felhivtuk a fővárost, hogy az ehez szükséges térképet az új dülőbeosztásnak megfelelően készittesse el.

Honvéd főparancsnoksági épület telkének szabályozása.

A honvédfőparancsnokság épületének helyéül, hogy az a honvédelmi ministeri palotával kapcsolatba jöjjön, a várbeli evangelikus templom, paplak és iskola telke a közbeeső magántelkekkel összefoglalva szemeltetett ki, melyet a honvédelmi minister úr akként kivánt szabályozni, hogy az épitési vonal a dísztér felé a telek régi határvonaláig kitolassék. E kivánságot egészben nem teljesithettük, mert a Szent-György-utczának a disztérbe való betorkolásánál a megállapitott 11 öl szélességet, tekintettel az itteni, főleg ünnepélyességek alkalmával uralkodó nagy közlekedésre, nem szállithattuk le, mert továbbá a dísztéri Kovács-féle saroktelek szabályozását is módosítani kellett volna, ami lehetetlen volt, már azért is, mivel e telken háromemeletes ház épitésére az engedély már előzőleg kiadatott. A telek épitési vonalát tehát, a várba vezető új út torkolatának megfelelő módositása mellett, némileg ugyan kitolva, de úgy állapítottuk meg, hogy a Szent-György-utcza torkolata össze ne szoruljon.

A várbeli új evangelikus templom.

A dísztéren állott evangelikus templom és tartozékai a honvéd főparancsnoksági épület miatt kisajátitandó lévén, az egyházközség feltétlenül ragaszkodott a kártalanitás azon módjához, hogy részére a várban, más alkalmas helyen templom, iskola és paplak épittessék, A honvédelmi minister úr e czélre a bécsi kapuval szemben fekvő Szupp-féle telket szerezte meg és az épitkezést az egyházközség kivánságára a Verbőczy-utczában és a Fortuna-utczában azon szabályozási vonalon tervezte, melyet részünkről eredetileg arra az esetre vettünk kilátásba, ha a nevezett két utcza közötti telektömb, úgy, amint a m. kormánynál ez iránt már előbb külön kérelmeztünk, kisajátíttatnék. Noha azonban ezen kérelmünk sorsa felől akkor még nem voltunk tájékozva, a szabályozást önmagában is feltétlenül helyesnek ismervén fel, azt a templom épitése alkalmából véglegesen megállapítottuk, megengedvén azt is, hogy az épitkezéshez a bécsi kaputérből mintegy 12 m^2 terület foglaltassék el.

József főherczeg palotája.

József csász. és kir. főherczeg Ő Fensége a várban levő honvédfőparancsnoksági épületet oly czélzattal vette meg, hogy a telket a Bánffy-utczával és tovább a volt fehérvári kapúig fennálló apróbb házak telkeivel kiegészítse és a csatolandó új területen lakásához kertet létesítsen. Ez a szándék, melynek kivitelét kedves kötelességünknek ismertük előmozdítani, a Bánffy-utcza felhagyását, ez pedig viszont azt vonta maga után, hogy az alagút mellett fel a várba tervezett s részben már megépített lépcső áthelyeztessék. E részben határozatba ment, hogy, a lépcső a honvédfőparancsnoksági épületnek körülbelül éjszaknyugoti sarkára vitetvén fel, innen a várfal alatt mintegy 12 mtr szélességben délfelé vegye irányát és a honvédfőparancsnoksági épület s a lovardaépület közötti utczába, ennek közvetítésével pedig a Szent-György-térre vezessen.

A Kelenföld szabályozása.

A tanács műszaki osztálya által ide vonatkozólag kidolgozott terv a Németvölgy azon részének szabályozását is felöleli, melyet az Alkotás-utcza, Enyedi-utcza, németvölgyi-út és a felső németvölgyi árok határol. Figyelemmel arra, hogy a város ezen része két igen fontos forgalmi ér, a Duna és a kelenföldi állomás közt terül el, s a vidék egy része gyártelepek czéljára van kijelölve, a tervezésnél a következő főbb szempontok szolgáltak irányadásul, és pedig hogy

1. a Duna minden tekintetben lehetőleg kihasználható legyen;

2. a kelenföldi állomás czélszerű kapcsolatba jusson a Dunával, a budai közvágóhíddal, a gyártelepek czéljára kijelölt területekkel és a város belsejével is;

3. a Duna balparti városrész főbb közlekedési útjai, a Vámház- és Ferencz-körútak megfelelő folytatást nyerjenek a Duna jobbparti városrészekben;

4. az új Farkasvölgyi temető minden irányban czélszerüen meg legyen közelíthető;

5. a szabályozás minél könnyebben legyen létesíthető s módot adjon a telkek czélszerű rendezésére és a terület megfelelő lecsapolására;

6. a szabályozási tervbe a hegyi vizek levezetésére vonatkozó terv beilleszthető legyen és addig is, míg ez útóbbi teljes egészében végrehajtatik, a mai vizlevezető árkok működésükben akadályozva ne legyenek;

7. templom, iskola, vásárcsarnok, park s egyébb közczélokra, kellő helyen elégséges terület maradjon rendelkezésre;

8. a szükség és czélszerüség tekintetei mellett a szépészeti igények is kielégitést találjanak;

9. a fekszinek a szabályozási tervvel egyidejüleg végleges megoldást nyerjenek;

A Duna és a kelenföldi vasuti állomás czélszerü kihasználása és összeköttetése czéljából a Duna partján a műszaki osztály 20 öles utat tervezett megfelelő terekkel s abból a közúti forgalom számára az utaknak egész hálózata vezet a pályaudvar felé.

Ezen utak közül a főbb forgalmi eret képezők 18 és 12 öl szélesre, a többiek pedig 8 ölre vétettek.

Minden főközlekedési út közúti vasút felvételére is szolgál, mely a gyártelepekre és közvágóhídra való tekintettel iparvasút jellegével is birhat, mert a pályaudvarral délről a budafoki határúthoz legközelebb eső főúton de északról is összeköthető, az összekötő vasút mentén tervezett úton.

A most leirt és helyi forgalmat közvetítő út vonalakon kivül a városi forgalommal való kapcsolat czéljára tervezte a műszaki osztály az átló útat és a budai külső körutat, melynek létesitésével alapja vettetik meg a végnélküli közúti vasúti vonalnak; másrészről főerét képezendi e körút valamennyi meglevő és létesitendő útvonalaknak is, nevezetesen abból indúl ki a dunaparti-, ó-promontori-, fehérvári-út, továbbá az átló-út, az Erzsébetsósfürdőhöz vezető út, a farkasvölgyi temetőbe vezető út, megjegyezvén, hogy ez utak közúti vasúttal terveztetnek.

A tervezett úthálozattal továbbá az Orbánhegy, Mártonhegy és Istenhegy a legegyenesebb vonalon, tehát a legrövidebb idő alatt érhető el.

Az utak amennyire lehetett a mai vonalaikon vannak megtartva így

például a budaőrsi-út, a fehérvári-út és az ó-promontori-út meghagyattak egészen jelenlegi vonalaikon; nagyobbára ez történt a dülő utakkal is.

A szabályozási terv, hegyi vizek levezetésére tervezett műárkok irányát mind megtartja, kivéve az alsó németvölgyi árokét, mely áthelyezendő volt, mert a város fejlődési célokra kijelölt területén haladt, célszerütlenül metszette a telkeket és jelentékeny hossza miatt esetleges beboltozása sokba került volna.

A hegyi vizek elvezetésére szolgáló medrek a szabályozás által érintve nincsenek, kivéve ismét az alsó németvölgyi árkot, mely a szabályozás végrehajtása előtt úgy életbiztonsági, mint közegészségi szempontból is okvetlen áthelyezendő leszen.

Lényeges változást szenvednek a fekszinek, ennek oka a Kelenföld sajátságos fekvése, az a Duna egyik völgyét képezvén, körülzárva hegyekkel és mendenczéjét képezi a keserü vizeknek is.

A magasan fekvő területek fekszinei lehetőleg megtartattak, míg a legmélyebb részeken az összekötő vasút felett + 7.58 m. és ez alatt + 7.30 méterre terveztetik a fekszin felemeltetni.

Az árviz elleni védekezés szempontjából úgy az egész dunaparti, mint a budafoki határutat, nemkülönben a hegyi vizeket levezető és a Dunába ömlő nyitott főárok partját + 9.00 mtr. fekszinre tervezi a műszaki osztály felemelni.

A székes főváros és e tanács küldötteiből alakított vegyes bizottság a fent vázolt tervet alaposan átvizsgálván, azon nézetének adott kifejezést, hogy a terv a Kelenföld szabályozását minden tekintetben nemcsak jól, de határozottan igen szerencsésen oldja meg, tekintsük bár a gyári városrész, a kelenföldi pályaudvar, a hegyi vizek levezetése avagy a sós-fürdő és keserüviz források érdekei szempontjából; e mellett nyitva tartja a lehetőséget arra, hogy a Dunapart a tervezett általános szabályozás keretén belül tetszés szerint kikötőnek, közraktáraknak, avagy pályaudvarnak legyen felhasználható.

Mindezeknél fogva a vegyes bizottság a szabályozási tervet általánosságban örömmel üdvözölte és azt a bemutatott fekszini tervezettel együtt elfogadásra ajánlotta, csak a részletekre nézve hozván javaslatba a következő módositásokat:

1. az összekötő vasúti töltés északi oldalán, a töltés lába és a hegyi viz vezetésére hivatott műárok között vasuti célokra $3^1/_2$ öl szélességü szalag volt fentartva; ennek a szélességét a vegyes bizotmány 6 ölre kivánta kiterjeszteni, főleg azon okból, hogy a kérdéses műárok a vasúti töltés minél nagyobb biztonsága érdekében az utóbbitól $3^1/_2$ öl helyet 6 öl távolságra jusson;

2. azon átló utat, mely a kelenföldi pályaudvaron keresztül a terv szerint áthidalással volna hivatva összeköttetést létesiteni a budaőrzsi úttal, a bizottmány fentartotta ugyan a távolabbi jövő érdekében; mégis figyelemmel arra, hogy addig is, míg ezen most emlitett összeköttetés szüksége beállana, a jelenlegi összeköttetést eszközlő, az összekötő vasúti töltés északi oldalán haladó út, mint ezidő szerinti főközlekedési ér, 10 ölre szélesbítendő ki.

A Kelenföld és a Németvölgy egy részének szabályozási tervét a

székes fővárossal egyetértőleg a vegyes bizottság javaslata szerint állapítottuk meg.

A Gellérthegy s abályozása.

Tárgyalásra került továbbá a Gellérthegyre vonatkozó szabályozási terv. Ez a részlet magában foglalja az I. ker. azon területének szabályozását, mely az Attila-körút, Szt.-János-tér, Gellérthegy-utcza, Czakó-Sáncz- és Orom-utcza határol. E terület egyik része magasan, a másik része pedig mélyen feküdvén, ehhez képest a szempontok is különbözők voltak, melyeket a műszaki osztály a terv készitésénél alapul vett.

A kimagasló Gellérthegy-oldal jelen állapotában egyáltalában nem volt alkalmas arra, hogy az kies fekvéséhez méltóan rendeztessék. Ezért volt szükséges az ottani apró viskókat kisajátitani s bár ez még nincs befejezve, a szabályozási terv készitésénél e házikok már nem létezőnek tekintettek. Kiindulásul szolgált az a törekvés, hogy e helyen a kiváló természeti előnyök felhasználásával oly díszes városrész kifejléséhez jussunk, mely a székes fővárosnak maradandó vonzerejét és nevezetességét képezze.

E czél elérése végett gondoskodik a szabályozási terv arról:

1. hogy úgy a nehéz mint a könnyü járművek számára kényelmes megfelelő utak keletkezzenek;

2. hogy ezen utak a környék úthálózatának kiegészitő részét képezzék és lehetővé tegyék az összes magasan fekvő utak forgalmának lebonyolitását;

3. a hegyoldalt úgy tagolják, hogy az azok közt keletkezendő telektömbök czélszerüen felosztathatók és a parczellák úgy szépészeti mint gazdaságossági szempontból a lehető legelőnyösebben kihasználhatók legyenek.

Ezen általanos elvek szem előtt tartásával és különös tekintettel az eskütéri hídra, ebből kiindulva a hegyoldalon egy 12 mtres fő-út van tervezve, mely az Attila-körúttal párhuzamosan haladva, a Szt.-János-térre illetőleg a Krisztina-körútba torkol. E fő út első negyede 4·5% lejtővel második negyede vizszintesen, harmadik negyede közel vizszintesen és az utolsó negyede 5·5%-os lejtővel van tervezve. A várhegy és a Gellérthegy között elterülő völgynek tehát az Attila-körút és az árok-utcza betudásával 3 főközlekedési ere lesz.

A hegyoldal felső része serpentin utakkal van hálózva, melyek segélyével a Lisznyay-utcza folytatását képező hadnagy-utczai áthidaláson a Naphegy útjai és a kis Gellérthegy a legrövidebb vonalon és igen kényelmesen érhetők el. E serpentin utak szintén 12 mtresek. Lejtési viszonyaik kivétel nélkül az 5%-nek felelnek meg.

A gyalogközlekedés czéljaira lépcsős utak vannak tervezve, melyek arra is alkalmasak lesznek, hogy a hegyi vizek felfogására épi tendő csatornákat befogadhassák.

Az úthálozat közzé alkalmas helyre a nagy közönség czéljaira szolgáló üdülőhely van beiktatva, a terület többi része 300 □ öles nyaraló-telkeknek van szánva.

A mélyebb fekvésü terület szabályozásánál a csatlakozó városrész szabályozási tervét és az ennek alapján eszközölt épitkezéseket már figyelembe kellett venni és ezért a jelenlegi állapoton légenyesebb módositás csak ott van tervezve, a hol az részint az észak felé elterülő városrész,

részint a Gellérthegy oldalára tervezett szabályozáshoz való csatlakozás miatt elkerülhetetlenül szükséges volt.

E részlet szabályozásánál is különös gondot fordított a műszaki osztály a fekszinek czélszerü rendezésére.

A már előbb említett vegyes bizottság ezt a tervet is behatóan megvitatván, úgy találta, hogy az a czélszerüség, kényelem, csin és városrendezés érdekei szempontjából a nehéz feladatot szintén igen szerencsés megoldásra juttatja, s ha a terv egyszer valósággá lesz; a Gellérthegy ma oly dísztelen ezen oldala a fő- és székváros egyik legkiválóbb fénypontja lesz.

A bizottmány tehát általánosságban a Gellérthegyre vonatkozó szabályozási és fekszini tervet is melegen pártolta oly javaslattal mégis, hogy

1. a dunapart és Döbrentei-utcza közti rész szabályozásának kérdése, míg az esküteri híd ügye a kivitel módjára nézve végleges megoldást nyer függőben tartassék, annyival inkább, mert bármely alternativa szerint épüljön a híd, a kérdéses terület ahoz alkalmazandó szabályozása a már ezuttal megállapítani ajánlott további szabályozással czélszerüen össze lesz illeszthető.

2. a tervezett nyaralóparczellák a szikla-utczáig terjedőleg a nyaralókkal való beépités eszméjének elejtése mellett nyilvános park czéljára tartassanak fenn;

3. a Gellérthegy oldalán tervezett fő-út a kőmives-utcza és a Gellérthegy-utcza közti telektömbre a műszaki osztály által inditványozott nyaralószerü beépités elejtendő és e tömb a II. övezetbe sorozandó volna,

4. a Gellérthegy oldalán tervezett fő-út mentén a műszaki osztály az épitkezésekhez a terven előkerteket tüntetvén ki, ezen előkerteket a vegyes bizottság elejteni kivánta, részint mert felettük az előző pont értelmében nem nyaralók, hanem nagyobbára park lesz, részint és különösen azért, mert az illető telkeknek lejtős fekvésük mellett még oly csekély mélységük is van, hogy azokon előkert hagyásával sokszor nem is igen lehetne észszerüen épitkezni.

Ezeket a javaslatokat úgy a székes főváros, mint mi is egész terjedelmökben elfogadtuk, Egyszersmind felhívtuk a székes fővárost, hogy a kelenföldi pályaudvarhoz tervezett utak egyikét minél előbb építse ki, annyival inkább, mert ezt a közutakról és vámokról szóló törvény alapján a kereskedelemügyi minister úr is már régebben sürgeti.

A Gellértrakpart kiépitése.

Ez iránt már 1891-ben felterjesztést intéztünk a földmivelésügyi minister úrhoz, kitől az a válasz érkezett volt, hogy a Gellét-rakpart kiépitését nem tekintheti feladatának; a kiépités kérdése újabban felmerült, kapcsolatban az új hidak ügyével; nevezetesen a kereskedelemügyi minister úr a földmivelésügyi minister úrhoz fordult, kérve a rakpart kiépitését, de az utóbbi ezuttal is tagadólag válaszolt, azt hozván fel, hogy a fővárosi dunaszakasz szabályozva van s részéről intézkedésnek a szüksége nem forog fenn. Ennek következtében a kereskedelemügyi minister úr a pénzügyminister urat kereste meg s jelezve, hogy a Gellért-rakpart mintegy 650 méter hosszú, melyből körülbelül 260 méter a vámházi híd budai feljárójával kapcsolatosan lesz építendő és ennek költségeiről a hidak költségelőirányzatában gondoskodva is van, kérte, hogy lehetőleg a hídépitési alap terhére fedezetről gondoskodnék, melylyel a rakpart folytatólag egész a Rudasfürdőig ki legyen építhető. A pénzügyminister

úrtól vett felhivásra mindenekelőtt azon véleményünknek adtunk kifejezést, hogy a vámházi híddal egyidejüleg mulhatatlanul szükséges a Gellért-rakpartot is, egész vonalában tehát a Rudas-fürdőig kiépíteni, mert ez alapfeltételét képezi a rakparti út kiépitésének, mely nélkül éjszakról nem lehetne kellőképpen a hídhoz jutni, s így ez utóbbi sem felelhetne meg feladatának.

A mi a költségek honnan és mimódon való viselését illeti, véleményünket az 1870. évi X. t.-czikkre és nevezetesen e törvény 3. §-ának c) pontjára alapitottuk, melyből kétségtelenül következik, hogy a sorsolási kölcsönnek egyebek között nemcsak az volt a rendeltetése, hogy a fővárosban a Duna szabályozása keresztül vitessék, de maguk a rakpartok is kiépíttessenek. S hogy a sorsolási kölcsön eme rendeltetése természetszerüleg átszállott a törvényben megjelölt jövedelmi forrásokból képződő törlesztési alapra is, ez hasonlókép kétségtelenül következik a törvény intentiójából, melyet a törvényhozás is így értelmezett, midőn az 1893. évi XIV. t.-czikkel a két új hídnak, az említett jövedelmi forrásokból s a törlesztési alap tartalékából származó feleslegekből leendő építését elrendelte. Valamint tehát az 1870. évi X. t.-cz. útmutatása szerint az új hidak költségei a sorsolási kölcsön törlesztési alapjából fedeztetnek, úgy a Gellért-rakpart teljes kiépítésének költségei is innen volnának fedezendők. Kértük ehez képest a pénzügyminister urat, hogy e rakpart kiépitését elhatározni méltóztassék, annyival inkább, mert ha a kérdést tisztán gyakorlati szempontból tekintjük is, bizonyos, hogy megoldására más mód nincsen.

Út a kőérberekben.

Az érdekeltek a kőérberek dülőben egy 2 öles út nyitásáért folyamodtak és habár e vidék szabályozása még nem került revisio alá, a kérelmet teljesitendőnek találtuk, úgy azonban, hogy miután 2 öl szélességgel az út rendeltetésének e nyaraló vidéken nem felelhetne meg: a jövő tekintetéből kivántuk, hogy az már most 4 öl szélességgel vétessék fel az általános szabályozási tervbe és majdan meghosszabbíttassék a városi erdőig.

A Pauler-utcza folytatólagos megnyitása.

A Pauler-utczának azon szakaszát, mely a roham-utcza és az alagút-utcza közt terül el s a krisztinavárosi arenához vezet, többszöri sürgetésünk folytán a székes főváros megnyitotta; mi pedig gondoskodtunk arról, hogy a Pauler-utcza, roham-, Attila- és alagút-utcza által határolt telektömb szintén szabályozva legyen, minek következtében ezen a ponton nyomban élénk építési tevékenység indult meg és ha a Pauler-utcza egyszer rendezve lesz — és ez már soron van — egyike leend a Krisztinaváros legszebb és legkellemesebb utczáinak.

A mészáros-utcza szabályozása.

Hogy a mészáros-utcza egész vonalában szabályozva legyen, a székes főváros azzal a kérelemmel fordult hozzánk, hogy a még szabályozatlan telkekből eleső terjedékeket sajátítsuk ki. Habár e tanács csak a szabályozási vonalon történt építkezés alkalmából van hivatva a terjedékeket beváltani és minden más esetben a kisajátítás a székes főváros feladatát képezi, a kivánságot kivételesen mégis teljesiteni fogjuk, méltányolván, hogy a fővárosnak erre kisajátítási alapjában most nincs fedezete, hogy másrészt a szabályozás végrehajtása csakugyan mielőbb kivánatos.

A Naphegy szabályozásának modosítása.

A székes főváros a Naphegy szabályozási tervére nézve némely módosításokat kezdeményezett. Ezek szerint a mészáros-utcza folytatásában egy háromszögű tér nyerne beiktatást, a nagy fekszini külömbségek kiegyenlitése végett.

Továbbá a tervezve volt utak részben felhagyatnának, s a jelenlegi, 8 ölre kiszélesítendő dülő utakkal pótoltatnának. E módosított szabályozási tervet elfogadtuk a következő változtatásokkal:

1. a budaőrsi-utat a legközelebbi dülő-úttal összekötő utcza azon szakasza, mely máris létezik, fentartandó;

2. a budaőrsi-út szélessége a mérnöki hivatal által javasolt 13 öl helyett 10 öl legyen, mert az út a forgalom czéljainak így is teljesen meg fog felelni s különben a nagyobb szélesség annál czéltalanabb volna, mert a folytatását képező Csend-utcza csak 8 öl széles.

A budavári plébánia telke.

A várban építendő új plébánia-épület czéljára a Mátyás-templom déli oldalán, a Perényi-utczában szemelt ki a főváros telket. Már előbb szó volt azonban arról, hogy ugyane helyre primási palota építtessék, s habár ezen eszmével a biboros herczegprimás Ő Eminentiája felhagyott, a plébániaépítés kérdésének megvitatásánál annak a belátására jutottunk, hogy a kiszemelt telek plébániaépület czéljára városrendezési szempontból nem alkalmas, mert ez az épület sokkal kisszerűbb volna, semhogy a kiválóan diszes Mátyástemplom méltó szomszédságát képezhetné. Másrészt nem adhatjuk fel a reményt, hogy a herczegprimás Ő Eminentiája az építkezés eszméjére újra vissza fog térni. Bármint legyen azonban, a szóban forgó helyet fentartani kívánjuk olyan középület számára, a mely minden tekintetben idevaló lesz.

II. és III. kerület.

Vadászlaktanya.

A székes főváros által a vadászlaktanya számára a retek-utcza és fillér-utcza közt kiszemelt telket városrendezési szempontból mi is alkalmasnak találván, örömest járultunk ahoz, hogy e laktanyát a főváros itt építse fel. Csupán az épületek elhelyezésére nézve kivántuk, hogy a tiszti pavillon ne előkerttel, hanem a retek-utczai homlokzat-vonalra építtessék, nemcsak azért, mert az építésügyi szabályzat szerint a retek-utczában az utczai vonalon zárt sorban kell építkezni, hanem azért is, mert a szomszédos telken már ház áll és ennek a tűzfala különben örökre takaratlan maradna.

A Christen-féle gödör és környékének rendezése

A székes főváros tervbe vette, hogy a vérmező-utat a széna-tértől az Attila-utczáig és ezzel kapcsolatosan a várfok-utczát valamint azon területet is leásatja, mely a várfok-utcza, Csaba-utcza és a budai körút által van határolva. A leásásnak az lenne egyik czélja, hogy a Christen-féle gödör betömessék. Részünkről a budai körút itteni szakaszának már végrehajtott szabályozását kielégítőnek tartottuk és ezért a fővárosnak további szabályozást czélzó tervét, mely szerint a vérmező-út két részre osztatván, a vár felöli oldala támfal segitségével tartatnék fenn, hogy a másik rész leásása folytán lépcsővel megszakítandó várfok-utczából ugy az Attila-utcza mint a János-kórház-féle kocsival továbbra is le lehessen jutni, már csak abból a szempontból vizsgálhattuk, hogy ezen terv végrehajtásával annyi földanyag nyerhető, a melylyel a Christen-féle gödör mintegy $^3/_5$ részben betölthető. És minthogy e gödör betömését nagyon kivánatosnak találtuk, a terv kiviteléhez hozzájárultunk, annyival inkább, mert a környék leásásával házhelyül igen értékes sík terület fog képződni.

Zsigmond-utcza szabályozása.

A Marczibányi-féle császárfürdői kegyes alapítvány képviseletére hivatott császárfürdői felügyelő-bizottság azzal a kérelemmel fordult hozzánk, hogy a Zsigmond-utczának a Császárfürdő előtti része véglegesen szabályoztassék és a fürdőnek az útba eső része sajátíttassék ki. E kérelem folytán értesítettük a fővárost, hogy a kivánt szabályozást közlekedési okokból mi is kivánatosnak találjuk és hajlandók vagyunk érdekében azt az áldozatot meghozni, mely megfelel a fővárossal a terjedékek beváltása iránt fennálló egyezményünknek. Reméljük, hogy a főváros is méltányolni fogja a szóban levő kegyes alapítvány czélját, melynél fogva az az irgalmasok kórházának fentartására szolgál, reméljük továbbá, méltányolni fogja azokat az előnyöket, melyeket e kórház a fővárosra nézve képvisel, egyszersmind hisszük, hogy ezek folytán a főváros közönsége is kész leend minden lehetőt megtenni arra, hogy a rendezés létrejöjjön. Megjegyezzük egyébiránt, hogy a császárfürdő telkének szabályozási vonalait pontosan megállapítottuk és ez alkalommal a fürdő előtti dunaparti területet nyilvános park czéljára átengedtük, ugyan azon feltételek és módozatok mellett, a melyek a Lukácsfürdőhöz tartozó hasonló területre nézve megállapíttattak. A parkirozás tervét szintén jóváhagytuk.

A Lukács fürdői tó beboltozása.

A Zsigmond-utcza ezen a ponton annyira összeszorul, hogy itt a közlekedés nagy mérvben veszélyeztetve van. Ez a körülmény már a hatvanas években, a közúti vaspálya létesitésekor a tóbeboltozás szükségének a felismerésére vezetett. De a míg a Lukácsfürdő a m. kir. kincstár tulajdonát képezte, a hatóság elmulasztotta a beboltozást végrehajtani. Mikor pedig a fürdő magános kezébe jutott, az a nehézség támadt, hogy a tulajdonosok a fővárosi hatóságtól szavatosságot kivántak, hogy a beboltozás következtében a tó vize sem mennyiség, sem minőség tekintetében nem fog változást szenvedni. Teljesen érthető volt, hogy a főváros vonakodott e szavatosságot elvállalni. Éppen ezért, mikor a Lukácsfürdő tulajdonosai ama dunaparti terület átengedéséért folyamodtak hozzánk, melynek az a rendeltetése, hogy nyilvános park gyanánt a Lukácsfürdőhöz csatoltassék, első gondunk volt, a fürdőtelepet érintő szabályozást minden irányban biztosítani. El is értük, hogy a tulajdonosok 1888. október 6-án kelt kötelező nyilatkozatukban beleegyezésüket adták a tó beboltozásához, kifejezetten lemondván az előbb feltételül szabott szavatosság igényléséről. Noha azonban a főváros a tulajdonossokkal a fürdőtelep szabályozása iránt a kisajátitási egyezséget az általunk létrehozott alku, illetve az imént emlitett nyilatkozat alapján tényleg megkötötte, ismét évek multak el a nélkül, hogy a tó beboltoztatott volna. Ez indított bennünket 1893-ban arra, hogy a beboltozás iránt folyt tárgyalások iratait a székes fővárostól bekivánjuk és műszaki osztályunk által a beboltozás módjára nézve tervet készíttessünk. A műszaki osztály két vagylagos tervet dolgozott ki. Az egyik szerint 4 kőboltozatu áthidalás, a másik szerint pedig czölöprácsozaton nyugvó téglaboltozat létessíttetnék. Beható megfontolás után a fenforgó czél elérésére mindkét tervet alkalmasnak találtuk. Tekintve mégis, hogy a kőboltozat költségei 53086 frtban, a másik megoldás költségei pedig 18492 frt 59 krban voltak kiszámítva, a székesfővárosnak különösen az utóbbi tervet ajánlottuk kivitelre, azzal a figyelmeztetéssel, hogy e terv csak a talaj sondirozása alapján készült s bár a megejtett talajkémlés és a Lukácsfürdő telkén eszközölt építkezéseknél szerzett tapasztalatok valószinüvé teszik, miszerint szikla nem fekszik oly magasan, hogy a czölöpözés lehetetlen

volna, mégis kivitel előtt e feltevés helytállósága iránt talajfurások utján pontos meggyőződés szerzendő.

Ennek kapcsán műszaki osztályunk a Zsigmond-utcza a két fürdő előtti szakaszának ideiglenes rendezésére nézve is tervet mutatott be. E szerint a kérdéses útszakasz addig is, míg a császárfürdő a szabályozási vonalon ujonnan kiépül, úgy rendeztetnék, hogy a Zsigmond-utcza tó felőli részén, melynek niveauja később leszállítandó lesz, a járda járdakőből, a kocsiút pedig gránitkoczkaburkolattal készíttetnék, míg a Lukácsfürdő oldalán, mely már ezúttal a végleges niveauba jönne, asphaltjárda és asphaltkocsiút létesíttetnék, ez utóbbi különösen azért, mert ezen útrész a forgalom fő vonalától félre esik és mintegy kocsiállomás jellegével bir. Ezen ideiglenes rendezési tervet, melynek költségeit műszaki osztályunk 74704 frt 55 krban irányozta elő, helyesnek találván oly felhivással közöltük a székesfővárossal, hogy azt szintén elfogadni, a tó beboltozását siettetni és általában gondoskodni sziveskedjék arról, hogy az egész rendezés még a kiállitás előtt megtörténjék, mert a mai állapot közlekedési szempontból már rendes viszonyok között is türhetetlennek bizonyult.

Ezek kiegészítéseül fel kell még emlitenünk, hogy a lóvasúti hálózat villamos üzemre átalakitása ügyében tartott közigazgatási bejárás alkalmával az a kivánság merült fel, hogy az átalakitással egyidejüleg a vágányok a Zsigmond-utczában a végleges vonalra fektettessenek. Ennek a Lukácsfürdői tó beboltozása képezvén előfeltételét, nehogy a székesfőváros költségvetési fedezet hiányában hátráltatva legyen, felajánlottuk, mikép a szükséges költséget előlegezzük, sőt arra is vállalkozunk, hogy a beboltozást a székesfőváros helyett ennek kivánságára végrehajtjuk. Minden ok megvan tehát arra, hogy ez az évtizedek óta huzódó ügy végre elérje gyakorlati megoldását.

Az „Elyps-sétány" rendezése.

E sétány az egész városnak egyik legszebb helyét képezvén, honnan gyönyörü kilátás nyilik a pesti oldalra, örömmel vettük a főváros szándékát, hogy a sétány kies fekvésének megfelelően rendeztessék.

Az erre legutóbb készült tervet tehát egész terjedelmében elfogadtuk, meghagyva azt a lépcsőt is, melyet a középitési bizottság mellőzni ajánlott. A királyi kertből ugyanis a sikló feletti fahídhoz út vezet, melyet a siklónál vasrácskapu zár el. Ez azonban nyitható lévén, czélszerünek látszott biztosítani a lehetőséget arra, hogy e kapun át az Elyps plateaujára le lehessen jutni. Miután pedig az a gyalogút, mely eddigelé erre a czélra szolgált, egy másik út oldal-lejtőjének enyhítése czéljából megszünt, ez a tervezett lépcsővel nemcsak az említett czélszerüségi oknál fogva, de szépészeti tekintetekből is mulhatatlanúl pótlandónak találtuk.

A Trombitás-út szabályozása.

E kérdés tanulmányozása arra a meggyőződésre vezetett bennünket, hogy a trombitás-út leszakadt részének helyreállítása az eddigi vonalon, a mellett hogy igen költséges volna, a közlekedés igényeinek sem felelne meg. Azon a vonalon ugyanis, mely a leszakadt útrészt jelenleg pótolni hivatva volna, a lejtési viszonyok 8—12 %-kal felette kedvezőtlenek. Műszaki osztályunk ennél fogva a trombitás-út szabályozására tervet dolgozott ki, mely szerint a leszakadt útrész helyett új vonal van kilátásba véve. Ez az új útvonal a fogaskerekü vasút állomásával szemben, a retek-útczából indul ki s a pesti kőszénbánya és téglagyár részv. társulat telepének délnyugoti határán, a szárító fészerek mentén haladván, e telep éjszaknyugoti oldalán

kanyarodik be a régi vonalba. Részünkről ezt az új vonalat a kérdés igen előnyös megoldásának találtuk, nemcsak mert kedvező lejtési viszonyainál fogva a közlekedés érdekeit teljesen kielégíti, de azért is, mert e vonal egyszersmind arra is alkalmas lesz, hogy az igen keskeny budakeszi-út forgalmát részben felvegye, azt megossza. A tárgyalás alapjául tehát ezt az új vonalat fogadtuk el. Kapcsolatban ezzel elfogadtuk a trombitás-út folytatólagos régi vonalának a műszaki osztály által javaslatba hozott szabályozását is, és pedig annál nagyobb megnyugvással, mert a jelenlegi vizlevezetések általa háborgatást nem szenvednek, s illetőleg ez érdekben egy, a vizek levezetésére alkalmas útvonal is tervezve van, mely a trombitás-útból lefelé vezet. Midőn ezeknél fogva e szabályozási tervet a székes fővárosnak elfogadásra ajánlottuk, számolni kivántunk azokkal a kötelezettségekkel is, melyek a régi út leszakadása miatt a pesti köszénbánya és téglagyár részv.-társulatot terhelik s az új vonal kérdésének mielőbbi gyakorlati megoldása érdekében legczélszerűbbnek tálálván, hogy ezen ügynek a nevezett társulat bevonásával leendő tárgyalására vegyes bizottság alakíttassék, arra kértük a fővárost, hogy küldötteit e bizottságba nevezze meg.

A retek és nagyrókus-utcza közt új utcza.

A retek-utczai vadászlaktanya a katonai laktanyák beváltására vonatkozó egyezményből kifolyólag fedett lovardával lesz kibővítendő. Ennek következtében a retek-utcza és a nagyrókus-utcza közt tervezve levő új utcza vonalán több rendbeli módositás vált szükségessé, melyek iránt a fővárossal egyetértő megállapodásra jutván, az utczának ekként leendő megnyitása végett a kisajátitást a fillér-utczáig terjedőleg már foganatba vettük.

A Rézmál-, Szemlőhegy-, Vérhalom-, Törökvész- és Nyékdülők szabályozása.

A dunajobbparti részek szabályozásának revisiójára nézve kitűzött programmhoz képest a műszaki osztály elkészitette ezen, részben már a III. kerületben fekvő dülők uj szabályozási tervét, a mely főbb vonásaiban a következő új útvonalakat karolja fel.

1. a III. kerület főközlekedési erének: a Zsigmond-utczának összeköttetése czéljából a Szépvölgy-utcza meghosszabbításában egy 10 illetve 13 öl széles átló útat a Szemlő-hegy-, Vérhalom-, és Zöldmáldülők főforgalmi ere gyanánt;

2. a Szemlőhegy- és Rézmáldülők helyi forgalmának lebonyolítására egy 6 öl széles serpentin utat a kavics-utczából kiindulva s a két dülő meredek oldalain vezetve, akként, hogy a telkek a lehető legkedvezőbben legyenek általa érintve és kiépítésük minél olcsóbban és minél könnyebben legyen eszközölhető;

3. a II. kerület Margit-körúttal való összeköttetés létesitésére az oszlop- és bimbó-utczán át a Rézmál-dülő közepén haladva s a Törökvész-, Vérhalom- és Csatárka-dülő határán elvonulva a Nyéki-dülőben végződő, belül 10 a még rendezetlen külsőbb vidéken pedig 13 öl széles átló utat, mely közúti villamos vasút befogadására is alkalmas;

4. a retek-utcza folytatásaként, illetve a fogaskerekü vasút városmajori pályaudvarának összeköttetése szempontjából 6 öles kígyós utat, mely a téglagyár-telepen keresztül vonulva a szóban forgó dülőkre vezet fel;

5. tervezve van továbbá a budakeszi és hidegkúti utak találkozási pontjából kiindulva a Törökvészdülő meredek, de kies fekvésü oldalára egy 12 mtr széles serpentin-út.

E nagyjában vázolt tervet, mely szerint az új utak maximalis emelkedése nem haladja meg az 5—6%-ot, (a mostani utak emelkedése a 12—15%ot is eléri), tüzetesen megvizsgálván, azt a meggyőződést szereztük, miszerint a terv czélszerűen gondoskodik arról, hogy a könnyü közlekedés igényeinek megfelelő, mérsékelt lejtésü olyan átló utak létesíttessenek, amelyek egyrészt a völgyben levő főközlekedési erekből indulnak ki, másrészt a hegyoldalokon haladó körutakat is felölelik s ekkép a tervezet szerint létrejövend azon egységes úthálózat, melynek segélyével e rendkivül kies fekvésü, gyönyörü kilátást nyújtó hegyvidék minden irányból úgy lesz megközelíthető, a mint ezt azok a modern igények kivánják, a melyek közvetlenül a lakott terület mellett elterülő e nyaraló-vidék iránt méltán támaszthatók. Meggyőződtünk, hogy a terv készítésénél kellő figyelem fordíttatott arra is, hogy a hegyi vizet vezető árkok ne használtassanak egyszersmind közlekedésre; megnyugvást szereztünk, hogy a terv szerint a vidék viztelenitése akkor is zavartalanul lesz eszközölhető, ha a szabályozás csak részenként vitetik keresztül; továbbá gondoskodik a terv olyan közterületek hagyásáról, a melyek középület, piacz és pihenő czéljaira szükségeltetni fognak; a mi pedig a tervbe vett nagy, nyilvános parkot illeti, ennek helye és területe úgy van megválasztva, hogy a közönség azt czélszerüen és élvezettel fogja használhatni. Mindezeknél fogva a kérdéses szabályozási tervet, mint olyat, mely a feladatot gondos körültekintéssel, jól, czélszerűen és egyáltalán szerencsésen oldja meg, elfogadtuk, azzal a különbséggel, hogy a mecset-utcza eddig tervezve volt folytatását a Niedermayer-utczától a kavics-utczáig elejtettük. Elejtettük ennek következtében azt a lépcsőt is, mely a császárfürdő és Lukácsfürdő közötti sikátor folytatásában a mecset-utczára felvezetett volna. A Rézmál- és Szemlőhegy e meredek oldala ugyanis a császárfürdőhöz tartozik és parkul használtatik s így a mecset-utcza említett folytatására telekrendezési szempontból szükség nincsen, a parknak pedig csak hátrányára lehetne. A mi pedig a lépcső elhagyását illeti, a közlekedésről a kavics-utczából kiinduló serpentin-úttal van gondoskodva. Ilyen értelemben leendő hozzájárulás végett a tervet átküldöttük a székes fővároshoz, a hol az jelenleg tárgyalás alatt áll.

A III. ker. Radl-árok szabályozása.

Ez iránt a székes főváros mutatott be tervet, melynek értelmében a Radl-árok kellő kiszélesítés és vonalának kiigazítása mellett a Szépmezőn találkozik az aranyhegyi árokkal. E tervet elfogadtuk, de elleneztük, hogy a vizek egy része a vörösvári-úton és folytatólag a filatori-gát mentén találjon levezetést, mert a Radl-árok szelvénye elég nagy arra, hogy az összes vizeket befogadhassa. Noha továbbá a hegyi vizek elvezetése kérdésében az az elvi megállapodás jött létre, hogy a főbb közlekedési utak áthidalandók és ennek ellenére a bécsi-úton a vizek teknőalakú kövezeten vezettetnek, mégis, nehogy e sürgős rendezés halasztást szenvedjen, nem tettünk kifogást az ellen, hogy a bécsi-úton a hídépítés egyelőre elmaradjon.

Ó-budai Zsinagógia.

E zsinagóga telkére a főváros által javaslatba hozott szabályozási módositást, mely szerint a telekből csak a Lajos-utczára vétetik el 160 □-öl terület, elfogadtuk; de szemben a középítési bizottság javaslatával, mely szerint a telek megmaradó része beépíthető volna, kimondottuk, hogy a zsinagóga előtti tér minden esetre szabadon maradjon, mert tekintettel a zsinagóga előtti nagy forgalomra, mely kivált nagyobb ünnepek alkalmával tapasztalható, a kérdéses terület szabadon hagyására már biztonsági szempontból

is szükség van. Ezzel kapcsolatban a tél-utcza és a Zichy-utcza szabályozása is tárgyalás alá jövén, ennek során a tél-utczát 4 ölre, a Zichy-utczát pedig 6 ölre kiszélesíteni határoztuk.

IV. kerület.

A hatvani-utcza szabályozása.

Az 1893. évi XIV. t.-cz. 3. §-ának rendelkezéséhez képest a hatvani utcza, mely időközben Kossuth Lajos-utczának neveztetett el, 13 ölre (24 mtr 654 milliméterre) kiszélesítendő, természetesen az északi oldalon. Az idevonatkozó szabályozási tervet egyetértőleg a székes fővárossal megállapitottuk és miután a törvény csak arról intézkedik, hogy e szabályozási müvelet költségei fele részben a kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalapból, fele részben pedig a fő- és székváros közönsége által viselendők, megegyeztünk abban, hogy a törvényben körülirt intézkedéseket e tanács fogja végrehajtani. Megemlítve, hogy a fővárosi pénzalap a költség reá eső hányadának fedezetére az államkincstártól megfelelő dotatióban részesül, jelentjük, hogy a Kossuth Lajos-utcza, újvilág- és koronaherczeg-utczák közti szakaszának éjszaki oldalán fekvő telkek tulajdonosai telekkönyvileg feljegyzett kötelező nyilatkozatot adtak arra nézve, hogy házaikat az új szabályozási vonalnak megfelelően az 1898. év végeig kiépitik. Kivételt képez a Kossuth Lajos-utcza és gránátos-utcza sarkán álló (Dreher-féle) ház, melynek tulajdonosa az említett kötelező nyilatkozatot nem állitotta ki. Az 1893. évi XIV. t.-cz. biztosítja, hogy ennek következtében ezen ingatlan kisajátitása azonnal foganatba legyen vehető; s ha azon telektulajdonosok, akik a beépitésre vonatkozó kötelező nyilatkozatot kiállitották, ebbeli kötelezettségüknek 1898. év végeig eleget nem tennének, úgy a kisajátitás ellenökbe is azonnal eszközölhető lesz. Ami a Kossuth Lajos-utczának azon szakaszát illeti, mely a Károly-körút és az újvilág-utcza közt terül el, itt az északi oldalon állott összesen két ház közül az újvilág-utczára sarkot képezett Leitersdorfer-féle ház már kisajátittatott, és a telekből fenmaradt terjedék kisajátitási áron átengedtetett az országos casinó újvilág-utczai szomszédos telkéhez, mely igy kiegészitve a szabályozási vonalon, a mint lehetővé vált, rögtön kiépités alá vétetett. A Károly-körútra sarkot képezett Grünbaum és Weiner-féle ház szabályozása pedig olyan megoldást nyert, hogy a telekből csak az utczára eleső terjedéket sajátitottuk ki, a többit meghagytuk a tulajdonos czég birtokában, azzal a kötelezettséggel, hogy a szabályozási vonalon az új ház épitését 1894-ben megkezdeni és 1895. augusztusig befejezni tartozik. Ebből kitünik, hogy a Kossuth Lajos-utczának a Károly-körút és újvilág-utcza közti része 1895-ben már szabályozva és — mint a székes fővároshoz intézett felhivásunk nyomán remélhetjük — nyomban rendezve is lesz. Felemlíthetjük egyébiránt, hogy a Kossuth Lajos-utcza és újvilág utczára sarkot képező, az egyetemi alap tulajdonát képező telek a szabályozási vonalon immár szintén beépités alatt áll, miután az eleső rész kisajátitása iránt a vallás- és közoktatásügyi minister úrral egyezséget kötöttünk.

A koronaherczeg-utcza kiszélesitése.

Más alkalommal kifejtettük már, hogy a belváros szabályozási szempontból igen mostoha viszonyok között van s keskeny utczái a közlekedés igényeinek általában véve alig felelhetnek meg. Gyökeresebb orvoslás remé-

nyével csak az esküteri hid épitése kecsegtethet. Ehez minden esetre nagyobb szabásu szabályozási müvelet válik szükségessé. Egyik részeül tekintendő ennek a Kossuth Lajos-utcza kiszélesítése, melyet az imént tárgyaltunk; a többiről az „Új hidak“ fejezete alatt szólunk. Nem terjed azonban ki e szabályozási művelet a koronaherczeg-utczára, mely a belváros kellő közepén vonulván el, főközlekedési vovalat képezne, de oly szük, (5 öl—6·5 öl) hogy aránytalanul nagy forgalma nemcsak nem folyhat le zavartalanúl, de épenséggel veszélyeztetve van. Mulhatatlanul szükséges tehát a bajon segiteni addig, a míg még lehetséges. Az utcza nyugoti oldalán ez idő szerint még csupa régi ház áll; a másik oldalon is csak két ujabb ház van, t. i. a főposta és a serviták épülete. Ekként nem ütközvén elháríthatlan akadályba az utczát az emlitett két ujabb épület érintetlenül hagyásával 8 ölre kiszélesiteni úgy, hogy a terület a nyugoti oldalról vétessék, a másik oldalon pedig csak correctiók eszközöltessenek, — a kiszélesitést ebben az értelemben elhatároztuk olyképen, hogy az esetről-esetre épitkezések alkalmával legyen végrehajtandó. A székes főváros, melylyel e tervünket közöltük volt, a kiszélesités eszméjét örömmel fogadta, de nem elégedve meg 8 öllel, 10 ölet kivánt, amihez nem járúlhattunk. A koronaherczeg-utcza ugyanis forgalmi szempontból nem egymagában, hanem a folytatását képező utczavonalakkal egyetemben veendő szemügyre; s miután a koronaherczeg-utcza a kiszélesités után is egy szükülettel torkolna a szervita-térbe, miután továbbá a bécsi-utcza is alig 8 öl, sőt az egyetem-utcza alig 7 öl széles, ilyen körülmények között a koronaherczeg-utcza hiába szélesittetnék ki 10 ölre, sőt a szükület kiküszöbölése nélkül ez már hátrányos volna, mert a szükületekben a forgalomnak veszélyes torlódása következnék be. Arra, a mire a székes főváros mérnöki hivatala czélzott, hogy t. i. a koronaherczeg-utcza 10 ölre kiszélesítve esetleg vasút vezetésére is fel volna használható, gondolni sem lehet, éppen a folytatását képező utczák keskenysége miatt. Ellenezni voltunk kénytelének a 10 ölre való kiszélesitést azért is, mert akkor a szabályozás valósulása igen kétségessé válnék. A telektulajdonosok ugyanis, ha az utcza mostani vonalától 2—4 öllel kellene beljebb menniök, tartózkodnának az épitkezéstől, mert az így hátraállítandó új ház földszinti üzlethelyiségei előreláthatólag nem kerestetnének és semmi esetre sem hajtanák a mostani dús jövedelmet; mindaddig, míg a szomszédok is nem épitkeznének a szabályozási vonalon. A szabályozás tehát ez esetben gyakorlatilag csakis úgy volna teljesen biztositottnak tekinthető, ha az nem az épitkezésekre várva, hanem hivatalból kezdeményeztetnék és hajtatnék végre; de miután a telektulajdonosok áldozatkészségére nem lehet számitani, ez oly óriási költséget okozna, melyet a székes főváros velünk szövetkezve sem birna el, az államtól pedig e czélra mit sem lehet remélni. — Ezen okokra támaszkodva újólag kértük a székes fővárost, hogy a 8 öles szélességet fogadja el.

V. kerület.

Újépület. Külön fejezetben tárgyaljuk a laktanyák beváltásának ügyét, melynek szerencsés megoldása nevezetes eseményt fog képezni székes fővárosunk

fejlődésének történetében. Itt szorítkozunk annak a felemlítésére, hogy az újépület is, amely környezetében a fejlődést oly nagy mértékben gátolta, néhány év alatt a magas kormány rendelkezése alá jut és megnyilik a lehetőség arra, hogy ez a hely fontosságához mért szabályozást nyerjen. Miként történjék a szabályozás, ez a kérdés máris élénken foglalkoztatja nemcsak az illetékes hatóságokat, hanem a szakköröket általában, sőt — mint elismeréssel kívánjuk felemlíteni a magyar mérnök- és épitész-egylet az ügy fontosságától áthatva külön pályázatot irt ki az ujépület helyének szabályozási tervére és a beérkezett pályaterveket rendelkezésünkre bocsátotta. Felette sajnáljuk, hogy technikai nehézségek miatt nem az összes, felmerült terveket bocsáthatjuk közre, hanem csupán azokat mellékeljük e jelentésünkhöz, a melyek mulhatatlanul szükségeseknek látszanak arra, hogy e tanács és a székes főváros küldötteiből alakitott vegyes bizottságnak a szóban levő szabályozás ügyében folytatott tárgyalásai megérthetők legyenek. A mi e tárgyalásokat illeti, közöljük az azokról felvett jegyzőkönyveket.

Jegyzőköny,

felvétetett Budapesten, az ujépület szabályozása ügyében alakított vegyes bizottság 1892. február 12-én tartott üléséből.

Jelen voltak:

I. a fővárosi közmunkák tanácsa részéről báró Podmaniczky Frigyes, mint a vegyes bizottság elnöke, továbbá báró Lipthay Béla, gróf Tisza Lajos, Tolnay Lajos tanácstagok, Rupp Imre ministeri tanácsos, Szkalla Oszkár ministeri főmérnök, Garancsy Mihály ministeri titkár mint jegyző, végre Vidéky László műszaki tanácsos és Bakos János ministeri főmérnök;

II. Budapest főváros részéről: Gerlóczy Károly alpolgármester, Kún Gyula tanácsnok, Lechner Lajos középitési igazgató, Nyiri Lajos, Preuszner József és Pucher József fővárosi bizottsági tagok.

Elnök üdvözölvén a vegyes bizottmányt az előzményeket következőkben foglalja össze.

1. Az ujépület területének szabályozását illetőleg az a megállapodás jött létre, hogy úgy a tanács műszaki osztálya, mint a főváros mérnöki hivatala javaslatokat tegyen és hogy e javaslatok vegyes bizottságilag tárgyaltassanak.

A tanács műszaki osztálya 4 tervet mutatott be, a mérnöki hivatal pedig 8-at. Mindezen tervek római számmal vannak jelezve, még pedig a műszaki osztály I—IV. a mérnöki hivatal tervei I—VIII. A vegyes bizottmány 1891. évi deczember 17-én ülést tartván, azon alkalommal a fentieken kivül a műszaki osztály bemutatta még azt a tervet, melyet gróf Tisza Lajos Ő Nagyméltósága utasítása szerint készített.

A vegyes bizottság emlitett első ülése alkalmával, szó szerint meghallgatva a tervezők jelentését, az összes terveket beható szemle alá vevén, abban állapodott meg, hogy a tervek között első sorban abból a szempontból tesz külömbséget, hogy melyek azok, a melyekkel bővebben foglalkozni czélszerű lesz. Ilyeneknek találta pedig a bizottság a műszaki osztály III. sz. IV. sz. tervét és a gróf Tisza Lajos-féle V. számmal megjelölt tervet, továbbá a mérnöki hivatal II., III., V. és VI terveit. Elhatározta egyszersmind a bizottság, hogy az éppen emlitett tervek sokszorosíttassanak és közelebbi tanulmányozás végett a vegyes bizottság tagjainak megküldessenek.

Előzetesen a bizottság a műszaki osztály III. sz. tervére azt az észrevételt tette, hogy egyfelől a Bálvány-utcza ne a park megkerülésével, hanem egyenesen vezettessék a Honvéd-utczába; másrészt gondoskodás történjék oly derékszögü telekcsoportok alakításáról, esetleg a Zoltán-utcza meghosszabbításának elhagyásával, melyek középületek emelésére is különös alkalmatossággal birjanak. — A műszaki osztály IV. számú tervét illetőleg kivánatosnak látja a bizottság olyan alternativát dolgozni ki, hogy a telektömbökbe beszökellő squarek elmaradjanak.

A fentiekhez képest a tervek sokszorosíttattak és elengendő idő engedtetvén a vegyes bizottság tagjainak azok tanulmányozására, elnök a bizottságot mára ismét összehivta és felkéri, hogy most már az ügyet érdemleges tárgyalás alá venni méltóztassék.

E czélból bemutatja a műszaki osztálynak a III. számú tervre vonatkozó 2. altermativáját, melyek **III. a** és **III. b**-vel vannak jelezve; továbbá ugyancsak a műszaki osztály IV. sz. tervére vonatkozó s **IV. a**-val jelölt alternativát.

Báró Lipthay Béla ezuttal 2 tervet mutat be, melyek **A** és **B**-vel jelöltettek meg; Gerlóczy alpolgármester szintén mutatott be egy tervet és ez **C**-vel lett megjelölve. Ehez tartozik C/a-val jelölt tervlap, mely a C terv madár-távlati látképét ábrázolja.

A bizottság e terveket átvizsgálván, elsősorban annak a nézetnek ad kifejezést, hogy legkivánatosabb volna, ha az ujépület egész telektömbje nyilvános parkká volna alakítható; minthogy azonban pénzügyi szempontok ezen óhaj megvalósítását lehetetlenné teszik, ennélfogva a bizottság a szabályozás követelményeire nézve véleményét a következőkben foglalja össze:

1. mindenesetre gondoskodni kell lehetőleg nagy park létesítéséről;

2. a Bálvány-utcza folytatást nyerjen a Honvéd-utczába, lehetőleg egyenes irányban;

3. telektömbök beosztásánál figyelem fordítandó arra, hogy középületnek alkalmas telkek is keletkezzenek;

4. figyelem legyen végül arra is, hogy az országház a város felől minél messzebbről legyen látható.

Ezen szempontokból kiindulva, a bizottság birálatában a következő eredményre jutott.

1. Báró Lipthay Béla, gróf Tisza Lajos, Pucher József, Lechner Lajos, Gerlóczy Károly, Preuszner József és Nyiry Lajos szavazatával Rupp Imre, Tolnay Lajos és Szkalla Oszkár szavazata ellen, tehát 7 szóval 3 ellen mellőzi a bizottság a műszaki osztály **III. III a.** és **III b.** és báró Lipthay Béla **A**-betüvel jelölt tervét, tehát mindazokat a terveket, melyeknek az átlós rendszer képezi alapeszméjét. Kún Gyula ezen kérdésben tartózkodott a szavazástól.

2. a Gerlóczy-féle **C**-vel jelölt és a báró Lipthay-féle **B**-vel jelölt, részben átlós két terv közül a szűkebb választáshoz a bizottság báró Lipthay, Rupp, gróf Tisza, Pucher, Gerlóczy és Nyiry szavazatával Tolnay, Szkalla, Lechner, Preuszner és Kún szavazata ellenében tehát 6 szóval 5 ellen a Gerlóczy-féle **C**-vel jelölt tervet tartja meg;

3.a mérnöki hivatal **VI.** sz. tervét a bizottság mellőzi;

4. A mérnöki hivatal II. számú tervét a bizottság gróf Tisza Lajos, báró Lipthay, Gerlóczy, Lechner, Nyiry és Tolnay szavazatával Kún, Preuszner, Pucher, Rupp és Szkalla szavazata ellenében, tehát 6 szóval 5 ellen mellőzi;

5. a gróf Tisza Lajos-féle **V.** számmal jelölt és a mérnöki hivatal **III.** sz. tervét a bizottság Lipthay, Tolnay, Rupp, Kún, Preuszner, Pucher és Nyiry szavazatával gróf Tisza, Szkalla, Gerlóczy és Lechner szavazata ellenében tehát 7 szóval 4 ellen szintén elejti.

6 a mérnöki hivatal **V.** sz. terve szavazás nélkül mellőztetett;

7. Azon kérdésben, hogy Vidéky László **IV. a**-val jelölt terve szükebb választás alá jöjjön-e, igennel szavaztak: Lipthay, Tolnay, Rupp, Szkalla, Kún, Pucher és Nyiry; nemmel szavaztak gróf Tisza, Gerlóczy, Lechner és Preuszner. A kérdésre tehát a bizottság 7 szóval 4 ellen igenlőleg felelt;

8. ezekhez képest szűkebb választásra csak két terv maradt, t. i. a Gerlóczy-féle **C.**-vel jelölt terv és a Vidéky-féle **IV. a**-val jelölt terv. E kettő között a szavazatok következőkép oszoltak meg; a Gerlóczy-féle tervre szavaztak ugyanis: gróf Tisza, Tolnay, Rupp, Gerlóczy, Lechner, Preuszner és Nyiry; ellenben a Vidéky-féle tervre szavaztak: Lipthay, Szkalla, Kún és Pucher.

A vegyes bizottság tehát 7 szavazattal 4 ellenében a Gerlóczy-féle tervet ajánlja a küldő hatóságoknak elfogadásra, — egyúttal azonban szükségesnek jelzi, hogy e terv némi módosításával a Széchenyi-utcza 15 öles legyen, s hogy az ezen utczára szolgáló sarkok a körives levágás helyett egyenes vonallal tompíttassanak.

Kmft.

Aláirások.

II.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, az ujépület tömbjének szabályozása ügyében kiküldött vegyes hizottmány 1892. évi november hó 10-én tartott üléséről.

Jelen voltak báró Podmaniczky Frigyes elnöklete alatt:

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: báró Lipthay Béla, gróf Tisza Lajos, tanácstagok; Rupp Imre ministeri tanácsos, Szkalla Oszkár ministeri főmérnök és Garancsy Mihály ministeri titkár, mint jegyző:

Budapest fő- és székváros közönsége részéről Kún Gyula tanácsnok, Lechner Lajos főmérnök középitési igazgató, Preuszner József és Pucher József, fővárosi bizottsági tagok.

Elnök az ülést megnyitván, bejelenti, hogy Gerlóczy Károly alpolgármester a járványbizottságban való elfoglaltsága miatt nem jelenhet meg.

Tudomásul vétetik.

Az ülés tárgyára térve előadja az elnök, hogy mielőtt a fővárosi közmunkák tanácsa a vegyes bizottmány f. évi február hó 12-diki üléséből előterjesztett javaslata felett érdemlegesen határozott volna, indokoltnak látta a vegyes bizottmány által tárgyalt szabályozási terveket nem különben a magyar mérnök- és építész-egylet által kiirt pályázatra azután beérkezett összes terveket is a nagyméltóságú pénzügyminister úr elé terjeszteni, hogy az a magy. kir. kincstár, mint az ujépület tulajdonosának szempontjából esetleges kívánságait nyilváníthassa. A nagyméltóságú pénzügyminister úr f. évi október hó 3-án 60681. szám alatt kelt leiratával azonban azt kivánta, hogy első sorban a tanács jusson megállapodásra az elfogadandó tervre nézve. Ezt a tanács tudomásul vevén, az ügyet újból az eljárt vegyes bizottságnak adta ki, azon okból, mert a vegyes bizottmány f. évi február hó 12-diki megállapodásakor a magyar mérnök- és építész-egylet pályatervei még ismeretlenek voltak. Most tehát az a feladata a vegyes bizottságnak, hogy a szóban forgó nagyfontosságú szabályozás ügyében, figyelemmel az említett pályázati tervekre is, nyilatkozni sziveskedjék.

Az elnök véleménye szerint a „Pax“ jeligéjü terv valamennyi között a legmegfelelőbbnek mutatkozik, különösen azzal a módosítással, hogy a bálvány-utcza egyenesen a honvéd-utczának vezettessék. A kérdéses tervet az elnök ezzel a módosítással el is készíttette s azt elfogadásra ajánlja.

A vegyes bizottság tüzetesen megszemlélvén a mérnök-egyleti pályaterveket és azokat a korábbi tervekkel, főleg pedig az általa már elfogadott Gerlóczy-féle tervezettel gondosan összehasonlítván, úgy találta, hogy a magyar mérnök- és építész-egylet pályázatára beérkezett tervek között sok figyelemre méltó van. A további eszmecsere arra az eredményre vezetett, hogy a bizottság ezen új tervek közül a Gerlóczy-féle tervvel együttesen leendő közelebbi megbirálásra Francsek Imre „Pax“ jeligéjü, első pályadíjat nyert tervét választotta ki.

A kettő tehát egymással szembe állíttatván, azok, a kik az első megállapodást fentartani óhajtották, abból

indultak ki, hogy egyrészt az egész telektömb szabályozásának a környező városrészekhez mintegy szervesen kell simulnia, nehogy a szabályozandó terület, mint eddig, örökre külön foltot képezzen; másrészt okvetlenül szükséges egy nagyobb park létesítéséről gondoskodni. Míg azonban ezeknek a főbb tekinteteknek a Gerlóczy-féle tervezet kielégítően megfelel, addig a „Pax“ jeligéjü terv a szabályozandó területet sem nem illeszti be az adott keretbe, sem pedig nagyobb parkról nem gondoskodik, noha ezt a különben nagy téren elszórt apró squarek egyáltalán nem pótolhatják.

Viszont azok, a kik a korábbi megállapodás elejtésével a „Pax“ jeligéjü tervet kivánták a hatóságoknak elfogadásra ajánlani, ennek alapeszméjét igen szerencsésnek és az egész tervet olyannak találták, mely úgy a czélszerűség mint a szépség igényeinek s annak a tekintetnek, hogy a keletkezendő építési területek középületek emelésére alkalmasak legyenek, hasonlíthatlanul jobban megfelel, mint a Gerlóczy-féle terv, mely utóbbi 8 öles utczáival középületek emelésének éppen nem kedvez. A mi pedig a nagyobb parkot illeti, ennek átalakítását a „Pax“ jeligéjü terv is megengedi, sőt ezen szabályosabb építési tömbök alakítása érdekében is lehet czélszerű javításokat eszközölni, még pedig abban az irányban is, hogy esetleges monumentális középületek nagyobb kiszökellést nyerhessenek.

A két terv beható eszmecsere után szavazás alá bocsáttatván, a vegyes bizottmány báró Lipthay Béla, Pucher József, Kun Gyula, Preuszner József, Rupp Imre és Szkalla Oszkár szavazatával gróf Tisza Lajos és Lechner Lajos urak szavazata ellenében, tehát hat szavazattal kettő ellen Francsek Imre első pályadíjat nyert „Pax“ jeligéjü tervét fogadta el, még pedig a következő módosításokkal:

1. a bálvány-utcza egyenes irányba vezetendő a Báthory-utczába s illetőleg a honvéd-utczának;

2. a diagonalis útrendszer a Széchenyi-tér felőli oldalán mellőzendő;

3. a meghosszabbított bálvány-utcza és a keleti oldalon tervezett telekcsoport közötti területen egy testben lehetőleg nagy park hagyandó.

Ezen módositások keresztülvitelével az Ujépület telektömbjének szabályozása a jelen jegyzőkönyvhöz ·|· alatt fűzött terv értelmében volna megállapítandó.

E szerint az Ujépület telektömbjének 22725 □ ölnyi térfogatához hozzávéve azon 1452 □ öl területtérfogatot is, mely a szabályozás érdekében a hold-utczából és a Széchenyi-térből az Ujépület tömbjével összevonatik, ezen összesen 24177 □ öl területből értékesíthető lesz 12325 □ öl, utczákra elesik 9019 □ öl, a középre eső térhomlokzattól

homlokzatig mérve 6882 □ öl; ez utóbbiból parkra esik 2415 □ öl, a kisebb square-re pedig 418 □ öl.

Megjegyeztetik végül, hogy egyrészt e területszámítási adatok csak tájékoztatásul szolgálhatnak, a pontos szabályozási térrajzot a fő- és székváros lesz hivatva kiállítani, megjegyeztetik másrészről, hogy a Széhenyitérből a terven feltüntetett 3 square képződik, összesen 1140 □ öl területtel, mely a fennebbi számításba természetesen nincs befoglalva.

Kmft.

Aláirások.

E javaslathoz képest az Ujépület tömbjének szabályozására nézve, Francsek Imre, e tanács mérnökének a magyar mérnök- és épitész-egylet által első díjjal jutalmazott „Pax“ jeligéjü tervét fogadtuk el, a vegyes bizottság által tett módositásokkal és befejezésül megjegyezzük, hogy a hozzájárulás szempontjából ez az ügy jelenleg a székes főváros tárgyalása alatt áll.

Az országház körüli szabályozás.

Az állandó országház építése szükségessé tette, hogy az 1873-ban megállapított általános szabályozási terv megfelelően módosíttassék. A módosítás meg is történt, még pedig abban az értelemben, amint azt az országház építési végrehajtó-bizottság kivánta volt. A környék így megállapított új szabályozási tervén az országházépítési végrehajtó-bizottság később újabb módosításokat kivánt és habár azokkal nem mindenben értettünk egyet, a nevezett végrehajtó-bizottágot tekintvén leghivatottabbnak arra, hogy az országház monumentális épületéhez megfelelő szabályozást indítványozzon: ismét engedtünk a kivánságnak, azért is, mert abból a feltevésből indultunk ki, hogy e szabályozás költségeit amúgy is az országház építési alapja viselendi. Ugyanígy tett a székes főváros, minek következtében az utóbb említett szabályozás, melynek lényegét a nádor-utcza áthelyezése, kelet felé eltolása képezte, végleg megállapitottá vált. A tetemes pénzáldozat mindazonáltal, melyet a kapcsolatos kisajátítások a már meg is indított tárgyalások tanusága szerint igényeltek volna, azt a nézetet érlelte meg és emelte érvényre, hogy a szabályozást visszaállítani, illetve úgy kell módositani, hogy ingatlanoknak egészben való kisajátítása mellőzhetövé váljék. Ez tehát határozatba is ment. Az országház építési végrehajtó-bizottság azonban nem tudott ebben megnyugodni és kezdeményezésére e tanács és a székes főváros bevonásával vegyes bizottság alakult, a mely emlékiratában ismét a külső nádor-utcza áthelyezésével járó szabályozás mellett foglalt állást. Az emlékirat szerint a kérdéses szabályozás 514.000 frtnyi költséget okozna, melyet egyenlő arányban megosztva e tanács és a főváros volna hivatva viselni; s hogy ennek részünkről meg is felelhessünk, a ministerelnök úr kamatos előleg engedélyezését helyezte kilátásba. Hasonló igéretet nyert a főváros

is, mely ennek folytán a kivánt szabályozást el is határozta, úgy azonban, hogy a szóban levő költségből a legrosszabb esetben sem vállal el többet, mint éppen 257.000 frtot. A mi pedig minket illet, eltekintve attól, hogy a mondottakhoz képest az előirányzatnál tényleg netán nagyobb költség ki által leendő viselése mint meg nem oldott kérdés állott előttünk, indokolt felterjesztést intéztünk a ministerelnök úrhoz, melyben mellőzve a kérdés jogi oldalát, kifejtettük, hogy gyakorlatilag nem vagyunk abban a helyzetben, hogy fedezetről gondoskodhatnánk. Az a módozat, mely szerint bankkamatra a kincstártól nyerhetnénk előleget, a kérdést lényegileg nem oldja meg s ha pillanatnyi kisegítést nyujthatna is, fel nem ment bennünket azon kötelesség alól, hogy a tőke és kamat majdani megfizetésével már előre számot vessünk. Az pedig bizonyos, hogy nemcsak a kamatok, de a tőke visszafizetésére sincsen semminemű fedezetünk, sőt kilátásunk sem arra, hogy a fedezetre később szert tegyünk. Bevételeink már több, mint két évtized óta csak a közmunkaváltsági díjakból, illetőleg most már útadóból állanak; de e bevételeket a folyó szükségletek, nevezetesen a belkezelési költségek és azok a szükségletek, melyek a törvény, — illetőleg a székes fővárossal a terjedékek iránt kötött egyezményből állanak elő, eddig nemcsak teljesen kimerítették, sőt meghaladták, mert egyebektől eltekintve, szabályozási célokra sokkal több terjedéket kell kisajátítani, mint a menynyit eladhatunk. Noha azonban e mérleg szenvedő állapotát eddig sikerült ellensulyoznunk a volt sugáruti alapnál elért nyereségnek a fővárosi pénzalaphoz csatolásával, az így megerősödött alap a budai körutakra, a várba vezető új út épitésére, a Gellért-rakpart rendezésére stb. fordított kiadások folytán ma már ismét abban az állapotban van, hogy valóban a legszorgosabb gondoskodás szükségeltetik ahoz, hogy az alap állandóan meg tudjon felelni annak a feladatnak, melyet maga a törvény ró reá. Egyezménynyel ezen túlmenni, még ha óhajtanánk is, hiányzanak hozzá a vagyoni eszközök. Mindezek folytán, mielőtt a vegyes bizottság által proponált szabályozás elfogadása felett érdemileg határoztunk volna, arra kértük a magas kormányt, hogy a fővárosi pénzalap megfelelő dotálását megfontolás alá venni méltóztassék.

A Gizella-tér rendezése.

A Gizella-tér városrendezési, szépészeti, sőt közegészségi szempontból is súlyos kifogás alá eső állapotban van, melynek legkésőbb az 1896-diki kiállításig véget kivántunk vetni. Utasítottuk tehát műszaki osztályunkat, hogy számot vetvén azon correctiokkal, melyek a tér végleges szabályozásához netán szükségeseknek mutatkoznak, a rendezésre javaslatot terjesszen elő. Az ennek folytán bemutatott tervet, mely szerint az eddig megállapítva levő szabályozás érintetlenül hagyatván, a tér középső része járdával övezett zárt parkocskává alakíttatnék, elfogadtuk és oly felhivással közöltük a fővárossal, hogy a terv alapeszméjét szintén elfogadván, részletes kiviteli tervet oly időben terjessze elénk, hogy a rendezés minden esetre még a kiállítás előtt végre legyen hajtva, mert a mostani állapot mindenképen tűrhetetlen. Jelezzük, hogy a főváros e felhivásnak meg is felelt és a rendezés tervére teljes megegyezés jövén létre, a város e kiváló pontja minél előbb a környezethez méltó álalakitást nyerend.

VI. kerület.

Angyalföld.

Az angyalföld azon a részén, melyet a kisiparosok telepe és az Illyés-féle telkek foglalnak el, a szabályozás és a fekszinek már előbb megállapíttattak ugyan, de a kisiparosok újra és újra a fekszinek leszállításáért folyamodtak. Kérelmük teljesitése igen sok nehézségbe ütközött, mert a niveauk egy nagy vidékre összhangzatosan rendeztetvén, változtatásuk már a vízleveztési viszonyok miatt is nem könnyű feladat, különösen akkor, a mikor már építkezések történtek. Nehogy mindazonáltal a kisiparosok telepén az építkezés a nagy feltöltés miatt túlságosan költséges legyen: intézkedtünk, hogy műszaki osztályunk a székes főváros mérnöki hivatalának bevonásával a kérdést a helyszinén tüzetes tanulmány tárgyává tegye. E tanulmány eredményéhez képest a kisiparosok telepén a fekszineket — a mennyire lehetett — leszállítottuk.

A Rákospatak szabályozása.

A mérnöki hivatal a Rákospatak szabályozásának tervével elkészülvén, az a megállapodás jött létre, hogy a tervet a helyszinén vegyes bizottság vizsgálja felül. Várjuk a székes fővárosi tanács vezetése alatt álló ezen eljárás eredményét.

Rákospatak bevezetése a városligeti tóba.

A székes főváros e rendezési müveletre előző jelentésünkben ismertetett észrevételeink figyelembe vételével ujabb tervet mutatott be hozzánk. E szerint a Rákospatakból 0.80 mtr. átmérőjű csatorna fogja a vizet a tóba vezetni. A csatorna nyitandó új utczák vonalán halad; hossza 2100 mtr., esése 0.5 mtr. pro mille; 24 óra alatt 23328 köbmeter vizet képes a tó felfrissítésére szállítani. A tó megelőzőleg lecsapolandó és kitisztítandó. A tó fölös vizének elvezetése úgy van czélba véve, hogy az a közcsatornák öblitésére szolgáljon. Természetes, hogy a tó a kiállítás idejére már egészen rendezve lesz és ezzel közegészségi tekintetek által is teljesen indokolt régi óhajtás megy teljesedésbe.

Az Andrássy-szobor helye.

A szoborbizottság tudvalevőleg abban állapodott meg, hogy a gróf Andrássy Gyulának emelendő emlékszobor az Andrássy-út végére körülbelül oda állíttassék, a hol most az ártézi kutat fedő építmény áll. Ehez az illetékes hatóságok is hozzá járultak és megállapodtak, hogy az Andrássy-út vége térszerüleg rendeztessék, hol a szobor talapzatával együtt egy terrasse-ra állíttatnék. E megállapodás mindazonáltal változást fog szenvedni, a mennyiben ujabban a szobrot az országház körüli térre kivánják állítani.

Új utcza a gyár- és kertész-utcza közt.

A hetvenes években elejtett régebbi terv feleleventésével a székes fővárossal egyetértőleg elhatároztuk, hogy a király-utcza és Valero-utcza sarkán fekvő telken keresztül új utcza nyittassék, melylyel a gyár-utcza a kertész-utczával közvetlen kapcsolatba fog jutni és mint legközelebbi párhuzamos utcza arra lesz hivatva, hogy a nagykörút forgalmát megossza.

VII. kerület.

A Stefánia-út folytatásában Corso-út. Hungária út.

A székes-főváros a Stefánia-út folytatásában létesítendő corso-út irányához, úgy, a mint ezt előző jelentésünkben leirtuk, hozzájárult azzal a csekély változtatással, hogy a népliget és üllői-út közötti rész ne a ligeten vonuljon keresztül, hanem a parkirozás érintetlenül hagyása érdekében az

átló-út a köbányai úttól kezdve a Táncsics-utcza vonalában vezettessék. E változtatást részünkről is elfogadtuk, s csak azt kivántuk, hogy a népliget szélén a várakozó kocsik számára megfelelő terület fentartásáról gondoskodás történjék, nehogy e kocsik magán az úton vesztegelve, ott a közlekedést gátolják. Ezen alkalommal tárgyalás alá vettük az átló-út kereszt szelvényét is és a víztoronytól a külső körútig terjedő szakasz szélességét a Stefánia-út szélességében, vagyis 20 ölben, a Stefánia-út és Salgó-Tarjáni-utcza közti szakasz szélességét, tekintve, hogy az átló-út itt egyszersmind a külső-körutat is fogja képezni, 24 ölben, — a Salgó-Tarjáni-utcza és köbányai-út közti szakasz szélességét a vasúti alúljáró miatt korábbi megállapodáshoz képest 18 ölben, míg a köbányai-út és a népliget közötti szakasz szélességét ismét 24 ölben és e háromféle szélességhez képest az út beosztását következőkép állapítottuk meg: a 20 öl széles szakaszban a keleti oldalról indulva lesz: a) 5 mtres járda: b) 5·37 mtres mellékkocsi-út c) 10 mtres lovagló-út; d) 12·56 mtres főkocsi-út és e) ismét 5 mtres járda; a 24 öl széles szakaszokban lesz: a) 4·50 mtres gyalogút; b) 6 mtres mellékkocsi-út; c) 1·50 mtr a közúti vasút számára; d) ezt követi 1 mtres szallag; e) 6 mtres lovagló-út; f) 13 mtres főkocsi-út; g) 2·00 mtr a fasor számára h) 1·50 mtr közúti vasút számára; i) 5·51 mtres mellékkocsi-út j) 4·50 mtres járda; a 18 öles szakaszban lesz, a) 4·50 méteres gyalogút; b) 5·37 méteres mellékkocsi út; c) 6 méteres lovagló-út; d) 13·76 méteres főkocsi-út, melyen 2 sínpár van; e) 4·50 méteres gyalog-út. — A népligettől az üllői-útig, s illetve majdan a Dunáig vezetendő szakasz már nem az átló-út, hanem tisztán a külső körút jellegével birván, az 18 öl széles leend, épp úgy, mint az a rész, mely a felső Dunától a Stefánia-útig terjed. E külső körútat egész vonalában, tehát a Dunától a Dunáig „Hungária-körútnak" neveztük el, megjegyezvén, hogy a corso-útnak a víztoronytól a Hungária-körútig terjedő szakasza, mint a Stefáni-út folytatása, természetesen ez utóbbi nevet viselendi. Meg kell itt emlékeznünk arról is, hogy a szóban forgó nevezetes út létesitése érdekében s különösen azért, hogy az 1896-iki országos kiállítás érdekeit a saját körünkben lehetőleg előmozdítsuk, közlekedést nyitva ahoz a kerepesi-út felől: elhatároztuk, miszerint az átló-útnak a víztoronytól a kerepesi-útig terjedő szakaszát a fővárosi pénz-alapból még a kiállítás megnyitása előtt ki fogjuk építeni. Másrészt pedig felkértük a székes főváros közönségét is, hogy a kerepesi-úttól az üllői-úti népligetig terjedő szakasz kiépítését hasonlókép gondcskodása tárgyává tenni sziveskedjék, annyival inkább, mert a városliget jelentékeny részében a kiállítás czéljaira vonatván el, az üdülni vágyó közönség az üllői-úti népligetre lesz utalva, melyhez tehát a közlekedésre szintén nagy szükség lesz.

Végül érinteni kivánjuk itt a székes főváros amaz elhatározását, mely szerint a Hungária-körút nem 24 öl széles szakaszaira a 3 öles előkerttel való építkezés kötelezőleg kimondandó volna, a végből, hogy a 24 ölre leendő kiszélesítés elé ujabb akadályok ne gördíttessenek. Ezt a módot azonban a czél elérésére alkalmasnak nem találtuk. A Hungária-körút ugyanis részben nyaraló-területen vonul el, hol nem az előkertes, hanem a nyaralószerű építkezést kell kivánni és arra itt gondolni sem lehet, hogy az út felé szabadon maradó terület valamikor az út kiszélesítésére elvonassék, mert ezzel a nyaralójelleg egészen tönkre tétetnék. Ott pedig, a hol az előkertes

építkezés elvileg behozható volna, főleg a niveau-viszonyok tekintetében olyan állapot teremtetnék, mely kizárná azt, hogy az előkert területét az út szélesbítésére lehessen felhasználni. Ettől eltekintve, nem is tartjuk szükségesnek, hogy a Hungária-körút ott, a hol az ma 18 öl szélességben van tervezve, 24 ölre szélesbíttessék. A 24 öl meg van ugyan állapítva arra a szakaszra, mely a városligetet az üllői-úti népligettel összekötő corsó-út vonalával esik össze; de itt az a speciális ok forgott fenn, hogy az út testéből külön lovagló utat kellett kihasítani. Az út egyéb részeiben a 18 öl szélesség is teljesen meg fog felelni, kivált ha a rendes szabvány-szelvénytől eltérőleg a járdák 8 méter helyett 6 méter szélesre vétetnek, mert ebben az esetben a kocsik közlekedésére a közúti vasút két vágánya között 14—19 méter szélesség marad, ezen pedig négy kocsisor egymás mellett kényelmesen elfér. Ennélfogva mellőzve a székes főváros kívánságát az eddigi szabályozási terv és a megállapított építési mód mellett annyival inkább megmaradtunk, mert az eddigi terv alapul vételével már számos telekrendezés és építkezés vitetett keresztül. Ilyen értelemben döntött a belügyminister úr is.

Alsó rákosi rétek-dülő szabályozása.

A végből, hogy az ezen dülőben fekvő Nyári-féle telkek rendezhetők legyenek, a mérnöki hivatal egy szabályozási tervet dolgozott ki, melyet azonban elfogadhatónak nem találtunk, mert az csak a legközelebbi helyi érdekekel számolt és figyelmen kivül hagyta azt, hogy a tervezett utak mikép fognak folytatást nyerhetni, az általános forgalom igényeinek meg fognak-e felelni? és figyelmen kivül hagyta, hogy a kérdéses terv az általános szabályozási tervbe czélszerüen be legyen illeszthető. Részünkről ennélfogva szabályozás alá kivántuk vonni az alsó-rákosi rétek-dülő egész területét, melyet egyfelől a magyar államvasut bécsi vonala, a külső hajtár-út, Rákosfalva, másfelől pedig Rákospalota, Csömör és Czinkota községek határolnak. Műszaki osztályunk e szabályozásnál irányadóul a következő szempontokat vette: 1. tervezni oly főközlekedési ereket, a melyek a város egész külső részét átszelik; 2. a város belsejébe irányuló forgalmat a lehető legnagyobb mértékben megosztani; 3. a város külső részeiben elhelyezett pályaudvarokhoz a legczélszerübb odajuthatást biztositani; 4. megfelelő számban és irányban utakat tervezni, melyek a közúti vasút befogadására olykép legyenek alkalmasak, hogy az épitendő vasutak a belterületen levőkkel egységes hálózatot képezhessenek; 5. az új úthálózat a czélszerüség és a szépészet követelményeinek kielégitésén túl kedvező legyen arra is, hogy a telkek felosztathassanak és rendeztethessenek; 6. gondoskodni szabad terekről, nemcsak az útvonalak egyhanguságának megtörésére, de főleg arra is, hogy vásárhelyek és középületek megfelelő számban és ponton legyenek létesíthetők; 7. a szabályozás alá vont terjedelmes vidéknek egy nagyobb parkot biztositani; 8. a fekszineket úgy rendezni, hogy a Rákospatak jobb- és balpartján levő területeknek a patak felé esésük legyen. Ezen szempontokhoz képest tervezett a műszaki osztály a többi közt három körutat. Az egyik kevés kivétellel, a hajtsár-úton halad a kerepesi-útig és innen a X. kerületi fehér-úton nyeri folytatását. A másik a Rákospatak mindkét partján vonul el, megjegyezvén, hogy a patak medre és az út számára összesen 24 öl szélesség van tervezve, melyből a patak czéljára körülbelül 15 méter lesz szükséges. A harmadik körút az előbbi kettő között foglal helyet és

összeköttetést létesít a X. ker. Ohegygyel. Tervezve van továbbá hat sugárút; ezek rendeltetése: a körutak közt összeköttetést létesíteni, az átmeneti forgalmat közvetíteni, a város belsejébe igyekvő forgalmat megosztani. E sugárutaknak a czeglédi vasuti vonallal való keresztezésüknél a megoldást egyelőre függőben kellett hagyni, mert az a kérdés, vajjon e nagyforgalmú vasutvonalat metsző utak a vasút felett vagy a vasút alatt fognak-e elvezettetni, az illetékes hatóságnál még csak tanulmányozás alatt áll, de eldöntve nincsen. Gondoskodik továbbá a terv az utak rendszeres hálózatáról, iskola és más középületek számára szükséges helyekről, terekről és egy nagy, 64 hold kiterjedésü parkról, olyan körülbelül mint az üllői-úti népliget. E tervet, melyet itt csak legfőbb vonásaiban jeleztünk, elfogadván, hozzájárulás végett közöltük a fővárossal.

VIII. kerület.

A Baross-utcza kiszélesítése.

Minthogy a különben is nagyforgalmú Baross-utcza a villamos vasút létesitése folytán az eddig tervezett 8 öl szélességben a közlekedés igényeinek meg nem felelhet, a székes fővárossal abban állapodtunk meg, hogy a kiszélesités 9 ölre terveztessék, és pedig nemcsak — mint a főváros eredetileg czélozta — a 45. számu háztól a 15. számu házig, — hanem a 45. számu háztól egész az 1. számu házig. E szabályozás esetről-esetre, épitkezések alkalmával lesz végrehajtandó.

Jézus szent szivéről nevezett templom.

Miután a templom a József-utczának és a Mária-utczának a homlokzat vonalára van állítva, sem utczaszélesbítés, sem tér alakitása által nem lehet elérni azt, hogy a templomhoz való közlekedés az utczai forgalom akadályától mentesítve legyen. A főbaj tehát kétségen kivül e templom nagyon czélszerűtlen elhelyezésében rejlik, ezen pedig most már segíteni nem lehet. Mindazonáltal ha a mondottaknál fogva a templom-építési bizottmány által kért és a fővárosi tanács által pártolt utczaszélesbítési tervhez nem is járulhattunk, a mérnöki hivatal által a templommal szemben, a József-utcza és Mária-utcza sarkán tervezett kis terecske alakítását nem elleneztük, azon egyedüli oknál fogva, hogy a templomi közönségre várakozó kocsiknak legalább helyük legyen felállani.

Baross-utcza és Kis-Státió-utcza közt új utcza.

A főváros kivánságára hozzájárultunk ahoz, hogy a VIII. ker. Baross-utcza és Kis-Státió-utcza közt a 6790. és 6791. hr. számú telkekből 5 öles utcza nyittassék.

Kerepesi-úti evangelikus templom.

A telket, melyen az ágost. hitvallású, evang. tót egyházközség temploma áll, tudvalevőleg a város ajándékozta az egyházközségnek templom-, iskola és paplak czéljára. Ezzel szemben az egyházközség már 1875-ben beépítés útján kivánta a telket hasznositani, akkor elvül egyebek között azt is kimondottuk, hogy a kerepesi-úti homlokzaton 10 öl széles területnek szabadon kell maradni, hogy a templom el ne takartassék. Az építkezés akkor elmaradt, de eszméje ujabban ismét napirendre került. A tárgyalás során hajlandók voltunk a telken két szárnyépület építését megengedni, úgy, hogy a köztük szabadon maradó terület a kerepesi-út felől csinos vasrácskeritéssel láttassék el. Az egyházközség felebbezése folytán a belügyminister úr azonban megengedte, hogy a kerepesi-úti homlokzat, egészben megszakitás nélkül kiépíttessék, ami meg is történt.

IX. kerület.

Boráros-tér

Elfogadtuk a székes főváros azon tervét, hogy a Boráros-tér az ott majdan építendő hídra való tekintettel térszerüleg legyen kiképezve és szabályozva. S miután ennek következtében most már a Csepelrakpart vonala is véglegesen megállapítható, figyelmeztettük a fővárost, hogy e vonalon a támfal felépítéséről a tér rendezésekor gondoskodjék.

A marhavásár területének kibővitése.

A székes főváros kívánságára hozzájárultunk ahoz, hogy a marhavásár területe, a nemzetközi állatvásár érdekében a mester-, vágóhíd és a hevenyfertőző-betegek kózháza mentén tervezett utcza és a ferenczvárosi-állomás által határolt területtel kibővíttessék és tervszerüleg rendeztessék.

X. kerület.

Az Óhegy szabályozásának módosítása.

Az Óhegy szabályozásának előző jelentésünkben leirt tervét némely részlet tekintetében a viszonyok változása folytán módosítani kellett. Jelentékenyebb a módositás a belső jászberényi-út kolozsvári-utcza és a külső jászberényi-út találkozásánál, a hol a tér alakítása új vonalak szerint lesz foganatba veendő.

Az Óhegy új szabályozása annak a szükségét vonta maga után, hogy a vele kapcsolatban álló óhegyalja-dülő szabályozása szintén revisió alá vétessék. Műszaki osztályunk tehát ezt a kérdést is alapos tanulmány tárgyává tette s a dülő szabályozásának módosítása iránt indokolt javaslatot terjesztett elő, melynél kellő figyelemmel volt arra, hogy a dülő új úthálózata czélszerü kapcsolatba jusson az óhegyi úthálózattal. A dülő ezen alapuló szabályozási tervét elfogadtuk s ahoz a székes főváros is hozzájárult.

Föv. közm. tan. müszaki osztálya. III.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

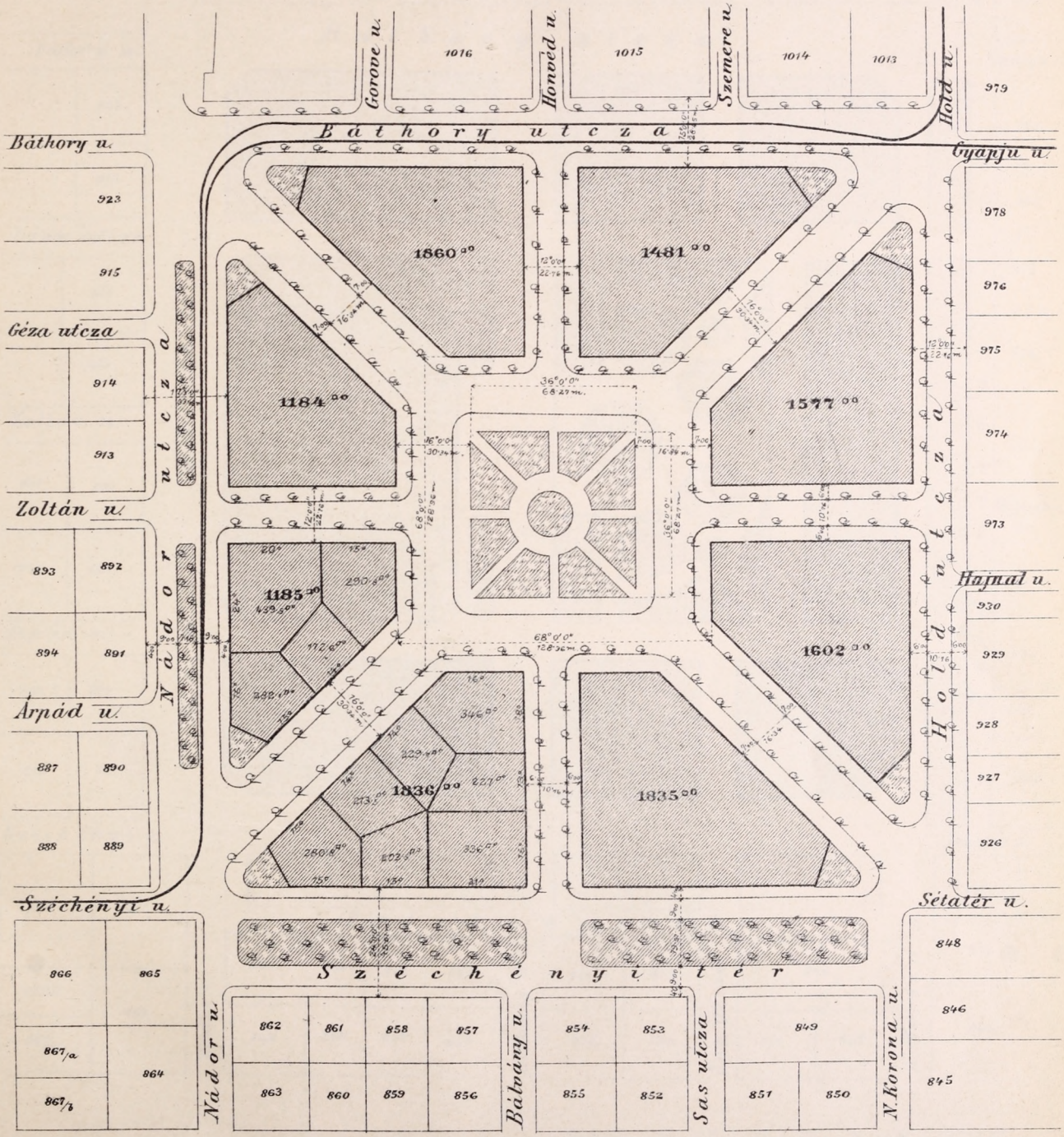

A beépithető terület = 12160 □ öl

A házak által határolt tér terül. = 4624 □ öl

1 : 2500.

Fős. közm. tan. műszaki osztálya.

IV.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

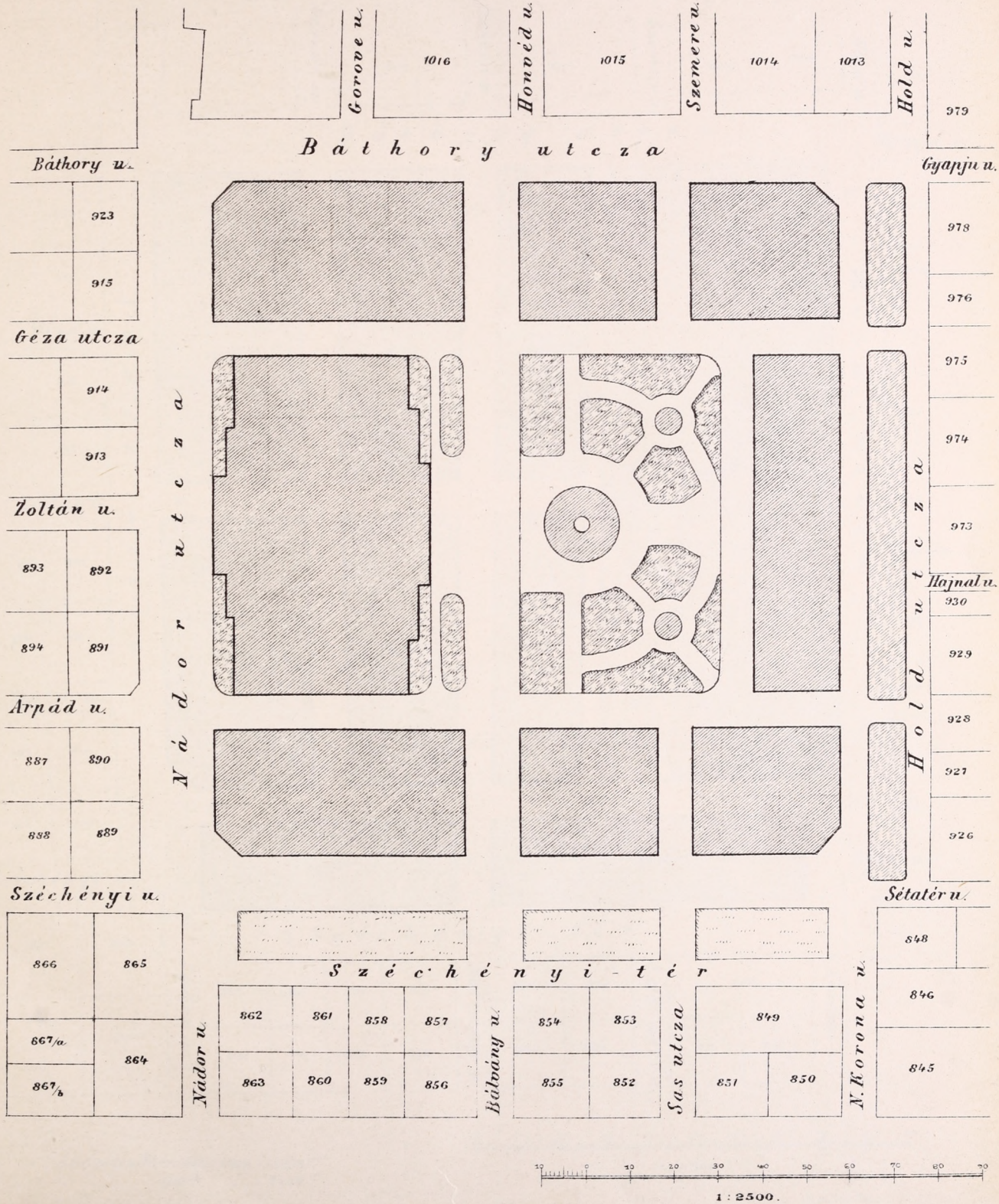

Ny. Heister J. Budapest II. ker.

Föv. közm. tan. müszaki osztálya. V.

Nmlts. Gróf Tisza Lajos utasitása szerint készitett terv.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza:

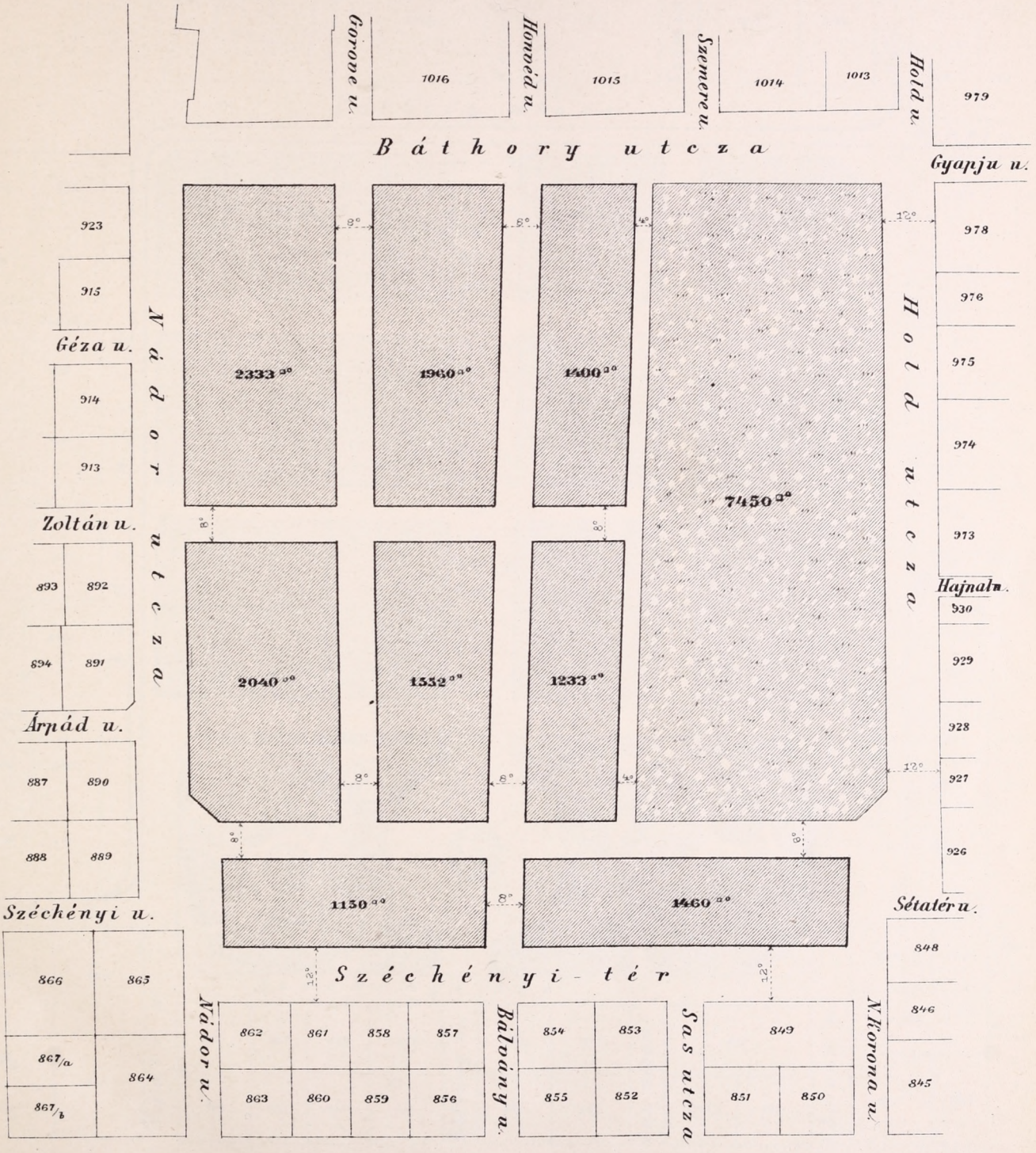

A beépitendő terület össz. - 13128 □°
Apark „ - 7450 □°

1: 2500.

Ny. Heisler J. Budapest II. ker.

Budapest főváros V^ik kerületében fekvő „Ujépület" telkének szabályozási térrajza.

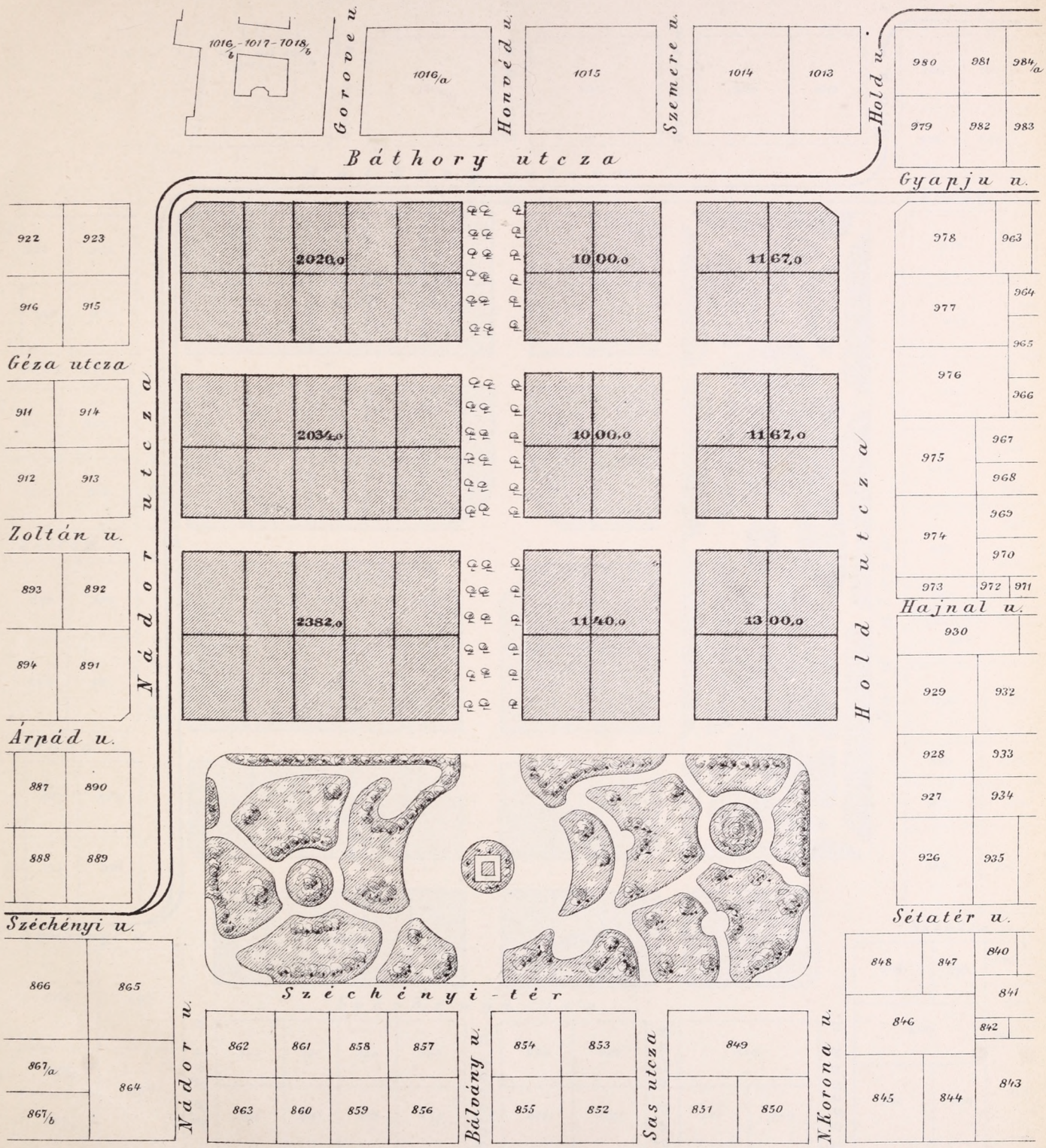

Területkimutatás

Az „Ujépület telek területe	22725,40 □öl	} 23013,40 öl.	
Hozzá jön fővárosi területből	288,00		
Elesik térre	2150,00	} 9803,00 „	
„ utczákra	7653,00		
Marad értékesitendő házhelyekre	13210,40		
A park területe	4686,00 □öl.		

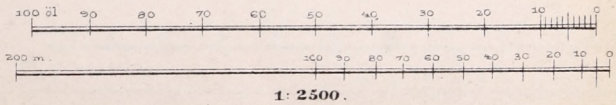

1: 2500.

Budapest főváros V^ik kerületében fekvő „Ujépület" telkének szabályozási térrajza.

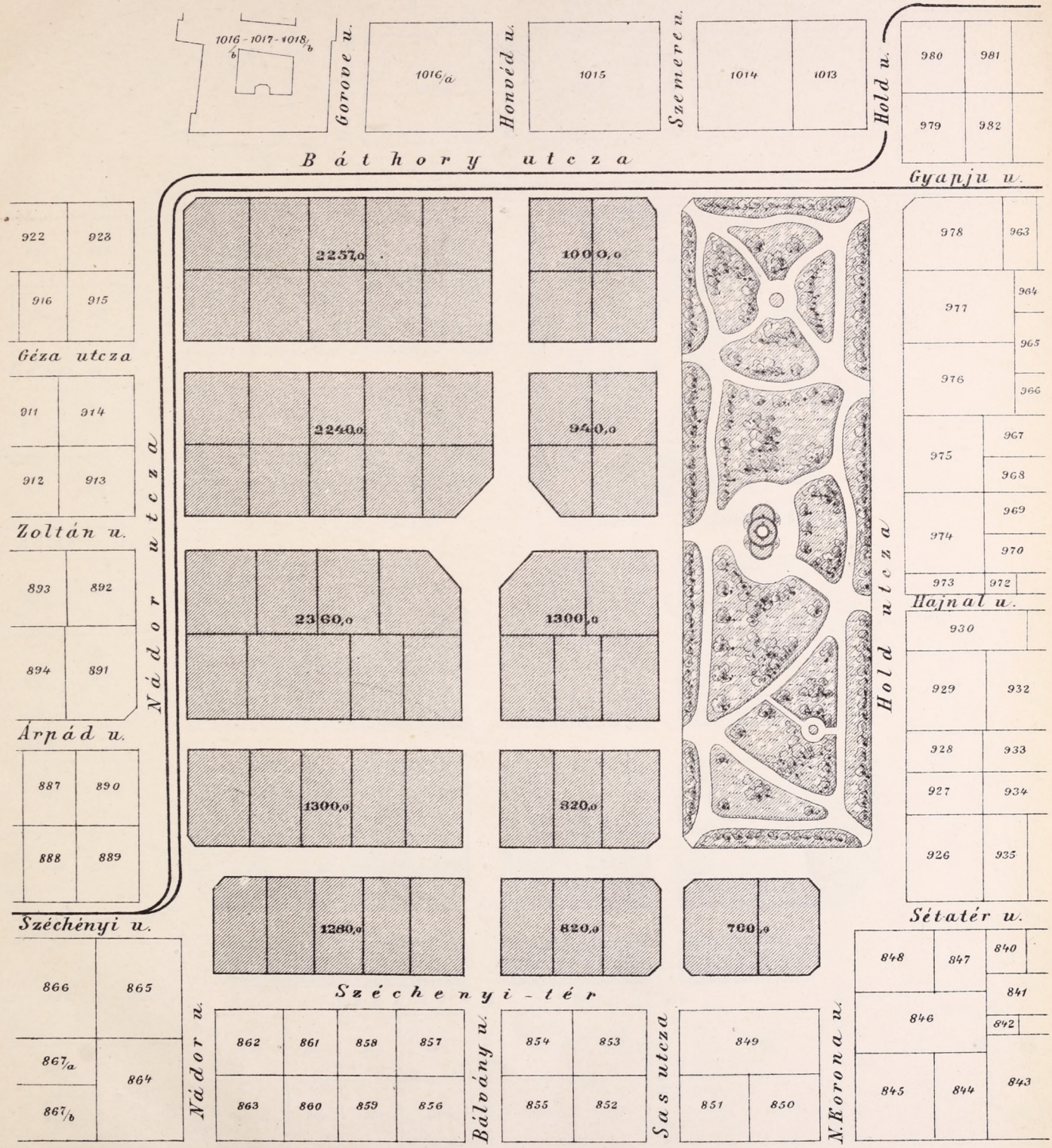

Területkimutatás

Az „Ujépület telek" területe	22725,40		
Hozzá jön fővárosi terület	4683,00	27408,40	
Elesik térre	6800,00		
„ utczákra	5511,40	12311,40	
Marad értékesitendő házhelyekre	15097,00 □öl.		

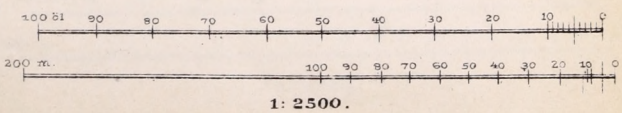

1: 2500.

Budapest főváros mérnöki hivatala.

Budapest főváros V^ik kerületében fekvő „Ujépület" telkének szabályozási térrajza.

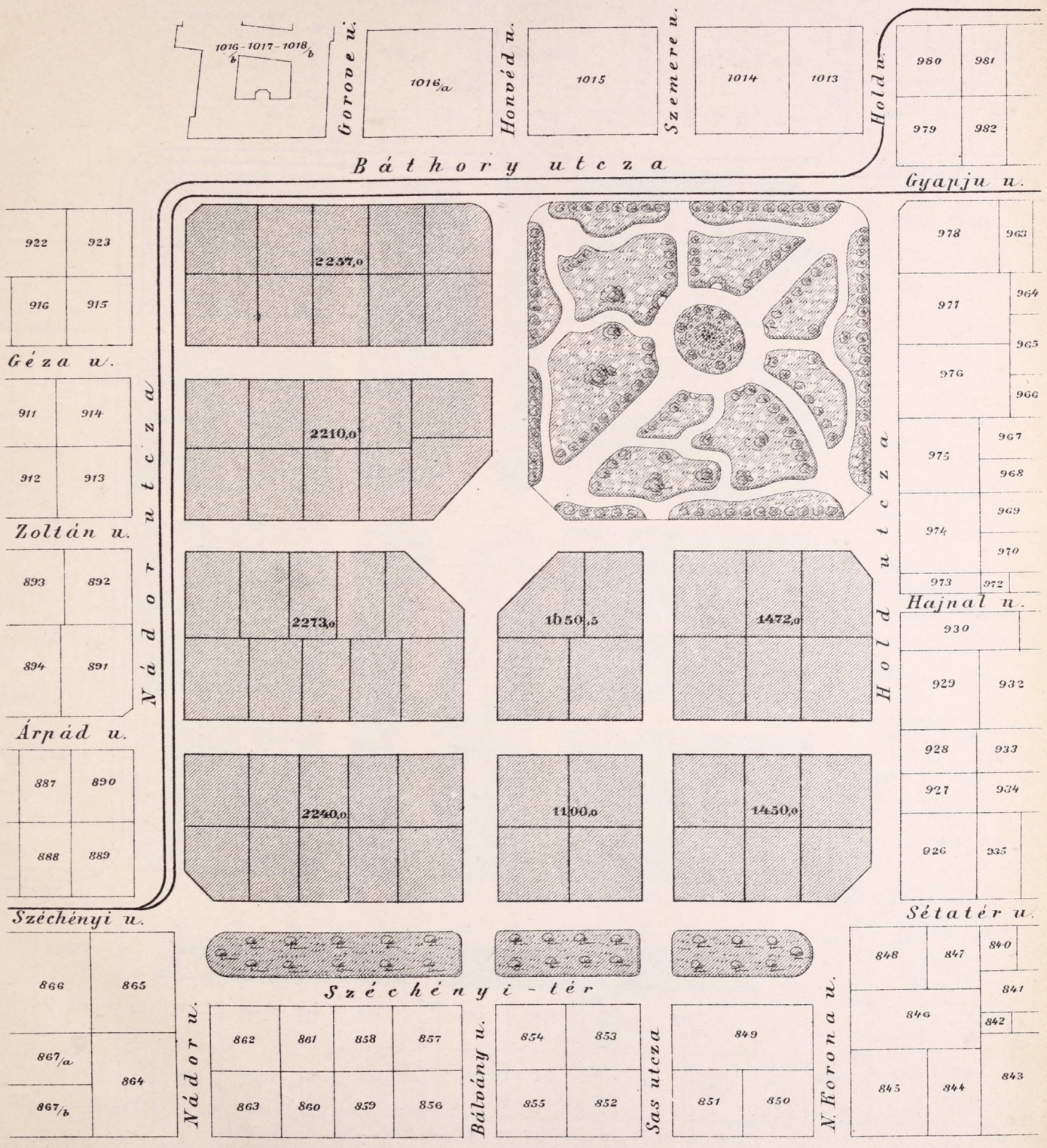

Területkimutatás:

Az „Ujépület telek területe	22725,40		
Hozzá jön fővárosi terület	2500,00	25225,00	
Elesik térre	6500,00		
„ utczákra	4672,90	11172,90	
Marad értékesitendő házhelyekre		14052,50°öl.	

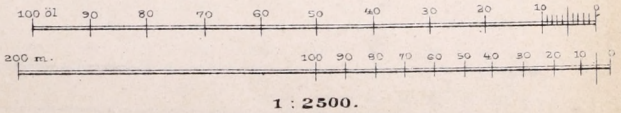

1 : 2500.

Budapest főváros mérnöki hivatala

Budapest főváros V-ik kerületében fekvő „Újépület" telkének szabályozási térrajza.

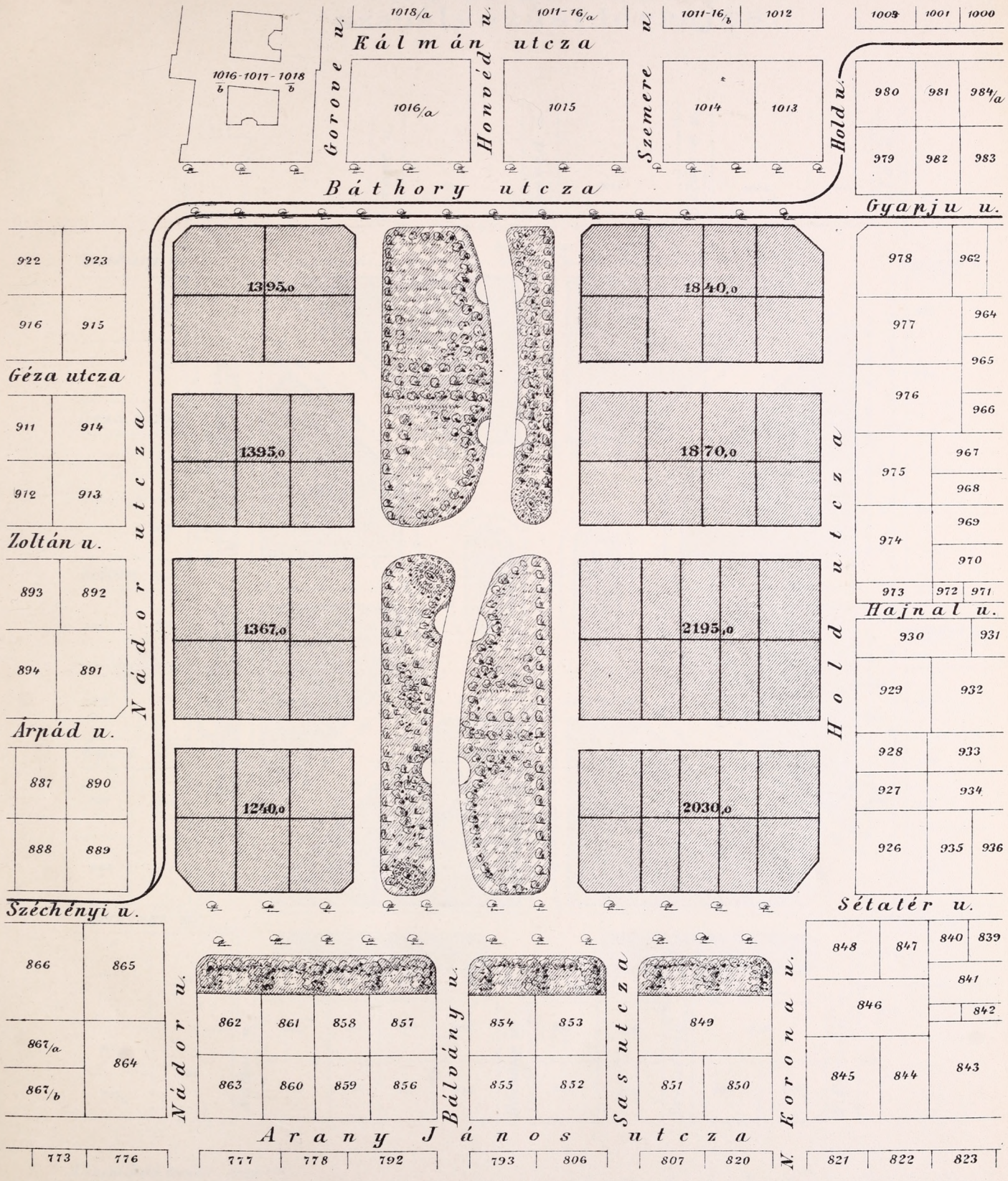

Területkimutatás:

Az „Újépület telek" területe	22725,40 □öl	
Hozzá jön fővárosi területből	2500,00 „	25225,40
Elesik térre	5200,00 „	
„ „ utczákra	6993,40 „	12193,40
Marad értékesitendő házhelyekre	13032 □öl.	

1 : 2500.

Ny. Heisler J. Budapest II. ker.

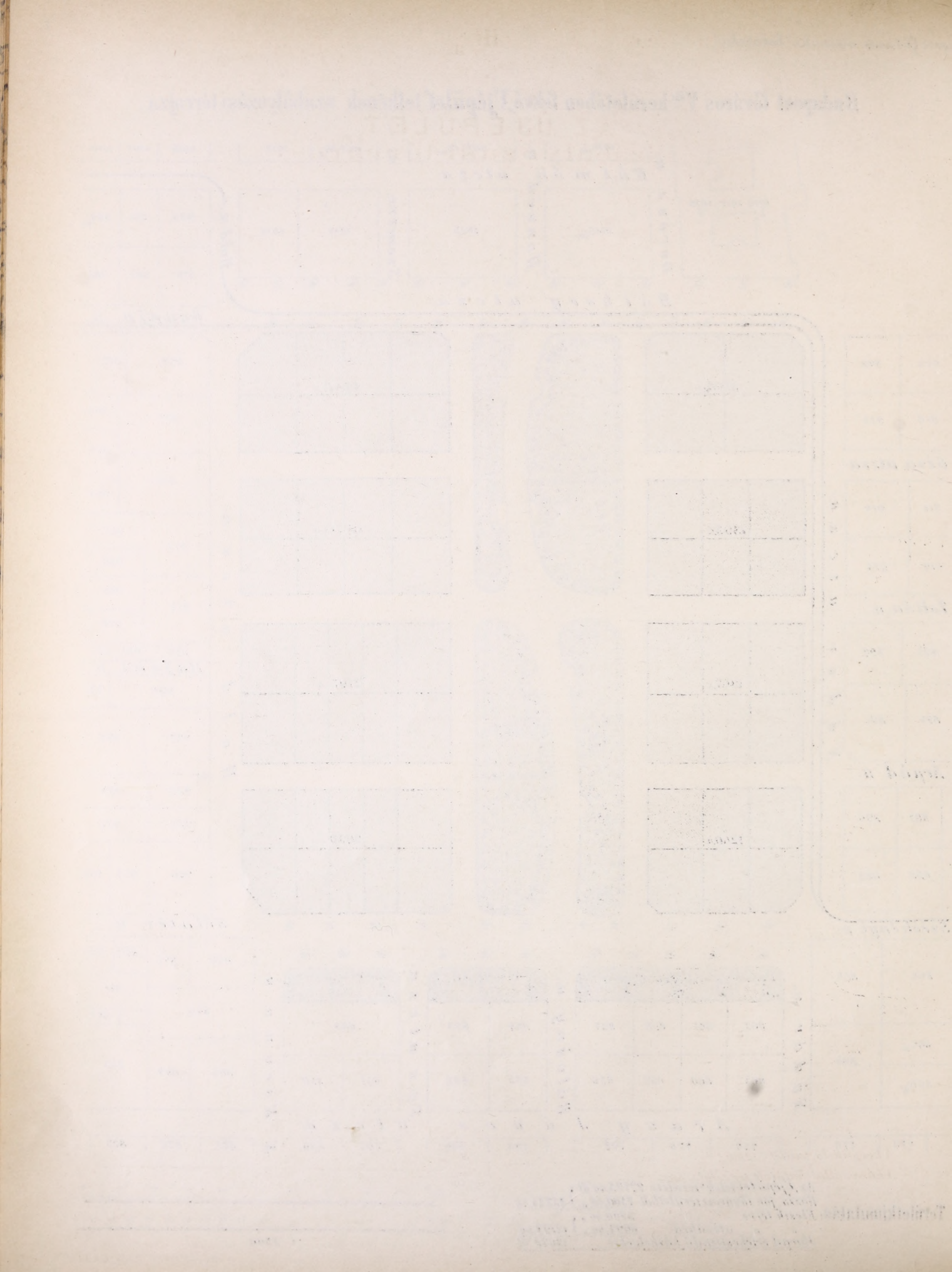

Fővárosi közmunkák tanácsa műszaki osztálya.

III/a.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

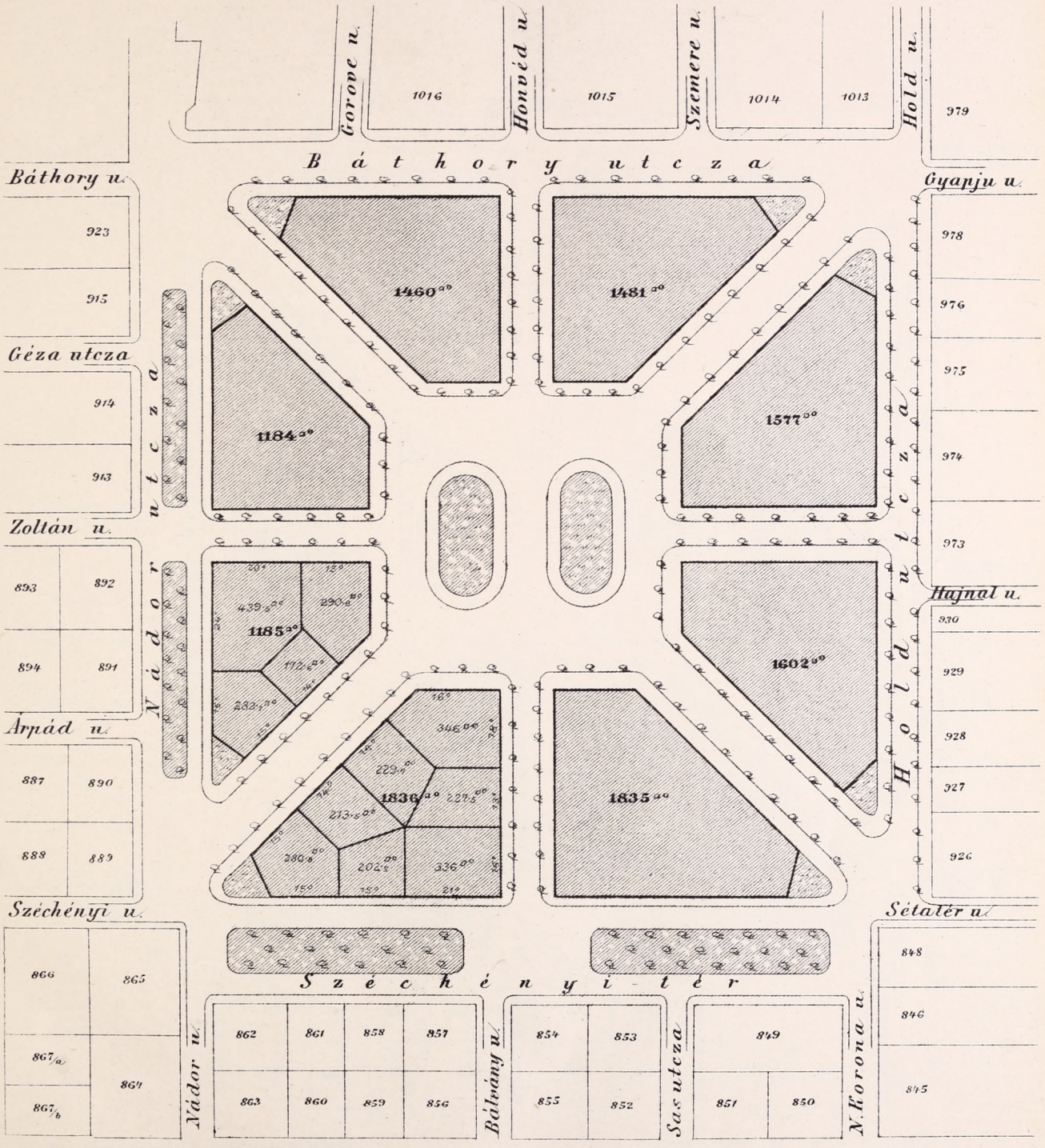

A beépíthető terület = 12160 □öl

A házak által határolt tér terül. = 4624 □öl

10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90

1:2500.

Ny. Heister J. Budapest II. ker.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

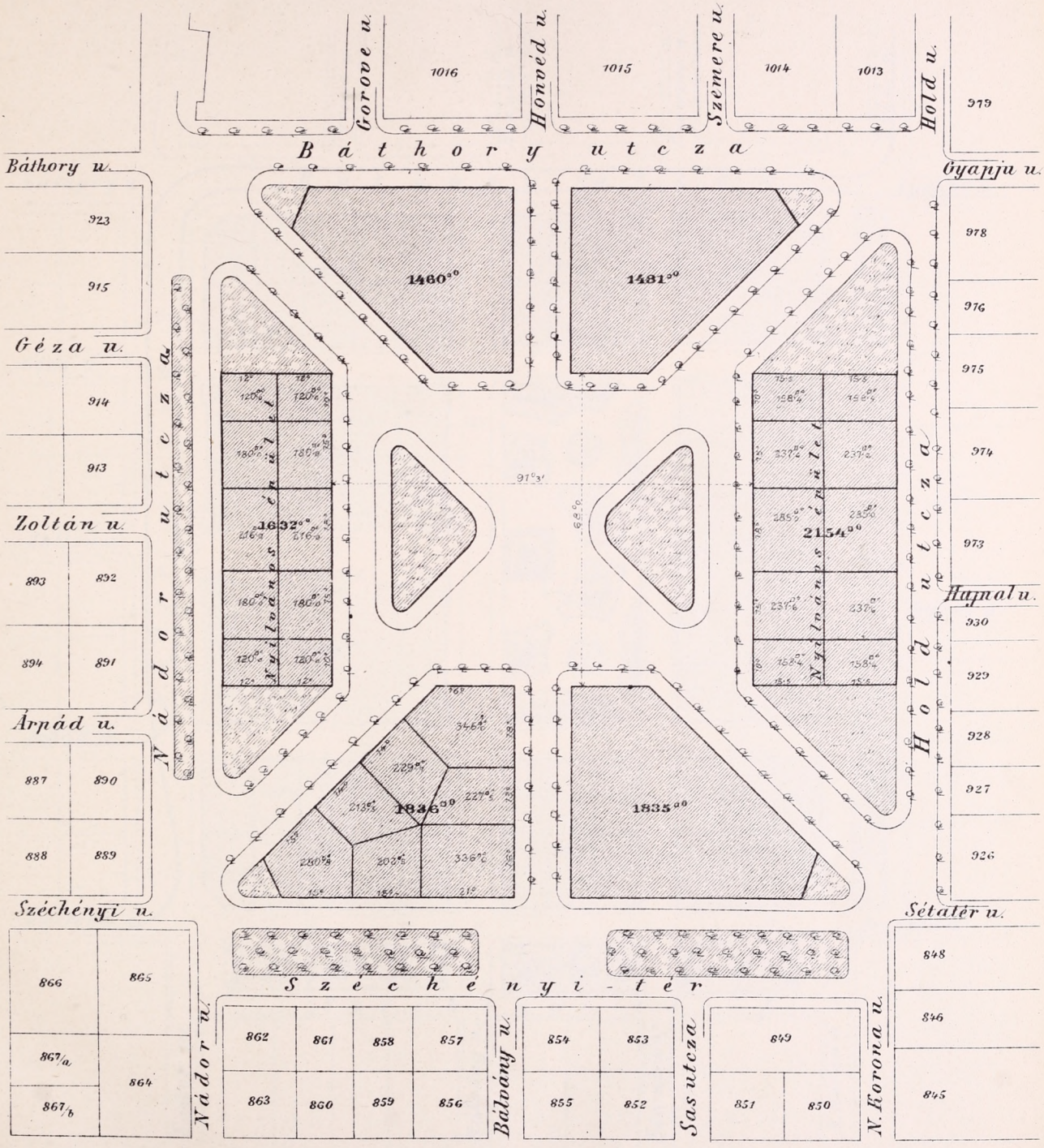

A beépithető terület összesen = 10398 □öl.
A házak által határolt tér ter = 6222 □öl.

10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90
1:2500.

Ny. Heister J. Budapest II. ker.

Föv. közm. tan. műszaki osztálya. IV/a.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

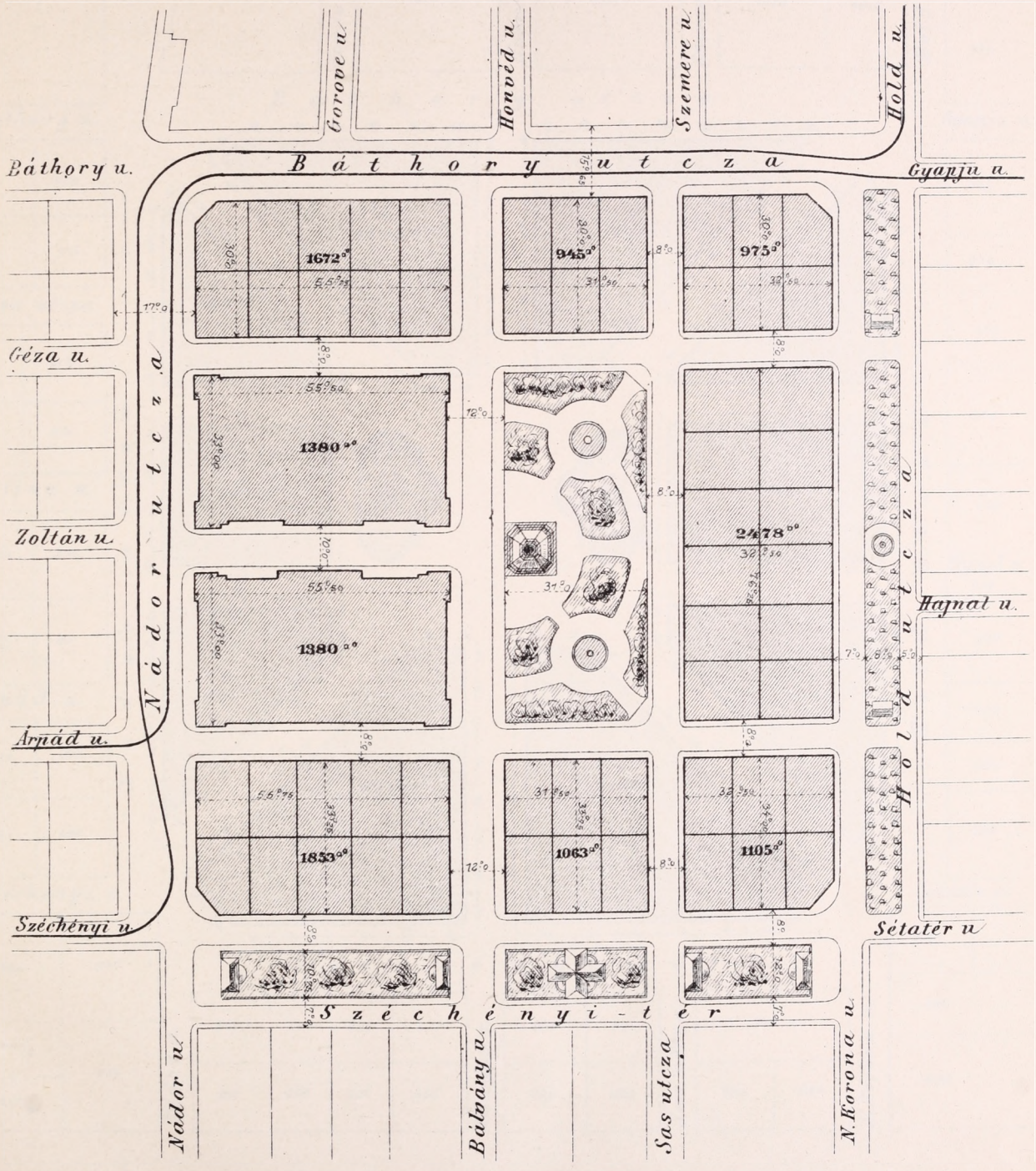

Terület kimutatás:

Két nyilvános épület, egyenként 1380 □öl =	2760	□öl.
6. házcsoport összesen =	10292	„ „
összes értékesíthető ter. =	13052	□öl
A park területe =	1590	„ „

1:2500.

Ny. Heister J. Budapest II. ker.

A.

Mlts. báró Lipthay Béla terve.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

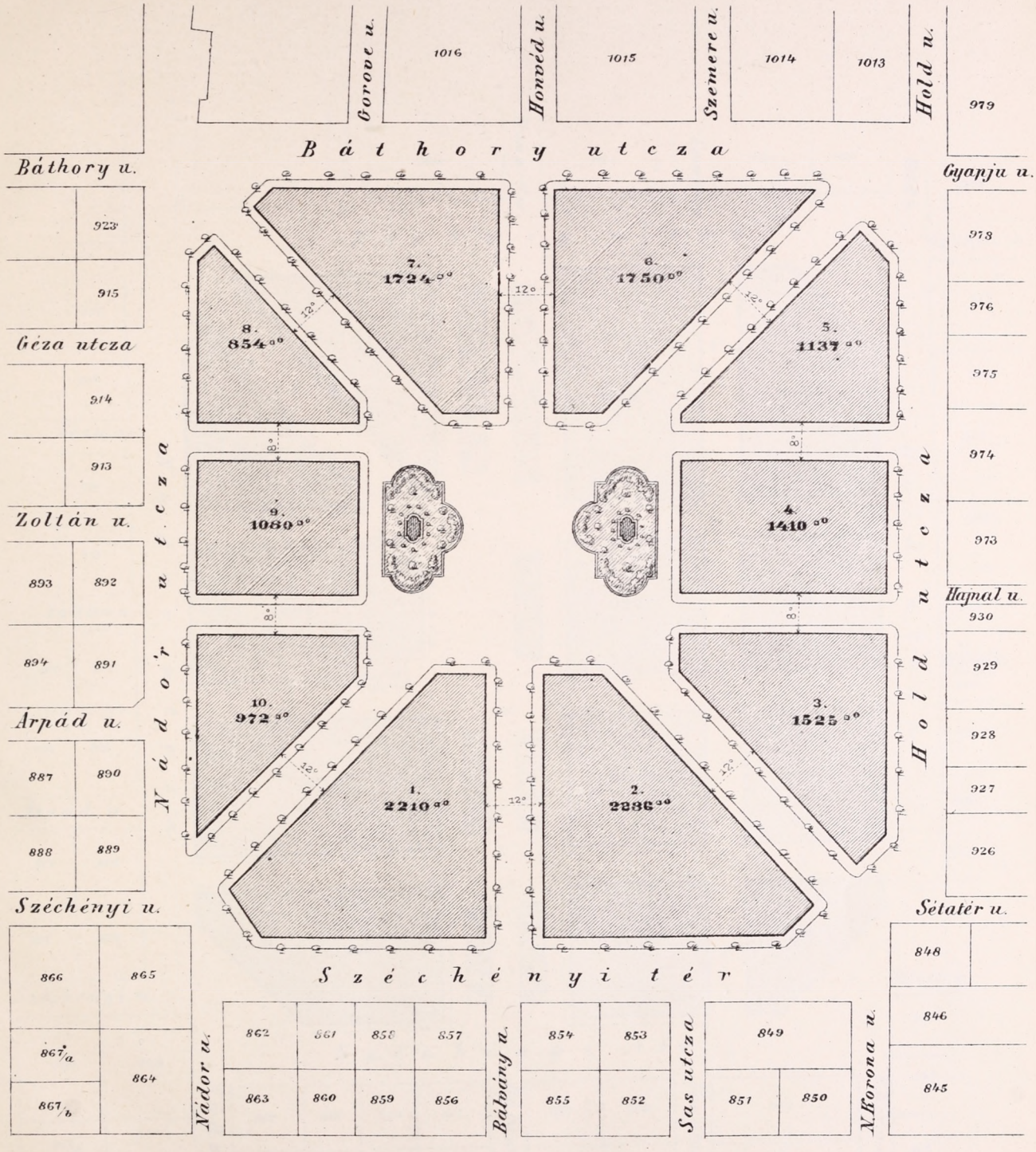

Összesen: 14948 □°/53753 □m).

1 : 2500.

Ny. Heisler J. Budapest II. k.

Budapest főváros mérnöki hivatala.

B.

Mlts. báró Lipthay Béla terve.

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

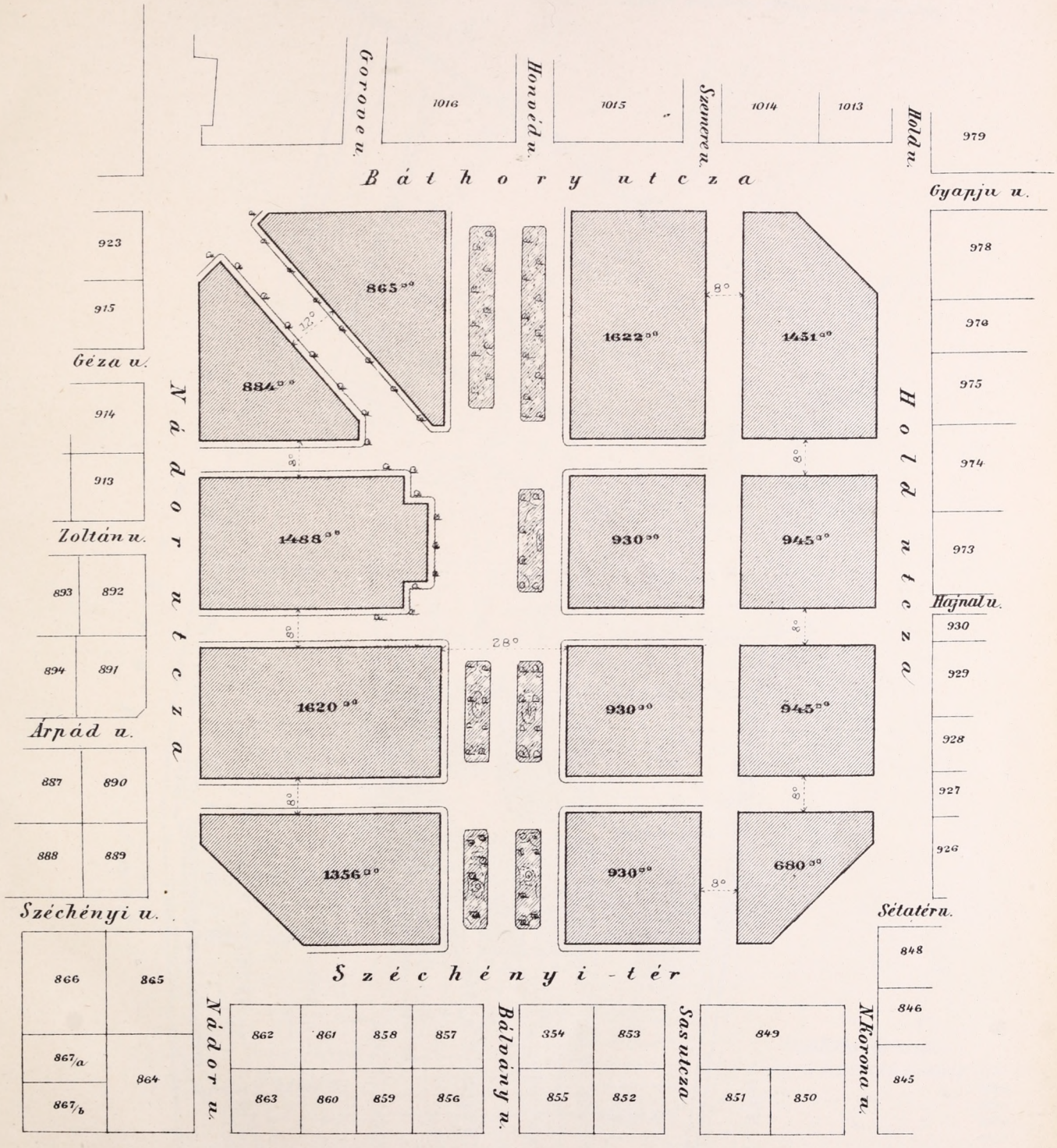

Összesen: 14.646 □°
vagy 52.676 m²

Ny. Heister J. Budapest II. ker.

C.

Budapest főváros V^ik kerületében fekvő „Újépület" telkének szabályozási térrajza.

Ngs. Gerlóczy Károly alpolgármester úr terve.

A vegyes bizottságnak 1892. febr. hó 12-én tartott ülésében elfogadásra ajánlva.

Területkimutatás:

I. számú telektömb területe	1720 □° öl.
II. „ „ „	1680 „
III. „ „ „	2310 „
IV. „ „ „	3000 „
V. „ „ „	2350 „
VI. „ „ „	3300 „
Az összes értékesitendő terület	14420 „
A Sétatér és Hold utcza 12 ölre való kiszélesitése esetén az értékesitendő terület	14100 □° öl
A Park területe	6300 „

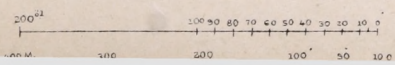

C/a.

Ngs. Gerlóczy Károly alpolgármester úr terve.

Ny. Heisler J. Budapest II. ker.

„ Pax ”

AZ ÚJÉPÜLET
szabályozási térrajza.

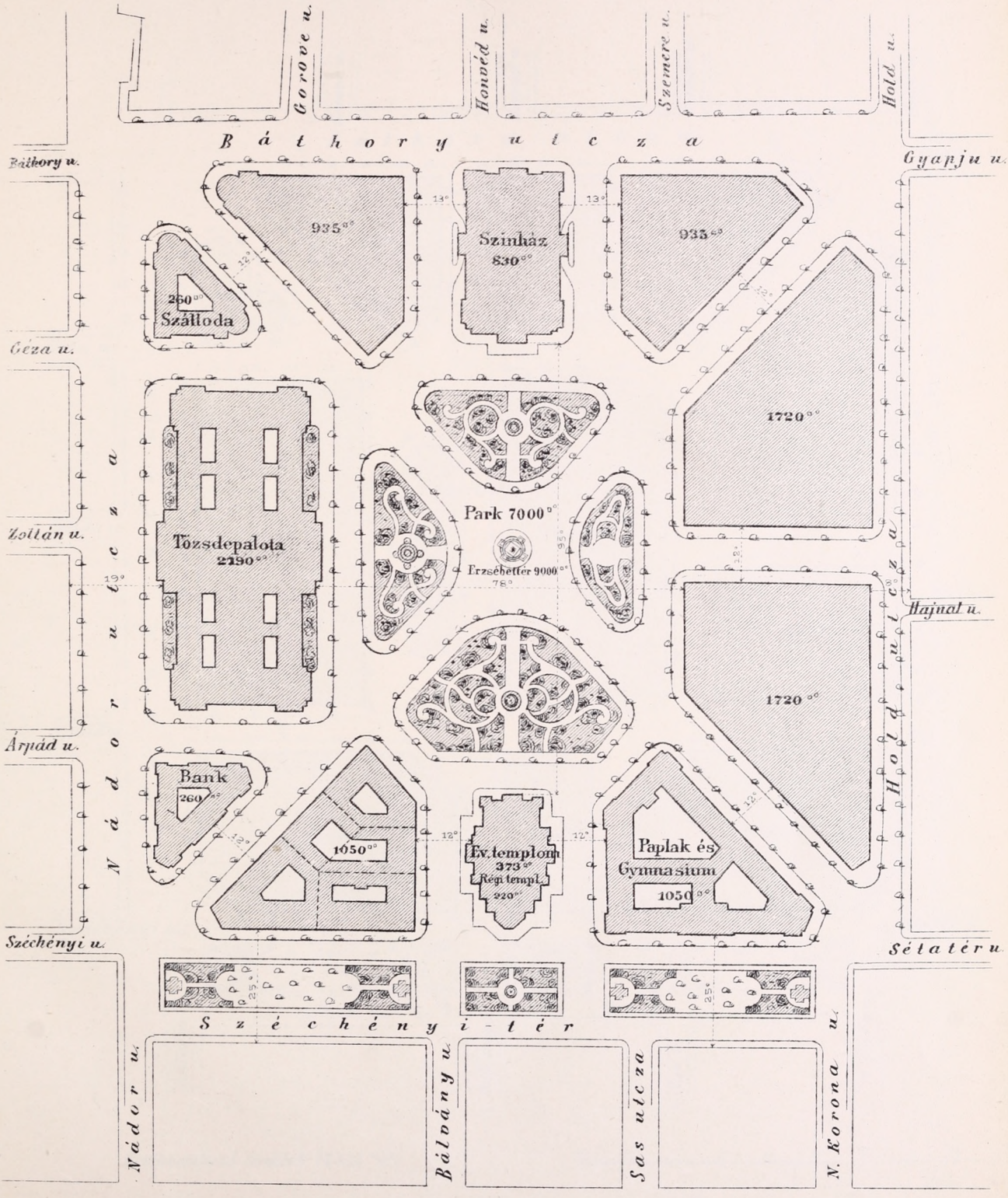

Értékesithető terület 11323 □ öl.

Jelige: Pax.

Ny. Heisler J. Budapest II. ker.

Az „Újépület" telkének szabályozása ügyében alakitott vegyes bizottság által 1892. nov. 10-én tartott ülésében elfogadásra ajánlott terv.

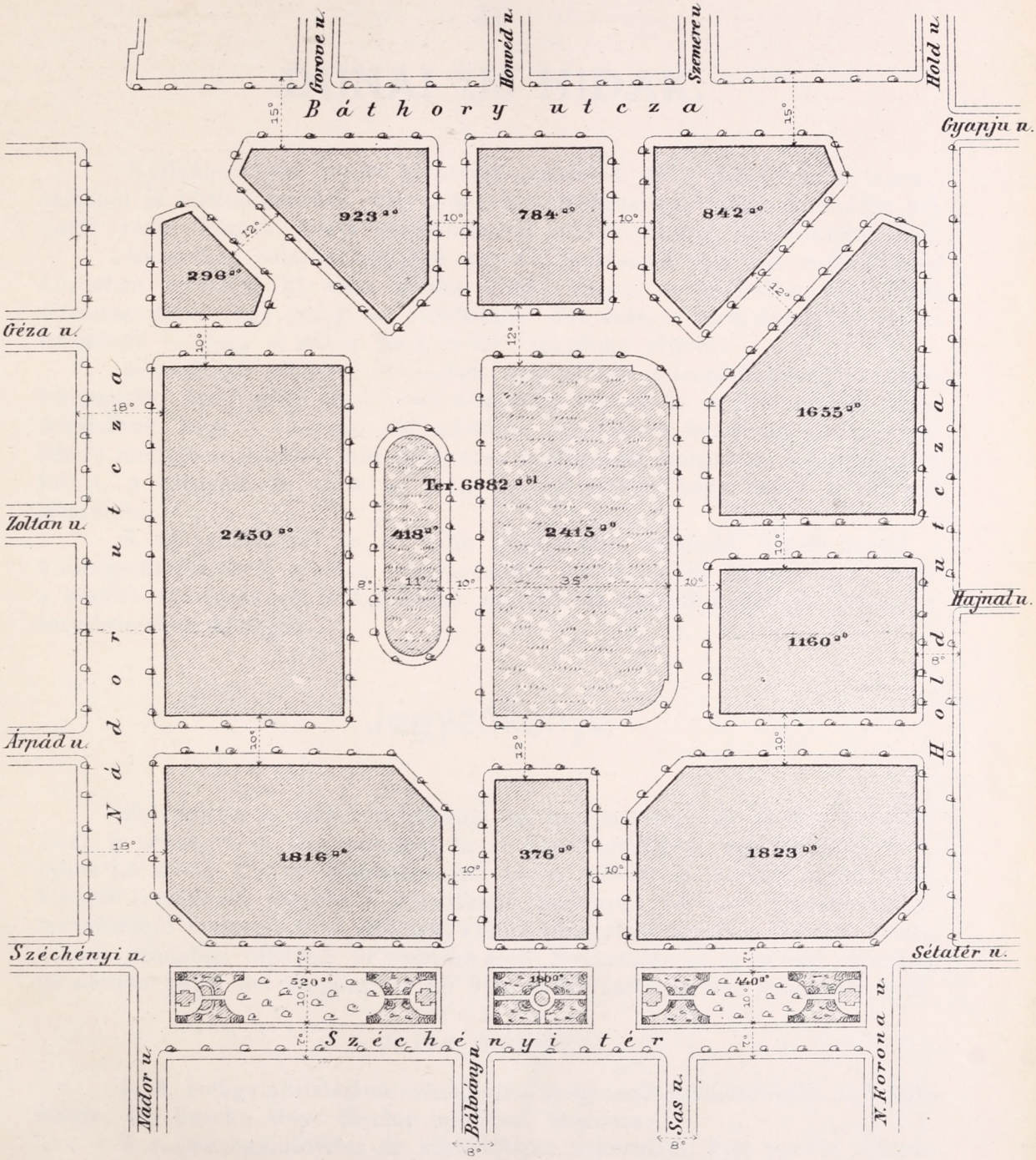

Értékesithető terület 12325 □öl.

Ky. Heister J. Budapest II. ker.

II.

DUNAI UJ HIDAK.

Nyilvánosságra jutott hivatalos iratakból, de a mindennapi tapasztalásból is köztudomásúvá lett annak a szükségessége, hogy a főváros két parti része között ujabb összeköttésről mulhatatlanul gondoskodni kell.

Kezdetben tulajdonkép csak egy híd építéséről volt szó, melynél erős küzdelem fejlődött ki azon kérdés körül, vajjon az uj híd a vámháznál létesíttessék-e, vagy pedig az eskütérnél? Sőt számos híve akadt annak az eszmének is, hogy a híd a Boráros-tér irányában jöjjön.

Nézetünket ebben a kérdésben már előbbi jelentésünkben tüzetesen kifejtettük. Ami pedig az érintett küzdelem lefolyását és kimenetelét illeti, örvendünk, hogy a vámházi híd mielőbbi létesítésére irányzott törekvésünk sikere mellett az eskütéri híd érdekében keletkezett mozgalom is győzelemre jutott, a tárgyalások abba az irányba tereltetvén, hogy mind a két híd létesüljön.

E tárgyalásokról és a velük kapcsolatos műszaki müveletekről s költségszámításokról tüzetes felvilágosítást ad az alábbi jegyzőkönyv, mely a később történteknek is kiindulási pontját és alapját képezvén, itt egész terjedelmében közüljük.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a kereskedelemügyi m. kir. minister úr Ő Excellentiája által, a pénzügyi m. kir. minister úr Ő Excellentiájával egyetértőleg, f. é. julius hó 25-én, illetve augusztus hó 17-én 37893. és 52826. szám alatt kiadott rendeletek folytán a létesítendő budapesti fővárosi Dunahidaknak tervezésénél fenforgó több műszaki kérdés tárgyalása ügyében Csörgeő Gyula keresk. ministeri tanácsos úr vezetése alatt Budapesten az uj és régi városház termeiben 1891. évi szeptember hó 9-én és folytatva tartott értekezletekről.

Jelen voltak:

1. A belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök úr kiküldöttje: Dr. Faschó Moys Sándor ministeri tanácsos;

2. a pénzügyminister úr kiküldöttje: Eckermann Ede m. kir. államhidak műszaki vezetője;

3. a földmívelésügyi m. kir. minister úr kiküldöttje Zsák Hugó műszaki tanácsos;

4. a kereskedelemügyi minister úr kiküldöttjei Czekelius Aurél műszaki tanácsos és Bodnár Gyula ministeri főmérnök;

5. a főváros közmunkák tanácsának kiküldöttjei Rupp Imre ministeri tanácsos, és Zsigmondy Géza ministeri mérnök;

6. a főváros közönségének kiküldöttjei: Gerlóczy Károly első alpolgármester, Dr. Nagy Lajos tanácsnok, Lechner Lajos főmérnök, középítési igazgató, Preuszner Károly, Tolnay Lajos, Dr. Höffinger Frigyes, Schweiger Márton, Kármán Lajos és Szelestey Géza törvényhatósági bizottsági tagok.

A jegyzőkönyv vezetésével az elnöklő ministeri tanácsos Micsek Endre ministeri segéd fogalmazót bizta meg.

Az elnök a megjelent értekezleti tagok üdvözlése után utal arra, hogy a kereskedelemügyi minister úr Ő Excellentiájának, az értekezlet egybehivására vonatkozólag f. é. julius hó 25-én 37893. sz. a. kiadott rendelete megjelöli azon feladatot, mely az értekezlet által megvitatandó; — miért is a vonatkozó rendelet felolvasását szükségesnek tartja.

A felolvasás megtörtént.

A

Ennek után az értekezlet mindenekelőtt a fővámház-téren létesítendő új Dunahídnál felmerülendő kérdéseket a rendeletnek megfelelően vette tárgyalás alá.

1. Fővámtéri híd helyének a Duna mindkét partján műszaki közelebbi megjelölése tekintetében

a bizottság abban állapodik meg, hogy a fővámháztéri Dunahíd tengelye a Vámházkörút tengelyének folytatásában legyen, mi által azon pont is megvan állapítva, melyen a Dunahíd tengelye a budai oldalon a partot éri. A híd tengelye a legközelebb megtartandó helyszini szemlét megelőzőleg kitűzetni határoztatik.

A fel és lejárókra nézve általánosságban addig is, míg a következő pontok szerint az adatok közelebb megállapíttatnak, csak az mondatik ki, hogy a lejárat mindkét oldalon a tér és az illető utczák felemelésével biztosítható.

2. Ezek után az értekezlet a fővámtéri híd össznyilásának és az esetleg alkalmazandó folyam-pillérek számának és elhelyezésének megállapítására térvén át, mindenekelőtt constatálta, hogy a Lánczhídnál a híd össznyilása 374·25 méter, tiszta nyilása pedig (a pillérek szélességét leszámitva) 349·58 méter és hogy a meder legnagyobb mélysége jelenleg 7·5 méter.

A híd nyilására, valamint a netalán szükséges pillérekre nézve Zsák Hugó értekezleti tag mint a földmivelésügyi minister úr kiküldöttje oda nyilatkozik, hogy a víz és a jég akadálytalan levonulása, de különösen a főváros árviz elleni biztonsága érdekében kivánatosnak tartja, hogy a híd lehetőleg pillér nélkül építtessék a mennyiben azonban ez legyőzhetetlen nehézségekbe ütköznék, két mederpillér alkalmazását is lehetne megengedni de úgy, hogy a középső nyilás lehetőleg nagy, azaz oly nagy legyen mint a lánczhíd középső nyilása.

A hídfőkre nézve szükségesnek tartja, hogy azok úgy helyeztessenek el, hogy víz felőli homloklapjuk ne az alsó, hanem a felső rakpart támasztó falával essék össze.

Végül kéri, hogy a jegyzőkönyv jóváhagyása előtt a földmívelésügyi minister úrral közöltessék.

Gerlóczy Károly értekezleti tag szintén a jegyzőkönyvbe felvétetni kéri, hogy a főváros árviz elleni biztonsága szempontjából a Dunának a főváros alatti részére vonatkozó szabályozási munkálatok, ha lehet, mielőbb, de mindenesetre a tárgyalás alatt lévő hídak építésével egyidejűleg keresztül vitessenek.

A tárgyalás alatt lévő kérdésre nézve az értekezlet abban állapodik meg, hogy a híd, ha csak lehetséges, egy nyilással építtessék, a mennyiben azonban ez a híd építési költségeit lényegesen emelné, a híd két pillérrel és lehetőleg nagy középső nyilással építtessék, a hídfők pedig akként helyeztessenek el, hogy víz felőli homloklapjuk a felső rakpartfal komloklapjával essék össze.

3. A hajózás érdekében szükséges szabad (az árviz szine és a hídfelszerkezet alsó éle közötti) magasság tekintetében a bizottság mindenekelőtt a következő tényállást constatálta:

1. Az 1876. évi árviz a lánczhidi mércze szerint volt 0 felett 7·76 m.

2. a nullvizszin feletti szabad magasságok:

a) a lánczhíd közepén 14·10 méter, mely a híd alsó szerkezetének módosítása esetében 14·70 méterre emelhető; a középnyilás pilléreinél pedig 12·78 méter;

b) a Margit-híd két középső nyilásainak közepén 17·18 méter és a pillérek mellett 10·14 méter;

c) a vasúti összekötő-hídnál pedig a híd egész hosszában 15·0 méter;

3. a hajók által 6·50 méter magasság igényeltetik. — Az utóbbi magassághoz hozzáadva az árviz magasságát, vagyis 7·76 métert lesz összesen szükséges 14·26 méter magasság.

Ezekhez képest az értekezlet abban állapodik meg, hogy a híd szerkezete alsó éleinek a nullvíz feletti magassága a híd közepétől számítva mindkét oldalra 50—50 méter távolságban 14·70 méter, a híd közepén pedig legalább is 15 méter legyen, s hogy a hídszerkezet alsó éle a folyampilléreknél a nullviz feletti 10 méterig, a hídfőknél pedig 9 méterig lenyúlhat.

4. A hídpálya szélessége és berendezése tekintetében a bizottság annak konstatálása után, hogy a Margithídnál a kocsipálya szélessége 11·10 méter, két gyalogjáró egyenként 2·90—2·90 méter, tehát az összes használható szélesség 16·90 méter, a lánczhídnál pedig a kocsipálya szélessége 7·71 méter, gyalogjárók egyenként 1·82—1·82 méter, tehát az összes használható szélesség 11·35 méter,

a következőkben állapodik meg.

Ezen híd kocsi-, közúti vasúti és gyalog-közlekedésre lévén berendezendő, a kocsipálya szélessége 11·50 méterrel, a két gyalogjáró egyenként 2·90 mérrel, a híd használható szélessége tehát összesen 17·30 méterrel tervezendő; a közúti vasúti sínek a kocsi-út szélén, a villamos vasúti áramvezetékek pedig a pálya alatt 0·45 méternyire legyenek elhelyezhetők.

Rupp Imre értekezleti tag a vizvezetéknek a hídpálya alatti átvezetésére nézve a következő véleményét kéri jegyzőkönyvbe vétetni.

A fővárosi közmunkák tanácsa kiküldöttei a híd berendezését illetőleg igen kivánatosnak tartanák, hogy ezen híd akként szerkesztessék, miszerint azon, a Gellérthegyen esetleg építendő magasnyomású vízmedenczéhez és onnan vissza négy 600 mm. belső átmérővel biró vízvezetéki csövön mintegy 40.000 m^3 víz naponta átvezethető legyen.

A fővárosi vízmű ügyének tárgyalása alkalmával ugyanis több rendbeli javaslat merült fel, mely szerint a végleges vízmű a Duna jobbpartján építtessék és a vízmű vize a Duna balpartjára esetleg a vámháznál építendő hidon vezettessék át.

A dunabalparti vízszükségletnek ily módoni átvezetése természetesen helyt nem foglalhat, mert ily mennyiségek átvezetésére sokkal olcsóbb és biztosabb mód áll rendelkezésre, de komoly figyelmet érdemel Lindley W. pályanyertes szakértő azon tervezete, mely szerint a Gellérthegyen egy magas nyomású 40.000 m^3 befogadási képességü vízmedencze építtessék, melynek az volna a

hivatása, hogy a legnagyobb fogyasztás óráiban is a megfelelő vizmennyiséget és a kellő nyomást folyton biztosítsa.

A pesti vízműnek ugyanis egyik hiánya, hogy a legnagyobb fogyasztás óráiban, tehát akkor, a midőn a vízre leginkább szükség van, a nyomás oly csekély, hogy a magasabb épületek felső emeleteire a víz nem jut.

Miután pedig a kőbányai medencze, a mely e városrésznek legmagasabb pontján fekszik, a kellő nyomást nem biztosítja és a Duna balpartján másutt nincsen a megfelelő nyomást szolgáltató magas pont, — Lindley W. e bajon akként vélt legczélszerűbben segíteni, hogy a dunabalparti tömör lakossághoz legközelebb fekvő helyen vagyis a Gellért-hegyen egy magas nyomású vízmedenczét tervezett.

Bár igaz, hogy ezen terv a víznek más módon való átvezetése által is valósítható, de azt hiszik a tanács kiküldöttjei, hogy ily aránylag csekély mennyiségü víznek a hidon való átvezetése sokkal kevesebbe fog kerülni, mintha az átvezetés alagúton történnék. Végre megjegyzik, hogy Lindley W. tervének ezen részlete akkor is bir fontossággal, ha a végleges vízmű Káposztásmegyeren fog létesíttetni.

5. A fennebbi megállapodások után az értekezlet visszatérvén a rendelet első pontja folytán a hídfeljárók kérdésének mikénti műszaki megoldására, mindenekelőtt szükségesnek tartja a híd szerkezeti magasságát és a hídpálya esését meghatározni, konstatálván azt, hogy a pálya esése a parti- és medenczeoszlopok között 1·36, 29 pro mille, lánczhíd és alagút között 40 pro mille-n felül, Margithídnál a hídfőnél 29‰, part és meder-oszlop között 25‰, két középoszlop között 15‰, végül a feljárók esése a Lánczhídnál 29·4‰, a Margithídnál pedig 30‰; a következők iránt állapodik meg:

A híd szerkezeti magassága legfeljebb 1·60 méterrel, a hídpálya esése pedig mindkét irányban a híd közepétől 50 métertől kezdve a hidfőkig 25‰-al veendő fel.

Ebből következik, hogy a szerkezeti magasságot is számítva, a hídpálya magassága a felső rakpart külső vonala felett a balparton 2·80 és a jobbparton 6·06 méter lesz.

Ezek után áttérve a hídfeljárók kérdésére az értekezlet abban állapodik meg, hogy fennebbiekhez képest a lejárókat 13.36 méter magasságról kell a térre, illetve az utczákra levezetni, illetve ezeknek megfelelő felmagasításokat eszközölni, s hogy e végből a feljáróknál is 25 % esések alkalmazandók.

Az értekezlet továbbá elhatározta, hogy a lejárok illetve a feltöltések által a budai oldalon igénybe veendő hely és az elérendő magasságok a f. é. szeptember hó 13-án megtartandó helyszini szemlét megelőzőleg pontosan kijelölendők.

A folytatólag szeptember hó 13-án megtartott értekezlet a fővámtéri híd feljáróinak elhelyezésére kilátásba vett hely megszemlélésével vette kezdetét.

A bizottsag tagjai a Sáros-fürdő előtti téren összegyülvén, szemügyre vették a helyszinén kitüzött hídtengely irányát a jobbparti hídfőhelyét és mindazon helyeket, a melyeken az ujonnan létesitendő jobbparti hídfeljáróknak, úgy 25‰-nyi mint 17‰-nyi emelkedésnek megfelelő pályaszine részint az ott lévő házak homlokzatán, részint pedig külön e czélra felállított rudakon megjelölve voltak.

A helyszini szemle befejeztével a bizottság az uj városház termében összegyülvén,

abban állapodott meg, hogy a fővámtéri híd jobbparti feljárói 17‰ emelkedéssel létesíttessenek.

Ezzel a fővámtéri hídra vonatkozó műszaki kérdések megoldatván

elhatároztatott, hogy a történt megállapodásoknak megfelelő rajzot készíttessenek, mivégből egy Czekelius Aurél, vezetése alatt Zsák Hugó, Bodnár Gyula, Eckermann Ede, Zsigmondy Géza értekezleti tagokból és Heuffel Adolf fővárosi főmérnökből álló szükebb körü albizottság kiküldetett, melynek feladatává tétetett, hogy a híd és feljárói helyszinrajzát készítse el, melyben a kisajátítandó területek is előtüntetve legyenek, hogy továbbá a híd és feljáróira vonatkozó hossz-szelvényt és a feljárók jellemző keresztszelvényeit előtüntető rajzot készítsen és végül, hogy a feljáróknak és az ezekkel kapcsolatos létesítmények hozzávetőleges előállítási és kisajátítási költségeinek megállapításához szükséges adatokat szerezze meg, azokról költségvetést készitsen és azt az értekezletnek terjessze elő. A költségek tekintetében, megjelölendők lesznek azon költségek, melyek nem állanak a híd létesítésével szoros összefüggésben, hanem inkább a város vagy partrendezési szempontból szükségesek.

B.

Ezek után az értekezlet az eskü-téri hídra vonatkozó kérdések tárgyalását határozván el, — Rupp Imre érte-

kezleti tag a következőket kéri a jegyzőkönyvbe vétetni: a fővárosi közmunkák tanácsának küldöttei kötelességüknek tartják felemlíteni azon körülményt, hogy a közmunkák Tanácsa az uj dunai hidak létesítése tárgyában már állást foglalt és megállapodásait a pénzügyi m. kir. minister Úr Ő Nagyméltóságához intézett m. évi julius hó 26-án 2606. sz. a. kelt felterjesztésében tüzetesen indokolta és nézeteit e tárgyban a pénzügyminister Úr Ő Nagyméltósága elnöklete alatt tartott értekezleten küldöttei által szóval is kifejezte.

Habár a kiküldöttek kénytelenek a Tanács álláspontját fentartani, mégis örömmel veszik a kereskedelemügyi m. kir. Minister Úr Ő Nagyméltóságának abbeli rendelkezését, hogy az eskütéri hídra nézve is a műszaki kérdések részletesen tárgyaltassanak, miután az ügynek minden oldalról leendő megvilágítása lényegesen elő fogja mozdítani a főváros felvirágzását czélzó e fontos hídkérdés helyes megoldását. Az értekezlet mindenekelőtt azon kérdést tárgyalta, hogy a híd a gyalogközlekedésen felül mily kocsiforgalomra rendeztessék be.

Az értekezlet abban állapodott meg, hogy tekintettel arra, miszerint a belvárosban csakis a könnyű kocsik forgalma van engedélyezve és lesz megengedhető, a híd csak könnyű kocsiforgalomra nevezetesen arra, mely a lánczhídon át fennáll, továbbá közúti, esetleg villamosvasúti közlekedésre lenne tervezendő.

1. Ezek után az értekezlet a híd helyének megállapításánál a következő megoldási módozatokat vette tárgyalás alá:

a) A dunahíd a Kötő-utczától a Döbrentey-tér déli oldalára vezető vonalban szelné át a Dunát. A hídhoz minkét parton részben ujonnan nyitandó utczák vezetnének. Ezen utczák a pesti oldalon a Kötő- és Zsibárus-utcza szélesbítésével a Károly-kaszárnyán át a Károly-körútra, a budai oldalon pedig a Döbrentey-utczát keresztezve a háztömbökön keresztül a Ráczfürdő előtti térre és onnét egyenes vonalban az Attila-utczába vezetnének.

Ezen módozatnak elfogadása ellen, úgy a belügyministerium kiküldöttje, Fascho Moys min. tanácsos, mint a fővárosi közmunkák tanácsa részéről Rupp ministeri tanácsos, mint a főváros részéről Gerlóczy polgármester kir. tanácsos felszólalnak.

Az értekezlet tekintettel a főváros szabályozási tervezeteire, továbbá arra, hogy ezen módozat szerinti

végrehajtás előre láthatólag jelentékeny kisajátítási költségeket igényelne, végül arra, hogy a híd elhelyezése akként állapítandó meg, hogy a közforgalom a Kerepesi-út irányában tereltessék s nem volna czélszerű a forgalmat az amúgy is közlekedés tekintetében túl terhelt Károly-körútra irányítani, mindezeknél fogva a fennemlített módozatot elfogadhatónak nem találja.

b) A Dunahíd iránya a Duna-utcza torkolatától a Rudasfürdő előtti térre vezetne, a Duna-utcza 22 méterre szélesbítendő, és a Curia épületén át a Ferenczieк teréig meghosszabbítandó volna; a budai oldalon a hídlejáró a Döbrentey-utcza áthidalása után két ágra szakadna, melyek közül az egyik észak felé a Döbrentey-térre a másik pedig dél felé a Gellért-rakparthoz ágazna ki.

Az értekezlet ezen elhelyezési módozatot is mellőzendőnek találta, azért, mert a Duna-utczát a Duna felőli kocsiközlekedés számára véli fentartandónak, másrészt pedig azért is, mert a híd ily elhelyezés mellett ferde irányban szelné át a Dunát, a mi szépészeti szempontból lehetőleg elkerülendő volna.

Mindamellett utasítja az albizottságot, hogy ezen combinátióra vonatkozólag is tervet és költségelőirányzatot készítsen.

c) A híd a belvárosi plébánia épülettől, a Rudasfürdő előtti térre vezető vonal irányában helyeztetnék el. A hídfeljáró és a folytatólagos újutcza a pesti oldalon a plébánia épületen és a mögötte levő házakon keresztül a Sebestyén-téren és Sebestyén-utczán át a Hatvani-utcza torkolatáig vezetne, a budai oldalon pedig ugyan oly módon terveztetnék, mint a fent említett második combinátionál.

Az értekezlet a híd elhelyezésének ezen módozatát fogadja el, mert az a főváros közforgalmú és közlekedési érdekeinek teljesen megfelel és a megállapított szabályozási tervezetekkel leginkább összeegyeztethető.

A fennebbi megállapodásra vonatkozólag a fővárosi közmunkák tanácsának küldöttjei az értekezlet figyelmét felhívja azon körülményre, hogy az eskütéri, illetve Duna-utczai híd kiépítésének természetes következményét képezi a Hatvani-utczának kellő kiszélesbítése, miért is mellőzve azon kérdést, kit terhel a kiszélesbités költsége, ezen utcza kiszélesítését már a híd építése szempontjából figyelembe venni látják szükségesnek és minthogy ezen

értekezlet egyik főfeladatát az is képezi, hogy a hídépítés és az azzal kapcsolatos rendezések költségei hozzávetőlegesen kimutattassanak, indítványozzák, hogy a Hatvani-utczának nézetünk szerint legalább 13 ölre leendő kiszélesbítése költségei, a kiküldött albizottság által egybeállíttassanak. Az értekezlet ugyanis igen helyesen abban állapodott meg, hogy ezen híd nem az Eskütéren, hanem az Eskütér és Duna-utcza közti részben építtessék, és hogy az ekként a Hatvani-utcza és Kerepesi-útnak mintegy meghosszabbítását képezze, továbbá hogy ezen kocsihíd akként rendeztessék be, hogy az kisebb teherkocsi-forgalomnak és a közúti vaspálya igényeinek is egyaránt megfeleljen.

Ily rendeltetésű híd oly mérvű forgalmat fog előidézni, hogy azt egy rendes vagyis 8 öl széles utczában lebonyolítani nem lehet. Ezen híd leginkább igénybe fog vétetni a VII. és VIII. kerületnek a Kerepesi-úthoz közel eső környéke által, miután ezen környéken kivül eső városrészek közelebb találják akár a fővámházi akár a lánczhidat.

A Hatvani-utcza azonban jelenleg legkeskenyebb részében nem egészen 6 öl vagyis mintegy 11 méter szélességgel bír és az általános szabályozási terv szerint csak 8 ölre volna kiszélesbítendő.

Ezen utczának a Kerepesi-útig illetve belső körútig kivezető párhúzamos utczája nincsen, másrészt a hídlejárótól jobbra balra eső utczák, jelesen a Lipót-utcza egy része a Rózsa-tér és Kalap-utcza közt a Városház-utcza, Lakatos-utcza és Zöldfa-utcza rendkivül keskenyek és szélességük 3°—4° között váltakozik, a Koronaherczeg-utcza 6° az Egyetem-utcza pedig átlag $6^1/_2{}^0$ szélességgel bir. Ezen utczák, melyekről a teherforgalom most ki van zárva, a jelenlegi forgalomnak sem felelnek meg, még kevésbé alkalmasak arra, hogy a hídnak forgalma ezen utczák utján megosztassék, — következőleg elkerülhetetlen szükséges arról gondoskodni, hogy a híd folytán rohamosan emelkedő forgalom lebonyolítása czéljára legalább a híd egyenes folytatásában, tehát a Hatvani-utczán át egy főközlekedési ér nyittassék, vagyis a Hatvani-utcza megfelelőleg kiszélesbíttessék.

A kiszélesítés mérvét illetőleg a 13 ölnyi vagyis átlag 25 méternyi szélesség azon minimum, melyet ily nagy forgalmú utczára nézve meg kell állapítani, ugyanis gyalogjárdák czéljára számítandó egyenként 4.50 méter, kocsiútra pedig 16 méter. A kocsiútnál t. i. figyelemmel kell lenni arra, hogy a vasúti sínek és a járda szegélyköve közt annyi hely álljon rendelkezésre, hogy a házakhoz a hozzáférhetőség biztosíttassék, különös tekintettel az árúkirakodás, költözködés és falerakodás czéljaira.

Hogy tehát ezen utcza a most jelzett igényeknek és különösen könnyebb teherkocsi és közúti vasúti forgalomnak is megfelelhessen, elkerülhetetlenül szükséges az utczának jelzett mérvü kiszélesbítése.

Az értekezlet azon nézetben van, hogy a Hatvani-utczának szemügyre vett kiszélesbítése a híd építésének kérdésével szoros kapcsolatban nem áll.

A f. é. szeptember hó 15-én folytatólag tartott értekezleten

2. az eskütéri híd össznyilásának és az esetleges pillérek számának megállapítása vétetett tárgyalás alá.

Erre nézve Zsák Hugó a földmivelésügyi Minister úr kiküldöttje mindenek előtt a jegyzőkönyvbe vétetni kéri, hogy a jégnek akadálytalan lezajlása és a szabad vizlefolyása érdekében szükségesnek tartja, miszerint ezen híd még inkább, ha csak lehetséges, közbenső pillérek nélkül egy nyilással építtessék; ha azonban ez lehetséges nem volna, vagy felette nagy költségeket okozna, akkor a híd két pillérrel építtessék olyformán, hogy a középső nyilás ugyanazon szélességgel birjon, mint a lánczhíd középső nyilása

Mivel továbbá a fővámtéri és az eskütéri híd helyén a Duna keresztszelvénye szükebb mint a lánczhídnál s mivel mindegyik híd legalább 15 cm.-nyi duzzadást fog előidézni, ennélfogva mindkét híd építése esetén kénytelen a rakpartoknak a nullvíz feletti 9·0 méter magasságig való felemelését, melyet a földmivelésügyi minister úr már czélba vett, mint feltételt okvetlenül kikötni.

Hoszabb eszmecsere után az értekezlet abban állapodik meg, hogy az eskütéri hídnál úgy a mint ez a fővámtéri hídra nézve megállapíttatott, a hídfők akként helyeztessenek el, hogy vízfelüli homloklapjok a felső rakpart vonalába essék, továbbá, hogy a híd lehetőleg egy nyilással, ha pedig ez nagy nehézségekbe ütköznék, 3 nyilással építtessék, melyek szélességükre nézve oly arányban álljanak egymáshoz, mint a lánczhíd nyilásai és hogy a fővámtéri híd középnyilása ugyanakkora legyen, mint az eskütéri hídé.

Ehez képest megállapíttatik, hogy mindkét hídnál a középső pillérek 160 méternyi távolságban helyeztessenek el egymástól.

3. A hajozás érdekében szükséges szabad magasságra nézve,

az értekezlet abban állapodik meg, hogy az eskütéri hídnál a hídfelszerkezet alsó élének magassága a nullviz

Az „Esküt éri hidfő" és környékének szabályozási terve.

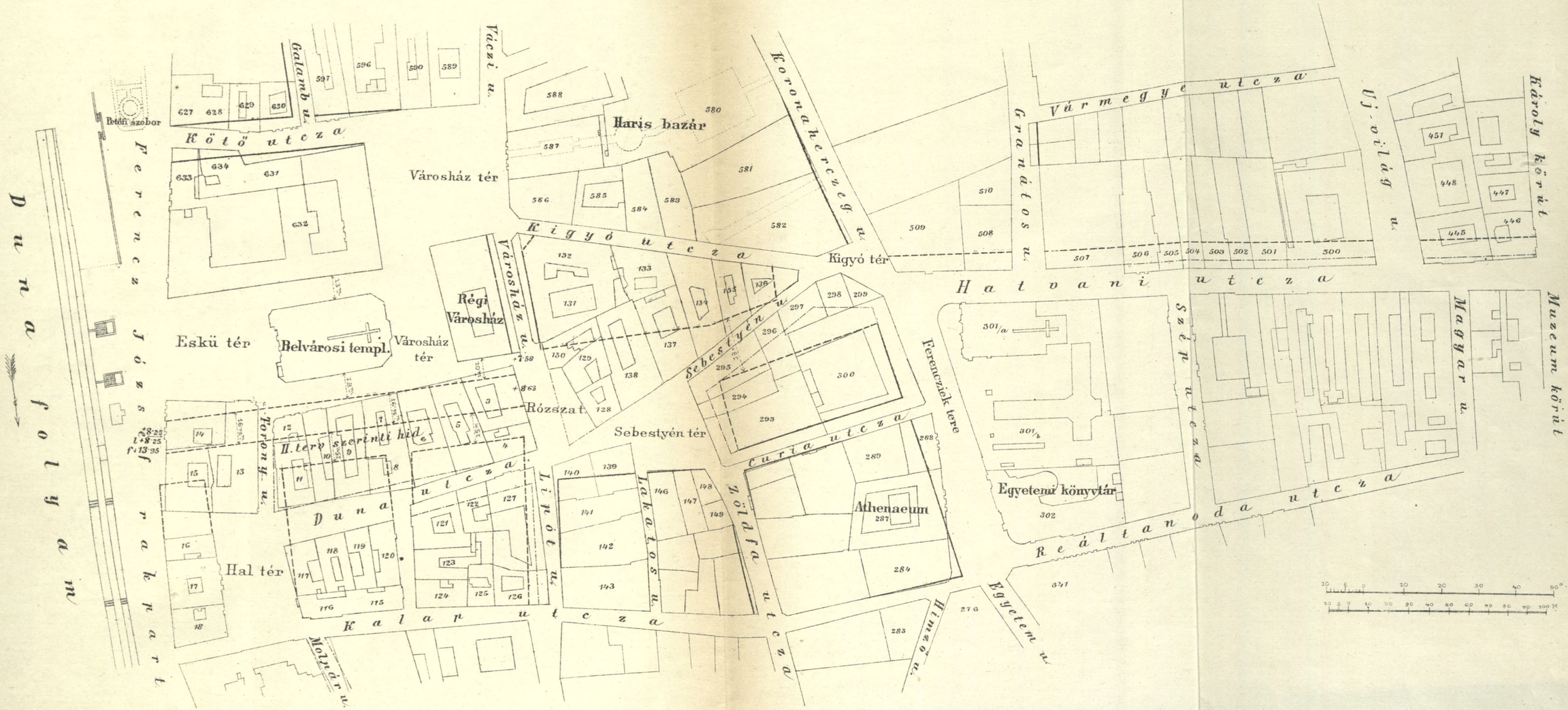

Ny. Heisler J. Budapest II. ker.

felett a híd közepétől jobbra és balra 50—50 méternyi távolságban 14·70 méter és a nyilás közepén legalább 15.0 méter legyen, továbbá, hogy a híd felszerkezet alsó éle a közbenső pilléreknél a nul víz feletti 10·0 méterig a hídfőknél pedig 9·0 méterig lenyulhat.

4. A hídpálya szélessége és berendezése tekintetében

az értekezlet által megállapíttatik, hogy a kocsi-út használható szélessége 10·0 méter, a kétoldali gyalog járóké pedig egyenként 3 méter legyen.

A hídpálya akként legyen berendezve, hogy a villamos vasúti áram vezeték 0·45 méternyire a pályaszín alatt elhelyezhető legyen, és akként helyezendő el, hogy annak a hídfelszerkezet alsó éle feletti magassága a híd középső 100 méter hosszú részében 1·60 méternél nagyobb ne legyen.

5. Ezek után az értekezlet a hídfeljárók kérdésének mikénti megoldását vette tárgyalás alá és a következőkben állapodott meg.

Az eskütéri hídnál úgy a Ferencz József mint a várkert-rakpart egész szélességében áthidalandó; az áthidalás alatti szabad magasság a rakpartokon levő kocsi-út közepén mérve 4·5 méterrel kisebb, az áthidalás szerkezeti magassága pedig 1·20 méternél nagyobb ne legyen.

A balparti feljáró esése akként állapíttassék meg, hogy ezen feljáró a Sebestyén-téren túl ne terjedjen.

Végül azt határozta az értekezlet, hogy f. é. szeptember hó 21-én helyszini szemlét fog tartani, mi végből Heuffel Adolf fővárosi főmérnököt felkéri, hogy a hídfeljárók irányát és magasságát a helyszinén tüzze ki.

A f. é. szeptember hó 21-én tartott értekezlet az eskütéri híd feljáróinak elhelyezésére kilátásba vett helyek megszemlélésével vette kezdetét.

Az eszközölt kitüzések megszemlélése után az értekezlet a régi városház tanácstermében összegyült, és a helyszini szemle alapján a következőkben állapodott meg.

A balparti feljáró a belvárosi templom déli homlokzatával párhuzamosan ezen templomtól 13·0 méternyi távolságban helyezendő el, a Duna-utcza beépítendő, és helyette a feljáró déli oldala mellett 15·0 méter széles, és a Rózsa-tértől a Ferencz József rakpartra vezető új utcza nyitandó.

A feljáró esése 28‰-ban állapíttatik meg. A rakparti áthidalás a Torony-utczáig meghosszabítandó.

Ezzel a balparti hídfeljáró és avval együtt a Dunahíd hídfőjének helye meg lévén állapítva, ehez képest a Dunahíd jobbparti hídfője akként helyzendő el, hogy a híd tengelye a víz sodrát lehetőleg merőlegesen szelje át.

A jobbparti hídfőhöz csatlakozó rakparti áthidalás, mely a Döbrentey-utczán túl lévő házsorig terjedjen, oly elhelyezést nyerjen, hogy a Dunahíd egyenes folytatását képezze.

A jobbparti feljáróra nézve megállapíttatik, hogy ez az áthidaláson túl 2 ágra szakadjon, melyek közül az egyik észak felé a háztömbön keresztül a Döbrenteytérre, a másik pedig délfelé a Gellért-rakpartra vezessen.

Ezen feljáró esése legfeljebb 28% esetleg ha lehetséges, annál kisebb legyen. A híd és feljárói elhelyezését előtüntető rajzok és a hídfeljárók kisajátítási, valamint is építési költségeire vonatkozó hozzávetőleges költségelőirányzat elkészítésével a kiküldött albizottság megbizatik.

Folytatólag f. é. november hó 7-én megtartott értekezleten.

Az értekezlet eddigi tárgyalásainak eredményéről felvett jegyzőkönyv felolvastatván,

az hitelesíttetik.

Ennek megtörténte után az elnök jóváhagyó tudomás végett bejelenti, hogy Czekelius Aurél műszaki tanácsos betegsége miatt az értekezlet által kiküldött albizottság vezetését átvette a tárgyalások folytatásánál azonban nevezett műszaki tanácsos is részt vett.

Bejelenti, hogy az albizottság, a nyert megbizatáshoz képest eljárása eredményéről szoló műszaki műveleteket és költség számitásokat bemutatta.

Nevezetesen előterjesztettek a következő műveletek:

1. A fővámháztéri, duna-utczai és eskütéri hidakat feltüntető helyszinrajz. A)

A Duna-utczai és eskütéri hidak hossz-szelvényei. A_1)

2. A fővámháztéri híd hossz-szelvénye. B)

A fővámháztéri híd balparti feljáróját feltüntető helyszínrajz és hossz-szelvény. C)

A Sáros és Rudasfürdő közötti rakpartszabályozást feltüntető helyszínrajz. D)

3. A duna-utczai híd balparti feljáróját feltüntető helyszínrajz. E)

4. Az eskütéri híd balparti feljáróját feltüntető helyszínrajz. F)

Felolvassa továbbá a kiküldött albizottságnak a fővámháztéri, a duna-utczai és az ezkütéri hidak feljáróinak és az ezekkel kapcsolatos létesítményeknek hozzávetőleges előállítási és kisajátítási költségeire vonatkozó összeállítását, mely szerint:

A) A fővámháztéri hídnál . . . a)

I. a fedezetlen kisajátítási költség a budai oldalon	236.040	frt
II. építési költség a pesti oldalon	255.000	„
III. építési költség a budai oldalon	508.000	„
Összesen . . .	999.040	frtot tenne ki

Megjegyeztetik, hogy a Sárosfürdő üzlet értéke nem számíttatott be a fenti kisajátítási költségbe.

B) Az esküteri hídnál . . . b)

Az említett költségek tennének és pedig:		
I. fedezetlen kisajátítási költség pesti oldalon	2.966.225	frt
II. fedezetlen kisajátítási költség a budai oldalon	148.076	„
III. Építési költség a pesti oldalon	370.980	„
IV. Építési költség a budai oldalon . . .	285.080	„
Összesen . . .	3,770.361	frtot.

Megjegyeztetik, hogy a szabályozás folytán keletkezett utczaterületekre 830□-ölnyi oly terület is esik, mely már az általános szabályozási terv szerint kisajátítandó lett volna. Ha ennek értéke számba vétetik □ ölenként 400—600 frttal, akkor 460.682 frt levonandó a fennebi összegből.

C) A Duna-utcza irányában tervezett híd . . . c)

szóban levő költségei:

I. fedezetlen kisajátítási költség a pesti oldalon	=	1,701.583	frt
II. fedezetlen kisajátítási költség a budai oldalon	=	148.076	„
III. Építési költség a pesti oldalon . .	=	329.217	„
IV. „ „ a budai „ . .	=	285.080	„
Összesen . . .	=	2,463.956	frtot tennének.

Megjegyeztetik, hogy eme szabályozás folytán keletkezett utczaterületekbe 969□-ölnyi oly terület is esik, mely már az eredeti általános szabályozási terv szerint

kisajátítandó lett volna. Ha ezen terület számitásba vétetnék, akkor □ ölenként 400—600 frtot számítva kereken 500.000 frt levonandó lenne.

Az értekezlet az albizottság vezetésére nézve tett jelentést, továbbá az eljárás eredményét jóváhagyólag tudomásúl veszi s a készített műveleteket és költségszámításokat a jegyzőkönyvhöz csatolni határozta.

Az elnök az albizottság nevében előadja továbbá, hogy az albizottság tárgyalásainál az eskü-téri áthidalás kérdésének megoldására nézve oly eszme merült fel, melynek végrehajtása úgy a híd elhelyezésére, mint a főváros közforgalmi és főleg a belváros szabályozási érdekeire nézve a legelőnyösebb volna.

Ezen megoldás szerint a kerepesi-út folytatólag a Hatvani-utcza megfelelő kiszélesítésével egyenes irányban és megfelelő szélességben a Dunapartig meghosszabbíttatnék, — s a híd ezen út vonalában terveztetnék, a mint az az albizottság külön jelentésében és a készített kisajátítási és a feljárók építési tervvázlaton ki van tüntetve.

Ezen és a fennebb javaslatba hozott eskütéri híd összköltségei összehasonlításából, ha mindkettőnél a hatvani-utczai kiszélesbbítés is számba vétetik, a következők tünnek ki.

I. Az értekezlet által az eskü-téri hídra nézve elfogadott javaslat szerint:

1. fedezetlen kisajátítási költség Pesten	2,966.225	frt
„ „ „ Budán	148.076	„
2. építési költség Pesten	370.980	„
„ „ Budán	285.080	„
Összesen .	3,770.361	frt
Ha ehez hozzáadatik a Hatvani-utcza kiszélesítésének költsége	1,369.095	„
Végösszeg .	5,139.456	frt

II. A Kerepesi-út egyenes meghosszabbításával tervezett javaslat elfogadásának esetében és pedig

1. fedezetlen kisajátítási költség a Hatvani-utczával együtt:	6,134.000	frt
2. építési költség:		
α) Pesten . . . . 450.000)		
β) Budán . . . . 320.000)	770.000	„
Végösszeg .	6,904.000	frt

Az értekezlet az eskütéri hídnak előzőleg ajánlott elhelyezését, különösen a pénzügyi szempontok számbavételével hozta javaslatba. Az albizottság által most javasolt megoldást azonban az értekezlet a fővárosnak úgy közforgalmára mint szabályozására, nemkülönben a híd elhelyezésére nézve legelőnyösebbnek sőt absolute legjobbnak tartja, s annak végrehajtását, ha a felmerülő kiadások fedezhetők, a legmelegebben ajánlja.

D G és H Az értekezlet a vonatkozó albizottsági jelentésnek, nemkülönben tervvázlatoknak a jegyzőkönyvhöz csatolását elhatározta; továbbá az értekezlet kimondja, hogy a fel, illetve lejárók létesítésénél megfelelően ama megállapodások volnának irányadóul veendők, melyek az eskütéri híd előbb tárgyalt módozataira vonatkozólag már javaslatba hozattak.

A folyó évi november hó 7-én tartott tárgyalás eredményéről felvett jegyzőkönyv hitelesítésével valamint az egész jegyzőkönyv aláírásával a ministerium képviselői, a fővárosi közmunkák tanácsa részéről Rupp Imre ministeri tanácsos, végül a főváros részéről Gerlóczy Károly első alpolgármester, és Lechner Lajos ministeri tanácsos középítési igazgató bizattak meg.

Budapest, 1891. évi november hó 10-én.

Csörgeő Gyula s. k.
Dr. Faschó Moys Sándor s. k.
Rupp Imre s. k.
Gerlóczy Károly s. k.
Zsák Hugó s. k.
Eckermann Ede s. k.
Czekelius Aurél s. k.

jegyezte:

Micsek Endre s. k.

Albizottsági javaslat.

(I., II., III. és IV. valamint a műszaki műveletek.)

I.

Fővámtéri híd.

Kisajátítás a pesti oldalon nincs.

Budai oldalon.

2071., 2072., 2073., 2075., 2078., 2081., 2082., 2083., 2084., 2085., 2086., 2087., 2088., hr. sz. telkek 2119., 2120., 2121., 2122., 2123., 2125., 2095., 2094., 2098. és 2098—93 és 10667 hrsz. mint a Sárosfürdő és tartozékai.

A kisajátítás összes területe, részint a tiszta jövedelem 5%-kal tőkésítve, részint a telek és épület szerint becsülve	309820	frt
20% előre nem látott esetekre	61964	„
Összeg . . .	371784	frt
A főváros által megállapított kisajátítási övezetbe esnek a 2071., 2072., 2073., 2075., 2078., 2081., 2082., 2083., 2084., 2085., 2086., 2087., 2088. hr. sz. — ezek oly telkek, melyek a főváros által amúgy is kisajátítandók, — lebontandók és többé fel nem építendők lettek volna. Ezek értéke az előbbi számitás szerint tesz	51744	frt
marad tehát fedezetlen (371784—517114).	320040	„
ismét értékesíthető 2800 □-öl à 30 frt	84000	„
marad fedezetlen . . .	236040	frt I.

Közelítőleges építési költségek a híd és hídfők nélkül.

Pesti oldalon.

1. Vámház előtti rakpart fal és feljáró átalakitása	120000	frt
2. Kövezés és rendezés	115000	„
3. Járdák asphaltozása	7600	„
4. Különféle munkákra	12400	„
Összeg . . .	255000	frt II.

Budai oldalon.

1. A rakpartfal és lépcsőzetes rakpart kiépítése 260 méter hosszban a feltöltéssel stb.	385.000	frt
2. Kövezési és rendezési munkák	108.000	„
3. Járdák asphaltozása	5.000	„
Különféle munkák	10.000	„
Összesen . . .	508.000	frt III.

Ismétlés.

I. Fedezetlen kisajátítási költség a budai oldalon	236.040	frt
II. építési költség pesti oldalon	255.000	„
III. „ „ budai „	508.000	„
Főösszeg . . .	999.040	frt

Megjegyeztetik, hogy a Sárosfürdő értéke nem számíttatott be a fenti kisajátítási költségbe.

II.

Eskütéri híd.

Szabályozás a pesti oldalon.

Kisajátítandók a következő helyrajzi számú telkek: 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 117., 118, 119., 120., 121., 122., 127., 128., 129., 130., 134., 135., 136, 137., 138., 293., 294., 295., 296., 297., 298., 300., hr. számú telkek.

A kisajátítás összes területe 6432·75 □ öl a tiszta házbér jövedelem (5%-al tőkesítve).	3,809.955	frt
Előre nem látható esetekre még hozzá 20% . .	761.991	„
Összesen . . .	4,571.946	„

A szabályozás után értékesíthető, 3297·17 □ öl.

Az esetleges 30 évi adómenteségi kedvezmény tekintetbe vétele nélkül a jelenlegi körülmények szerint értékesíttetik összesen 3297·17 □ öl . . . . . =	1,605.721	frt
vagyis 1 □ öl átlag 487 frt, holott a kisajátításnál 1 □ öl átlag 710 frt 70 kr. marad fedezetlen (4,571.946 — 1,605.721) . . . . . =	2,966.225	„ I.

Budai oldalon.

Kisajátítandók: 1640/41., 1642., 1705/a-b., 1706., 1708.,—2030., 2032, 2033., 2035/a., 2040., 2137., 2138., 2139., 2140., 2141., 2142/a-b., 2143/b., hr. számú telkek.

A kisajátítás összes területe = 2146·9 □ öl

A tiszta házbér jövedelem 5%-al értékesítve . .	=	218·620 frt
előre nem látott esetekre még 20%	=	43·724 „
összeg . . .		262·344 frt
ismét értékesíthető 667 □ öl à 100 frt	=	66·700 „
marad fedezetlen	=	195.644 frt

A főváros által megállapított kisajátítási övezetbe esnek a 1705/a-b., 1706., 1708., 2030., 2032, 2033., 2038/a., 2040., hr. számú telkek, ezek oly telkek, melyek a főváros által amúgy is kisajátítandók, lebontandók és továbbra fel nem építendők lettek volna.

Ezek értéke a fenti kisajátítási számítás szerint tesz 47·568 frt, marad tehát Budán fedezetlen (195·644—47·568 frt) . . . = 148·076 frt II.

Lesz tehát fedezetlen

a pesti oldalon	=	2.966.225 frt
a budai „	=	148.076 „
összesen fedezetlen		3,114.301 frt

Építési költségek a híd és hídfők nélkül (közelítőleg).

Pesti oldalon.

1. Áthidalási építmény a hídfőtől a Torony-utczáig	150·000	frt
2. Feljáró a támfalakkal	53·426	„
3. Kövezési munkák a teljárón és utczákon. .	130·634	„
4. Járdák asphaltozása	18·920	„
5. Különféle munkák (légszesz, vizv. csatorna stb.)	18·000	„
építési költség összege . .	370·980	frt III.

Budai oldalon.

1. Áthidalási építmény	132·000	frt
2. Kövezési munkák, földmunkák és falazás . .	132·680	„
3. Járdák asphaltozása	10·400	„
4. Különféle munkák	10.000	„
összeg . . .	285·080	frt

Ismétlés.

I. Fedezetlen kisajátítási költség pesti oldalon	=	2,966·225 frt
II. „ „ „ budai „	=	148·076 „
III. Építési költség pesti oldalon	=	370 980 „
IV. „ „ budai „	=	285·080 „
Főösszeg . . .	=	3,770·361 frt

Megjegyeztetik, hogy a szabályozás folytán keletkezett utczaterületekbe 830 □ ölnyi oly terület is esik, mely már az általános szabályozási terv szerint kisajátítandó lett volna. Ha annak értéke számba vétetik □ ölenként 400—600 frttal, akkor 460,682 frt levonandó a fennebbi összegből.

III.

Duna-utcza irányában tervezett híd.

Szabályozás a pesti oldalon.

Kisajátítandók a következő helyrajzi számú telkek:
3., 4., 5. 6., 7., 8., 9., 10., 11., 13., 15., 117., 118., 119., 120., 121., 122., 123., 127., 128., 129., 130., 134., 135., 136., 137., 138., 139., 140., 141., 294., 295., 296., 297., 298., 300., hr. sz. t.

A kisajátítás összes területe 6483·5 □ öl; a tiszta házbérjövedelem 5%-kal tőkésitve . . . . . 3,655,795 frt,
előre nem látott esetekre hozzá 20% . . . . . 731,159 „
Összeg 4.386,954 frt.

A szabályozás után értékesithető 4271 □ öl. A 30 évi adómentességi kedvezmény tekintetbe vétele nélkül a jelenlegi körülmények szerint értékesíttetik, összesen 4271 □ öl . . . . . 2,685.370 frt,
vagyis 1 □ öl átlag 628 frt a kisajátításnál 1 □ öl 675 frt,
marad fedezetlen (4,386.954—2,685.370) . . . . . = 1,701.583 frt I.
a budai oldalon teljesen úgy a mint az Eskütérnél . . 148.076 frt II.)
Összesen fedezetlen 1,849.659 frt.

Megjegyeztetik, hogy eme szabályozás folytán keletkezett utczaterületekbe 969 □ ölnyi oly terület is esik, mely már az eredeti általános szabályozási terv szerint kisajátítandó lett volna.

Ha ezen terület számításba vétetnék, akkor □ ölenként 400—600 frtot számitva kereken 500,000 frt levonandó lenne.

Közelitőleges épitési költségek a híd és hídfők nélkül.

Pesti oldalon.

1. Áthidalási építmények a hídfőtől a torony-utczáig	150.000 frt
2. Kövezés és rendezési munkák	142.885 „
3. Járdák asphaltozása	18.232 „
4. Különféle munkák	18.100 „
Összesen .	329.217 frt III.

Budai oldalon

Teljesen úgy mint az eskű-téri hídnál . . . . . 285.080 frt IV.

Ismétlés

I. Fedezetlen kisajátítási költség a pesti oldalon . .	1,701.583	frt
II. „ „ „ a budai „ . .	148.076	„
III. Építési költség a pesti oldalon	329.217	„
IV. „ „ „ budai „	285.080	„
Főösszeg .	2,463.956	frt

IV.

Albizottság részéről

az eskű-téri hídnak a kerepesi-út egyenes meghosszabbításában javasolt tervezete.

Ezen javaslat szerint a híd vonalában a plébánia templom és a régi városháza beleesnék, másrészről pedig a kegyesrendiek házai is lebontandók volnának, a végleges állapot elkészültéig 8—10 évi időtartamra volna szükség, mert első sorban a kegyesrendiek részére kellene új épületet emelni, azután a kegyesrendiek házainak lebontása után, ezen házak helyén új templomot kellene építeni, nemkülönben a régi városházában elhelyezett hivatalok részére is helyiségekről kellene gondoskodni.

Ezen építkezések azonban a híd létesítését nem akadályoznák, mert ezen nagyobbmérvű rendezések befejezéseig a hídra való feljutás ideiglenes feljáró létesítése által lehetséges volna.

A templom építése részére 1,000.000 frtot véve fel, a kisajátítási és templomépítési költség a hatvani-utcza és a kigyó-utcza betudásával ca 11,034.000 frtot tenne ki.

Értékesítendő területek czímén ca. 4,900.000 frt térülne meg, e szerint tehát fedezetlen költség 6,134.000 frt volna, míg az értekezlet által megállapított eskű-téri irány mellett a hatvani-utcza betudásával a kisajátítási fedezetlen költségek kereken 4,490.000 frtra tehetők, ezen terv szerint a többlet költségek csupán 1.644.000 frtot tennének.

A lejárók és a híddal járó egyéb rendezések költségei ezen ujabb terv szerint mintegy 200.000—250.000 frttal kerülnének többe, mint az értekezlet által megállapított eskű-téri hídnál, tehát az összes többletkiadás mintegy 2,000.000 frtot tenne ki, a mi az azzal járó előnyökkel szemben ily nagy műnél áldozatnak nem mondható.

A két eskütéri híd összköltségei a következők.

I. **Az értekezlet által az eskütéri hídra nézve elfogadott javaslat szerint:**

1. fedezetlen kisajátítási költség

a) Pesten	2,966.225 frt
b) Budán . . .	148.076 „

2. Építési költség,

a) Pesten	370.980 frt
b) Budán	285.080 „
Összesen .	3,770.361 frt
Ha ehez hozzáadatik a Hatvani-utcza kiszélesítésének költsége	1,369.095 „
Végösszeg .	5,139.456 frt

II. **A kerepesi-út egyenes meghosszabbításával tervezett javaslat elfogadása esetében pedig:**

1. fedezetlen kisajátítási költség.

a Hatvani-utczával együtt . . .	6,134.000 frt

2. Építési költség

a) Pesten ca. . . .	450.000 frt
b) Budán	320.000 „
Végösszeg .	6,904.000 frt

Czekelius Aurel s. k. **Csörgeő Gyula** s. k.

Zsigmondy Géza s. k. **Eckermann Ede** s. k.

Zsák Hugó s. k.

Duna-utcza irányában építendő híd feljáróinak építési költségei.

1.	I. Áthidalási építmény a hídfőtől a torony-utczáig 150.000 forint	150.000.—
2.	II. Boulevard a Hal-tértől a Rózsa-térig továbbá a Rózsa- és Sebestyén-tér és Sebestyén-utcza a Barátok-teréig	
3.	Építmény a bolt helyiségekre 10.200	10.200.—
4.	Lejáró lépcsők a híd hal-téri oldalán a hal-tér közepén 6000	6.000.—
5.	Feltöltési földmunkák 8200	8.200.—
6.	Gránit kövezés à 11 frt 20 kr.	91.212.80
7.	Szegélyezés 860 m. à 7 frt 70 kr.	6.622.—
8.	Trachyt kövezés 2500 m. à 5 frt 86 kr. . . .	14.650.—
9.	Előre nem látott esetekre	6.000.—
10.	Asphaltjárdák 4 frt	18.232.—
11.	Faültetés	1.400 —
	Légszesz munkák	2.000.—
	Vízvezetéki munkák	4.000.—
	Csatornázási „	6.000.—
	Vasmunkák	1.700.—
	Csatorna, rácsokra, stb.	3.000.—
	Pesti oldalon összesen	329.216.80

Budai oldalon.

1.	Áthidalás	132.000.—
2.	Földmunkák és falak leszerelése . .	14.000.—
3.	Homlokfal építésére	40.000.—
4.	Szegélyezés	7.700.—
5.	Gránit kövezés à 11 frt 20 kr. . .	50 400.—
6.	Trachyt kövezés à 5 frt 86 kr. . .	17.580.—
7.	Előre nem látott esetekre	3.000.—
8.	Asphaltjárda	10.400.—
9.	Légszesz, vizvezeték, faültetés csatornáz stb.	10.000.—
	Összesen . .	285.080.—

Végismétlés.

Pesti oldalon	329.216.80
Budai „	285.080.—
Összesen . .	**614.296.80**

Budapest, 1891. évi november hó 10-én.

Heuffel Adolf s. k.

Eskütéri híd feljáróinak építési költségei.

1. Áthidalási építmény a hídfőtől a Torony-utczáig	150.000.—
Feljáró építése a torony-utczától a Rózsa-térig	
2. Bolthelyiségek létesítésére átlag . .	10.200.—
3. Falépítés a feljáró mindkét oldalán	
alapfal à 8 frt	1.920.—
támfal à 35 frt	16.100.—
fedkő à 80 frt	12.800.—
vaskorlát à 10 frt	2.600.—
4. Feltöltés a feljárón à 0.70	3.806.—
5. Lépcsők a lejárótól a térre	6.000.—
Gránit kövezések à 11 frt 20 . . .	89.689.60
Szegélyezés à 7 frt 70	10.780.—
Trachytkövezés à 5 frt 86	20.814.72
Átkövezések à 0.50 kr.	800.—
Anyagpótlás hozzá à 4 frt 25 . . .	2.550.—
Előre nem látott esetekre	6.000.—
Asphalt járdák à 4 frt	18.920.—
Faültetés	1.000.—
Légszesz munkák	2.800.—
Vizvezeték	4.500.—
Csatornázás	6.000.—
Vasmunkákra	1.700.—
Csatornázások	2.000.—
összesen . .	370.980.32 frt

Budapesten, 1891. november 10-én.

Heuffel Adolf s. k.

A fővámház mellett építendő hídlejárók építési költségei.

1. A Duna melletti 5·6 m. magas fal. 1368 m^3 à 30 frt	41.040.—
2. Beton-alap 1637 m^3 à 10 frt . . .	16.370.—
3. Borona-fal 240 m^3 à 14 forint . .	3.360.—
4. A lejáró átalakítása	26.048.—
5. Lépcsőzetes rakpart felemelés 756 m^2 à 15 forint	11.340.—
Előre nem látottakra	2.210·—
A felső rakpart felemelése	16.140·—
Rácsáthelyezés	1.000·—
Áttétel . .	117.508.—

Athozat . .	117.508.—
Fal a Kommer mellett, fal a téren 285·6 m^2 à 10 forint	2.856.—
Korlát 130 m^1 à 12 forint	1.560.—
Lépcsőzetes elrendezés a Vámház mellett 1020 darab à 16 forint	16.320.—
Vaskorlát 170 m^1 à 12 forint . . .	2.040.—
A környék feltöltése és átkövezése 28470 m^2 à 0·70	19.930.—
A felszakítandó és ismét bekövezendő terület granit 11000 m^2 à 1 forint 56 kr.	17.160·—
Trachytkövezések 14.000 m^2 à 1 frt 28 kr.	17.920.—
Gránitanyag pótlására 1800 m^2 à 9·30 frt	16.740.—
Trachyt pótlás 2800 m^2 à 4 frt 30 kr.	12.080·—
Dunakavics 2750 m^2 à 1 frt 20 kr.	3.300.—
Előre nem látott	2.094·—
Légszeszmunkákra, csatorna, vizvezeték faültetés	12.400·—
Iroda asphaltozás à 4 forint . . .	7.600.—
Összesen . .	348.508·—

Kerekszámban 348.000.— forint.

Budapest, 1893. évi november 10-én.

Heuffel Adolf s. k.

Sárosfürdő előtt.

Falazat-rakpart à 30 frt	1.045·80
Beton à 10 forint	193·20
Czölöp- és boronafal à 20 forint . .	20·—
Kettős lépcsőfok 10 darab à 14 frt .	140·—
Kőhányás egy folyó méter à. . . .	10·50
Feltöltés egy m. rakpart hosszba teljes szélességben	56.00
Diverse	4·00
egységár . .	1470·—
A rakpart fal (teljesen) 260 méter. .	382.200·—
Átkövezési munkák:	
Szegélyezés à 7 forint 70 kr. . . .	6·160·—
Granit-kövezés à 11 forint 20 kr.. .	67·200·—
Trachyt kövezés 5 forint 86 kr. . .	11·760.—
Járda-kavicsolás és előre nem látott	4·880·—
Asphalt-járda a hídfőnél és a téren à 4 forint.	5·000.—
Különféle munkák	30.800·—
Összesen . .	508.000·— frt

A leirat, melyet a pénzügyminister úrtól az ügynek a fenti jegyzőkönyvből kivehető állásában nyertünk, így szól:

3138. szám.
P. M. ex. 1891.

A fővárosi közmunkák tekintetes Tanácsának Budapasten.

A kereskedelmi minister úr mult évi deczember 13-án 74563. sz. alatt kelt átiratával közölte velem a főváros területén, a Dunán építendő hidak hol és miként leendő elhelyezése és tervezése körül felmerülő műszaki kérdések tisztázása végett megtartott értekezletek jegyzőkönyvét s azokat a műszaki tervrajzokat, a melyek a hídemelés esetére mind a két parton szükségessé váló munkálatokra vonatkoznak.

Mielőtt a tervek bármelyike irányában eleve állást foglalnék, figyelemmel arra a körülményre, hogy akármelyik terv kerülne kivitelre, annak mindegyike városrendezési szempontból fontos s nagy horderejü következményeket vonand maga után, a hídépitéssel kapcsolatos s azzal együtt járó szabályozási munkálatokat illetőleg is már előre tájékozást kivánok szerezni.

Ez okból tehát s az ügy sürgősségére való tekintettel felhivom a fővárosi közmunkák tek. tanácsát, hogy a hídépitéssel összefügő szabálzozási munkálatokra nézve városrendezési szempontból véleményét és részletes javaslatait mielőbb terjessze elém s egyúttal lehetőleg szolgáltassa azokat az adatokat is, a melyek a tervek bármelyikének létesitésével összekötött költségek megállapítására lesznek felhasználandók.

A kereskedelmi minister úr fentidézett átiratát az értekezleti jegyzőkönyvvel s az ehez tartozó tervrajzokkal s a kisajátításokra vonatkozó adójegyzékekkel együtt visszavárólag ·/. alatt ide mellékelem.

Budapest, 1892. évi márczius hó 3-án.

A m. kir. pénzügyminister helyett:

Láng s. k.

E leiratra következett tárgyalásaink főbb mozzanatai és javaslatunk az itt következő felterjesztésben foglaltatnak.

$\frac{1854.}{892.}$ szám.

Nagyméltóságu magyar királyi Pénzügyminister Úr!

Folyó évi márczius 3-án 3138/891 sz. a. kelt nagybecsü leirata kapcsán, melynek mellékleteit ·/. alatt csatoljuk, az új dunai hidak ügyében eddig folyt tárgyalások egész anyagát beható megfontolás alá vevén, először is örvendetes tény gyanánt kivánjuk kiemelni azt az általános meggyőző-

dést, hogy a főváros dunajobbparti és dunabalparti részei között ujabb összeköttetés létesítéséről sürgősen gondoskodni kell. Ez immár olyan feltétlen szükségességet képez, mely ellen többé elszigetelten álló vélemény sem létezik.

A meggyőződés e szükség nagyságáról idézte elő, hogy a vámháztéri híd legrégibb keletü eszméje mellett az eskütéri híd eszméje is napirendre jött és a kettő nem egymás ellen, hanem egymás mellett versenyez a valósításért.

Mikor Nagyméltóságodhoz 1890. junius 26-án 2606. sz. a. kelt felterjesztésünket megtettük, a kérdés még nem így állott előttünk. De azokhoz, a miket e felterjesztésünkben szerencsénk volt kifejteni, az ügy ujabb fejleménye mellett is mindenben ragaszkodunk; vagyis ami a vámháztéri hidat illeti, ezt mulhatatlanul és feltétlenül szükségesnek találjuk; a mi pedig az eskütéri hidat illeti, a magas kormány készségét, hajlandóságát ennél is örömmel üdvözöljük, ismételten is kijelentvén, hogy azon tervezetek közül, melyek az utóbbira felmerültek, egyedül és kizárólag azt találjuk elfogadhatónak, melynek értelmében a kerepesi-út egyenes folytatásában a Dunáig egy 13 öles út volna nyitandó; ez jó, szép és nagyszerü, ehhez a legnagyobb örömmel járulunk. A többi terveket ellenben szabályozási és forgalmi okokból mindenesetre mellőzni óhajtjuk.

Ez a nézetünk a két hídra külön-külön.

Mikor azonban a kettő együttesen állíttatik megoldás elé, bármennyire kivánatosnak tartsuk is, hogy a fővárosnak a folyam által elválasztott részei két ponton is nyerjenek ujabb összeköttetést, e törekvésnél arra fektetjük a fősulyt, ne legyen koczkáztatva vagy elodázva az a legelső és legfőbb feladat, hogy t. i. a sóvárogva óhajtott összseköttetés lehető minél előbb és feltétlen biztossággal létesüljön.

Ebből a szempontból kiindulva vizsgáltuk tehát a két híd kérdését és vizsgálatunk során arra a belátásra jutottunk, hogy a mi a vámház-téri hídat illeti, ez teljesen érett nemcsak az elhatározásra, de a rögtöni kivitelre is.

A mi azonban az eskütéri hídat illeti, ennek az ügyét még nem látjuk abban a stadiumban, melyre a kivitel nyomban következhetnék. Örvendünk ugyan, hogy a vele kapcsolatos szabályozásokra felmerült különböző tervezetek közül a kereskedelemügyi minister úr Ő Nagyméltóságánál is az az egyedül jó alternativa talál helyeslésre, mely szerint a kerepesi-út a Dunáig 13 öl szélességben meghosszabitandó lesz; de a mikor e tervezet megvalósitásáért a legmelegebben lelkesülünk, másfelől nem zárkózhatunk el azon körülmény számbavétele elől, hogy az eskütéri híd és e valóban nagyszerü szabályozási művelet között oly szoros kapcsolat áll fenn, hogy a híd a szabályozás nélkül el nem határozható. Mert lehet ugyan, sőt kivánatos is a hídat a szabályozás végrehajtása előtt megépíteni; de minthogy e híd használhatósága a szabályozás előtt csak a gyalogforgalomra szorítkozhatnék: rendeltetésének teljes mértékben csak a szabályozással fog megfelelhetni. Hogy a híd örökre csak a gyalog-forgalom czéljaira használtassék, ezt nem helyeselhetnők, annál kevésbbé, mert a gyaloghíd és kocsiközlekedésre is alkalmas híd építési költségei között oly aránytalanul csekély a külömbség, hogy a híd már e miatt is, de meg a Lánczhíd kimélése

érdekében is akként volna nézetünk szerint is építendő, hogy az kocsiközlekedésre is alkalmas legyen. Ebben az esetben pedig a szabályozás mulhatatlan szüksége áll elő, még akkor is, ha a híd a bizottsági tárgyalásokban részt vett küldötteink javaslata szerint, melyet magunkévá teszünk, egyelőre lépcsős feljárókkal csupán a gyalogközlekedés számára rendeztetnék be. Ha pedig a kereskedelmi minister Úr Ő Nagyméltóságának nézete szerint az eskütéri híd mindjárt megépítése után a kocsiforgalomnak is megnyittatnék, a mit részünkről a belváros mostani görbe és szük utczái miatt állandóan veszedelmes állapot teremtése nélkül lehetségesnek, tehát megengedhetőnek nem tartunk, abban az esetben a szabályozás nemcsak szükségessé, de egyuttal égetően sürgőssé is válnék.

Szivesen felteszszük és örvendünk neki, hogy Nagyméltótágodban és a magas kormányban a két híd egyidejü kiépítésére megvan az áldozatkészség, de ezen felül a mondottakhoz képest az eskütéri hídnál még arra nézve is tisztába kell jönni, hogy az előzetes számítás szerint mintegy 7 millió frtba kerülő szabályozás költsége mikép fog fedeztetni. E kérdés elvi megoldása nem mellőzhető még akkor sem, ha — a mint ez természetes is — a szabályozás nem rögtön és egyszerre, hanem csak idővel és fokozatosan hajtatik végre.

Úgy látjuk tehát, hogy az eskütéri híd elhatározását még hosszabb tárgyalásnak kell megelőznie.

Ilyen körülmények között, a parancsoló gyakorlati szükséget tartva szem előtt, mély tisztelettel arra kérjük Nagyméltóságodat, hogy mindenek előtt a vámházihid ügyét az eskütéri hid ügyétől elválasztani s a minek többé semmi akadálya nincsen, t. i, a vámháztéri hidat minél hamarább megépíttetni méltóztassék.

Szükségesnek tartjuk a két ügyet egymástól elválasztani és különkülön oldani meg annyival inkább, mert nem szenvedhet kétséget, hogy ha a kettő eddig is külön tárgyaltatott volna, azóta a vámházi híd már készen állana; ha ellenben a kettő továbbra is együtt tárgyaltatnék, előre látható, hogy még évekig nem lesz meg sem a vámházi, sem az eskütéri híd.

Az a szempont, hogy — mint 1890. évi 2606. sz. felterjesztésünkben kifejtettük, mindenek felett a teherforgalomról és a budai részek közúti vaspályai közlekedéséről kell gondoskodni és ez a szükséglet időközben, a központi vásárcsarnokot és a lágymányoson készülő budai közvágóhidat véve figyelembe, sokszorosan növekedett; másfelől az a körülmény, hogy az eskütéri híd a kegyesrendiek épülete, a belvárosi plébánia-templom és a régi városháza miatt, ha a szabályozás költségei már ma rendelkezésre állanának is, 10 éven innen a legjobb esetben sem volna a kocsiforgalomnak, legkevésbé pedig a teherforgalomnak átadható: úgy hiszszük, szintén erős támaszát képezi az elválasztás iránt tett tiszteletteljes javaslatunknak.

Midőn azonban e nézetünket köteles őszinteséggel tárjuk fel Nagyméltóságod előtt, másrészt kinyilatkoztatni kivánjuk, mikép semmi sem áll tőlünk távolabb mint az, hogy a két ügy különválasztásával az eskütéri híd létesítésének esélyeit csökkentsük. — Ellenkezőleg azt reméljük, hogy miután egyik a másikat nem pótolhatja, a vámházi híd korábbi megépítése az eskütéri híd szükségességét csak növelni és nyilvánvalóbbá fogja tenni.

És éppen azért, mert az eskütéri hidat úgy önmagáért, mint a bel-

város szabályozásáért és rendezéseért mulhatatlanul szükségesnek találjuk, egyuttal az irant is esedezünk Nagyméltóságod előtt, hogy az eskütéri híd ügyének teljes letárgyalását és tényleges kiépítését minél jobban siettetni és nevezetesen azokat a módozatokat, melyekkel az előfeltételét képező szabályozás pénzügyileg megoldható lesz, már most és annyival inkább kegyeskedjék gondoskodása tárgyává tenni, mert a szabályozási szempontból valóban a legmostohább viszonyok között levő belváros jelen állapotában nem maradhat és annak az útvonalnak a létesítése, mely a híddal kapcsolatosan tervezve van, az 1870. évi X. t. cz. 3 §-ának d) pontja értelmében a fővárosi pénzalapra háruló állami feladatot képez.

Kelt Budapesten a fővárosi közmunkák tanácsa 1892. április 28-án tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.

Rupp Imre s. k.

Ezek az előzményei az 1893. évi XIV. törvényczikknek, mely gondoskodik arról, hogy úgy az eskü-térnél, mint a vámház-körút irányában is híd építtessék.

A mint megalkottatott a törvény, mely székes fővárosunk fejlődésének történetében mindig fényes lapot fog képezni, kötelességünknek ismertük azonal intézkedni, hogy az új hidakhoz szükséges szabályozások és rendezések tervei kidolgoztassanak és megállapíttassanak.

A székes főváros hozzájárulván azon javaslatunkhoz, hogy az ügy előkészítésére vegyes bizottmány alakíttassék, a műszaki osztályunk által kidolgozott terveket első sorban e vegyes bizottmány elbirálása alá bocsátottuk, melynek erről szóló jegyzőkönyvét ide iktatjuk és kisebbített méretben csatoljuk a vonatkozó terveket is.

Jegyzőkönyv

felvétetett az új Dunahidakkal kapcsolatos szabályozás ügyében alakított vegyes bizottság 1893. évi október hó 19-én tartott üléséről.

Jelen voltak: báró Podmaniczky Frigyes elnöklete alatt: a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Dr. Darányi Ignácz, báró Lipthay Béla, Pucher József, Scheich Károly, tanácstagok, Rupp Imre ministeri tanácsos, Eckermann Ede műszaki tanácsos mint a bizottság tagjai, Garancsy Mihály ministeri titkár, Bakos János műszaki tanácsos, Zsigmondy Géza ministeri főmérnök és Dr. Baintner Tivadar ministeri segédfogalmazó mint jegyző.

Budapest fő- és székváros részéről: Kun Gyula tanácsnok, Lechner Lajos főmérnök középítési igazgató, Biscara Endre, Dr. Poór Imre, Preuszner József és Szelestey Géza bizottsági tagok.

Elnök üdvözölvén a bizottság tagjait, felhivására a műszaki osztály az általa bemutatott terveket*) és pedig első sorban a vámházi híddal kapcsolatos szabályozást a következőkben ismerteti:

Kiindulásul szolgáltak a kereskedelmi minister úr Ő Nagyméltósága által 1891. évi aug. 17-én 37893. és 52826. szám alatt kiadott rendeletével kiküldött értekezlet ama megállapodásai, melyek az 1891. évi szeptember 9-én és folytatva tartott üléseiről felvett jegyzőkönyvben foglaltatnak.

Ezek szerint a vámházi híd a vámházkörút tengelyében találná elhelyezését, úgy, hogy a pesti oldalon szabályozásnak a szükségét nem vonandja maga után; a budai oldalon pedig a híd egyik lejárója a Gellért-rakpartra, másik lejárója délfelé venné irányát a dunaparti, promontori és fehérvári utak felé, mindkét lejáró 17‰ eséssel.

A budai hídfő és lejárói tervezésénél első sorban a Duna folyamszabályozási vonalát kellett tisztába hozni. E kérdésben a földmivelési ministeriummal történt érintkezés, melynek eredményeként a földmivelésügyi m. kir. minister úr f. é. augusztus hó 18-án 28309 szám alatt kelt leiratával megküldötte azt a térrajzot, mely a Duna ezen szakaszának szabályozási vonalát pontosan feltünteti. E vonalhoz alkalmazkodott a műszaki osztály a szabályozás tervezésénél.

Megemlíti, hogy a Gellért-rakparti út kiépítése tárgyában a tanács valamint a főváros küldötteiből alakult vegyes bizottság 1884. évi november hó 4-éről szóló jegyzőkönyve szerint a Duna eredeti szabályozási vonalának alapúl vételével egy 12 öles út létesítését kivánta és ezen útszélesség mellett még elegendő térség maradt volna az út és a Gellért-hegy között a lehulló sziklák felfogására. Miután pedig a Dunafolyamnak ujabb szabályozási vonala közelebb esik a Gellért-hegyhez, s miután a hegy kiálló szikláinak érintetlenül hagyását az imént említett vegyes bizottság kivánatosnak jelezte, a műszaki osztály ebben a kényszerhelyzetben a Gellértrakparti utat csak 10 öl szélességben tervezte.

A fehérvári út a kelenföldre megállapitott szabályozás érintetlenül hagyásával 12 öl, a promontori-út 8 öl, a hídtól délről eső rakparti út pedig 20 ölnyi szélesség-

*) A tervek e jelentéshez mellékelve vannak.

ben terveztetett; A lejáró esése ily elrendezés mellett 15 ‰ vétetett fel. A hídfő czéljára egy tágas tér 22 öl szélességben van tervezve, a terven vörös pontozással jelölt vonal szerint. A híddal kapcsolatos szabályozás abban áll, hogy a vámházi híd egyenes folytatásában egy 10 méter széles út vezettetnék a Gellért-hegyre. Ugyanis a fehérvári útból kiinduló kelenhegyi út az első fordulóig a hol t. i. a most tervezett új úttal találkozik, 10—11% lejtéssel bír, mig a most tervezett út 7·5% lejtéssel birna.

Nehogy tehát a Gellért-hegyre irányuló forgalom is terhelje a fehérvári út forgalmát, másrészt, hogy a Gellért-hegyre egy rövidebb s kedvezőbb lejtésü főközlekedési út álljon rendelkezésre, a műszaki osztály ezen új út tervezésére nagy súlyt fektet, annál is inkább, mert ezen út kihasításával az általa érintett telkek használhatósága fokozódni fog. Ezen kivül a Gellért-hegyre vezető kemenes út 10 méterre volna kiszélesítendő, mi által lehetővé válik egy oly telektömbnek a kihasítása, mely az új Sáros-fürdőnek a telepét képezhetné. Ezen utak kiépítésével a Gellért-hegynek egyszersmind egy ujabb vidéke lesz hozzáférhetővé.

A bizottmány beható eszmecsere után a műszaki szakosztály által bemutatott szabályozási tervet alapjában elfogadja; szükségesnek tartja azonban a következő módosításokat:

1. a budai hídfő előtti tér oly mérvben, mint azt az ottani fekszíni viszonyok engedik, kiszélesíttessék jelesen hogy az a déli oldalán a felső rakpart vonalától számítva lehetőleg mintegy 49 mtr, éjszaki oldalán pedig 39 mtr széles legyen.

2. a Gellérthegyre tervezet új út a várható nagy forgalom érdekében 12 méterre kiszélesíttessék.

3. miután a Gellért-rakparti-út, mint főközlekedési vonal 10 ölnyi szélességben alig fog megfelelni s miután annak kiszélesítése esetén a Gellérthegyi sziklák csak egyes pontokon volnának lefaragandók, a mi szépészeti szempontból nem ad okot aggodalomra, ezen utat az említett előző vegyes bizottsági megállapodásnak megfelelően 12 ölnyi szélességben óhajtja kihasítani.

Preuszner József bizottsági tag felveti azon kérdést, mi történik a vámház-térrel, miután az eddigi szabályozás szerint e tér éjszaki oldalán 2 telektömb volna kihasítandó.

A bizottmány constatálja, hogy e két telektömb alakítása a híddal semmi összefüggésben nincsen, de

érintetnék a főgyüjtő-csatorna és esetleg a Dunaparti villamos vasút által és mindenesetre külön kérdés gyanánt akkor lesz megoldandó, a mikor a tér végleges rendezése napirendre kerül.

Az eskü-téri hídra a műszaki osztály a következőket terjeszti elő:

Az 1893. évi XIV. t. cz. a ministeri értekezlet által előterjesztett alternativák közül a híd azon vonal irányát fogadta el, mely II.-vel jelöltetett. E szerint a híd s illetve lejáró a róm. kath. plébánia épületnek volna vezetendő, 13 méternyire a templomtól, és 10 méternyi távolságra a régi városházától. Ezen adatok egyszersmind a budai oldalra való kitorkolást is elhatározzák.

A műszaki osztály a pesti oldalra vonatkozólag két alternativ tervet dolgozott ki, melynek egyike, vagyis „A"-val jelölt alternativ terv szerint a lejáró iránya megfelel a törvény intentiójának, illetőleg az értekezlet II. számú tervének, míg a másik „B"-vel jelölt alternativa szerint a lejáró délfelé eltolatik annyira, hogy a templomtól mintegy 26 mtr távolságra essék.

Mintkét tervnél gondoskodás történt arról, hogy a pesti dunaparti-út, mely a jelenlegi közlekedési viszonyoknak 11—12 ölnyi szélességben egyáltalán nem felel meg, legalább 16 ölre kiszélesíttessék, továbbá, hogy a lejáró mellett a város belsejéből a Dunapartra szolgáló tágas közlekedési út teremtessék.

Ennek előrebocsájtása után a műszaki osztály a saját A-val jelölt alternativ-tervét főbb vonásaiban következőkben ismerteti.

Az „A"-val jelölt alternativ-terv készítésénél a műszaki osztály azon czél elérésére törekedett, hogy a városba nyúló lejáró egész a Dunapartig térszerűleg kiképeztessék, a mit a déli oldalon sikerült aképen megoldani, hogy a dunapart felé két telektömb beiktatásával a fekszinek kiegyenlíttetnek.

Ennek következtében a hídra délről vezető utczák, jelesen a Molnár- és Kéményseprő-utcza 4—5%-es lejtővel közvetlenül vezet a hídra.

A lejáró északi oldalán hasonló megoldás a jövőre biztosítva van, azon időre t. i. ha a most mélyen fekvő belvárosi templom és a városháza idővel el fog távolíttatni. Megjegyeztetvén, hogy a lejáró és a piarista-épület közt a térség oly nagy, hogy egy új belvárosi templomnak elegendő terület álland rendelkezésre és a templom e térségen akként helyezhető el, hogy a fekszinek a piaristák épületéig még előnyösebben rendezhetők mint a déli oldalon.

A „B“ alatti alternativa kidolgozásánál azon feltevés szolgált alapul, hogy a belvárosi templom minden körülmények közt mostani helyén fentartandó. Ennek folytán ugyancsak a templom érdeke megkívánja, hogy a feljáró ettől minél távolabb essék; ezt pedig a fen forgó viszonyok lehetővé teszik a szabályozás oly módoni megállapításával, hogy a mindkét terv szerint egyformán rendezendő Sebestyén-tér ugyanazon szélességében egész a Dunáig vezettessék ki, melynek természetes következménye, hogy úgy általános forgalmi, városrendezési és különösen szépészeti szempontból a lejáró ezen mintegy 68 méter széles nagy tér tengelyébe helyeztessék.

E terv főelőnye közlekedési szempontból abban áll, hogy a lejáró a templomtól mintegy 26 méterre esik és a kerepesi-út és a Dunapart közti forgalom czéljára már ezúttal két tágas közforgalmi út áll rendelkezésre; hátránya pedig szemben az A) alatti tervvel abban keresendő, hogy a város belsejébe belenyúló lejáró mint maradandó létesítmény szerepel és mint ezen városrészt ketté szakító akadály később sem lesz megszüntethető.

A B) alatti tervnek egy másik előnyét kell még kiemelni, mely szerint annak alapján, hogy a lejáró ezen terv szerint a városházától mintegy 26 méter távolra fog esni, lehetségessé vált, a Városház-tértől egy 8 öl széles feljárót a városház nyugati oldala mentén tervezni, miáltal a lejáró tetemesen rövidíttetik és a hídra északról jövő forgalom czéljára egy külön közlekedési ér fog teremtetni.

A lejáró végpontjától a Hatvani-utczáig terjedő városrész szabályozása mindkét tervben azonos megoldást nyer és a szabályozás megfelel a többször hivatkozott II. sz. tervnek.

A szabályozással kapcsolatosan a fekszíneket akként tervezte a műszaki osztály, hogy alapul vette az értekezlet abbeli megállapodását, hogy a lejáró 28‰ eséssel birjon és ennek végpontján keletkező fekszinhez alkalmazta a csatlakozó utczák és terek fekszineit, úgy a mint azok a tervben ki vannak tüntetve.

A budai oldalt illetőleg a déli lejáró megfelel az értekezleti II. számú tervnek minden tekintetben; az északi lejárót illetőleg a műszaki tervet ajánlja, melyet az értekezlet a III. számú tervében fogadott el. E szerint a lejáró nem a Dörentey-térbe torkol, hanem a 2144—2147. hrszámú valamint 1573. hrszámú ingatlan kisajátításával egyenes kapcsolatba jön az Attila-körúttal, 25‰ eséssel. Megemlíti továbbá, hogy a hídfő és a lejárók fenti megoldása teljesen összhangban van a Gellérthegyre nézve megállapított új szabályozással.

A dunapartot illetőleg a híddal kapcsolatos rendezésnél súlyt fektet a műszaki osztály arra, hogy a dunapartnak a Döbrentey-tér és Rudasfürdő közötti része a magántelkek kisajátításával mint a Rudasfürdőhöz tartozó park rendeztessék be, mert eltekintve a Rudasfürdő, mint gyógyhely igényeitől, már szépészeti szempontból sem tartja helyesnek, hogy az itt emelendő és a szabályok szerint 4 emeletre építhető új házak a Gellérthegy gyönyörű látképét a pesti oldaltól eltakarják.

A bizottmány a műszaki osztály tervét a budai hídfő lejáróira vonatkozólag a maga részéről is elfogadja, hangsúlyozván azt, hogy a lejárónak északi ága fontos közlekedési rendeltetésének csak akkor fog megfelelni, ha az közvetlenül a körútba torkol; constatálja továbbá, hogy a hídfő és lejárókra vonatkozó ezen szabályozás teljesen összhangban áll a Gellért-hegyre megállapított szabályozással, ez tehát most már ebben a részében is véglegesen megállapítottnak tekintendő.

Ellenben a Dunapartnak parkká átalakítását szükségtelennek tartja, mert közelben a Gellért-hegy rendezésével elég séta és üdülő hely állana rendelkezésre, sőt maga a dunaparti járda is kielégítő sétahelyet képez s legfeljebb a hídtól jobbra balra hasítandó ki lehetőleg egyenlő nagyságú kisebb park, úgy mint a budai lánczhídfőnél van.

E mellett a Döbrentey-térig egy telekcsoport hasítható ki, mivégből a fentartandó Döbrentey-utczának szabályozása a fentiekre való figyelemmel ujabb tanulmány tárgyává teendő.

A szóban forgó telektömb beépítése szépészeti szempontból nem fog aggodalomra okot adhatni akkor, ha beépítésére vonatkozólag az épület magassága korlátozásnak vettetik alá. E végből a bizottmány már ezúttal abban a javaslatban állapodik meg, hogy e telek csoporton két emeletnél, 48 lábnál magasabb házat ne legyen szabad építeni.

Az eskütéri híd pesti oldalára térve át, a bizottmány a műszaki osztály által B-vel jelölt alternativ tervet fogadja el alapúl, és pedig úgy a lejáró, valamint az avval kapcsolatos, a Hatvani-utczáig terjedő szabályozással együtt.

A lejáró irányát illetőleg a bizottmány azon tényből indúl ki, hogy az értekezlet által kidolgozott III. számú terv azon okból mellőztetett, mert a törvényhozás a templomot minden körülmények között fentartani kivanta.

Ha tehát e templom megmarad, érdekének megóvása elkerülhetlen szükségessé teszi, hogy a lejáró tőle lehetőleg távolra helyeztessék el.

De szépészeti szempontból is indokolt ezen eltolás oly mérvben, hogy a lejáró a keletkezendő térnek tengelyébe essék.

A lejáró ekkénti elhelyezése mellett a lejáró és Duna-utcza közt tágas főközlekedési út teremtetik, nem fogja nyomni e kölönben is mélyen fekvő templomot és azon hátrány, melyet a városba benyuló lejáró szépítészeti szempontból is teremt, lehetőleg enyhíti kedvezőtlen hatását, különösen akkor, ha a városház körül a fekszini viszonyok által engedett mérvü térség keletkezik, mi által a lejáró is rövidíttetik.

Főelőnye ezen tervnek az is, hogy a Molnár-utcza helyesen hozatik kapcsolatba a Duna-utczával és a templom homlokzati vonalán egy átjáró áll rendelkezésre és eként a városba nyuló és azt ketté választó lejáró okozta közlekedési akadály a lehető minimumra redukáltatik.

A bizottmány is nagy súlyt fektet arra, hogy a dunapart 16 ölre kiszélesíttessék és a Molnár-utczának említett rendezésével kapcsolatban mintegy 814 □ ölnyi telektömb létesíttessék, továbbá, hogy a Lipót-utcza a Rózsa-tér és Kalap utcza közötti részében 8 ölre, a városház-utcza pedig addig is, míg a régi városház fennáll, 7 ölre szélesbíttetik ki.

A bizottmány súlyt fektet továbbá arra is, hogy a városház nyugoti oldala mentén is létesíttessék egyenes közlekedés a híd feljáróra, hogy addig is, míg a városház-utcza kiszélesbíttetik, a forgalom meg legyen osztható; de aggályosnak tartja a bemutatott rendezés szerinti elöntését a városháznak, miért is szükségesnek tartja, hogy ezen kérdés oly irányban tanulmányoztassék, hogy a városháza minél csekélyebb mérvben öntessék el.

Mindezeknél fogva a bizottmány felhívja a műszaki osztályt, hogy mindkét hídra vonatkozólag felmerült észrevételekhez képest a szabályozást illető részleteit ujabb tanulmánya tárgyává tevén, a módosításokat kitüntető térrajzokat a következő ülésre készítse el.

Kmft.

Felvétetett folytatólag 1893. évi október hó 31-én.

Jelen voltak: báró Podmaniczky Frigyes elnöklete alatt: a fővárosi közmunkák tanácsa részéről; báró Lipthay Béla, Pucher József, Scheich Károly, Rupp Imre, Eckermann Ede, Garancsy Mihály, Bakos János és Zsigmondy Géza.

Budapest főváros részéről; Gerlóczy Károly alpolgármester, Kun Gyula, Preuszner József, Biscara Endre és Szelestey Géza.

Elnök az ülést megnyitván, bejelenti, hogy a mai ülésre Gerlóczy Károly kir. tanácsos alpolgármester urat

A.terv.

Az „Esküténi hidfő" és környékének szabályozási terve.

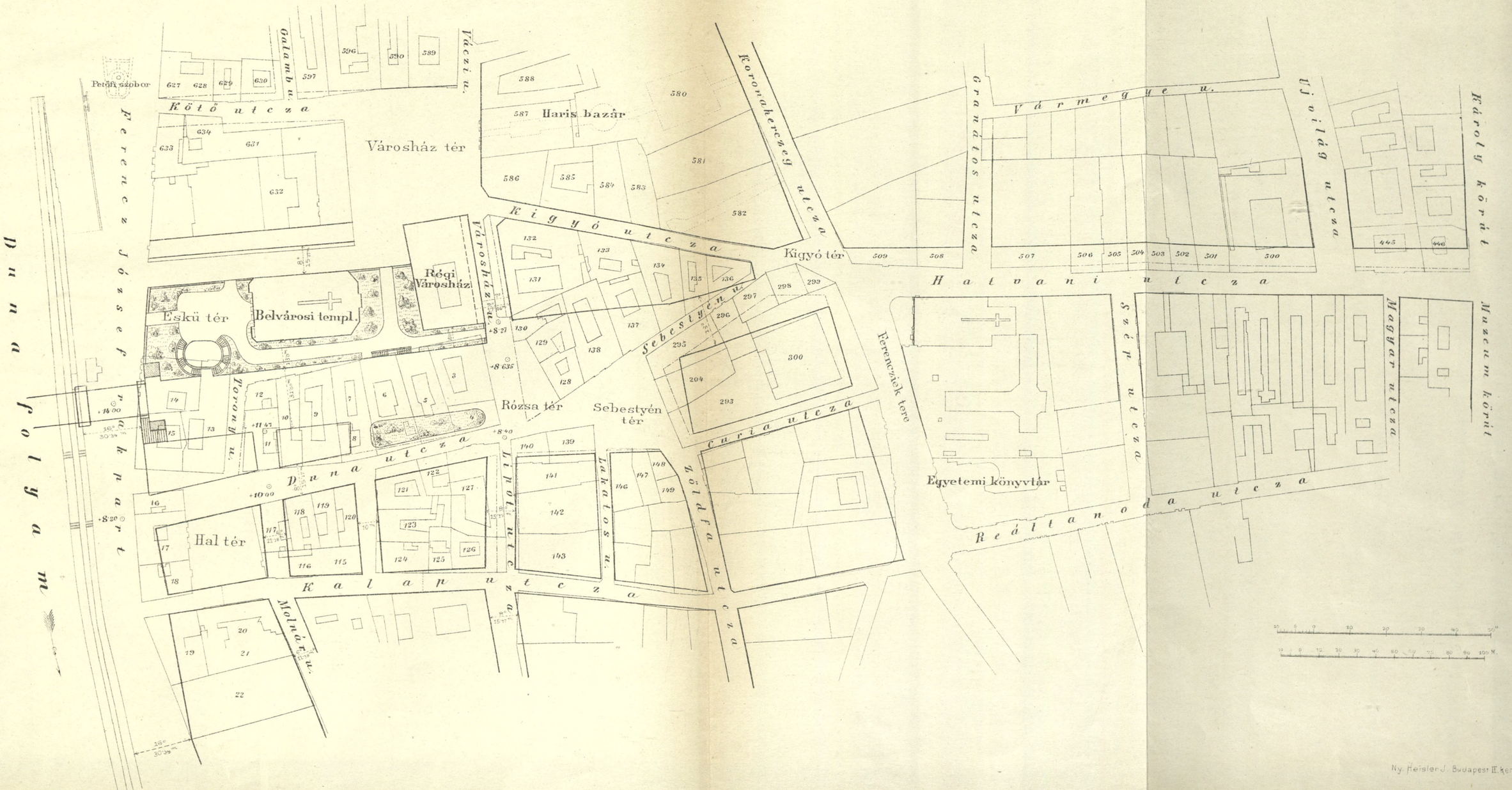

B.terv.

Az „Eskütéri hidfő" és környékének szabályozási terve.

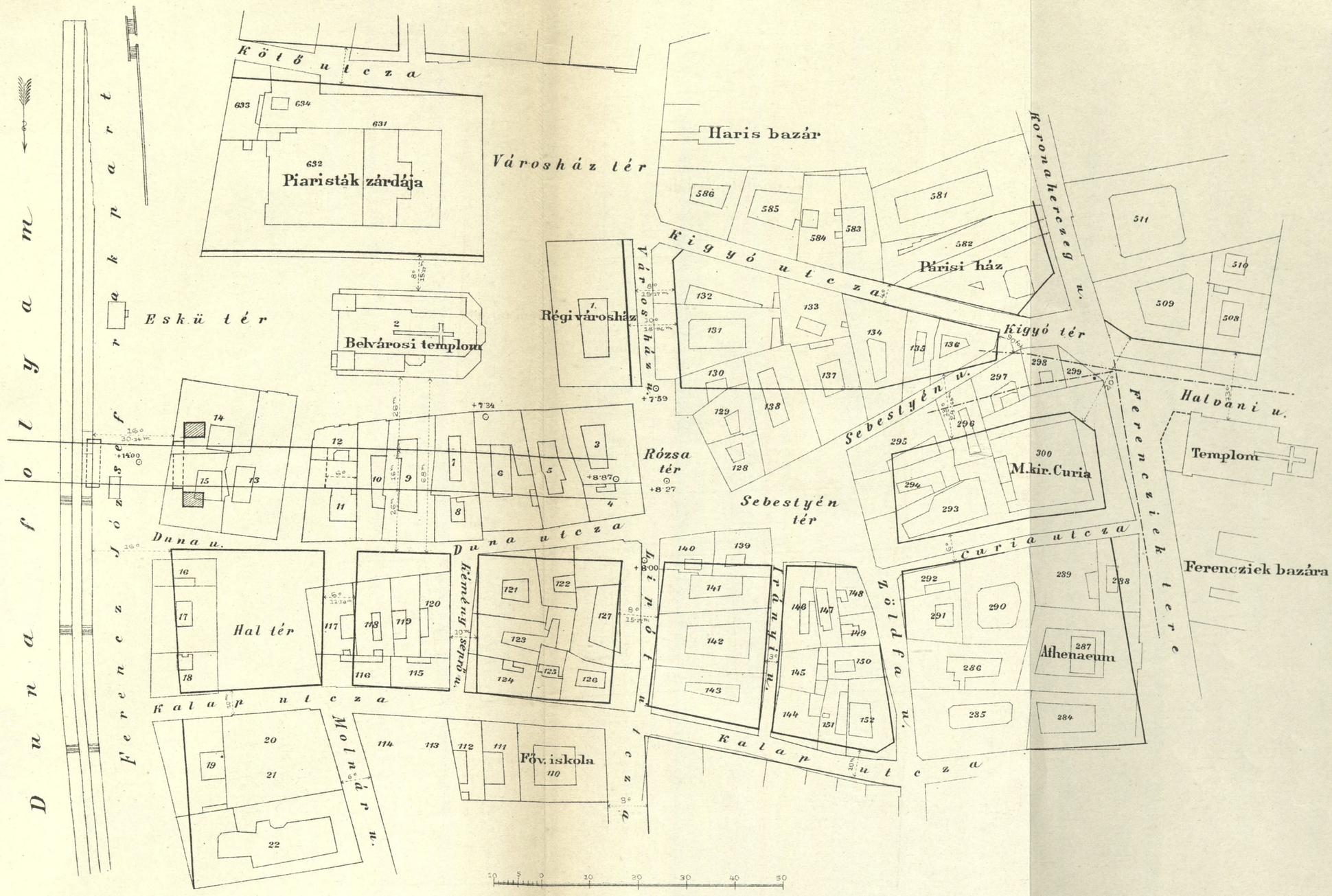

Ny. Heisler J. Budapest II. ker.

meghívta a végből, hogy az mint a középítési bizottmány elnöke, valamint a kereskedelemügyi minister úr által a hidak ügyében alakított állandó bizottmány tagja a szabályozás kérdésében már ezúttal kellő tájékozást nyerjen. Egyúttal felhívja Bakos János műszaki tanácsost, hogy a f. évi október hó 19-én tartott első vegyesbizottsági ülés megállapodásai értelmében átdolgozott terveket ismertesse meg.

A mindkét híd budai lejárói és avval kapcsolatos szabályozásra vonatkozólag átdolgozott tervek bemutattatván, Bakos János jelenti, hogy a vámház hídról a Gellérthegyre vezető új út annak északi oldalán lett 12 méterre kiszélesítve, a hidfőnél keletkező tér pedig a fekszini viszonyok által megadott mérvben lett kiszélesítve akként, hogy az a felső rakpart élétől számítva annak déli oldalán 49 mtr, északi oldalán pedig 39 mtr széles leend. A Gellértrakparti-út ugyancsak a felső rakpart élétől számítva 12 öl szélességben hasíttatott ki.

Az eskű-téri híddal kapcsolatos szabályozás a bizottság kívánsága szerint akként oldatott meg, hogy a lejárók érintetlen hagyása mellett a Döbrentey-utcza 6 öl szélességben nyugat felé eltolatott, a rakparti-út a Rudasfürdőtől a Döbrentey-térig $13^1/_2$ ölre kiszélesíttetett, hogy az a Rudasfürdő épülete előtti rakparti-úttal egyenlő szélességgel birjon. A lejárótól jobbra és balra két egyenlő nagyságú parkterület álland rendelkezésre, akként szabályozva, hogy a déli oldalon lévő park a Rudasfürdőtől, továbbá az éjszaki oldalon lévő park a szomszédos telektömbtől 10 méter széles úttal van elválasztva, továbbá a dunaparti telektömb az adott viszonyokhoz képest 37 illetve 38 ölnyi hosszban és egyenlő 18 ölnyi mélységben jelentkezik.

A bizottmány constatálja, hogy a vámházi híd budai oldalára vonatkozólag átdolgozott szabályozási tervek a mult ülés megállapodásainak megfelelnek, azokat tehát most végleg elfogadja. Ez alkalommal a bizottmány hangsúlyozza annak szükségét, hogy a Gellért-rakparton annak idején engedélyezendő közúti vasút sínpárai a csak 12 ölben kihasítható út közepén helyeztessenek el, a mint az az Attila- és Krisztina-körútra nézve már elhatároztatott, mert ily csekély szélességgel biró főközlekedési utak csak ily keresztszelvény kiépítésével és rendezésével lesznek képesek a közforgalomnak megfelelni.

Helyesli továbbá az eskű-téri híd budai oldalára vonatkozólag átdolgozott tervet is, úgy a Döbrentey-utcza áthelyezése, valamint a két park kihasítása és az észak felé eső mintegy 680 □öl területtel biró telektömb

alakítása tekintetében. A szabályozást tehát ezen híd és környékére nézve a bemutatott terv szerint szintén végleg elfogadja.

A vámházi hídfőnél keletkező tér éjszak-nyugoti sarka egy szép, kiálló sziklacsoportot érint, a melynek érdekében a bizottmány azon óhaját fejezi ki, hogy a tér s illetve út kiépítése alkalmával kellő figyelem fordíttassék arra, hogy ezen szép sziklacsoport a lehetőségig megkiméltessék.

Áttérve az eskü-téri híd pesti oldalára, Bakos János jelenti, hogy a mennyiben a lejáró a dunaparti áthidalási ponttól kezdve 28‰ eséssel birna, az elfogadatt B) terv szerint a fekszinek a lejáró és a városház közti területen a városház nyugoti oldalán támfalak létesítésével tervezett lejáró elhagyásával következőleg alakulnak:

Ugyanis a támfalas lejáró mellett a városház déli homlokzata annak keleti sarkán 0·90 és nyugati sarkpontján 1·70 mtrrel lett volna feltöltve, míg a támfal elhagyásával és a feljárónak a terven kitüntetett meghosszabbításával a fekszinek kedvezőbbre alakulnak, mert ennek folytán az oldal eséseket 3%-al fentartva a városház említett homlokzatának keleti sarka csak 0·70 nyugati sarkán 0·60 míg a közepén 1·18 mtr lesz a feltöltés.

Ha azonban a kereskedelmi minister úr megengedi, hogy a lejáró 28‰ helyett 30‰-vel létesíttessék, akkor a lejáró 10 méterrel megrövidül, mi által a tér nagyobbodik és a városház keleti sarka csak mintegy 0·20 mtres feltöltést fog szenvedni.

Ez alkalommal bemutatja az A) és B)-vel jelölt tervek papirlemezből készült plasticus mintáit, megjegyezvén, hogy a B) mintán ki van tüntetve vagylagosan a városház körüli térnek a „B“ alatti eredeti tervnek megfelelő rendezése, valamint a bizottmány korábbi ülésében kivánt módositás is.

Végre jelenti, hogy a hidakkal kapcsolatos szabályozás keretébe befoglalta a piaristák telektömbjének rendezését, mely szerint ezen telektömb és a templom közti utcza 8 ölre kiszélesíttetik, továbbá a városháztér és váczi-utcza sarkán 589 hrsz. a. fekvő telekhomlokzat vonala rendeztetik, mely rendezés csak a telkek ujabb beépítése alkalmával volna végrehajtandó.

A bizottmány a bemutatott terveket és készített mintákat behatóan szemügyre vevén, báró Lipthay Béla bizottsági tag szavazatával szemben, az összes többi szavazatokkal a B) alatti tervet ezúttal is, mint az adott viszonyokból kiindulva, úgy város rendezési, szépítési és

általános közlekedési szempontból a legmegfelelőbb megoldásnak tekinti és a bizottmány kívánságához képest a városház érdekében átdolgozott tervet minden részleteiben elfogadja, azon alternatívával együtt, mely szerint azon feltevésben, hogy a lejáró esésére vonatkozólag a kereskedelmi minister 28‰ helyett 30‰ fog engedélyezni, — a mi egy könnyü kocsiforgalomra szolgáló hídnál tökéletesen kielégítő, — a lejáró 10 méterrel megrövidül; minek következtében a fekszini viszonyok is a régi városház előnyére módosulnak, másrészt lehetővé válik a belvárosi templom homlokzatán létesítendő átjárót kocsi közlekedésre is alkalmassá tenni.

Nem mulaszthatja el azonban a bizottmány nyomatékosan hangsúlyozni, hogy fenti elhatározásánál számított egyúttal arra is, mikép a híd feljárója architectonicus szempontból olyan kiképzést nyerend, mely a városnak mint építmény díszére fog válni; miért is a kereskedelemügyi minister úr ezen szempont meltánylására felkérendő volna.

Végre nem zárkózhatik el a bizottmány, hogy a városház-utcza, bár ha 7 ölre kiszélesíttetik is, míg a régi városháza fennáll, nem fog a közlekedés igényeinek megfelelni, s minthogy egyelőre nincs kilátás arra, hogy a városháza rövid idő alatt eltávolíttatnék, a városház-utczát már most 8 ölre tartja kiszélesítendőnek, annál inkább, mert ezt a magánépületek is indokolttá teszik.

Elfogadja továbbá a piaristák épületét érdeklő szabályozási módosítást, mely szerint a templom és a piaristák telke közt levő út 8 ölre szélesíttessék ki, valamint a városház-tér és a váczi-utcza sarkán 589. helyrajzi szám alatt fekvő telket érintő szabályozási correctiót is.

Rupp Imre bizottsági tag jelenti, hogy a bizottmány által elfogadott szabályozás azon része, mely a lejárókkal szoros kapcsolatban áll, a kereskedelmi minister úrnak előlegesen bemutatandó volna, hogy ő a lejárók kérdésében döntsön, mert a mennyiben észrevételek merülnének fel, a bizottmány azokhoz alkalmazva, ezen ügyet ujból lesz kénytelen tárgyalás alá venni.

Ellenben a szabályozásnak az a része, mely az eskü-téri híddal kapcsolatban a városház, illetve Lipót-utczától a Hatvani-utczáig terjedő részre vonatkozik, nem áll szoros kapcsolatban a lejáró mikénti elhelyezésének kérdésével, az tehát ministeri jóváhagyást nem igényel, hanem az 1870. évi X. t.-cz. értelmében a vegyes bizottság küldőhatóságai önálló hatáskörébe esik.

Javasolja ennélfogva, miszerint kéressék fel a közmunkák tanácsának elnöksége, miszerint a vegyes bizottság

által elfogadott szabályozási terveket a küldő-hatóságok érdemleges döntése előtt a nagyméltóságú kereskedelemügyi minister úrnak bemutatni méltóztassék oly kéréssel, hogy a minister úr ezen tervek felett a lejáró kérdésében mielőbb határozni és megállapodásait a közmunkák tanácsával közölni méltóztassék.

A bizottmány ezen indítványt helyesléssel fogadja egyúttal megbízza Rupp Imre és Kun Gyula urakat a tervek hitelesítésével.

Kmft.

Tekintettel arra, hogy a tervezett szabályozásnak alkalmazkodni kell a hidak feljáróihoz, a vegyes bizottság javaslatait további tárgyalás előtt tudomására hoztuk a kezeskedelemügyi minister úrnak, a végből, hogy azokat megvizsgálni és a saját szempontjából nyilatkozni méltóztassék.

A kereskedelemügyi minister úrtól egyebekre is kiterjedő következő választ nyertük:

95605. szám.

I. szak.

A fővárosi közmunkák tanácsának Budapesten.

Mult évi november hó 13-án 5602 sz. a. kelt felterjesztésére, melyben a Budapesten létesitendő állami Dunahidak építésével kapcsolatos város szabályozások ügyében a tanács és a fő- és székváros közönsége kiküldötteiből alakult bizottságban létrejött megállapodásokról felvett jegyzőkönyv másolatait s az annak alapján készített szabályozási terveket netáni észrevételeimnek és kivánságaimnak közlése végett bemutatta, a következőkről értesítem a tanácsot.

A kérdéses megállapodások, illetve szabályozási tervek ellen a hidak építése és a feljárók létesítése szempontjából észrevételem nincsen, az esküteri híd balpartján eszközlendő szabályozásra nézve pedig én is azt a megoldást tartom megfelelőbbnek, mely a „B“-vel jelölt alternativ terven van előtüntetve, s melyet az említett vegyes bizottság is elfogadásra ajánlott.

A fennebbiek folytán a hidak irányát, mely szerint azokat elhelyezni, illetve megépíteni fogom, most már véglegesen akként állapítom meg, hogy az 1893. évi XIV. t. cz. határozatait szemelőtt tartva, a fővámtéri híd tengelye a vámház-körút egyenes folytatását képezze, az esküteri híd tengelye pedig a balparton a plébánia templom déli homlokzatának közepétől mérve — dél felé — 34 méter távolságra, a jobbparton pedig a Rudas fürdő épület északkeleti sarkától, a Duna felőli homlokfala irányában mérve észak felé 52 méter távolságra essék.

A mi a hidakhoz vezető feljárókat illeti, e tekintetben saját hatáskörömben teendő intézkedéseimben csakis azon létesítményekre kivánok szorítkozni, melyek a hidakra való feljuthatás végett szükségesek, miglen az azokkal kapcsolatos szabályozások, utcza és térrendezések végrehajtása külön s az én feladatomon kivül eső teendőt képez.

Ehhez képest az eskütéri hídnál a balparton a feljárót a Rózsatér kezdetéig, jobbparton az Attila-körút felé vezető feljárót a Kökény-utczáig, vagyis azon pontig szándékozom megépíteni, a hol ezen feljáró a kibővítendő Döbrentey-térre torkol, a Gellért-rakpart felé vezető lejárót pedig azon pontig, hol a lejáró a Rudas fürdő mögött a jelenlegi út pálya szinét éri el.

A fővámtéri hídnál a fővámtéri feltöltéseknek mintegy 20 méter széles azon részét, mely a vámház-körútról a hídra való juthatás végett okvetetlenül szükséges, a jobbarton pedig észak felé a Gellért-rakpartra, valamint dél felé a fehérvári útra vezető lejárókat fogom elkészíttetni, addig a pontig, a míg azok pályaszine a mostani utak pályaszinét eléri; miglen a promontori úthoz, továbbá délfelé a Dunapartra vezető lejárók létesítését, a mennyiben azok a város szabályozási munkálatainak keretéhez tartoznak, nem vélem az általam végrehajtandó létesítményekhez sorozandóknak.

Megjegyzem, hogy északfelé a Gellért-rakpartra vezető lejárónál az annak létesíthetése végett szükséges támasztó fal, mely egyszersmind a felső rakpart falát fogja képezni, általam lesz építendő. — Az ezen támasztó fal előtt tervbe vett alsó rakpartnak kiépítésével járó munkálatok végrehajtása ügyében a pénzügyminisetrium vezetésével megbizott miniterelnök úrral egyetértőleg később fogok határozni.

A hidak építésével kapcsolatosan eszközlendő utcza és térszabályozások, valamint rendezések törvényszerüen végleg megállapítandók, s a vonatkozó szabályozási tervek a fedezet kérdése szempontjából leendő hozzájárulás, illetve jóváhagyás végett, a pénzügyministerium vezetésével megbizott miniterelnök úrhoz felterjesztendők, s jóyáhagyás után egy példányban nekem is rendelkezésemre bocsátandók lesznek.

Minthogy továbbá a kérdéses hidak és azok feljáróinak építését lehetőleg a folyó év első felében szándékozom biztosítani, ennélfogva már most szükséges gondoskodni arról, hogy az építés czéljaira szükséges területek kellő időben igénybe vehetők legyenek.

E tekintetben a következőkről értesítem a tanácsot.

1. Azon háztelkek, melyek az általam létesítendő feljárók előállíthatása végett kisajátítandók:

a) az eskütéri hídnál a balparton, a 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, és 15 helyr. számu háztelkek, a jobbparton pedig az 1640, 1641, 1642, 2138. 2139, 2140, 2141, 2142/a, 2142/b, és 2143/b helyr. számu háztelkek.

b) A fővámtéri híd jobbpartján, a 2089, 2090, 2090/a, 2093, 2094 és 2095 helyr. számu háztelkek.

c) A fennebbi czélból elfoglalandók lesznek továbbá a Ferencz József-rakpart és Torony-utczának, továbbá a Rudas-fürdő előtti tér és kertnek, a fővámtérnek, a Gellért-rakpartnak, valamint a fehérvári útnak a feljárókhoz szükséges részei is.

2. Azon területek, melyek úgy a hídépités, mint a feljárók létesítése czéljából ideiglenes munkahelyekre szükségesek, a következők;

a) Az eskütéri híd balpartján: a Ferencz József-rakpartnak a 14. és 15 helyr. számu háztelkek előtt lévő része, (önként érthetőleg fenntartva egy bizonyos részt a Dunapart mentén szükséges közlekedésre) továbbá az eskütér és a haltér;

b) ugyanezen híd jobbpartján a Rudas-fürdő mellett lévő tér és kertnek az épitmény által el nem foglalt része, esetleg a Döbrentey-tér is.

c) a fővámtéri híd balpartján, a fővámtér a Duna partig (nyitva tartva a közforgalomra feltétlenül szükséges részt);

d) ugyanezen híd jobbpartján, a Sáros-fürdő melletti tér és a fürdő alatti párhuzam-mű mögött feltöltött tér;

3. az 1. és 2. pont alatt említett területekből az épités czéljaira és munkahely gyanánt, legkésőbb julius hó 1-én rendelkezésemre bocsátandók:

a) az eskütéri híd balpartján a 13. 14. és 15. helyr. számu telkek, továbbá az eskütér és haltér;

b) ugyanezen híd jobbpartján: a 2138, 2139, 2140 és 2141 helyr. számu háztelkek, és a Rudas-fürdő előtti tér és kert;

c) a fővámtéri híd balpartján a fővámtérnek legalább fele része.

d) ugyanezen híd jobbpartján, a 2089, 2090, 2090/a és 2093 helyr. számu háztelkek, valamint a 2. d) pont alatt említett területek.

Az 1. és 2. pontok alatt felsorolt összes többi háztelkek, utczák és terek legkésőbb az 1895. év márczius hó 1-éig lesznek nekem rendelkezésre bocsátandók.

Megjegyzem, hogy az eskütéri híd jobbparti feláróját az ottani terepviszonyok miatt a tervezethez képest, esetleg valamivel lejebb a Döbrentey-utcza felé lesz szükséges eltolni, mely körülmény a hídépítéssel illetve feljárok létesítésével kapcsolatos szabályozásoknak törvényszerü megállapításánál figyelembe veendő lesz.

Megjegyzem továbbá, hogy a fővámtéri híd jobbpartján az 1-b pont alatt felsorolt háztelkeken felül a 2098. 2099. és 2125. helyr. számu telkek kisajátítása is szükségessé válhatik abban az esetben, ha az ezen telkeken lévő épületek, a fehérvári útra vezető lejárók létesítése következtében, oly mérvben töltetnének el, hogy azok e miatt lakhatatlanokká válnának.

Ez azonban csak akkor lesz megállapítható, ha egyfelől maga a szabályozási tervezet végleg meg lesz állapítva, másfelől pedig a feljárók tervezhetése végett szükséges részletes helyszini felvételek is végrehajtva lesznek.

A feljárók tervezéséhez szükséges felvételek eszközlése iránt egyidejüleg indézkedtem.

A részletes terveket tájékozás végett a tanácscsal annak idején közölni fogom, — a mely tervezetekben a feljárók magassági viszonyai is részletesen megjelölve lesznek.

Felterjesztéséhez csatolt jegyzőkönyveknek s tervvázlatoknak hivatalos használatra visszatartása mellett felhivom a tanácsot, hogy a fentebbiekben az építés czéljaira szükségesnek jelzett s a tanács által kisajátítandó területek megszerzéséhez szükséges intézkedéseket tegye meg és gondoskodjék arról, hogy ezen területek a fennt megjelölt határidőkben

rendelkezésemre bocsáttassanak — felhivom a tanácsot, hogy a mennyiben ez eddigelé még meg nem történt, a most érintett, valamint a törvény szerinti szabályozásokra szükséges területek megszerezhetése végett igényelt kisajátítási jog megadása iránt előterjesztéseit tegye meg.

Jelen rendeletemben foglalt megállapítások által a hídakhoz vezető feljárók létesítése körül megoldandó alapkérdések rendeztettek; nevezetesen a hidak iránya s a feljárók elhelyezése meghatároztatott, továbbá az azokhoz igénybe veendő területek és munkahelyek megjelöltettek, végre körvonaloztatott az, hogy a feljárók munkálatai mily terjedelemben fognak általam végrehajtatni.

Ezekután támaszkodva a tanács ismert ügyszeretetére s eddig is tapasztalt eredménydús működésére, azon biztos reményemnek adok kifejezést, hogy a még felmerülhető mellékkérdések tisztázásánál s az e részben netán mutatkozó nehézségek elhárításánál továbbra is szakszerüen közreműködni fog, valamint a szóban forgó munkálatokkal kapcsolatos s hatáskörébe eső intézkedéseket a maga részéről is annak idején megteendi, s ehhez képest ezen országos fontosságú nagy mű megalkotásánál halhatósan közreműködni fog.

Végül értesítem a tanácsot, hogy jelen leiratomat másolatban oly megkereséssel közöltem a ministerelnök úrral úgy is mint pénzügyministerrel, hogy a hidak és a feljárók építésével kapcsolatos s a fennebbiek értelmében nem általam végrehajtandó szabályozások és utczarendezések létesítése iránt a tanács utján intézkedjék.

Budapest, 1894. évi január hó 4-én.

Lukács s. k.

Miután a hidakhoz szükséges szabályozás a fentiekhez képest kellőleg és minden irányban előkészíttetett: a vegyes bizottság javaslatát érdemleges tárgyalás alá vettük és azt mindenben elfogadván, hozzájárulás végett közöltük a székes fővárossal, egyszersmind pedig intézkedtünk a legsürgősebb kisajátítások foganatosítása iránt.

A mi a kisajításokat illeti, megfeszített erélylyel sikerült a felmerült sok nehézséget legyőzve elérni azt, hogy a kereskedelemügyi minister úr kívánságait a kitüzött időre kielégíthettük.

Nem így történt azonban a szabályozás megállapításával, mert bár a vámházi híd környékére vonatkozó tervet a székes főváros elfogadta, az eskü-téri híd környékére, nevezetesen a pesti oldalra nézve új terv kidolgozását kivánta.

E részben szóljon helyettünk maga a felterjesztés, a mint következik:

1168.
894.

Nagyméltóságú magyar királyi Ministerelnök Úr!

Folyó évi február 1-én 325. szám alatt kelt felterjesztésünkkel bemutattuk Nagyméltóságodnak az 1893. évi XIV. t.-cz. értelmében építendő

új hidakkal kapcsolatos szabályozások terveit és jeleztük, hogy e tervek város-szabályozási szempontból leendő hozzájárulás végett a székes főváros közönségének tárgyalása alatt állanak.

E tárgyalás eredménye lett az a határozat, melyet a székes főváros közönsége folyó évi február 28-án tartott törvényhatósági bizottsági közgyülésében 223. szám alatt hozott s melyet ·/. alatt másolatban idecsatolni bátorkodunk.

E szerint a Vámház-téri híddal, úgy a jobb- mint a balparton kapcsolatos szabályozást, továbbá az Eskű-téri híddal a jobbparton kapcsolatos szabályozást a székes főváros közönsége is változatlanul elfogadván, ezek a szabályozások végérvényesen megállapítottaknak tekintendők.

Nem járult azonban a székes főváros közönsége az Eskű-téri híd balparti feljárójának kiképzésére és a vele összefüggős szabályozásra vonatkozó tervhez s e helyett a székes fővárosi tanácsot jobb terv előterjesztésére hívta fel, kijelentvén, hogy „a belvárosi plébánia-templomot nem tekinti oly elháríthatlan akadálynak, mely a helyes megoldásnak útját állaná.

E meglepő fordulat arra indít bennünket, hogy egyrészt az így felmerült vitás kérdés helyes megítélése, másrészt e tanács ellen intézett támadásokban nyilvánuló tévedések helyreigazítása végett röviden, de híven emlékezetébe idézzük Nagyméltóságodnak az Eskű-téri híd kérdésének megoldására vonatkozó tárgyalásokat.

Tudvalevő, hogy kezdetben csak egy híd építéséről volt szó, s akkor az volt tüzetesen indokolt álláspontunk, hogy a híd főleg a teherforgalom és a jobbparti városrész közúti vaspályai összeköttetése érdekében a Vámház-téren, a belső körút tengelyében építtessék.

A kereskedelemügyi ministeriumban a belügy-, pénzügy- és földmívelésügyi ministeriumnak, a fővárosi közmunkák tanácsa és a székes főváros közönségének részvételével 1891. év folyamán tartott értekezletek fejlesztették az ügyet oda, hogy a tárgyalások már két híd építésére irányultak, s a mi különösen az Eskű-téri hidat illeti, az értekezlet azon eszme elejtése után, hogy a hídhoz a pesti oldalon a kötő- és zsibárus-utcza szélesbítésével a Károly-kaszárnyán át a Károly-körútra nyittassék egy új útvonal, — a pesti oldalra vonatkozólag három tervet dolgozott ki.

Az egyik terv szerint a Duna-utcza 22 méterre kiszélesítendő és a Curia épületén át a Ferenczieк-teréig meghosszabbítandó lett volna; a másik terv értelmében a hídhoz szolgáló útvonal a templomtól 13 méter távolságra a belvárosi plébánia-épületen és a mögötte levő házakon keresztül a Sebestyén-téren és Sebestyén-utczán át a Hatvani-utcza torkolatáig vezetett volna; e tanács küldöttei által kidolgozott harmadik tervnek az volt az alapeszméje, hogy a Kerepesi-út folytatólag a Hatvani-utcza megfelelő kiszélesítésével egyenes irányban s megfelelő szélességben a dunapartig hosszabbíttassék meg.

Az értekezlet ezen utóbbi tervet, mely tudvalevőleg a belvárosi plébánia-templomnak, a régi városházának és a kegyesrendiek épületének eltávolítását vonná maga után, — a legelőnyösebbnek, sőt absolute legjobbnak találta, s végrehajtását, ha a felmerülő kiadások fedezhetők, a legmelegebben ajánlotta.

Mikor alkalmunk nyilt az értekezlet megállapodásaival külön is foglalkozni, 1892. április 28-án 1854. sz. a. Nagyméltóságodhoz, mint pénzügyministerhez intézett felterjesztésünkben a vámháztéri híd feltétlen szükségességének újólagos kiemelése mellett az esküténi hídra nézve szó szerint a következőket mondottuk: „A mi pedig az esküténi hidat illeti, a magas kormány kézségét, hajlandóságát ennél is örömmel üdvözöljük, ismételten is kijelentvén, hogy azon tervezetek közül, melyek az utóbbira felmerültek, egyedül és kizárólag azt találjuk elfogadhatónak, melynek értelmében a kerepesi-út folytatásában a Dunáig egy 13 öles út volna nyitandó; ez jó, szép és nagyszerű, ehhez a legnagyobb örömmel járulunk. A többi terveket ellenben szabályozási és forgalmi okokból mindenesetre mellőzni óhajtjuk.“

Konstatálni kívánjuk, hogy a későbbi tárgyalások során is következetesen mindig ezen az álláspontón maradtunk s nincs részünk benne, hogy a törvényhozás a szóban forgó tervet figyelembe nem vevén, az esküténi hídra nézve az 1893. évi XIV. t.-cz. 2. §-ának a), illetve c) pontjában azt mondotta ki, hogy a hidat a plébánia-épületnek, az utat pedig folytatólag a rózsatér és Sebestyén-utczán át a Hatvani-utcza torkolatáig kell vezetni.

E törvény szolgált alapjául annak a két alternativ szabályozási tervnek, melyet az esküténi híd pesti oldalára vonatkozólag kidolgoztunk. Az egyik terv szerint a hídfeljáró a déli oldalon térszerű kiképzést nyerne, szemelőtt tartva azt, hogy a mennyiben a belvárosi plébánia-templom valamikor mégis elmozdíttatnék, a feljárónak az éjszaki oldalon is térszerű kiképzést lehessen adni. A másik vagylagos terv abból indúl ki, hogy a feljáró a templomtól minél távolabb legyen s ez a czél a feljárónak nyelvszerű kiképzését vonja maga után.

A vegyes bizottság, mely a székes főváros és e tanács küldötteiből volt alakítva, az új hidakkal kapcsolatos szabályozások tárgyalására, — a jelzett két vagylagos terv közül az utóbbit, tehát a nyelvszerű kiképzést ajánlotta elfogadásra, különösen azon okból, mert a Kerepesi-út egyenes meghosszabbítása a Dunáig éppen a templom miatt mellőztetett, következőleg a templom mostani helyén véglegesnek tekintendő.

Mielőtt részünkről e javaslat felett érdemileg határoztunk volna, az összes szabályozási terveket netáni észrevételek vagy kívánságok nyilvánítása végett a kereskedelemügyi minister Úr ő Nagyméltóságához mutattuk be, a ki az új hidak építésével összefüggő, külömböző hatóságok ügykörét érintő ügyek elintézésére már előzőleg vegyes bizottságot alakított, azt kívánván, hogy az illető hatóságok képviselőiket e bizottságba teljhatalommal küldjék ki. A székes főváros a saját képviselőinek a kivánt felhatalmazást, a vagyoni kérdések kivételével, meg is adta, s mikor a kereskedelemügyi minister úr ő Nagyméltósága a szabályozási terveket e vegyes bizottság elé terjesztette, a székes főváros képviselői s az egész bizottság az esküténi híd pesti feljárójának nyelvszerű kiképzése mellett nyilatkoztak és ahhoz a kereskedelemügyi minister Úr ő Nagyméltósága is hozzájárulását jelentette ki.

Ilyen előzmények után állapítottuk meg azt a tervet, melyhez a székes főváros elől idézett határozata értelmében nemcsak nem hajlandó

hozzájárulni, de a helyett olyan tervet látszik kívánni, mely csak az 1893. évi XIV. t.-cz. módosításával volna megállapítható.

Az ügy ezen stadiumában okunk van tartani attól, hogy a tárgyalások elhuzódásával a hidak építésére egybeállított munkaterv nem lesz betartható s ezért mindenek előtt Nagyméltóságodhoz kivántunk fordulni azzal a kérelemmel, hogy az 1893. évi XIV. t. cz. esetleges módosítása iránt minket tájékoztatni és egyáltalán további utasítást adni méltoztassék.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1894. márczius 15-én tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.,
alelnök.

Rupp Imre s. k.,
min. tanácsos.

E felterjesztésünk következménye lett, hogy a magas kormány s nevezetesen a pénzügyminister úr a székes főváros irányában kijelentette, hogy

1. a szabályozás megállapítására közvetlen befolyást nem kiván gyakorolni; de

2. az 1893. évi XIV. t. cz. intézkedéseinek változatlan fentartásához ragaszkodik;

3. kikötötte, hogy a mennyiben a megállapítandó szabályozási terv többe kerülne, mint a mennyi az 1893. évi XIV. t. cz. alkotásánál erre előirányozva volt, a többlet az államot semmiféle formában nem terhelheti.

Ezek a kijelentések velünk is közöltetvén, alkalmat vettünk ebből kifolyólag a székes fővárost megsürgetni, hogy a szabályozás függőbe maradt részletére nézve mielőtt érdemlegesen nyilatkozzék, annyival inkább, mert hátráltatva vagyunk a kisajátításokban is, melyek pedig immár felette sürgősek, a belvárosban építendő laktanya miatt is, miután ez utóbbinak telkét 1897. januárig megalakítani és a katonai igazgatásnak átadni kell.

Mindamellett a székes főváros az eskütéri híd balparti feljárójának kiképzésére és a vele összefüggő szabályozásra vonatkozólag csak a folyó évben jutván megállapodásra, a későbbi fejleményekkel a legközelebbi alkalommal fogunk foglalkozni.

Ezek kapcsán megemlíteni óhajtjuk még, hogy indokolt felterjesztést intéztünk a magas kormányhoz, miszerint a hídfeljárókkal kapcsolatos rendezések egységes terv szerint intéztessenek. Ezen egységes tervet az épülő fővámtéri hídra már kidolgoztuk és az a magas kormány hozzájárulása után jelenleg a székes főváros tárgyalása alatt áll.

III.

A katonai laktanyák beváltása.

Az 1894. évi XX. t.-cz. az Újépület, a Károly-, József- és Flórián-laktanyát, valamint a Gellérthegyi erődöt a katonai kormányzat kezeléséből átveendőnek és értékesítendőnek jelentette ki.

E törvény az ország fővárosa fejlődésének történetében ép oly fontos mozzanatot fog képezni, mint például az Andrássy-út, a nagykörút nyitása, az új dunai hídak építése és a belvárosnak ezzel kapcsolatos szabályozása.

Nem szenvedhet kétséget, hogy a felsorolt katonai objektumok nem a mai helyükre valók; s különösen az Újépület, meg a Károly-laktanya útját állják a város rendezésének, szabályozásának s mindannyi oly akadálya volt a fejlődés természetes menetének, hogy részünkről örömmel üdvözölve a törvényt, csak a legnagyobb hálával adózhatunk a magas kormánynak ama hatalmas kezdeményezéséért, mely a haladás útját ekként szabaddá téve, azt eredményezi, hogy egyrészt ezen területek természetes rendeltetésüknek adatnak át, hogy másrészt katonai célokra a modern igényeknek megfelelő épületek oly helyeken fognak létesíttetni, ahol azok a városrendezés érdekeivel teljes összhangban lesznek.

Hazafias készséggel és örömmel vállalkoztunk ennélfogva azon megbízás teljesítésére, melyet a pénzügyminiszter úrtól a következő leirattal nyertünk:

58841.
1894.

A fővárosi közmunkák t. tanácsának Budapesten.

A székes fővárosi Újépület, a Károly-, József- és Flórián-laktanya és a Gellérthegyi erőd értékesítéséről szóló 1894. évi XX. törvényczikk 27. §-ában nyert megbizás alapján eme törvény 1. §-ában felemlített ingatlanok értékesítésével járó teendők foganatosítását a fővárosi közmunkák tanácsára ruházom. Ennek alapján a fővárosi közmunkák tanácsának lesz kötelessége a köztem és a cs. és kir. közös hadügyminister úrral kölcsönösen megállapított és */. alatt másolatban ide csatolt módozatokban körülírt határidőkben a törvény 1. §-ában említett ingatlanokat a katonai kormányzat kezeléséből átvenni, azokat értékesítésükig, illetőleg a törvény 2. és 3. §-ai alapján a székes főváros közönségének tulajdonában leendő átruhá-

zásukig kezelni, a törvény 2. és 3. §-aiban említett ingatlanokat a székes főváros közönségével kötendő adás-vevési szerződés értelmében eme közönség tulajdonába átadni, az Újépületet lebontatni, telkét szabályoztatni és a szabályozás folytán nyerendő telkek árúba bocsátása iránt a szükséges intézkedéseket megtenni, továbbá a katonai kormányzat által építendő új laktanyákra szükségelt telkeket megszerezni és a katonai kormányzat tulajdonába átbocsátani; végül pedig a törvény 1. §-a értelmében az új laktanyák építési költségeire a katonai kormáryzatnak adandó 6.400,000 frtnyi összeget a fentebb említett módozatokban megállapított határidőkben kiszolgáltatni.

A fővárosi közmunkák tanácsára ruházott eme teendők rendszeres végrehajtása czéljából első sorban feladata lesz a tanácsnak, a többször említett módozatok alapul vételével az egyezményt a katonai kormányzattal részletesen és szabatosan megállapítani.

A cs. és kir. 4-ik hadtest-parancsnokságtól vett értesítés szerint kötendő egyezmény tervezete a tanácsnak már megküldetvén, az a tanács részéről sürgősen megvizsgálandó és a cs. és kir. közös hadügyminister úrral egyetértőleg adandó jóváhagyás végett hozzám mielőbb felterjesztendő; tekintve pedig, hogy tudomásom szerint az új laktanyák telkeire vonatkozó és az egyezmény kiegészítő részét képzendő szabályozási terveknek a székes főváros közönségével egyetértőleg leendő megállapítása indokából az egyezménynek végleges megkötése még egyideig halasztást fog szenvedni, nehogy a katonai kormányzat által megállapított építkezési határidők pontos betartása lehetetlenné váljék, az egyezmény megkötését megelőzőleg már most felhatalmazom a közmunkák tanácsát, hogy a katonai kormányzat által az 1894. évben szükségelt telkeknek megszerzése illetőleg kisajátítása iránt a szükséges intézkedéseket legott megtehesse, megjegyezvén, hogy a székes főváros közönség tulajdonába levő és ugyancsak még a folyó évben szükségelt teleknek átengedése czéljából egyidejüleg leiratot intéztem a székes főváros közönségéhez.

A közmunkák tanácsára ruházott teendők végrehajtása körében magamnak tartom fenn a végleges határozathozatalt mindama teendők felett, melyek kiadásokat igényelnek és nevezetesen az új laktanyák czéljaira szolgáló telkek megszerzése iránt kötendő szerződések jóváhagyásom alá terjesztendők; továbbá az Új épület szabályozása által nyert telkek elárusítása tekintetében határozatom előzetesen mindenkoron kikérendő és a katonai kormányzatnak fizetendő összegek iránt esetről-esetre hozzám jelentés teendő.

Az Ujépület telkének szabályozására befolyást nem kivánok gyakorolni és csak azt kötöm ki, hogy a szabályozás által nyert telkekből, házhelyekül annyi legyen elárusítható, hogy abból legkevesebb 3,500.000 forintnyi összeg kikerüljön, mely czélból mintegy 12000 □ ölnyi területnek házhelyekül való kijelölése válik szükségessé, míg a fennmaradó terület az eme szempont figyelembe vételével megállapítandó szabályozási terv alapján utczák és terek létesítésére használható fel.

Budapest, 1894. augusztus hó 16-án.

Wekerle s. k.

A mi a leiratban említett egyezményt és a kiviteli programm főbb pontozatait illeti, ezek a következőkben vannak tervbe véve:

I. A jelen fejezet elején megnevezett összes katonai ingatlanok beváltási összege tulajdonkép 8,700.000 forint.

II. E váltságösszeg a következő pótló építmények, illetőleg átalakítások és toldalékok kivitelére fog szolgálni:

1. A hadtestparancsnoksági épület helyreállítására, a hadmérnökkari igazgatóság épületének átalakításával és a kettőnek egyesítésével.

2. A budai (Margitrakparti) régi ágyraktár átalakítására törzskari épületté.

3. Törzskari új épület létesítésésére, katonai casinoval és egy gyalogsági zászlóalj elhelyezésére a IV. kerületben.

4. Toldalék a Valero-laktanyához egy gyalogsági zászlóalj részére.

5. Új laktanya építésére egy gyalogezred számára IX. kerületben.

6. Új laktanya építésére egy gyalogsági zászlóalj számára a vámházi híd közelében, a Gellérthegynél.

7. Toldalék a budai vadászlaktanyához.

8. A Mária Terézia-laktanyához fedett lovagló-iskola czéljára új épület, istállókkal.

9. Új épület lovagló-iskola czéljára Budán.

10. Hadosztály-tüzérezred-laktanya, továbbá egy tüzérdandar számára műhelyek és raktárak építése a Lapos-dűlőben.

11. Toldalékok a váczi határbeli tüzérlaktanyához.

12. Új laktanya egy vártüzér-zászlóalj részére a gubacsi határban.

13. Bővitő építkezések a tüzér-szertelephez a gubacsi határban.

14. Az élelmezési raktár átalakítá sautász-zászlóalj-laktanyává, Budán.

15. Új laktanya egy gyalogezred számára a váczi határban.

16. Gyalogsági hadapród-iskola építése a Lipótmezőn.

17. A budai szekerész-laktanya átalakítása hadbírósági épületté és helyőrségi fogházzá.

18. Elelmezési telep építése a váczi határban.

19. Építési telek szolgáltatása a ruharaktár építéséhez Ó-Budán.

20. Új szekerész-laktanya építése a váczi határban.

III. Az építési tárgyak átvétele, valamint a megkivántató építési telkek szolgáltatása, továbbá az összes készpénzbeli fizetések, a fővárosi közmunkák tanácsa által történik, mely hatóság, mint a m. kir. pénzügyministerium által e czélra kijelölt közeg e ministerium képviseletében a katonai igazgatással szemben egyedül szerepel szerződő fél gyanánt.

IV. A 8,700.000 frtnyi váltságösszeg fizetési módozatait illetőleg, a következő határozmányok az irányadók:

a) a már előbb említett pótló-építmények czéljára a katonai igazgatás részéről szükségelt építési telkeket a fővárosi közmunkák tanácsa fogja rendelkezésre bocsátani, ezekért 2,300.000 frt általány-összeget számítván föl;

b) a váltság összegből ekként fenmaradó 6,400.000 frtnyi összeg a fővárosi közmunkák tanácsa által a következő részletekben fog kiegyenlítteni:

1894. évben 770.807 frt 50 kr.

1895. évben 1,585.534 frt —

1896. évben 1,663.069 frt — kr.
1897. évben 1,335.948 frt 50 kr.
1898. évben 766.123 frt 50 kr.
1899. évben 278.517 frt 50 kr.

V. A fővárosi közmunkák tanácsa által rendelkezésre bocsátandó telkek térfogatára nézve megállapíttatott, hogy

1. a 12. hadosztály tüzérezred laktanyájának, továbbá a tüzérdandár számára a Laposdülőben létesítendő műhelyek és raktárak telektömbje 37078 □ öl;

2. a budai vadászlaktanyához létesítendő pótraktár telke 385 □ öl;

3. a budai fedett lovarda és fiókélelmezési raktár telke 2000 □ öl;

4. a gubacsi határban építendő vártüzérszázlóalj-laktanya telke 27,369 □ öl;

5. a gubacsi határbeli tüzérszertelephez építendő toldalék telke 3969 □ öl;

6. a IX. kerületben építendő gyalogsági-laktanya telke 7572 □-öl;

7. a Lipótmezei hadapródiskola telke 16598 □-öl;

8. a Valero-laktanya kibővítésére szolgáló telek 1375 □-öl;

9. a belvárosban (katonai kaszinóval) építendő laktanya telke 1300 □ öl;

10. a Mária Terézia-laktanyához építendő fedett lovarda és istállók telke 1652 □ öl;

11. a vámházi híd közelében a Gellérthegynél építendő laktanya telke 2125 □ öl;

12. a hadbirósági épület és helyőrségi fogház építésére adandó terület 333 □ öl és

13. az ó-budai ruharaktár telke 949.35 □ öl legyen.

VI. A fenti telkek tényleges átadására nézve irányadó az építési programm, mely az alábbi összeállításból tűnik ki, azzal együtt, hogy a felhagyandó katonai objectumok fokozatosan, mely időpontban fognak birtokunkba jutni?

(A táblázatokat lásd 80—83. oldalon.)

VII. A fővárosi közmunkák tanácsa által szolgáltatandó telkek a jelenleg már fennálló szabályozás keresztülvitele mellett lesznek átadandók.

VIII. A katonai igazgatásnak már birtokában levő telkekre vonatkozólag, melyek az egyezmény folytán egyes pótló-építmények czéljára fognak szolgálni, a jelenleg már megállapított szabályozás a katonai igazgatás által betartandó, a fővárosi közmunkák tanácsa által elvileg elfogadott következő eltérések kivételével:

a) a váczi határbeli tűzérlaktanya toldalékánál a jelenlegi tűzérlaktanyától délnyugatra, a laktanya hosszában tervezett út fel fog hagyatni.

b) a budai élelmezési raktárnak utászlaktanyává való átalakításánál, a henger-utcza folytatásaként az épület-tömbön keresztül vezető út fel fog hagyatni;

c) a váczi határban építendő gyalogsági laktanyánál ama tervezett út, mely a Lehel- és Szabolcs-utcza közt, párhuzamosan az Aréna-úttal,

mint első út metszi át a tömböt, továbbá az ezen tömbből kihasítva az Aréna-út és Lehel-utcza sarkán tervezett tér fel fognak hagyatni;

d) a váczi határon építendő élelmezési telepnél a Lehel- és Szabolcs-utcza közt, az Aréna-úttól számítva harmadiknak és negyediknek tervezett utak fel fognak hagyatni;

e) a váczi határon építendő szekerészlaktanyánál a Lehel-utcza és Tüzér-utcza közt tervezett az az út, mely a tömböt és a vele határos gyakorlóteret keresztül metszi, fel fog hagyatni. Fel fognak hagyatni továbbá azok az utak, melyek ezen tömbön és gyakorlótéren át, párhuzamosan haladva az Aréna-úttal, ettől számítva elsőnek, másodiknak és negyediknek vannak tervezve; végül fel fog hagyatni az a tér, mely az Aréna-út és Lehel-utcza sarkán fekszik és a kérdéses tömböt is igénybe veszi.

IX. A katonai igazgatás birtokában levő építési telkek szabályozására vonatkozólag általános elvül megállapíttatott, hogy azon területek, melyek szabályozás következtében nyilvános utakra esnek el, nemkülönben az ezen területeken levő építmények bármi néven nevezendő kártalanításra való igény nélkül engedtetnek át, másrészt azonban a nyilvános utakból a katonai igazgatás birtokában levő telkekhez csatolandó területek is ingyen engedtetnek át.

Kivétetik ezen általános elv alól a Pálffy-téri utász-laktanya telke, hol a Pálffy-utcza és Királyhegy-utcza közt fekvő utász-felszerelési raktár ezen utczába eső rész arányában, továbbá a Királyhegy-utcza és Tölgyfa-utcza sarkán fekvő ruharaktár egészben nemkülönben a kerítésfal is és a járda átfektetése a fővárosi közmunkák tanácsa részéről kártalaníttatni fog.

X. Az 1894. évre esedékes összeg és telek a katonai igazgatás részére már átadatott; a többi részletek és telkek az illető év január havában adandók át.

Midőn ezekben jeleztük volna az egyezmény lényegesebb pontjait, befejezésül azt kívánjuk még felemlíteni, hogy formailag az egyezményt még nem köthettük meg, több függő kérdés miatt. Ilyen pl. a belvárosban építendő laktanya telke, mely iránt csak az eskütéri híddal kapcsolatos szabályozás végérvényes megállapítása után lesz lehetséges tisztába jönni. Mindamellett az elfogadott kiviteli programm eddig pontosan betartatott.

Katonai lak-

Építési időszak	Előállítandó pótló építmények	Építési költség frt.-okban
I. 1894. 1895.	Élelmezési telep a váczi-határban	440.000
	A váczi határbeli tüzér-laktanya kibővítése	335.000
	Laktanya a 12. hadosztály-tüzérezred számára Műhelyek és raktárok a tüzér-dandár számára a Lapos dülőben	680.000
	Fiók-élelmezési telep Budán	32.000
	Toldalék a budai vadászlaktanyához	30.000
	Fedett lovarda Budán	40.000
	Egyebekre (becslésekre, árlejtésekre stb.)	40.000
	Összesen . . .	1,617.000
II. 1895. 1896.	Vártüzér-zászlóalj laktanya, továbbá a tüzér-szertelep a gubacsi határban	430.000
	Gyalogsági laktanya a IX. kerületben	450.000
	Gyalogsági hadapród-iskola a Lipótmezőn	720.000
	Egyebekre (becslések, árlejtések, stb.)	10.000
	Összesen . . .	1,610.000

tanyák beváltása.

Az építési telek költsége frt.-okban	A pótló építmények által felszabadul	Megjegyzés
kincstári	A tábori-tüzérség összes szállás helyiségei az uj-épületben, feltéve, hogy a beszállásolási törvény értelmében rendelkezésre bocsátandó tüzérlaktanya a Ferencz József lovassági-laktanya közelében elkészül. Ezen kivül utóbbi esetben rendelkezésére bocsájtható a városnak a városi Fcuhs-laktanya, továbbá a Rákos-laktanya telke.	1895. végével elkészül az élelmezési telep a váczi-határon mint legsürgősebb arra, hogy a váczi-határon és a Pálffy-téren tervezett építési helyek szabadokká tétessenek; elkészülnek továbbá a tábori tüzérség épületei, a melyek a szervezeti változtatások következtében különösen sürgősek.
kincstári		
371.000 városi		
Telek a fedett lovardánál.		
8.000 városi	Az illető raktárak az Újépületben.	
31.000		
410.000		
94.000 városi	A vár és műszaki-tüzérség szállás helyiségei az Újépületben. A gellérthegyi-erőd egészben.	Ebben az időszakban azok az épületek lesznek építés alatt, a melyek a tulajdonképeni városon kivül fekszenek s tehát az ezredévi kiállítás ideje alatt zavarokat előidézni nem fognak.
136.000 városi	Az ezredtörzs és 2 zászlóalj szállás-helyiségei a Károly-laktanyában.	
50.000	A hadapród-iskola összes helyiségei az Újépületben	
280.000		

Építési időszak	Előállítandó pótló építmények	Építési költség frt.-okban
III.	Gyalogsági laktanya a váczi határban	460.000
1896.	A Valero-laktanya kiépítése	300.000
	Törzskari épület Budán	145.000
	Utász-laktanya Budán	260.000
1897.	Szekerész-laktanya a váczi határban	510.000
	Egyebekre (becslések, árlejtések stb.)	10.000
	Összesen . . .	1,685.000
IV. 1897.	Katonai Kaszinó, továbbá Laktanya és irodák a IV. kerületben	620.000
1898.	Fedett lovagló-iskola istálókkal a Mária Terézia laktanyához	80.000
	Laktanya a vámházi hídhoz a Gellérthegynél	250.000
	Egyebekre (becslések, árlejtések stb.)	10.000
	Összesen . . .	960.000
V.	A hadtest-parancsnokság épületének kiépítése a várban	208.000
1898.	A hadbiróság épülete és a helyőrségi-fogház Budán . ,	290.000
1899.	A ruharaktár kiépítése Ó-Budán	
	Egyebekre (becslések, árlejtések stb.)	30.000
	Összesen V. időszak . . .	528.000
	„ IV. „	966.000
	„ III. „	1,685.000
	„ II. „	1,610.000
	„ I. „	1,617.000
	Egészben . . .	6,400.000

Az építési telek költség frt.-okban	A pótló építmények által felszabadul	Megjegyzés
kincstári	Egy ezred-törzs és 2 zászlóalj szállás-helyiségei a Károly-laktanyában.	Mint a második építési időszakban.
275.000	Egy zászlóalj szállás-helyiségei a Károly-laktanyában.	
kincstári	Töb tiszti-lakás a Károly-laktanyában és az Újépületben.	
kincstári	Egy utász-zászlóalj szállás-helyiségei az Újépületben.	
kincstári	A szekerész-csapat szállás-helyiségei a Károly-laktanyában.	
275.000		
983.000	Az egész Károly-laktanya beleértve a bérbeadott helyiségeket is, feltéve, hogy a beszállásolási törvény értelmében rendelkezésre bocsátandó hadtest-tüzérségi-laktanya elkészült.	Ebben az időszakban a város belsejébe eső összes építmények fognak előállíttatni, a kiállítás berekesztése után.
214.000		
85.000	A Florián-laktanya.	
1,282.000		
kincstári		
24.000	Az Újépület és a József-laktanya egészben.	A végső időszak a kiviendő összes építkezések maradékait öleli fel.
29.000		
53.000		
1,282.000		
275.000		
280,000		
410.000		
2,300.000		

IV.

Az építési ügy szabályozása.

Az 1870. évi X. t.-cz. 22. §-a a főváros területére nézve az építési ügy szabályozását, míg ez törvénynyel nem eszközöltetik, e tanácsnak tette feladatává és azt mindig gyakoroltuk is.

Nevezetesen a teljes rendezetlenségen, melyet megalakulásunk idejében ezen a téren is találtunk, rögtönösen ideiglenes utasítás kibocsátásával iparkodtunk segíteni és ezen utasítást Budapest főváros hatósága ellenmondás nélkül végre is hajtotta.

Az ideiglenes utasítás kibocsátása után nyomban munkába vettük az építési ügy egészének szerves szabályozását; tervezetünk azonban a szorosan vett magánépítkezéseken kivül az összes középítkezéseket is felölelte, u. m. csatornázást, vizvezetéket, útépítést, járdát stb., mely utóbbiak az 1870. évi X. t.-cz. czélzata szerint már csak egyetértőleg a fővárossal szabályozhatók. Ez volt az oka, hogy tervezetünket 1874. elején a fővároshoz küldöttük át oly felhivással, miszerint az említett szempontból hozzájárulván, egyuttal az egészet szabályrendeletbe foglalja és ilyen alakban léptesse életbe.

E helyett azonban a főváros 8 évig elhuzódott tárgyalás után 1882. márczius havában új tervezetet terjesztett elénk, mely a mienktől sokban és lényegesen különbözött, annyira, hogy egyetértő megállapodásra kilátásunk nem lehetett.

De miután az a bizonytalanság, melylyel a magánépítés ügye kezeltetett, az építkezők súlyos hátránya nélkül már nem volt tovább fentartható: ennélfogva a köz- és magánépítkezéseknek egyben való szabályozásáról lemondván, arra az elhatározásra jutottunk, hogy a kettőt egymástól elválasztva, a különben is sürgősebb természetű magánépítési ügyet az 1870. évi X. t.-cz. 22. §-a alapján saját hatáskörünkben, rendszeres utasítás alakjában, önállóan szabályozzuk.

Az utasítás, melynél a fővárosnak 1882-diki tervezetében kifejezésre jutott kivánságaira a lehetőségig figyelemmel voltunk, 1886-ban készült el és végrehajtás végett azt oly felhivással küldöttük meg a főváros közönségének, hogy az építésrendőri kihágások büntetése iránt helyhatósági szabályrendeletet alkosson, mert tekintve az 1879. évi XL. t.-czikket, kihágások és büntetéseik megállapítására magunkat feljogosítva nem éreztük.

Az utasítás 1886. évi szeptember hó 1-je óta nemcsak előttünk képezett zsinórmértéket az építési ügyek ellátásában, de tényleg a főváros

is azt követte, s ha eljárásában itt-ott tapasztaltunk is csekély eltéréseket, azokat felügyeleti jogunk gyakorlása alkalmával — indokolt kivételektől eltekintve — az utasításnak megfelelően rendszerint kiigazítottuk.

Ámbár tehát a főváros kérdéses utasításunkhoz tényleg alkalmazkodott, végrehajtása iránt formális intézkedést nem tett s az építésrendőri kihágások büntetése iránt szabályrendeletet nem alkotott, hanem az utóbbi tekintetben az előbb fennállott szabályok, illetve az eddigi gyakorlat szerint jártunk el kölcsönösen.

E közben foglalkozott azonban a fővárosi hatóság azzal, hogy az építési ügyet helyhatósági szabályrendelet utján szabályozza és e részben 1891. évi május 25-én tartott közgyülésében megállapodásra jutván az alkotott szabályrendeletet „netáni észrevételeink megtétele végett“ hozzánk terjesztette fel.

A főváros emez eljárásával, ha nyiltan nem is vonta kétségbe illetékességünket az építési ügy szabályozására, annak mégis jelét adta, hogy ugyanarra önmagát illetékesnek tekinti.

Részünkről ebben az illetékességi kérdés felmerülését láttuk; s miután párhuzamosan két hatóság illetékgssége fenn nem állhat; miután továbbá minden szabályzat tekintélye és alkalmazásának sikere természetszerüleg nagyon lényegesen függ attól, hogy a szabályzat arra hivatott tényezőtől vegye eredetét: szükségesnek tartottuk, hogy ujabb szabályzat kibocsátása előtt a szóban forgó illetékeségi kérdés megoldásaként tisztába hozassék, vajjon e tanács, vagy a főváros van-e hivatva az építési ügy szabályozására?

Ugyanazért habár a főváros ujabb tervezetét tárgyalás végett műszaki osztályunkhoz utasítottuk, hogy az anyagi intézkedések tekintetében a megállapodás előkészíttessék, másfelől felterjesztésben kértük a belügyminister urat, hogy az illetékesség kérdésében dönteni méltóztassék.

Válaszul kaptuk e leiratot:

87188.
III/5. 1891.

A fővárosi közmunkák Tanácsának Budapesten.

Mult évi junius hó 18-ról 2404. sz. a. kelt felterjesztésére, melyben döntésemet kéri ki azon kérdésben, hogy valjon a közmunkák tanácsa, avagy a főváros van-e hivatva a fővárosi épitkezési ügy szabályozására, a következőkben kivántam a közmunkák tanácsának válaszolni.

Az 1870. evi X. t.-cz. 14. §-ának e) pontja az építkezési ügyet szabályozó javaslat kidolgozását a fővárosi közmunkák tanácsának feladatává teszi; ugyan ezen törvényczikk 22. §-a pedig akként rendelkezik, hogy míg a főváros szabályozási terve végleg meg nem állapíttatik s az építkezés ügye törvény által nem szabályoztatik, a két város középítési bizottságai kötelesek mindenben szem előtt tartani azon szabályozási terveket, elveket és utasításokat, a melyeket a fővárosi közmunkák tanácsa általában megállapít.

A törvény ezen rendelkezéseiből félreérthetlenül kitünik a törvényhozás azon szándéka, hogy míg az építkezési ügynek a főváros területén

leendő végleges szabályozását saját magának tartotta fenn, ezt is a fővárosi közmunkák tanácsa által kidolgozandó javaslat alapján, ennek megtörténteig ideiglenesen az egész építészeti ügy szabályozását a közmunkák tanácsára kívánta ruházni. Kitünik ez éppen a törvény 22. §-ából, melynek a főváros által tulajdoníttatni kivánt azon értelme, hogy abban csak a szabályozási tervek, szabályozási elvek és szabályozási utasításokról van szó, csak akkor volna meg ilyen irányban, ha ez a §-ban így volna felemlítve és annak bekezdésében csak a szabályozási tervről volna szó. Minthogy azonban itt az építkezés ügye is megemlíttetik, az elvek és utasítások elől pedig a szabályozási jelző hiányzik, kétségtelen, hogy a törvény ideiglenesen, t. i. törvény létrejöttéig az egész építkezési ügy terén kivánta a közmunkák tanácsát az elvek és utasítások megállapításának jogával felruházni, a mi történhetik külön, vagy együttesen, egy szabályzatban is.

Nem érinti a fővárosi közmunkák tanácsának e részbeni illetékességét a 23. § azon rendelkezése sem, hogy míg az építkezési ügy törvény által szabályozva nem lesz, a középítési bizottság véleménye alapján adatnak ki a tanács által a magánépítkezési engedélyek is — nem érinti pedig azért, mert a megelőző 22. §-ban egészen világosan ki van mondva az, hogy a két város középítési bizottságai kötelesek mindenben szem előtt tartani azon szabályozási terveket, elveket és utasításokat, a melyeket a fővárosi közmunkák tanácsa általában megállapít, a miből önként következik, hogy a magánépítési engedélyek első fokú kiadására a tanács ugyan illetékes, de az engedély kiadását csak azon korlátok közt teheti, melyek a közmunkák tsnácsa által általános érvénynyel (általában) megállapított elvek és utasítások által megszabatnak; épen úgy, mint a hogy a törvény esetében is a tanács adhatná ki az építési engedélyeket, csak hogy a törvény korlátai között.

Es miután a fentiek szerint a törvényhozás a főváros építkezési ügyének szabályozását, a főváros önkormányzati jogköréből kivonva, önmagának tartotta fenn, és ezáltal a főváros építkezési ügyét kivételes állapotba helyezve, e részbeni határozott rendelkezésig függőben tartotta, annak ideiglenes rendelkezéséről pedig fentiek szerint gondoskodott: a törvényhozásnak azóta keletkezett általános irányú rendelkezéseiből, melyek a főváros építkezési ügyét kifejezetten nem érintették, nevezetesen a fővárosnak az 1872. évi XXXVI. t. cz. 3 §-ban és az 1879. XL. t. cz.-ben általánoságban megadott szabályalkotási jogból nem következtethető, hogy az építkezési ügykörre is kiterjed, a melyre különleges törvény másképen indézkedett.

Éppen azért nem tekinthető indokoltnak a közmunkák tanácsának azon eljárása, mely szerint az 1879. XL. t.-czikkel szemben magát kihágások és büntetések megállapítására feljogositottnak nem vélvén, ily irányú helyi szabályrendelet alkotására a fővárost hivta fel, mert habár kétségtelen is, hogy a közmunkák tanácsa az 1879 XL. t. cz. alapján nem lehet jogositva rendőri kihágásokat és büntetéseket megállapítani, másrészről kétséget nem szenved, hogy miután az építkezési ügy nem a most idézett, hanem külön törvény alapján nyer ideiglenes szabályozást, és minthogy a fentebbiek szerint a törvényhozás intézkedéseig a közmunkák tanácsa által megállapított építkezési szabályok az irányadók: az építési ügy szabályozásának

kiegészítő részét képező építésrendőri kihágásokat, helyesebben építési áthágásokat is az építési ügy általános szabályozásával együttesen a törvénynek e részben fenforgó különleges rendelkezésénél fogva a fővárosi közmunkák tanácsa van jogosítva megállapítani.

A fővárosi közmunkák tanácsa által az én hozzájárulásommal megállapítandó szabályzatot aztán a főváros törvényhatósága szabályrendeletbe való foglalás nélkül, mint a törvényhozás külön indézkedéseig irányadó és kötelező ideiglenes rendelkezéseket alkalmazni és végrehajtani magától érthetőleg köteles.

Minthogy pedig most már közel 20 éve, hogy az építkezési ügy a főváros területén még mindig szabályozatlan, mely állapot hosszabb időre teljesen türhetlen: felhivom a közmunkák tanácsát, hogy az e részbeni szabályzatot most már a legrövidebb idő alatt állapítsa meg s hozzám terjessze fel.

Budapesten, 1892. február hó 6-án

a minister helyett:

Szalavszky Gyula s. k.,
államtitkár.

A székes főváros e döntvény ellenében felirattal élt, de siker nélkül; a belügyminister úr megczáfolva a főváros érveit, következetesen megmaradt azon az álláspontou, hogy az építési ügy szabályozása a fővárosi közmunkák tanácsa illetékességébe tartozik.

Mi pedig kötelességünknek ismertük az új szabályzat megalkotásához fogni. A nagy munka rögtön megindult azzal a körültekintéssel és megfontolással, mely nélkül maradandó becsű művet nem lehet létrehozni. Figyelembe vettük főleg a német városok hasonló szabályzatait, mindenek felett azonban aggódó gondossággal számot vetettünk saját különleges viszonyainkkal, fővárosunk általános hivatásával és feladataival, rendezésének és fejlődésének követelményeivel s a magánosok érdekeivel. Figyelemmel kivántunk lenni továbbá a fővárosi hatóság észrevételeire és óhajaira és ehez képest a szabályzat tervezetének tárgyalásába az ő szakközegeit is bevontuk.

Ilyen előzmények után az új építésügyi szabályzatot 1893. elején végleg megállapítottuk, a m. kir. belügyminister úr hozzájárulásával kiadtuk, a m. kir. kormány hivatalos lapjában, a Budapesti Közlönyben közzétettük, könyvárus utján, a közönségre nézve hozzáférhetővé tettük és 1894. évi január 1-jével tényleg is életbeléptettük.

Örömünkre szolgál, hogy a székes főváros fejlődésében oly kiváló tényezőt képező építési ügy, habár két évtizeden át tartott vajudás után, de végre mégis szilárd alapon szabályozva lett és megszünt az a bizonytalanság mely az egyenlőtlen és ezért önmagában is igazságtalan eljárásban nyilvánult. Örömünkre szolgál, hogy a szabályzat eddigi tapasztalataink szerint a hozzáfüzött várakozásnak teljesen megfelel, sőt mind gyakrabban tapasztaljuk, hogy az a külföldi városok figyelmét is magára vonja.

V.

Nagykörút.

Az 1884. évi XVIII. t. czikkben nyert útmutatáshoz képest a nagykörút teljes megnyítása és kiépítése czéljából a pesti hazai első takarékpénztár egyesülettől még 1886-ban kötött szerződés alapján a magas kormány jóváhagyásával $2^1/_2$ millió forintnyi kölcsönt vettünk fel és végrehajtván a kisajátításokat, a Lipót-körútat, továbbá a Podmaniczky-utczát, mely a körút kiágazását képezi, véglegesen rendeztük. Itt ugyanis a főgyűjtő csatorna építésére nem kellett várnunk, mert ezek a szakaszok a főgyűjtőnek nem képezik medrét. Ellenben, bár az említett kölcsön révén a megkivántató fedezetnek birtokában voltunk, a többi szakaszok rendezésébe nem foghattunk, mert előbb a csatornának kell megépíttetnie.

Az évi 500.000 frtos részletekben felvett kölcsön után fizetendő $5^1/_4$%-os kamatok azonban lényegesen megcsonkították azt a pénzkészletet, mely magára az út rendezésére volt szánva. A kamatok fizetésére felhasználtuk a Podmaniczky-utczában és a Lipótkörúton befolyt kisajátítási járulékot is; és 1894. végével bekövetkezett az az időpont, amikor a kölcsönszerződés értelmében egy millió forintot a tőkéből is vissza kellett fizetni; bekövetkezett a nélkül, hogy azon jövedelmi forrásokból, melyek a kölcsön fedezetére szolgáltak, jelentékenyebb bevételt tehettünk volna. a kisajátítási járulék ugyanis a Teréz-, Erzsébet-, József- és Ferencz-körúton nem válhatott esedékessé, mert ennek az út végleges rendezése képezi előfeltételét. Ugyanez történt a járdafektetési járulékkal. A dunaszabályozási telkeknek a pesti oldalon, a Margithíd alatt fekvő részei, melyeket leghamarabb reméltünk értékesíthetni, elfoglaltattak részint az országház, részint a mesterséges szűrők telepe által.

Megérthető ezekből, hogy a $2^1/_2$ milliós kölcsön a mult évben már annyira nyomasztóvá lett, hogy szerződési kötelezettségünknek a saját erőnkből nem voltunk képesek eleget tenni.

Nem kétkedünk, hogy a pesti hazai első takarékpénztár a kölcsönt készségesen prolongálta volna, de ezt a végsőig kerülni kivántuk, a kamatteher miatt, melyet el nem viselhettünk volna.

Erről a magas kormány is meggyőződést szerezvén, arra az elhatározásra jutott, hogy necsak az esedékessé vált 1 millió forintyi részlet, hanem az a további $1^1/_2$ millió forint is, mely a kölcsönszerződés értelmében csak 4 év mulva vált volna esedékessé, tehát az egész kölcsön visszafizettessék.

E czélra az állampénztárból 2,200.000 frtot előlegként folyóvá is tett, mely összeget a nagykörúti alap részletéből 300.000 frttal mi egészítettünk ki, az alapban csak annyit tartván vissza, a mennyi a Ferenczkörútnak 1895-re előirányzott rendezésére és a folyó apróbb szükségletek kielégítésére szükséges.

Így történt, hogy a takarékpénztári kölcsönt, és pedig mivel az intézet a szerződés alapján ehez ragaszkodott, 1894. deczember 31-én 1,000.000 frtot, 1895. január 2-án pedig 1,500.000 frtot visszafizettük.

Az említett 2,200.000 frttal a nagykörúti kimutatási előlegek összege 4,102.376 frtra emelkedett. De az út teljes kiépítésére, a rendelkezésünkre álló fedezet figyelembe vételével még 430.000 frtnyi kincstári előlegre lesz szükségünk és a magas kormány kilátásba helyezte, hogy megfelelő részletekben ez is folyóvá fog tétetni.

Ezzel a nagykörút sorsa teljesen biztositottnak jelentkezik és reánk az a kedves kötelesség hárul, hogy a kegyes gondoskodásért a magas kormánynak köszönetünket nyilvánítsuk.

A mi a már adott és a még engedélyezendő kincstári előlegek visszafizetését illeti, erre szolgálnak mindazok a bevételi források, a melyek a takarékpénztári $2^1/_2$ milliós kölcsön biztositékául voltak lekötve. Ezek nevezetesen a még be nem folyt kisajátítási járulékok, a járdafektetési járulék és a dunaszabályozási telkek, a melyek még a hetvenes évek elején mintegy 3,600.000 frtra voltak becsülve.

A Ferencz-körutat a főgyüjtő ide eső szakaszának elkészülte után, mint már érintettük, 1895-ben véglegesen kiépitjük. A székes főváros a csatornaépítéssel most már gyorsan haladván, előre látható, hogy különös tekintettel az 1896-diki országos kiállításra, a következő szakaszok is mihamarább rendezés alá lesznek vehetők.

A telkek beépítése is fokozatosan halad előre; miről a „kiválóbb épitkezések“ rovata közelebbi felvilágositást is nyujt.

VI.

Útépítés.

Ezen fejezetben először is a várba vezető új útról kívánunk szólani. Az elfogadott terv szerint az út a mostani Attila-utczából, az Asztalos-utczánál valamivel feljebb ágazik ki, és pedig villa-alakban, tehát két ágban, melyek a Lógody-utczánál egyesülnek. Ezen utczát keresztezve az út serpentin-alakban a királyi palota déli sarkához jut; innen a Lógody-utczával és a palotával párhuzamosan éjszaknak halad és ezen irányából az alagút felett kelet felé kanyarodást téve, mellékágával visszafordul délnek és a Zsigmond-tornyon keresztül egész az új palota lábához jut. E mellékvonal feladata a közlekedést a királyi palota gazdasági udvarához közvetíteni. A fővonal az alagúton túl is változatlanul megtartja északi irányát s így haladva a Tábor-utcza és a Lovas-út által képezett szögben ívalakú fordulatot tesz, melyből délkeleti irányt követve, magába veszi a Lovas-utat és a Tábor-utczát és ekként a volt fehérvári kapú helyén betorkol a várba.

Az út építését két szakaszba osztottuk be.

Az első szakasz a Lógody-utczától az Alagútig terjedt és azért került legelőbb megépítés alá, mert így kívánták ezt a királyi palota építési munkái. A kérdéses szakasz építését az árlejtés eredménye, nevezetesen a legelőnyösebb ajánlat alapján Holtzspach A. fiai czégre bíztuk. A munka 1890. évi október havában vette kezdetét, a közforgalomnak azonban a befejezés után sem volt átadható, mert nem volt sem eleje, sem vége.

Ezt csak a második szakasz kiépítésével nyerte el, a mely magában foglalta lent az Attila-utcza és Lógody-utcza közti feljárót, fent pedig az útnak az Alagúttól a Szent-György-utczáig terjedő részét a Tábor-utczai és Lovasúti csatlakozással együtt. E második szakasz munkáit is legelőnyösebb ajánlata alapján Holtzspach A. fiai czég nyerte el. Az épités itt tényleg 1892. julius havában vette kezdetét és 1893. augusztus havában nyerte befejezését.

Az eredeti költségvetéssel szemben az út szépségének és czélszerűségének érdekében a kivitel folyama alatt jelentékeny változtatásokat és pótmunkákat rendeltünk el. Említésre méltó ezek közül az Alagút és Zergelépcső közötti támfal, a mely vegyes falazat helyett, nagyolt kővel burkolt falazattal épült. Ezenkivül a nagyolt kővel (Hackelstein) burkolt támfal az eredetileg tervezett magasságnál nagyobb magasságban épült. A Keleti-féle nyaraló és lóvsúti forduló között vasrács alkalmaztatott. A nagy saroklámpák diszesebb kívi-

telben állíttattak fel. A Várbástya-sétányon, a Kovács-féle ház mentén támfalat és vaskorlátot létesítettünk és a Bástya-sétányra felvezető gyalogútnál a fakorlátot vaskorláttal cseréltük ki. Díszesebben, mint tervezve volt, épült a Lógody-utczai támfal és az a lépcső, mely az alagútnál levő lépcső folytatásaként a Lógody-utczából a várba, a Szent-György-térre vezet. Változás történt végül azon területtel is, mely a volt tüzérbástya alatt fekszik s mint építésre teljesen alkalmatlan, közterületnek vala szánva. Ugyanis József ő császári és királyi Fensége családi házul megszerezte a kincstártól a várbeli Szt.-György-téren álló azon épületet, mely eddig a m. kir. honvédfőparancsnokság elhelyezésére szolgált. Megszerezte azzal a czélzattal, hogy a palotát kiegészíti megfelelő kert létesítése végett azon házhelyekkel és területekkel, melyek egyrészt a palota és a várbeli új út, másrészt a Keleti-féle nyaraló és az új lépcső között terülnek el. Hogy a fenséges főherczegi családnak a székes fővárosban egyszersmindenkorra állandó otthona legyen, ezt a szándékot hazafias kötelességünknek ismertük tőlünk telhetőleg előmozdítani és ehez képest a birtokunkban volt területeket azon az áron, melybe azok nekünk kerültek, Ő Fenségének készségesen és örömmel engedtük át, megjegyezvén, hogy Ő Fensége a magántulajdonban volt ingatlanok nagyobb részét is megszerezte már és a kérdéses területet az új út, illetőleg a keleti-féle nyaraló mentén ideiglenes kerítéssel látta el.

Visszatérve az út építésére, melynek jelentőségét az Eskütéri híd tetemesen emeli, megemlítjük, hogy annak szélessége 15·17 méter; ebből 3·0—3·0 méter a járdákra, 9·17 méter pedig a makadam-kocsiútra esik. Hossza, a Tábor-utczai és Lovasúti összekötetést is beleértve, 1700·00 méter; e meredekebb összeköttetéstől eltekintve, emelkedése 4%—4·5% közt változik. A folyamatban levő leszámolás szerint az út építésének költségei mintegy 375.000 frtra tehetők, megjegyezvén, hogy úgy ezeket a költségeket, mint a felmerült kisajátítási költségeket is egyenlő arányban a kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalap, a székes főváros és a kir. palota építési alapja viseli.

A másik nevezetes útvonal, melynek építésével foglalkoztunk: a budai körút. Ennek a jelentésünk tárgyát képező időszakban két szakaszban került nagyobbmérvű rendezés alá.

Az egyik a Margit-körút, a mely a dunajobbparti körvasút alkalmából volt rendezendő, kapcsolatban a Királyhegy-utczával. A rendezést ez utóbbi utczában a trachytburkolat rendbehozatalában, a Margit-körúton pedig abban állott, hogy a volt Török-utczától a Szénatérig terjedő szakaszban a két vasúti vágány között elterülő, 11 méter széles középső kocsiútat gránittal burkoltattuk. A sínközökben trathytburkolat van. A Tégla-utcza és a volt Török-utcza közti részben, az éjszaki oldalon, a házsor mentén a leásást egyelőre, tekintettel az itteni régi, gyenge karban levő házakra, mellőztük és a járdát a leszállított kocsiúttal lejtő által kötöttük össze. Az egész művelet, beleértve a mellékutczák csatlakozását is, 192,919 frt 20 krba került; ebből a m. kir. államvasútakra 54,747 frt 16 kr; a budapesti közúti vaspályatársulatra 6793 frt 15 kr; Budapest fővárosra pedig 14,491 frt 74 kr. esett; a további 116,887 frt 15 kr. fele részben a fővárosi alapot, fele részben pedig Budapest pénztárát terheli. A leszámolás ekként megtörténvén, a Margit-körút szóban levő szakaszát, a vállalkozóknak a gránitburkolatra vonatkozó

jótállási kötelezettségével, további fentartás és gondozás végett 1894. év végén átadtuk a székes fővárosnak.

Nagyobb munkát végeztünk az Attila-körúton is. Az ennek vonalába eső Szarvas-teret ugyanis a közforgalom érdekében + 14·79 méterről + 12·50 méterre ástuk le. Ezzel kapcsolatban rendeztük a Lógody-utcza egy részét, a felső Palota-utczát, Apród-utczát és Alsó Palota-utczát, valamint a térbe nyiló többi utczák csatlakozását. A mi magát az Attila-körutat illeti, meg kell említenünk, hogy az 1891-ben megállapított keresztszelvényt czélszerűnek láttuk némileg módosítani. Nevezetesen a járdák szélességét 3·50 méterről 3 méterre szállítottuk le és az ekként nyert egy métert a kocsiúthoz csatoltuk, melynek szélessége így 12·965 mtrre növekedett. Elhatároztuk továbbá, hogy a létesítendő közúti vaspálya vágányait ne az út két oldalán, hanem 2 mtres köz hagyása mellett az út közepére helyeztessenek, minek következtében a járdaszegélykövek mentén egyenként 4·06 mtr. széles út marad a kocsiközlekedés czéljaira. A Palota-utcza lejtszine is változott annyiban, hogy lejtése 2% helyett 2·14% lett. A Felső-palota-utcza a Szarvas-térrel lépcsős összeköttetést nyert volna. E lépcsőt elhagytuk és helyette a Palota-utcza ezen felső szakaszát 12.3%-os lejtővel építettük ki, hogy itt a kocsiközlekedést is lehetővé tegyük. Ennek következtében a Szarvas-térről a Lógody-utczába kocsival is fel lehet jutni.

A rendezési munkálat végrehajtása tekintetében az a megállapodás jött létre, hogy a Lógody-utczának a Várba vezető új úttól a Felső-palota-utczáig terjedő szakasza, továbbá a Felső-palota-utcza és az Apród-utcza véglegesen rendeztessenek. A Lógody-utczában és a Felső-palota-utczában a kocsi-úton alapzat nélküli makadámburkolat alkalmaztatott; az Apród-utczában a kocsiút (a régi jó anyag felhasználása mellett) trachyt-koczkakővel, a járda pedig szintén a régi anyag felhasználásával trachyttal burkoltatott. Miután a Palota-utczában a plébánia-épület még nincs eltávolítva és a közuti vaspálya kérdése sem nyert olyan megoldást, melyre a kivitel nyomban következhetnék, e miatt az Atilla-körút, a Szaras-tér, és az Alsó-Palota-utcza véglegesen nem volt még burkolható; ezért egyelőre csak alapzat nélküli makadam-burkolatot készítettünk, abban a magasságban, hogy annak idején a koczka-kövezet egyszerüen rá legyen fektethető. A járdák a régi anyag felhasználásával 18/27 cmtres kötőkövekkel szegélyeztettek. Mellőztük ezen ideiglenesség miatt az Atilla-körúton szükséges feltöltést is, mely ennek következtében csak később fog eszközöltetni. A szóban levő munkákra az árlejtést 1893. julius havában tartottuk meg és a beérkezett ajánlatok közül Holtzspach A. fiai czég legelőnyösebbnek bizonyult ajánlatát fogadtuk el, melynek alapján e czéggel a szerződést meg is kötöttük. A munka 1893. julius havában indult meg és a Lógody-utcza kivételével 1893. deczember 1-ére nyert befejezést, míg a Lógody-utcza munkálatai 1894. julius havában készültek el. Leszámolás most van folyamatban és e szerint a költség mintegy 92,000 frtra tehető, megjegyezvén, hogy a királyi palota építési alapja 20,000 frt átalány összeggel járul a költségekhez, hogy másrészt a fenti 92,000 frtból mintegy 10,000 frt egyedül a székes fővárost terheli, a többi pedig egyenlően oszlik meg e tanács és a főváros között.

A mi a székes főváros által eszközölt utczarendezéseket és burkolá-

sokat illeti, melyek tervét és költségvetését előzetesen átvizsgáltuk, ezek a következő utczákra vonatkoznak és pedig:

I. kerület. Alkotás-utcza, Attila-utcza, Döbrentey-utcza, Ferencz József-kapu előtti tér, Fehérvári-út Hidegkuti-út, Szt.-Háromság-tér, Kelenhegyi-út, Kelenhegyi útkiágazás, Körmöczi lépcső, Lisznyai-utcza, Orbánhegyi Névtelen-út, Somlói-út, Istenhegyi Széchenyi-Emlék-út, Zúgligeti-út (a Fáczánnál).

II. kerület. Csónak-utcza, Fő-utcza, Névtelen-átjáró a Császárfürdőnél, Ostrom-utcza, Retek-utcza, Székely-utcza.

III. kerület. Lajos-utcza, Raktár-utcza, Retek-utcza.

IV. kerület. Gránátos-utcza, Kalap-utcza, Molnár-utcza, Pintér-utcza, Rostély-utcza, Sörház-utcza, Szerb-utcza, Újvilág-utcza.

V. kerület. Alkotmány-utcza, Hold-utcza, Honvéd-utcza, Katona József-utcza, Szalay-utcza, Wahrmann-utcza.

VI. kerület. Bulyovszky-utcza, Dalnok-utcza, Dávid-utcza, Epreskert-utcza, Izabella-utcza, Kmetty-utcza, Vasvári Pál-utcza.

VII. kerület. Amerikai-út, Barcsay-utcza, Bálint-utcza, Bethlen-utcza és tér, Cserhát-utcza, Csömöri-út, Damjanich-utcza, Dembinszky-utcza, Dob-utcza, Gizella-út, Hajtsár-út, Holló-utcza, Huszár-utcza, Vörösmarty-utcza, Wesselényi-utcza.

VIII. kerület. Bezerédy-utcza, Gólya-utcza, Köztemető-út, Kis fuvaros-utcza, Liszt Ferencz-utcza, Losonczy-utcza, Ludoviceum-utcza, Lujza-utcza, Práter-utcza, Szigetvári-utcza, Zerge-utcza.

IX. kerület. Dandár-utcza, Gyálói-út, Knézits-utcza, Lónyai-utcza, Márton-utcza, Mester-utcza, Ranolder-utcza, Soroksári-utcza, Szvetenay-utcza.

X. kerület. Füzér-utcza, Gergely-utcza, Ihász-utcza, Kápolna-utcza, Maglódi-út, Őrley-út, Schuszter János-tér.

A székes főváros közönsége részéről végrehajtott összes burkolási munkák mennyisége a következő:

Makadam kocsiút	77.329	m²
Trachyt „	224.883	m²
Gránit „	38.738	m²
Keramit „	332	m²
Aszfalt kocsiút beszámítva a bérkocsi állomásokat	2.984	m²
Faburkolat	3.140	m²
Terméskő burkolat	86.681	m²
Átkövezés és javítás	175.743	m²
Kőjárda	75.305	m²
Aszfalt-járda	10.667	m²
Keramit-járda	105	m²
Kavicsolt járda	24.989	m²
Járda szegélykő	49.366	f. m.

VII.

Vízmű.

Ezen ügynek a tárgyalása köztudomás szerint évtizedekre terjed s bár megitéléséhez az egész anyag ismerete kivántatik, történeti fejleményeit a maguk egészében most nem karolhatjuk fel. Czélszerűbbnek látszik ezt fentartani akkorra, a mikor a részben már használatban, részben azonban még csak kiépítés alatt álló káposztás-megyeri nagy vízmű teljesen elkészül.

Ez alkalommal tehát előadásunk fonalát ott vesszük fel, a hol azt legutóbb megszakítottuk. Nevezetesen híven közöljük a fővároshoz intézett alábbi átiratunkat, mely az új vízmű kérdésében történtekről és ezek okairól tüzetes felvilágosítást nyujt. Az átirat így szól:

1957. szám.
1892.

Tisztelt fővárosi Közönség!

Folyó évi márczius hó 23-án 314. sz. a. kelt becses átiratával a t. fővárosi közönzég a balparti végleges vízmű ügyében ujra ragaszkodását jelenti ki eddigi álláspontjához és ehez a mi hozzájárulásunkat kéri.

Mikor Wein János, vizmű-igazgató káposztás-megyeri terve ellenében aggodalmainkat 1888. évi junius hó 19-én 2216. sz. a. kelt átiratunkban behatóan megokolva kifejtettük, ugyanakkor positiv irányban is kimerítően indokoltuk felfogásunkat, melynélfogva a balparti végleges vízművet homokszürő-ágyakkal kivántuk építtetni.

Miután a két ellentétes rendszer küzdelmének csak az lehet czélja, hogy a jobb győzelemre jusson, a t. fővárosi közönség merev ragaszkodása mellett a természetes szürés elvéhez — úgy érezzük — igen helyén lett volna legalább kisérletet tenni annak a kimutatására, hogy a mit a mesterséges szürésről idézett átiratunkban mondottunk, az a várakozásnak részben vagy egészben nem felelhet meg.

Mélyen sajnáljuk a t. fővárosi közönség kitérését azon meggyőződésünk elől, hogy homokszürő ágyakon elviselhető költséggel annyi egészséges jó vizet lehet a Dunából termelni, a mennyire csak szükségünk van; sajnáljuk pedig ezt az eljárást annyival inkább, mert a milyen természetes az érdeklődés e nagyfontosságu kérdés megoldása iránt, épp oly bizonyos

másfelől, hogy szerfeletti bonyolultságánál fogva csaknem elengedhetlenül szükséges, hogy a mennyire csak lehetséges, az minden oldalról meg legyen világítva.

E követelménynyel szemben mi is, az érdeklődő közlemény is csak azt tudjuk, hogy a t. fővárosi közönség ujra és ujra ragaszkodik eredeti elhatározásához, a nélkül azonban, hogy csak egyszer is kiterjeszkedett volna annak a bizonyítására, hogy a mesterséges szűrés összes tulajdonságai, vagy legalább egy a lényegesek közül nem válhatnak be.

Mindazonáltal a nagy felelősségnél fogva, mely ezen ügyből az illetékes hatóságokra hárul, részünkről nem mulasztottuk el minden módot felhasználni arra, hogy adatainkat — a mennyire lehetséges — mind a két rendszerre nézve kiegészítsük.

A mi nevezetesen a mesterséges szűrést illeti, tudva van, hogy még 1888-ban nemzetközi pályázatot irtunk ki a balparti vízmű homokszürőágyakkal építésének tervezésére. A pálya-munkák birálata a t. fővárosi közönség küldöttjének részvételével ment végbe s az eredményből az tünt ki, hogy a mesterséges szűrés ellen még az előző vegyes bizottsági tárgyalásokon felhozott egyik legsúlyosabb kifogás, mintha a rendszer aránytalan, sőt el nem viselhető költséggel járna, teljesen alaptalannak bizonyult, s hogy műszaki osztályunk számításai úgy az ellőállítási, mint az üzemi költségekre nézve is, teljes összhangzásban vannak a tapasztalati adatokkal. — Megerősítésre talál e tény ama külföldi tanulmány-út eredményében is, melyet küldötteink a t. fővárosi közönség küldötteivel 1888-ban együttesen tettek. Bizvást el lehet tehát fogadni, hogy mintegy 6 millió frttal mesterséges szűrőkkel olyan vizmű volna építhető, mely a főváros szükségletét hosszú időre kielégíthetné.

Ugyancsak az a külföldi tanulmány-út kimutatta azt is, hogy a mesterségesen szűrt víz a közegészség követelményeinek mindenütt teljesen megfelel.

S a kinek ez elegendő nem volna; vagy a ki a Duna vizét eredeti természetes állapotában a külföldön homokszűrés alá jövő vizeknél kevésbé tisztának tartaná, avagy éppen azt az állítást koczkáztatná, hogy a Duna vizét mesterségesen kielégítőleg szűrni nem lehetne, — annak kedveért utalunk még arra a tapasztalatra, a mit időközben itthon szereztünk, azzal az ideiglenes szűrőteleppel, mely az égető szükség kényszerítő hatása alatt sebtiben, tökéletlenül állittatott fel, hogy a főváros vizellátásában, legalább egy ideig, kisegítést nyujtson. Ez a telep, mely nélkül a vizellátásban a katastrófa elkerülhető nem lett volna, tagadhatatlanul elég jó vizet szolgáltatott, daczára annak, hogy felette hiányosan van berendezve; s egyedül annak lehet tulajdonítani, hogy azóta megszüntek a panaszok és lényegesen alább hagytak a feltünően gyakori járványos betegségek, főleg pedig a hagymáz járványos fellépése, a mit az orvosok az ivóvizzel hoznak oki összefügésbe.

De ha t. fővárosi közönség nincs is abban a helyzetben, hogy megerőtleníthesse azon okokat, melyek a mesterséges szűrés behozatala mellett szólanak, hozzájárulásunkat a természetes szűrés elvéhez azon az alapon véli kérhetni, hogy előbb fenforgott aggodalmainkat immár eloszlatta.

Tény, hogy nem elégedtünk meg csupán a mesterséges szűrésre nézve

szerezni minél nagyobb megnyugvást, hanem a t. fővárosi közönség küldötteinek bevonásával tett tanulmányainkat a külföld igen sok olyan vízművére is kiterjesztettük, melyek a természetes szűrés elvén alapulnak. De az ez úton szerzett tapasztalatok aggályainkat inkább megerősítették, semhogy megszüntették volna. Az egy Drezdát kivéve ugyanis, a hol egészen sajátos viszonyok vannak, egyebütt a víz mennyisége tekintetében előzetesen tett számításokat kisebb-nagyobb mértékben, úgyszólván mindenütt csalódás követte, mindenütt a víz fokozatos apadását észlelték, s majd kiterjesztéshez, majd — ebben is csalódván — új vízmű építéshez kellett fogni. És e mellett nem szabad feledni azt sem, hogy az itt szóban forgó német városok mind jelentékenyen kisebbek Budapestnél s a míg ez rohamos fejlődésben van, amazok fejlődése fővárosunkkal össze sem hasonlítható.

E különbségre pedig annál nagyobb súlyt kell fektetni, mert a természetes szűrés elvén alapuló olyan vízművet, mely csak megközelítőleg is napi 100,000 köbméter víz szolgáltatására lett volna tervezve és berendezve, — pedig Budapestnek már nemsokára körülbelül ennyi a szükséglete — a continensen nem ismerünk és még kevésbé van példa arra, hogy ez a szolgáltatási képesség állandó maradt volna.

Habár azonban hivatásunk és felelősségünk tudatában már 1888-ban csak a legalaposabb megfontolás után kivántuk a mesterséges szűrés behozatalát; habár továbbá ennek helyességét az azóta szerzett ujabb megnyugtató tapasztalatok birtokában ezúttal is nemcsak fentartjuk, de sőt bizonyosságban vagyunk a felől, hogy rohamosan fejlődő fővárosunkban a Duna vizének mesterséges szűrését előbb-utóbb nem fogjuk elkerülhetni:

mégis ma már nem vagyunk abban a helyzetben, hogy meggyőződésünk érvényesítéséhez elvileg és feltétlenül ragaszkodhatnánk, mert a főváros vizellátásának mai állapotában az a követelmény vált uralkodóvá, s ennek hatása alól mi a legkevésbbé vonhatjuk ki magunkat, hogy a lakosság minden áron vizhez jusson, egyik vagy másik rendszer szerint, ez a kérdés immár másodrangúvá vált, miután annyi év positiv eredmény nélkül telt el.

Be kellvén tehát látnunk, hogy az elvi küzdelem folytatásának az volna közvetlen eredménye, hogy a főváros tényleg még beláthatlan ideig nem jutna az epedve óhajtott ivóvíz élvezetéhez és ez olyan mérhetlen veszedelemnek lehetne az okozója, melyért senki felelősséget nem vállalhat: ezennel elállunk ama kívánságunktól, hogy a legközelebbi vízmű mesterséges szürőkkel építtessék és újra megfontolás alá vesszük azt az eszmét, hogy a balparti városrész számára a vízmű természetes szűrőkkel a Káposztásmegyeri határba telepíttessék.

Tesszük pedig ezt a fennebb mondottakon kivül még egy másik szintén fontos oknál fogva, nevezetesen azért, mert az időközben Salbach B. szász kir. közmunkatanácsos útmutatása szerint eszközölt próbaszivattyuzások valamint kiderítették azt, hogy Wein János víműigazgató eredeti terve szerint, melyet a t. fővárosi közönség kivitelre már elfogadott volt, a számításba vett vízmennyiség távolról sem lett volna nyerhető, úgy másfelől a kisérleti eredmények kilátást engednek arra, hogy a káposztásmegyeri határban nem ugyan a Wein-féle horizontális, de a Salbach által ajánlott vertikális kutak építésével természetes szűrődés útján is akkora vízmennyiség nyerhető, melyet a főváros ellátására biztosítani érdemesnek látszik.

Tárgyalás alá vettük tehát — nem ugyan a t. fővárosi közönségnek a kezdetben hivatkozott átiratban nyilván csak tévedésből hangoztatott eredeti álláspontját, mely a Salbach nézete szerint is czéltalan vízszintes kút-rendszernek felelne meg s melyhez ezúttal sem járulhatnánk, — hanem tárgyalás alá vettük a Salbach által ajánlott vertikális kutak rendszerét és ide vonatkozó észrevételeinket és megállapodásainkat a következőkben közöljük.

A mi a víz minőségét illeti, azokat az észrevételeket, melyeket már 1888. junius hó 19-én 2216. sz. a. kelt átiratunkban tettünk, természetesen most is fenn kell tartanunk, mert hiszen most is ugyan arról a vízről van szó, mint akkor, változás csak a víznyerés módjában, nevezetesen abban van, hogy nem horizontális hanem vertikális kutak fognak építtetni, a mi nem a víz eredeti minőségére, hanem csak a mennyiségére van kihatással.

Nem hagyhatjuk azonban megjegyzés nélkül Salbach ama véleményét, hogy egyfelől a Dunapart azon vonalán, melyre a kutak építtetnének, a folyammal párhuzamos irányt követő földalatti jelentékeny áram léteznék; hogy másfelől a víz felülről jövő fertőzésétől nem kell tartani.

A mi a földalatti áramot illeti, e tekintetben maga a szakvélemény sem egészen határozott, sőt az ellenmondástól sem ment teljesen, mert mikor a vizet talajvíznek nyilvánítja, egyúttal azt mondja, hogy a talajvíz állását a Duna vizállása szabályozza, a miből aztán önként következik, hogy az a talajvíz, melyet a kutakba felfogni igyekszünk, a Dunából veszi eredetét.

Megállapítottnak látjuk, hogy a nyerendő víznek jellegzetes vonását a Duna vize fogja megadni, a próba szivattyúzások eredményéből.

Összehasonlítva ugyanis a szivattyúzott vizmennyiségek adatait a dunavizállás ugyanazon napokról szóló adataival, kitűnik, hogy a kettő között a legszorosabb összefüggés áll fenn, a mennyiben főleg az I. és III. sz. próbakút annál több vizet adott naponként, minél magasabb volt a Duna vízállása, és fordítva annál kevesebbet, minél alacsonyabb volt a vízállás. E külső jelenséggel kapcsolatban ugyancsak a fennebb érintett szoros összefüggésre vallanak a depressiót ábrázoló vonalak görbéi.

Egy másik adat, mely szintén a mellett bizonyít, hogy túlnyomó nagy részben dunavízzel van dolgunk, a víz keménységi foka. Csak példaként hozva fel, hogy a III. számú kút közvetlen közelében felállított Northon kút vizének keménysége 1891. évi május 31-én 21·8, 1891. évi junius hó 9-én 18·2 német fok, ugyanazon napokon pedig a III. számú kút vizének keménysége 11·6, a Dunavizé-é pedig 9.1 illetve 7·9 német fok volt, ebből látszik, hogy a nyerendő víz jellegére nézve igen távol áll a talajvíztől, de nagyon közel van a dunavízhez.

A jelen esetben tehát, ha a talajvíz nincs is teljességgel kizárva, de voltaképen mégis csak a Duna vizének természetes szűréséről lehet szó, mindazokkal a következményekkel, melyek a rendszert kisérni szokták s a melyeket már ismételve idézett 1888. évi 2216. sz. átiratunkban tárgyaltunk.

A mi Salbachnak szintén a vízminőségét érdeklő ama másik véleményét illeti, hogy t. i. a víz a felülről jöhető fertőzésnek nem lesz kitéve, ebben megnyugvást nem találhatunk; mert megengedve, hogy az az agyagréteg, mely a kavicsréteget borítja, a szennyvizeket nem bocsátja át, a kavicsréteg nem minden helyen részesül ilyen védelemben.

Védtelen pl. a kavicsréteg a 175—179. sz. fúrlyukak között, vagy a 155. sz. fúrlyuknál.

Egyébiránt bizonyos eshetőségre már Salbach is óvintézkedést, csatornázást stb. ajánl.

Nem lesz tehát mellőzhető a gondoskodás arról, hogy a vízmű az ártalmas vizek behatolása ellen kellőkép meg legyen oltalmazva.

Áttérve ezek után a vízmennyiség számítására, a szakvélemény arra a következtetésre jut, hogy a káposztásmegyer-dunakeszi-i határban, hozzávéve ehez a rákospalotai szigetet, 3·5—4méteres depressió mellett naponként átlag 235.000 köbméter víz nyerhető és ezt a mérnöki hivatal egyszerűen elfogadja.

Nekünk azonban a számítás ellen több észrevételünk van.

Helyesbítést igényel az mindenekelőtt abból a szempontból, hogy miután a legrosszabb eshetőségeket kell figyelembe venni, a vízmennyiség nem átlag, hanem a minimum szerint számítandó, mihez képest a kilátásba vett 3·5—4 méteres depressió mellett a szivattyuzási eredmények minimumban csak napi 207.000 köbméter számítását engedik meg.

Továbbá a harmadik teknőben, Dunakeszi községhez való közelsége miatt, tekintettel a bekövetkezhető fertőzésre, 15 kút helyett csak 9 kutat tartunk megnyugvással létesíthetőnek és e körülmény a 207.000 köbmétert ismét 36.000 köbméterrel vagyis 171.000 köbméterre apasztja.

Végre nézetünk szerint 3·5—4 méter helyett átlag csak 2 méteres depressióval lesz szabad szivattyúzni, annyival inkább, mert pld. a dresdai vízműnél is, hol pedig a viszonyok hasonlíthatatlanul kedvezőbbek, $2^1/_2$ méteres depressió bizonyult a legelőnyösebbnek.

De 2 méteres depressiót véve alapul, ezen a helyen minimumban annál kevésbé vélünk 90.000 köbméternél nagyobb vízmennyiségre számíthatni, mert a megejtett próbák idejében a Duna, legkisebb vízállását soha el nem érte.

Mindezek után még egy másik nagy kérdés merül fel: meddig fog a vertikális kutak rendszere alapján építendő ezen vízműnek a fentiekben számított szolgáltatási képessége tartani.

Salbach ezt állandónak hiszi, kétségbevonván, hogy a szürőréteg eltömődjék.

Alapítva van ez a vélemény legfőkép arra a feltevésre, hogy a víz tulajdonkép egy földalatti folyam árjából fog kiemeltetni. De már fentebb kimutattuk, hogy ez a feltevés nem állhat meg s hogy lényegében a Duna vizének természetes szűrésével állunk szemben és nincs semmi ok arra, hogy a természetes szűréssel általában összekötött következmények, jelesen ezek között a szűrőréteg betömődésének elmaradására számítani lehetne. Sőt inkább attól tartunk, hogy a réteg eldugulása gyorsabban következnék be, különösen akkor, ha a szivattyuzás — mint contemplálva van — 4 méterig terjedő depressióval, tehát erőszakolva eszközöltetnék. Ezért említettük fentebb, hogy a vízmennyiség számításánál nem 3·5—4 méteres, hanem csak 2 méteres depressió vétessék alapul, hogy így — ha kevesebb is lesz a napi vízmeunyiség, de az aztán legalább tartósabban legyen nyerhető.

Röviden összefoglalva már most a fentieket, részünkről ma is abban

a meggyőződésben vagyunk, hogy a vízvezetéki kérdés leghelyesebb és legbiztosabb megoldása a homokszűrő-ágyak építése volna; miután azonban a t. fővárosi közönség minden áron a természetes szűréshez ragaszkodik, hogy végre a főváros balparti része számára a vízmű tényleg és mihamarabb épüljön: elvileg ezennel hozzájárulunk ahoz, hogy a vízmű a Salbach által ajánlott vertikális kutak rendszere alapján a káposztásmegyer-dunakeszi-i határba telepítessék, figyelembe vevén azt is, hogy éppen szemben fekszik a Szent Endrei sziget nyujtványa, melyen a kiterjesztés a szükség beálltával nehézség nélkül eszközölhető lesz.

Éppen ebből folyólag azonban már ezúttal figyelmeztetjük a t. fővárosi közönséget, miszerint a tervezésnél gondot fordítani sziveskedjék arra, hogy a Szt. Endrei sziget említett nyujtványa annak idején a víznyerés keretébe be legyen foglalható,

Hasonlókép gondot kérünk fordítani azon intézkedésekre, melyek az építendő vízműnek fertőzés elleni biztosítása végett szükségesek lesznek.

Constatálva ezek után, hogy a kivitelnek elvi akadály nem áll többé utjában, reméljük és elvárjuk a t. fővárosi közönségtől, hogy mindent el fog követni arra, hogy a balparti új vízmű — a mennyire emberileg lehetséges — mielőbb elkészüljön.

Ennek a módozatait megállapítani nem tartozik ugyan hozzánk; de mert a gyors kivitel nagyfontosságú követelményét melegen a szivünkön riseljük, nem mulaszthatjuk el a t. fővárosi közönségnek különösen is a figyelmébe ajánlani, hogy az eddiggi próba-szivatytyuzásokat s az összes előmunkálatokat Salbach vezette, ő ismeri a viszonyokat a legjobban s tehát ő van leginkább abban a helyzetben, hogy a tervet a legrövidebb idő alatt kidolgozhassa.

Tekintettel e mellett arra is, hogy ebben a rendszerben Salbach építette a legjobb vízműveket: az ügy érdekében melegen ajánljuk a t. fővárosi közönségnek, hogy a lényeges dispositiokat magában foglaló általános tervezet készítésével a nevezett szakértőt sziveskedjék megbízni.

E helyütt megjegyezni kivánjuk, hogy az általunk 1888-ban kiirt általános pályázaton díjazott tervek sok, esetleg czélszerűen hasznosítható eszmét tartalmaznak az általános csőhálózat elrendezésére is. Miért is ezeket a terveket a t. fővárosi közönségnek kivánatára készségesen átfogjuk engedni.

Végezetül a mi a lehető leggyorsabb kivitel érdekében szükséges további tárgyalásokat illeti, készségünket jelentjük ki arra, hogy azok, a a mennyiben a t. fővárosi közönség is kivánatosnak látná, vegyes bizottságilag intéztessenek.

A felterjesztett iratokat és terveket ·/. alatt mellékeljük.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1892. évi május hó 12-én tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.,
alelnök.

Rupp Imre s. k.,
miniszteri tanácsos.

Mielőtt ezen átiratunk alapján a kivitel kezdetét vehette volna, az a kényszerítő szükség állott be, hogy a vízszükséglet fedezéséről rögtönösen kellett gondoskodni.

A székes főváros ide vonatkozó előterjesztéseire a következő átirattal feleltünk:

5491—5467.
1892.

Budapest fő- és székváros tisztelt Közönségének Budapesten.

F. évi november hó 3-án 45060. sz. a. kelt becses átiratában, melynek mellékleteit ·/. alatt csatoljuk, és f. évi október 15-én 34943. sz. a. kelt becses átiratában, melynek mellékleteit 2 ·/. csatoljuk, a fő- és székváros vízellátására nézve oly intézkedések vannak javaslatba hozva, melyek egymással részben szoros összefüggésben állván, czélszerűnek láttuk azokat együttesen tárgyalás alá venni s megállapodásainkról a fő- és székváros t. közönségét a következőkben értesítjük.

A szóban forgó javaslatok részint a szűrt víz szaporítására, részint pedig a takarékosabb felhasználásra s főleg a vízpazarlás meggátlására czéloznak.

A mi a szűrt víz szaporításának nagyfontosságú kérdését illeti, a megoldásnak onnan is kivánt gyorsaságára részünkről hasonlóképen igen nagy súlyt fektetvén, a czím szakközegeinek, név szerint Dr. Nagy Lajos tanácsnok, Lechner Lajos főmérnök középítési igazgató, Wein János vízvezetéki igazgató és Kajlinger Mihály mérnök urak bevonásával elnökségünk előzetes értekezletet tartott, hogy ezen az úton a kellő felvilágosításokat beszerezzük, a nézeteket különösen megismerjük és ekkép további levelezés nélkül az ügyet már jelen határozatunkkal abba az irányba tereljük, melyben a lehető leggyorsabb kivitel biztosítéka is bennfoglaltassék.

Ezt előrebocsájtva sietünk mindjárt azt kijelenteni, hogy a középítési bizottság törekvését, mely egyfelől az egész lakott területnek szűrt vízzel való mielőbbi ellátására, másfelől pedig arra van irányozva, hogy egyúttal a végleges vízmű létesítése is előbbre jusson, — teljesen magunkévá tettük és ennélfogva Wein János vízvezetéki igazgató javaslatát, mely az említett szempontoknak vagy éppen nem, vagy csak hiányosan felelne meg, mi is mellőzendőnek találjuk.

Tekintve ugyanis, hogy e javaslat szerint csak 15—20.000 köbméter szűrt víz volna nyerhető, melyet a szükséglet már is meghalad; tekintve továbbá, hogy a 470.000 frtban előirányzott költséggel kiviendő munkákban alig lenne valami, a mi a végleges vizmű alkatrészévé válhatnék, annyival inkább hajlunk a középítési bizottság javaslatára, mely naponkénti 30.000 köbméter víz biztosítását karolja fel, mert míg a kivitel idejére nézve a két javaslat között alig van külömbség, addig a 30.000 köbméter nagyobb vízmennyiség termelését a káposztásmegyeri határban, s a beszállítást onnan lehetséges úgy berendezni, hogy a létesítmények a nagy vízmű keretébe is beillők s abba egyszerűen felvehetők legyenek.

Ebből folyólag ezennel hozzájárulunk ahoz, hogy a káposztás-megyeri határban a megejtett próbák czéljára létesített két kúthoz alkalmas helyen másik két kút építtessék és az ezekből nyerendő víz bevezetésére végleges módon 1200 mm. átmérőjű cső fektettessék.

Nagy súlyt fektetünk azonban a szivattyútelep helyének előrelátó, gondos megválasztására, különösen óhajtván, hogy az összeessék a nagy vízmű szivattyútelepének megállapítandó helyével és ezt részünkről elérhetőnek tartjuk a nélkül, hogy a provizoriumnak késedelmet kellene szenvednie, a mit feltétlenül elhárítani kivánunk.

A végleges vízmű mai stádiumát tekintve, úgy tudjuk, hogy a fő- és székváros t. közönségének megbizása folytán Salbach B. már munkába vette a főbb dispositiókat tartalmazó általános terv készítését; s bizvást remélhető, hogy munkájával aránylag rövid idő alatt elkészül, elég korán arra, hogy a nagy vízmű szivattyú-telepének helye már előbb meg legyen állapítható, mintsem a provizorium szivattyú-telepének berendezéséhez fogni lehetne.

Figyelembe véve tehát a nagy vízmű gyors kiépítéséhez fűződő közegészségi érdekeket, de a pénzügyi szempontokat is: újból is nyomatékosan kivánjuk a fő- és székváros t. közönségét kérni, miszerint mindent elkövetni sziveskedjék arra, hogy a provizórium szivattyútelepe mindjárt összhangban a végleges teleppel építtessék.

A provizóriumnál alkalmazandó géperőre nézve szorítkozunk arra a kijelentésre, hogy az természetesen számítás útján még ezután lesz meghatározandó.

Bármilyen készséggel és örömmel járulunk is azonban ahhoz az eszméhez, hogy Káposztás-Megyerről nem várva be a végleges vízműnek a legjobb akarat mellett is hosszabb ideig tartó kiépítését, 30.000 köbméter víz már most, illetve a lehető leghamarabb behozassék, — másfelől teljes egyetértésben a kőzépítési bizottmánynyal mi sem zárkózhatunk el azon aggódalmak elől, hogy e czélba vett művelet, az építkezésre kevéssé alkalmas téli évszakot, a tavaszi rendesen magasabb vízállást, esetleges árvizet s a „vis major“ egyébb eseteit véve figyelembe, nem készülhet úgy el, hogy a kérdéses 30.000 köbméter vizet már a jövő év nyári szükségletének fedezetére számításba lehessen venni. Ehez járul, hogy a fő- és székváros lakosságát, különös tekintettel a kolera-járvány ismétlődhető fellépésére, már a tavaszra sem szabad kitenni annak, hogy elegendő jó vize ne legyen.

Ezen okból elvileg azon palliativ intézkedésekhez is örömmel járulunk, melyeknek az a czéljuk, hogy a rendelkezésre álló szűrt vizet már a kora tavaszra jelentékenyen szaporítsák.

E részben a fő- és székváros t. közönsége fentebb megnevezett szakközegeinek egyetértésével a következőkben állapodtunk meg:

1. A Népligetben — mint ezt a középítési bizottság is javasolja — egy önálló kis vízmű építtessék, és pedig végleges jelleggel; szállítóképessége ennek mintegy napi 2000—3000 köbméterre tehető és ez a víz, mely a közegészségi követelményeknek teljesen megfelelőnek bizonyult, igen czélszerűen lesz mindig felhasználható a tisztviselői lelep, népliget és környékének ellátására.

2. A pesti oldalon a Margithíd felett egy Salbach-féle kút létesíttessék, melyből naponként mintegy 3000—4000 köbméter víz lesz nyerhető.

3. A budai oldalon a létező szivattyúteleptől dél felé 500—700 méter távolságra hasonlókép egy Salbach-féle kút létesítendő, melyből naponként mintegy 10.000 köbméter víz számítható.

E három kis telep műszaki leirása a költségeknek és kivitel módjának feltüntetése mellett a 3 ·/. alatti mellékletben foglaltatik s azért részünkről e helyütt csak annak a kiemelésére szorítkozunk, hogy ezekben a kis telepekben a gyors segély legbiztosabb módját látjuk.

A népligeti telep ugyanis, melynek költsége körülbelül 35,000 frt lenne, három hónap alatt megépíthető és üzembe helyezhető; ugyanez áll a másik kettőre is, ha az üzem gőzgépek helyett gázgépekre rendeztetik be, a mi már azért is ajánlatosabb, mert e két utóbbi telep csak ideiglenes jellegű lesz s a mikor felhagyatnak, a gázgépek mint kereskedelmi czikkek könnyen értékesíthetők; de nincs kizárva az értékesítés leketősége a kutakra nézve sem, melyeket, ha majd fölöslegesekké válnak, bármely gyári vagy iparvállalat felhasználhat. Erre való tekintettel a kutak úgy helyezendők el, hogy helyükön véglegesen megmaradhassanak.

Ezeket szem előtt tartva, a Margithíd feletti (pesti oldal) telep hozzávetőleg 36,000 frt és a budai telep mintegy 80,000 frtnyi költségéből körülbelül 60,000 frt meg fogna térülni.

De természetes, hogy a költségek a jelenlegi viszonyok között nagyon alárendelt szerepet játszanak. Döntő az, hogy a jövő tavaszra lehetőleg elégséges jó vizünk legyen.

Ennek érdekében a hivatkozott műszaki leirás alapján a Margithíd feletti és a másik budai kis telepet akként kivánjuk berendezni, hogy azokból a víz közvetlenül a csőhálózatba, illetőleg a Margithídi csőbe nyomassék, a mi az előbbit illeti azért, mert a szivattyútelep gépei már a mostani szállítással a végsőig igénybe lévén véve, a létesítendő kút vizének szállítását el nem birnák.

A mi pedig a budai kis telepet illeti, ennek a jelzett módon leendő felszerelését azért találjuk szükségesnek, mert annak segítségével az eddig átszállított 6000 köbméter helyett 10,000 köbméter lesz, a mostani budai vízmű igénybe vétele nélkül a pesti oldalra szállítható. Ez utóbbi tehát napi 4000 köbmétert nyer, a budai részek pedig 6000 köbmétert takarítanak meg, mire szintén súlyt fektetünk, mert a folyó évben a jobbparti városrészekben is a vízhiány jelei voltak észrevehetők.

Midőn ezek után még kijelentjük, hogy a Gerson-féle telep gépeinek szintén javaslatba hozott átalakításához és a balparti szivattyú-telep számára leendő felhasználásához is hozzájárulunk, felkérjük, hogy elfogadva a Margithid feletti és a budai 2 kis telep létesítésének eszméjét, úgy ezeknek mint a népligeti telepnek létesítése s a káposztás-megyeri víz bevezetése érdekében a szükséges további intézkedéseket a legerélyesebben foganatba venni sziveskedjék.

Hogy pedig a további tárgyalások rövid úton s leggyorsabban legyenek keresztülvihetők: a végleges vízmű ügyében a Salbach által készítendő általános terv megvizsgálása czéljából alakítandó bizottságba megnevezett küldötteinket, Rupp Imre ministeri tanácsost és Zsigmondy Géza miniszteri

főmérnököt felhatalmaztuk arra is, hogy a provizórikus intézkedések tekintetében ezután felmerülendőkhöz hozzájárulásunkat belátásuk szerint rövid úton kijelenthessék, hogy így a kivitelnek semmiféle akadálya ne legyen.

Áttérve a vízpazarlás kérdésére, természetes, hogy minden törekvést, mely a pazarlás észszerű meggátlására irányul, támogatni fogunk s helyeseljük, hogy a pazarlás tényének biztosabb megállapítására szükséges statistikai adatok összeállíttassanak, úgy a mint a középítési bizottság kívánja.

Helyeseljük továbbá, hogy takarékossági szempontból az öntözés jövőre a tömlők mellőzésével kocsik által eszközöltessék, s csak azt kérjük, hogy ezen intézkedésnek már a jövő tavasszal leendő életbeléptetéséről gondoskodni szíveskedjék, annál inkább, mert ezen az úton is jelentékeny víz-megtakarítás fog eléretni.

A mi pedig a vízmérők általános behozatalát illeti, e részben csak azután fogunk állást foglalhatni, ha a középítési bizottság által jelzett tanulmány megtétetvén, a fő- és székváros t. közönsége valamely megállapodásra jutott.

Kelt Budapesten a fővárosi közmunkák tanácsa 1892. évi deczember hó 1-én tartott üléséből

Podmaniczky Frigyes s. k.,
alelnök.

Rupp Imre s. k.,
miniszteri tanácsos.

Azok felett, amik ezen átiratunkban foglaltatnak, a belügyminister úr elnöklete alatt külön tanácskozmányok tartattak és ezek eredménye gyanánt a népligeti kölön vízmű, továbbá a budai és a pesti parton egy-egy kút létesítése haladéktalanul munkába vétetett. Ezek a művek immár tényleg használatban vannak.

Párhuzamosan a pesti u. n. végleges vízművel határozatba ment az is, hogy a budai vízmü kiterjesztessék.

Mindkét munkálat intézésére a székes főváros bizottságot alakított, melyben e tanács képviselve van.

A mi a jelelentésünk tárgyát képező időszakban eszközölt csőfektetéseket illeti, ezek a következő utak, utczák és terekre vonatkoznak, u. m.:

I. ker. Alkotás-u., Diana-út, Hidegkuti-út, Hantos-út, Kelenhegyi-út, Kalóz-út, Németvölgyi temető, Rege-út, Széchenyi emlék-út, Attila-u., Béla király-út Diana-út, Istenhegyi-út, Költő-u., Labancz-út, Lisznyay-u., Lógody-u., Lovas-út, Mozdony-u., Nándor-tér, Palota-u., Szarvas-tér, Tábor-u., Táltos-u., Agancs-u., Felső-Palota-u., Gellért-rakpart, Karthausi völgy-út, Krisztina-körút, Naphegy, Naphegy-u, Németvölgyi-út.

II. ker. Elyps-sétány, Horvát-út, Hunfalvy-u., Bimbó-u., Bimbódomb-u., Fazekas-tér, Lipótmezői Névtelen-u., Primás-u., Vidra-u.

III. ker. Harcsa-u., Kis Czelli-út, Királyhegy-u., Lajos-u., Mártonhegy-u., Vörösvári-út, Hajógyár-u., Ó-budai rakpart, Pacsirtamező-u., Zsigmond-u., Bécsi-út, Föld-utcza.

IV. ker. Bástya-u., Granátos-u., Kossuth Lajos-u., Kalap-u., Molnár-u., Reáltanoda-u., Zöldfa-u.

V. ker. Akadémia-u., Felső rakpart, Váczi-út, Lipót-körút, Markó-u., Váczi-körút, Wahrmann-u., Bessenyei-u., Klotild-u.

VI. ker Alsó Erdősor, Dalnok-u., Izabella-u., Kmetty-u., Lendvay-u., Lehel-u., Szabolcs-u., Hunyady-tér, Teréz-körút, Huba-u.

VII. ker. Barcsay-u., Csömöri-út, Dembinsky-u., Hungária-út, István-út, Murányi-u., Nefelejts-u., Rottenbiller-u., Szövetség-u., Városliget, Verseny-u., Wesselényi-u., Amazon-u., Arena-út, Cserei-u., Elemér-u., Garay-u., Jávor-u., Ovoda-u., Százház-u., Erzsébet-körút, Vörösmarty-u., Bem-u., Bethlen-u., Damjanich-u., Garay-tér, Ilka-u., Kazinczy-u., Peterdy-u.

VIII. ker. Kalvária-tér és Szeszgyár-u. közötti névtelen-u., Szigetvári-u., Üllői-út, Víg-u., Alföldi-u., Köztemető-út, Kerepesi-út, Teleky-tér, József-körút, Csokonay-u., Sárkány-u.

IX. ker. Gyáli-út, Soroksári-út, Gát-utcza, Szvetenay-u., Tüzoltó-u., Vendel-u., Ernő-u., Mátyás-u.

X. ker. Delej-u., Elnök-u., Külső kerepesi-út, Rezső-tér, Száva-u., Család-u., Héderváry-u., Kőbányai-út, Bánya-tér, Füzér-u., Mázsa-u., Orczy-u., Schuster János-tér, Szállások, Czeglédi-út.

A lefektetett csővezeték hossza méret szerint elkülönitve:

1200 mm.-es = 9790·07 m., 500 mm.-es = 102·00 m., 450 mm.-es = 114·00 m.
400 mm.-es = 2932·85 m., 300 mm.-es = 1005·00 m., 250 mm.-es = 250·00 m.
200 mm.-es = 3167·30 m., 150 mm.-es = 9414·52 m, 125 mm.-es = 3164·52 m.
100 mm.-es = 14268·24 m., 75 mm.-es = 5183·40 m., 50 mm.-es = 732·00 m.
38 mm.-es = 298·00 m., 26 mm.-es = 1130·00 m.

1892., 1893., 1894-ben fektetett csővezeték összes hossza = 51.551·90 métert tesz ki.

VIII.

Csatornázás.

A balparti városrész általános csatornázásának munkálatai már 1891. junius havában foganatba vétettek.

Az eredeti és már előzőleg ismertett terveken az építés közben két lényegesebb változtatás történt.

Az egyik a csatornázási szivattyú-telep gépészeti berendezésére vonatkozik és a berendezésre kiirt árlejtés alkalmával beérkezett ajánlatt alapján eszközöltetett.

A kivitelre elfogadott ajánlat alapján ugyanis az eredetileg + 10 méter Duna szemponthoz viszonyított magasságban tervezett hajtógép és + 1 méter magasságban elhelyezett, a hajtó-gépekről kötéltransmissióval hajtott kölönféle nagyságú centrifugal-szivattyúgép elrendezés helyett az egész gépház + 5 méter padló-magassággal épült ki és ezen magasságban helyeztettek el a kettesével közvetlenül egy állógép tengelyére kapcsolt és összesen tizenkettőt kitevő centrifugál-szivattyúgépek, a melyek a rendes csatornatartalomnak és az összes csapadékvíznek a Dunába való felemelésére szolgálnak. A kivitelre elfogadott ajánlatban ezen berendezéstől függetlenül tervezett és a rendes csatornatartalomnak öntözési czélokra való felhasználása esetén szükséges köldök-szivattyúgépekből álló gépészeti berendezésnek kivitele ellenben azon időre halasztatott, midőn az öntözés ily alakban tényleg foganatba fog vétetni.

A második lényegesebb módosítás a Dunába torkoló nyomócső és szabad kiömlő építésével áll összefüggésben és a földmivelésügyi m. kir. minister Ő Nagyméltóságának 1892-ben kelt 54,532. sz. leirata folytán lett végrehajtva. A soroksári Dunaág által képezett medencze felső részének elzárása esetén ugyanis a medencze táplálására a Dunából kiinduló táplálócsatorna építése fog szükségessé válni, a mely csatorna méretei úgy állapíttattak meg, hogy az —2 méter a semponthoz viszonyított fenékmagasság mellett képes legyen a legkisebb Duna-vízállásnál is másodperczenként 80 köbméter vizet szállítani. Ezen tervezet csatorna 45 méter hosszban keresztezi a nyomó-csövet és a szabad kiömlőt és nehogy annak még csak a jövőben eszközlendő kiépítése akadályokba ütközzék, a csatorna keresztező részei a szabad kiömlővel és a nyomó-csővel egyidejüleg kiépíttettek és illetve a nyomócső ennek következtében a tervezett —1·17 méter fenékmagasság helyett + 0·47 méter fenékmagassággal épült ki.

Az 1891. év junius havában megkezdett építési munkálatok az 1894.

év végéig annyira haladtak, hogy maga a csatornázási szivattyútelep gép- és kazánházával, iszapfogójával, csolnakházával, a Dunába torkoló nyomócsövével és szabad kiömlőjével teljesen elkészült. Elkészült továbbá a közös főgyüjtő teljesen, a körúti főgyüjtő az Üllői-útig és a Práter-utczától a Baross-utczáig, a dunaparti főgyüjtő a Sóház-utczáig és a Vámház-téren, munkában volt pedig a körúti főgyüjtő egész a Rákóczy-térig, a dunaparti főgyüjtő egész a Ferencz József-rakparton 260 m.-ig terjedő részéig.

Az általános csatornázási szivattyútelep működését 1894. évi ápril hó 18-án kezdette meg, midőn a kórházi csatornának a főgyüjtőbe való betorkolása eszközöltetett. Az 1894. év végéig betorkoltattak még a Liliom-utczai, Boráros-téri és a Kapisztrán-utczai csatornák is.

Az általános csatornázás további munkaprogrammja értelmében 1895. év folyamán kiépítendő a dunaparti főgyüjtő a Petőfi-tér északi sarkáig, továbbá 1896. február hó 1-ére kiépítendő a körúti főgyüjtő a Szondy-utczáig. Ezen két főgyüjtő további kiépítése és illetve befejezése az ezredéves országos kiállítás miatt 1897-re halasztatott, míg 1896-ra a tervezett harmadik főgyüjtőnek építése van felvéve. Ezen harmadik főgyüjtő építése által fog kedvezőbb megoldást nyerni a X. kerület kőbányai részének csatornázási ügye is.

Megemlítve, hogy az általános csatornázás ügye a végrehajtás stadiumában a főváros és e tanács küldötteiből alakitott vegyes bizottmány intézése alatt áll, az 1892—1894-ben épített utczai közcsatornákat a következő kimutatásba foglaljuk:

Kerület	Utak és terek	Beton	Tégla	Összes hossz
		csatorna-hosszméter		
I.	Körmöczi-utcza, Fehérvári-út, Kelen-utcza, Krisztina-körút, Mészáros-utcza, Nyárs-utcza, Lisznyai-utcza, Diós-árok, Döbrentey-utcza	1487·90	220·00	1707·90
II.	Lánczhid-köz, Várkert-rakpart	99·00	93·80	192·80
III.	Kis-Korona-utcza, Kis-Czelli-utcza, Kerék- és Ék-utcza	146·30	156·56	302·86
IV.	—	—	—	—
V.	Váczi-úton két szakasz	1080·00	25·00	1105·00
VI.	Klapka- és Angyalföldi-utczák, Aréna-út, Hungária-út és Névtelen-utcza, Szondy-utcza, Városligeti népliget, Városligeti Nádorsziget, Dévay-utcza, Botond-utcza, Huba-utcza, Taksony-utcza, Lőportár-utcza, Rákos-patak mentén, Pálma-utcza	3341·30	108·00	3449·30
VII.	Gizella-út, Cserey-utcza, Hermina-út, Garay-utcza, Cserháti-utcza, Murányi-utcza, Dembinsky-utcza, Vörösmarty-utcza, Wesselényi-utcza, Elemér-utcza, Hernád-utcza, Izabella-utcza, Jávor-utcza, Egressy-utcza, Garay-tér, Peterdy-utcza, Alpár-utcza	3497·00	376·00	3873·00
VIII.	Szigetvári-utcza, Alföldi-utcza	200·00	110·00	310·00
IX.	Dandár-utcza, Gát-utcza, Ferenczvárosi védgát, Szt.-László kórház keleti oldalán levő névtelen út, Mátyás-utcza	1078·00	—	1078·00
X.	Kápolna-tér és környéke, Fűzér-utcza, Mázsa-tér, Felső-Vaspálya-utcza, Szapáry-utcza, Schuster-János-tér, Állomás-utcza, Halom-utcza, Liget-utcza, Gergely-utcza	3316·20	1486·20	4802·40
	Főösszeg . .	14245·70	2575·56	16821·26

Tárgyaltuk ezeken kívül az ördögárok azon szakaszának áthelyezését, mely a Karácsonyi-palotától a Városmajorig, a Csaba-utczáig terjed. A Krisztina-körút szabályozásával kapcsolatosan az ördögárok új vonala pontosan meg is állapíttatott. Közegészségi szempontból nagyon óhajtandó, hogy a székes főváros az árok ezen szakaszát is mielőbb beboltoztassa, de bár ezt ismételve szorgalmaztuk, a kivitel iránt eddig nem történt intézkedés.

IX.

Közvilágítás.

Utolsó jelentésünkben ismertettük azokat az ajánlatokat, melyek a székes fővároshoz a villamvilágítás s illetőleg a villamos áramnak erőátviteli célokra leendő használata iránt tétettek.

Ezen ajánlatok hosszas és beható tárgyalások után, melyeknél három kiküldött által voltunk képviselve, a következő szerződés kötésére vezettek:

Szerződés,

a melyet egyrészről Budapest fő- és székváros közönsége és másrészről „A budapesti általános villamossági részvénytársaság" budapesti bejegyzett czég, a világítási és erőátvitel czéljára szólgáló elektromos vezetékek létesítése és használata iránt a következőleg kötöttek meg:

1.

Budapest fő- és székváros közönsége a jelen szerződésben foglalt feltételek és kikötések mellett engedélyt ad „A budapesti általános villamossági részvénytársaság" budapesti bejegyzett czégnek, mint vállalkozónak arra, hogy a fő- és székváros területén elektromos áramok vezetésére szolgáló vezetékeket létesíthessen s azokat úgy az utczai nyilvános közvilágítás és a magánvilágítás, valamint bármely más czélra szolgáló elektromos áram átvitele czéljára használhassa, magától értetődvén, hogy minden oly vállalat részére, a mely külön hatósági engedélyezést igényel, a villamos áram csak a főváros külön engedélye mellett lesz szolgáltatható.

2.

Az 1. pontban körülirt engedély a jelen szerződésnek Budapest fő- és székváros közönsége részéről való aláirásától számítva egymás után következő 45, szóval negyvenöt évig tart, kivéve, ha Budapest fő- és székváros közönsége az alábbi határozmányok értelmében beváltási jogát időközben gyakorolja, vagy ugyancsak az alábbi határozmányok értelmében a szerződés felbontása mellett a vállalkozótól az engedélyt megvonja.

3.

A vállalkozónak adott engedély monopolium vagy privilegium jellegével nem bir s ennélfogva a vállalkozó az elektromos vezetékek létesítése és használata tekintetében sem kizárólagosságra, sem másokkal szemben előjogokra, vagy kedvezményekre igényt nem tarthat. És Budapest fő- és székváros közönsége kifejezetten is föntartja magának azon jogot, hogy egész területén bárhol, tehát oly vonalakon is, a hol a vállalkozó már létesített elektromos vezetékeket, vagy azok létesítésére engedélyt nyert, akár önmaga létesíthessen elektromos vezetékeket, akár pedig ilyenek létesítésére egy vagy több más vállalkozónak, egyáltalában harmadik személyeknek korlátlanul engedélyt adhasson.

De ez utóbbi esetben, ha más oly későbbi vállalkozó, a ki szintén minden jelentkező részére szolgáltat elektromos áramot, az elektromos vezeték lefektetése és az üzemre nézve technikai tekintetben, vagy a főváros részére teljesítendő szolgáltatásokra nézve pénzügyi tekintetben kedvezményekben vagy előnyökben részesült, akkor a vállalkozó ezen kedvezményekben vagy előnyökben való részesíttetését szintén kívánhatja, de csak azon feltétel alatt, ha ő is teljesíti mindazt, a minek fejében a későbbi vállalkozó a kedvezményeket vagy előnyöket elnyerte.

4.

A vállalkozó köteles vállalatát más vállalataitól függetlenül, önálló vállalatképen berendezni s kezelni és alapszabályainak minden módosítását a fő- és székváros közönségének jóváhagyás végett bemutatni.

5.

A vállalkozó kötelezi magát az elektromos áramot szolgáltató központi főtelepet a fő- és székváros területén, az V. kerületben fekvő s a főváros pesti részének 1337. telekkvi betétében 1317. hr. sz. alatt felvett, saját tulajdonát képező telkein felállítani és a szükséghez képest a fő- és székváros területén annyi fióktelepet is az általa mindenkor tulajdonilag megszerzendő telkeken létesíseni, hogy az elektromos erő szállítása a fő- és székváros egész területére kiterjeszthető legyen.

6.

A vállalkozó köteles az 5. pontban említett központi főtelepet, valamint a jelen szerződéshez annak kiegészítő részeként hozzáfüzött térrajzon kék szinnel feltüntetett, körülbelül huszonnyolcz kilométer hosszuságú első vezetékhálózat létesítése czéljából, a jelen szerződésnek a fő- és székváros által való aláirásától számitott 30 nap alatt az építési engedélyért folyamodni és az építési engedély keltétől számított egy év alatt a vezetéket létesíteni, üzemképes állapotba helyezni és ugyanekkor az elektromos áram szolgáltatását ezen egész vezetéken tényleg meg is kezdeni. Köteles továbbá

vezetékhálózatát a fő- és székváros jobbparti részére a fő- és székváros közönségének vagy a fővárosi közmunkák tanácsának egyszerű felhivására az abban kitűzött záros határidő alatt kiterjeszteni.

Ha pedig a fő- és székváros közönsége az elektromos közvilágítást más útvonalakon is alkalmazni kivánja, tartozik a vállalkozó az e czélból szükséges vezetékeket a fő- és székváros közönsége által, a végrehajtásra szükséges időtartam figyelembe vételével kitüzendő határidőben létesíteni, ha minden dekaméter vezeték-hosszúságra évi 100.000 Watt-óra fogyasztás a nyilvános közvilágítás czéljára biztosíttatik és ha a csatlakozás a már létező vezetékekkel lehetséges leend.

A fő- és székváros közönsége e helyütt is világosan kijelenti, hogy a vállalkozónak a nyilvános világítás létesítése tekintetében sem igénye a fő- és székváros irányában, sem előjoga más vállalkozóval szemben nem lehet, hanem a fő- és székváros közönsége teljesen szabadon rendelkezhetik a felett, hogy a nyilvános közvilágítást akár a vele már szerződési viszonyban álló, akár pedig a jövőben erre feljogosítandó bármely más vállalkozó által létesíthesse.

Végül kötelezi magát a vállalkozó elektromos vezetékeit a magánvilágítás czéljára is mindenkor meghosszabbítani, mihelyt egy dekaméter vezeték-hosszúságra évi 750 Watt-fogyasztás évi 500 órán át, egyetemleges kötelezettség nélkül, egy évi időtartamra biztosíttatik a magánfogyasztók részéről.

Ha pedig a fő- és székváros közönsége az elektromos közvilágítást valamely útvonalon bevezetni akarván, az évi 100.000 Watt-óra fogyasztási minimumot nem egészben, de legalább 50% erejéig biztosítja, abban az esetben a vállalkozó szintén köteles a vezetéket meghosszabbítani, ha a 100.000 Watt-órának hiányzó százaléka a magánfogyasztás által 500 órán át fogyasztott Watt-mennyiségben biztosíttatik.

7.

Általános szabályként kimondatik, hogy a vállalkozó mindazon utczákon és tereken, a melyeken vezetékek haladnak, a nyilvános közvilágítást berendezni és szolgáltatni tartozik, mihelyt ezt a fő- és székváros közönsége elrendeli, a magánvilágítás és elektromos erő-átvitel czéljára pedig a fő- és székváros tanácsa által ezen szerződés 27. pontja értelmében jóváhagyandó bérleti feltételek mellett mindenkinek köteles az elektromos áramot szolgáltatni azon pontokon, a melyeket osztó-kabeljei érintenek.

8.

A vállalkozó az elektromos áram előállítása és szolgáltatásánál az altelepeit teleptápláló főtelepénél egy, vagy több fázisú váltakozó áramot, áram-elosztást létesítő altelepeinél pedig az egyen-áramot accumulatorokkal köteles alkalmazni.

Ezen rendszertől a vállalkozó a fő- és székváros tanácsának előzetesen kikérendő beleegyezése nélkül el nem térhet s azt nem is módosíthatja.

9.

A vállalkozó a vezeték lefektetéséhez minden egyes esetben, tehát úgy az első vezetékre, valamint a későbbi kiterjesztések és meghosszabbításokra, ugyszintén a vezetékeken teendő változtatásokra nézve tartozik a fő- és székvárosi hatóság engedélyét előzetesen kikérni s a munkákat az engedélyhez képest az abban megszabott feltételek és kikötések értelmében és a fennálló vagy ezentúl alkotandó hatósági szabályok szoros megtartása mellett foganatosítani, mert különben a fő- és székváros tanácsa jogosítva van az engedély nélkül, vagy az engedélyben megszabott feltételek és kikötésektől és hatósági szabályoktól eltérőleg létesített vezetéket a vállalkozó költségére és veszélyére eltávolítani és ellene mindazon pénzbüntetéseket és jogkövetkezményeket alkalmazni, a melyek az engedély nélküli vagy attól eltérő építkezésre fennállanak, illetőleg akkor fennállani fognak.

Önként értetik, hogy a vállalkozó úgy a központi főtelepre, valamint a fióktelepekre és általában minden építkezéseire nézve is a hatósági építési engedélyt kikérni és azonkivül mindazon törvényes feltételeket is teljesíteni tartozik, a melyeket az ily telepek lételítésére nézve a törvények, kormányrendeletek vagy helyhatósági szabályrendeletek előirnak.

Az állam kezelése alatt álló utakon és hidakon létesítendő vezetékekre nézve a vállalkozó az állam engedélyét, magánterületeknél (házak, gyárak stb.) pedig a magánfogyasztás czéljára való bevezetéshez a tulajdonos engedélyét is előzetesen kieszközölni köteles.

10.

A vállalkozó úgy a fő- és székváros közönsége, valamint harmadik személyekkel szemben mindazon felmerülhető károk tekintetében felelős, a melyek az elektromos vezetékek létesítése, fennállása és működése folytán előállanak, nem mentheti magát azzal, hogy a vezetéket hatósági vizsgálat és engedély alapján létesítette.

11.

Ha a vállalkozó valamely engedélyezett vezetéket az engedély keltének napjától számított egy év alatt nem létesíti és azt üzembe nem helyezi, az ezen vezeték lefektetésére vonatkozó engedély érvényét veszti s a vezeték később csak új engedély alapján létesíthető.

12.

A fő- és székváros tanácsa a vállalkozót valamely vezetéknek saját költségén való áthelyezésére vagy módosítására záros határidő alatt bármikor kötelezheti, ha azt utczaszabályozás, az utczák vagy terek niveaujának változtatása, csatornázás, új közlekedési eszközök vagy más vezetékek létesítése vagy már létezők módosítása esetében és azon kivül minden más oly esetben is, a midőn azt a közérdek vagy a fő- és székváros érdeke szempontjából szükségesnek találja, sőt sürgős szükség esetén az említett

munkákat a vállakozó költségére önmaga is foganatosíthatja. Ha pedig a vezeték áthelyezése vagy módosítása közérdekből ugyan, de valamely fél vagy vállalat czéljára vált szükségessé, ezen munkák költségeit a magánfél vagy a vállalat viselni tartozik.

Sürgős szükség eseteit kivéve azonban a vállalkozó a vezeték áthelyezésére vagy módosítására legalább is nyolcz nappal előbb felhivandó és csak akkor, ha a vállalkozó nem tesz eleget a felhivásnak, foganatosíttatja a főváros az illető munkákat a vállalkozó költségére.

Ha a főváros foganatosította a vállalkozó helyett ezen munkákat, akkor a vállalkozó azok költségeit a főváros kimutatása szerint azonnal megtéríteni tartozik.

13.

A vállalkozó a vezetékek lefektetése vagy azokon teendő változtatások megengedése iránti kérvényéhez a terveket három példányban, vagy ha a törvény és szabályrendelet úgy kivánja, több példányban is tartozik benyujtani s mielőtt az engedélyt meg nem kapta, nem szabad a munkát megkezdenie.

A tervekben a vezeték iránya, mélysége, valamint mindazon már létező vezetékek, csatornák stb., a melyek a tervezett munkák által esetleg érintetni fognak, pontosan feltüntetendők.

A tervek elkészíthetése czéljából a fő- és székvárosi mérnöki hivatalban a szükséges adatok a víz- és gázvezetéki csövek vagy más vezetékekre, csatornákra s azok elágazásaira stb. stb. vonatkozó tervek a vállalkozónak megtekintés és a szükséges adatok kijegyzése végett rendelkezésre bocsáttatnak, a nélkül azonban, hogy az adatok pontosságáért és helyességeért a fő- és székváros közönsége bármi felelősséget is vállalna magára.

Magánvezeték bekapcsolására az engedély-terv bemutatása nélkül, de szintén irásbeli beadványban kérelmezendő és az engedély megnyerése előtt a munka meg nem kezdhető.

14.

Ha a fő- és székvárosi tanács valamely közterületnek vezetékek czéljaira való igénybevételét nem engedélyezi, a tanács ily határozata ellen a vállalkozó a fővr. közmunkák tanácsához felebbezéssel élhet.

15.

Az elektromos vezetékek létesítésének módozatai tekintetében a következő szabályok állapíttatnak meg:

a) a drótok és kabelek rendszerint csak a járdák alatt helyezhetők el; a kocsiutak alatt pedig csak az utczák keresztezésénél és ott, a hol az okvetlenül szükséges;

b) a drótok vagy kabelek a közcsatornákban nem vezethetők, hanem úgy fektetendők, hogy két oldalt legalább 16 centiméter vastagságban, felül pedig legalább 8 cmtr vastagságban összerakott téglák által vétessenek körül. Az ily módon előállított kabeltartály és a benne lévő vezeték között támadt ür homokkal tölthető ki.

A helyet, a lefektetés mélységét, a kabeltartály külső maximalis átmérőjét esetről-esetre a fő- és székvárosi tanács állapítja meg, tekintettel a már lefektetett más csövekre és vezetékekre, valamint a fő- és székváros által netán saját czéljaira fentartott áram-vezetékekre is, a mely utóbbiak az úttest felszinéhez legközelebb helyeztetnek.

Az utczakeresztezésnél a vezeték rendszerint legalább egy méter mélységben fektetendő a burkolat alá.

c) Az osztó kabelek az utcza járdái alatt, a házak mentén fektetendők, úgy, hogy a magánterületekbe való beágazás czéljából a kocsi-út vagy tér rendszerint igénybe ne vétessék.

d) A drótok és kabelek a telkek külső homlokzatától rendszerint egy méter távolságban helyezendők el, az ezen belüli tér a főváros által esetleg fektetendő elektromos vezeték czéljára tartatik fenn.

Keskeny járdáknál az egy méter távolság a fővárosi tanács által a szükséghez képest redukálható.

e) Ha több vállalkozó nyert engedélyt az illető közterületen a vezeték létesítésére, a fő- és székvárosi tanács megengedheti, hogy a különböző vállalkozók kabeljei esetleg egy közös tartályban helyeztessenek el; de a közös kabel-tartály elrendezése, méretei és általában a közös vezetés feltételei a fő- és székvárosi tanács által lesznek jóváhagyandók.

f) A kabelek összeköttetésére, elágazására és az áram elosztására szükséges szekrényeken kivül netán szükséges egyéb berendezések, esetleges transformatorok, az úttesten minden egyes esetben csak a hatóság külön engedélye mellett helyezhetők el.

g) A kabel az utczák keresztezésénél a kocsiút egész szelvényében vas- vagy cement-csövekben vezetendő át, melyeket nem szabad sem a csatornákkal, sem a házi vezetékekkel összekötni.

Beton- vagy faalapzatú burkolattal ellátott vagy később ellátandó utczákban pedig köteles vállalkozó arról gondoskodni, hogy a kabelek sérülése esetén az utczák keresztezésében a kabeleket ki lehessen húzni, a nélkül, hogy a burkolat felszakíttassék.

Ha ezen csövek irányát csatorna szeli át, akkor a kabel egyik végétől a másikig a csatorna felett vezetendő, de ha az utcza felszine és a csatorna teteje közt nem volna erre elég hely, vagy ha az utcza fa- vagy asphalt-burkolattal van ellátva, akkor megengedhető, hogy a kabel, illetve a csövek a csatornán keresztül átvezetessenek.

16.

A vállalkozó minden szabályszerűen engedélyezett munkát, vonatkozzék az akár új vezeték fektetésére, akár a már létező vezetékek javítására, helyreállítására vagy módosítására, akár a vezetékek üzembe helyezésére, annak megkezdése előtt legalább 48 órával előbb és pedig a fő- és székváros beltelkeire nézve az illető kerületi mérnöknek, a kültelkekre nézve pedig a fővárosi mérnöki hivatalnak irásban bejelenteni és a munkák foganatosításánál az ellenőrző fővárosi mérnök utasításait teljesíteni tartozik.

A vezetékek esetleges sérüléseinek avagy az üzemi akadályoknak kutatását a vállalkozó előleges bejelentés nélkül is megkezdheti ugyan, de ezt is még ugyanazon napon be kell jelentenie.

17.

Különösen kötelessége ügyelni a vállalkozónak arra, hogy munkáinál a csatornák, vízvezetékek, légszeszcsövek vagy másnemű vezetékek, vasuti fel- és alépítmények, ültetvények, fák, épületek stb. a sérüléstől megóvassanak s e végből minden szükséges óvintézkedést saját költségén foganatosítani tartozik.

Ha pedig mégis akár a fővárosnak, akár harmadik személyeknek kár okoztatnék, azt a vállalkozó rögtön helyrehozni vagy a kárt pénzben megtéríteni köteles.

Ellenben ha a közterületen foganasítandó munkák alkalmával a fő- és székváros vállalkozói a vállalkozó elektromos vezetékein vagy azok felszerelésein kárt okoznának, a vállalkozó a fő- és székvárostól kártérítést semmi körülmény közt sem igényelhet, hanem ebbeli igényét csakis a kárt okozó harmadik személyek irányában érvényesítheti.

18.

A vezetékek lefektetése és azokon foganatosítandó későbbi munkák mindenkor megszakítás nélkül, egyfolytában, a lehető legnagyobb munkaerő alkalmazása mellett sürgősen teljesítendők és oly módon, hogy a közlekedés ne gátoltassék és a mennyiben a közlekedés megszorítása elkerülhetetlen volna, az csakis a legszükségesebb mérvben történjék, de ez esetben a munka éjjel-nappal egyfolytában teljesítendő.

19.

A vezetékek lefektetése, áthelyezése, módosítása vagy helyreállítása, szóval a vezetékek és azok felszerelései czéljából felszakított járda- vagy kocsiút, vagy köztérburkolatot a fő- és székváros tanácsa a vállalkozó költségére fogja helyreállítani és pedig akár házilag, akár bármely vállalkozó által s a kimutatott és a fennálló fővárosi szerződéseken, illetve a fővárosi egységárakon alapuló tényleges költségeket a vállalkozó a felhivástól számítandó 8 nap alatt ellentmondás nélkül azonnal megtéríteni köteles s ha az ily költségeket akár azok összege, akár más ok miatt a vállalkozó magára nézve sérelmesnek véli, csak birtokon kivül kereshet orvoslást.

20.

A nyilvános utczai közvilágítás czéljára szolgáló lámpákat a fő- és székváros közönsége szerzi be, de ezen lámpák bekapcsolásáról, üzembehelyezéséről, jókarbantartásáról és kezeléséről — beleértve a szénrudak kicserélését is — a vállalkozó saját költségén tartozik gondoskodni a nélkül, hogy e czímeken a fővárostól bármi költség-megtérítést igényelhetne, mert a főváros a nyilvános közvilágításért a vállalkozónak csupán csak a tényleg fogyasztott elektromos áram után a jelen szerződés 28-dik pontja értelmében járó kedvezményes díjtételeket fizeti meg.

Ha a főváros valamely utczára vagy térre nézve a nyilvános köz-

világítást a vállalkozónak átadta, azt tiz éven belül más vállalkozónak villamárammal való világítás czéljára át nem adhatja, kivéve, ha a vállalkozó a jelen szerződésben foglalt kötelezettségeit, vagy a főváros által az illető utczára vagy térre vonatkozó közvilágítási engedélyezése alkalmával kikötött feltételeket nem teljesíti.

De nincs kizárva a főváros azon joga, hogy az illető utczára vagy térre vonatkozó közvilágítást 10 éven belül is bármikor elvonhassa a vállalkozótól azon esetre, ha vagy a főváros saját maga akarja ott a villamárammal való közvilágítást berendezni, vagy akár saját maga akár más vállalkozó által más világítasi módot akar ott létesíteni.

21.

A magánfogyasztás czéljára szolgáló elektomos vezetékeknek a vállalkozó utczai vezetékéből az ingatlanok belsejében felállított egy vagy több árammérőig való létesítése, valamint az árammérők behelyezésének munkálata a fogyasztó költségére a vállalkozó által foganatosíttattik s erre a vállalkozónak kizárólagos joga van.

Az árammérőktől tovább menő vezetékeket és felszereléseket azonban a fogyasztó akár a vállalkozó által, akár pedig az elektromos berendezések készítésére hatóságilag feljogosított más iparos által tetszés szerint készíttetheti el.

A vállalkozó által a magánfogyasztás czéljából létesített vezetékek és egyébb berendezések az árammérőig terjedőleg az áramszolgáltatás tartama alatt a vállalkozó tulajdonai maradnak s a fogyasztó csupán azok használatára tarthat igényt.

A vállalkozó tulajdonát képező ezen vezetékeket és az árammérőket a vállalkozó tartozik saját költségén mindenkor jókarban és üzemképes állapotban fentartani; ha pedig a fogyasztó a fogyasztást beszünteti, akkor a vezeték a fogyasztó tulajdonába megy át és szabad rendelkezésére áll. De az árammérők vagy egyéb külön készülékek csak az esetben mennek át a fogyasztó tulajdonába, ha ezek árát a fogyasztó a behelyezés alkalmával vagy később megfizette.

Ha az árammérőktől tovább menő vezetékeket és felszereléseket nem a vállalkozó, hanem más, hatóságilag feljogosított iparos készítette, akkor a vállalkozó jogosítva, de egyszersmind kötelezve is van az áramszolgáltatás megkezdése előtt a vezetékeket és felszereléseket felülvizsgálni és az üzemképesség vagy biztonság szempontjából mutatkozó hiányok potlását kivánni.

A hatóságilag feljogosított iparos által létesített vezetékek és felszerelések felülvizsgálatáért a vállalkozó díjazást nem igényelhet.

Ha a felülvizsgálat folytán a vállalkozó által tett kifogásokra nézve közte és azon iparos közt, a ki az árammérőktől tovább menő vezetékeket és felszereléseket készítette, megegyezés nem jön létre, ez esetben a fővárosi mérnöki hivatal szakközege lesz hivatva a kérdést megvizsgálni és eldönteni.

A mérnöki eljárás díját a vállalkozó tartozik viselni, ha kifogásai alaptalanok voltak, különben pedig azon iparos, a ki a hiányos berendezést készítette.

22.

A vállalkozó köteles a magánfogyasztás czéljára szolgáló azon berendezésekről, melyeket kizárólag ő van jogosítva a 21. pont értelmében előállítani, évről-évre részletes árjegyzéket készíteni és azt jóváhagyás végett a tanácsnak bemutatni.

A vállalkozó a tanács által jóváhagyott árjegyzéket megtartani s a fogyasztók részére a munkát a szerint készíteni köteles.

23.

Az elektomos áram szolgáltatásánál a vállalkozó a jelen szerződés alapján megállapított, illetve megállapítandó maximális árakhoz van kötve, a mennyiben azokat túllépnie nem szabad.

Ha a fogyasztó és a vállalkozó között a szolgáltatandó villamos áram ára tekintetében külön megállapodás létre nem jött, a fogyasztott áram mennyisége árammérők által lesz megállapítandó. Ez esetben az elektromos áram szolgáltatásának árszabálya a következő:

a) a világítás czéljáró szolgáló elektromos áram 100 Watt-óra után 5, szóval öt kr. o. é., a mely az egységár mellett egy $9^{6}/_{10}$ angol spermazettgyertyának megfelelő izzólámpa Carcell-óránkint $1^{1}/_{2}$, szóval egy és fél krba o. é. és egy 600 gyertya fényű Volta-féle izzólámpa óránkint 15, szóval tizenöt krba o. é. kerül;

b) az erőátvitel czéljára szolgáló elektromos áram egységára 100 Watt-óra után 4, szóval négy kr. o. é., a mely alapár mellett a 736 Wattnak megfelelő lóerő óránkint $29^{44}/_{100}$, azaz huszonkilencz $^{44}/_{100}$ krba o. é. kerül.

A lámpák vagy az egyidejűleg rendelkezésre álló árammennyiség után alapdíj, az árammérők és transformatorok, valamint az árammérőkig beiktatott egyébb berendezések használatáért pedig bér nem jár és a vállalkozó az a) és b) pontokban megállapított maximális árakon kivül az elektromos áram szolgáltatásáért semmi más díjat nem követelhet.

24.

A jelen szerződés 6-ik pontjában megállapított első vezetékhálózat üzembevételétől számított első öt év elteltével s azután öt évről öt évre joga nyilik Budapest fő- és székváros közönségének az előbbi, 23-ik pontban meghatározott egységárakat leszállítani, az esetben, ha az elektromos technika terén elért haladás vagy az elektromos áram előállítása és szolgáltatására szükséges anyagok árának leszállása következtében az elektromos áram előállítása vagy kiszolgáltatása kevesebbe kerül, mint az üzem megkezdésekor. Az e pontban kikötött árleszállítás azonban csak akkor lesz követelhető, ha a fentemlített technikai előhaladás és olcsóbb előállítási mód, akár valamely helybeli vállalatnál, akár valamely hazai vagy európai városban legalább egy év tartama alatt már gyakorlotilag és eredménynyel kipróbáltatott.

Ha a főváros az illető öt évi időszak elteltével legkésőbben hat hónapon belül az árleszállításra vonatkozó jogával nem él, az árak a következő öt évre fenmaradnak.

25.

Az árleszállítás összegét illetőleg az új maximális árakat egy elnök és négy tagból álló bizottság határozza meg.

Két bizottsági tagot Budapest fő- és székváros közönsége választ, kettőt pedig a vállalkozó nevez meg. A bizottság tagjai a bizottság elnökét szótöbbséggel választják meg.

Ha a bizottság tagjai az elnök személyére nézve megállapodásra nem jutnak, vagy az általuk választott elnök e tisztet nem fogadja el, a fővárosi közmunkatanácsnak akkori elnöke nevezi ki a bizottság elnökét.

Ugyanaz nevezi ki a vállalkozó helyett a két bizottsági tagot is, ha t. i. a vállalkozó a fő- és székváros tanácsának erre vonatkozó félhivására 15 nap alatt azokat meg nem nevezi, vagy ha a megnevezettek a tisztséget el nem fogadják.

A bizottság az árleszállítás érdemében szótöbbséggel határoz. Úgy a fővárosnak, mint a vállalkozónak jogában áll a bizottság határozata ellen, annak kézbesítésétől számítandó 15 nap alatt, a főv. közmunkák tanácsához felebbezni, a mely utóbbi ez esetben az árleszállítás kérdésében végérvényesen határoz és határozata mindkét szerződő félre nézve kötelező.

26.

A nagyobb fogyasztókat a vállalkozó köteles árengedményben részesíteni.

Az árengedmény az évi fogyasztás mérvéhez képest az egy évben fogyasztott elektromos áram díja után számíttatik és éppen úgy megilleti a fogyasztót a világítás, valamint az erőátvitel czéljára fogyasztott elektromos áram után s ha a fogyasztó mind a két czélra vette azt igénybe, az együttvéve vétetik számításba.

Az árengedmény a következő:

a) 500 frttól 1500 frtig terjedő évi fogyasztási összeg után egy százalék;

b) 1500 frttól 3000 frtig terjedő évi fogyasztási összeg után két százalék;

c) minden további évi 1000 forint után egy százalékkal több, de 9 (kilencz) százaléknál nagyobb árengedmény nem igényelhető.

Budapest fő- és székváros közönsége ugyanezen árengedményben részesül, ha a tulajdonában vagy használatában levő saját vagy idegen ingatlanokban elhelyezett hivatalos helyiségekre, hivatalos lakásokra vagy a hatóságaés kezelése alatt álló intézetekre, iskolákra, fürdőkre, kórházakra és alapítványi intézetekre nézve az elektromos áramot, akár világítása kár erőátvitel czéljára igénybe veszi, ha a számla a főváros, vagy a fővárosi alapok terhére a főváros pénztárából fizettetik ki. Az árengedmény kiszámításánál az összes fogyasztás évi összege veendő alapul.

27.

Azon feltételek, a melyek mellett a vállalkozó a fogyasztóknak az elektromos áramot szolgáltatni fogja, a főváros és a vállalkozó által közö-

sen fognak megállapíttatni és jelen szerződéshez annak mellékleteképpen hozzácsatoltatni.

Ezen feltételeket a vállalkozó csak a fővárosi tanács hozzájárulásával és beleegyezésével módosíthatja.

Új vezeték létesítése szempontjából a fogyasztókkal előre kötött bérleti szerződések feltételei közé mindig felveendő azon kikötés, hogy a mennyiben a vállalkozó a kikötött időben nem kezdi meg az elektromos áram szolgáltatását, akkor a fogyasztó a szerződéstől visszaléphet.

A vállalkozó által a fogyasztóknak a jelen szerződés határozmányain túl idő meghatározása nélkül önként nyujtott nagyobb engedmény vagy előny általa többé vissza nem vonható s a fogyasztó kárára nem módosítható s mindaddig, míg a fogyasztó a fogyasztást önként meg nem szünteti, a vállalkozó az elektromos áramot a tett engedmények mellett tovább szolgáltatni köteles.

A 25-ik pont értelmében az áramszolgáltatás tekintetében jogérvényesen megállapított árleszállítás a feleket azonnal megilleti.

28.

A nyilvános közvilágítás czéljára a vállalkozó az elektromos áramot a jelen szerződés 23-ik pontjában meghatározott, későbbi árleszállítás esetén pedig az akkor érvényes maximalis árszabály díjtételeivel szemben 40 (negyven) százalék árengedménynyel szolgáltatja.

A díjtételekben a lámpák kezelésével, jó karban tartásával és a szénrudak kicserélésével, szóval az üzemben tartással járó összes költségek is benfoglaltatnak.

A nyilvános közvilágítás czéljaira szolgáltatott elektromos áramról szóló számláit a válalkozó a fő- és székvárosi tanácshoz havonkint utólagosan benyujthatja s e számlák a fennálló szabályok szerint fognak liquidáltatni és kifizettetni.

29.

A vállalkozó a jelen szerződés alapján az elektromos vezetékek létesítésére és használására nézve nyert engedély fejében kötelezi magát Budapest fő- és székváros közönsége részére a következő szolgáltatásokat teljeljesíteni:

a) az elektromos vezeték minden méternyi hossza után, tekintet nélkül az egy vezeték-tartályban lefektetett kábelek számára, fizet Budapest fő- és székváros közönsége részére úri, illetve tulajdoni jogának elismerése fejében évenkint egy krt, kilométerenkint tehát évi 10 (tiz) forintot o. é.

Minden vezeték, illetőleg kábeltartály külön számíttatik, ha tehát egy utczában több vezetéke van a vállalkozónak, az úri, illetve tulajdoni jog elismerése fejében járó díjat mindegyik vezeték, illetőleg kabeltartály hossza után külön tartozik megfizetni.

És ez a díj nemcsak a vezetéknek hossziránya, hanem az útkeresztezések és a kábelekből a telkekbe beágazó vezetékek által elfoglalt közterület után is fizetendő.

b) részesíti a fő- és székváros közönségét a vállalat bevételeiből és pedig olyképpen, hogy a vállalatnak úgy a világítás, valamint erőátvitel vagy bármely egyéb czélra a fő- és székváros területén szolgáltatott elektromos áram után befolyt összes nyersjövedelmeiből (bruttobevétel), mindazonáltal a nyilvános közvilágítás fejében a főváros által fizetett összegeket kivéve, évenkint 5% illeti meg Budapest fő- és székváros közönségét.

Ezen 5% részesedésre azonban a fő- és székváros közönsége csak a harmadik üzemév kezdetétől fogva tarthat igényt.

30.

A vezetékek után úri, illetve tulajdoni jog elismerése fejében járó díj félévenkint előre minden év január és julius hó 1-én fizetendő.

Az első vezeték, valamint a későbbi időközben fektetett vezetékek után, az azok fektetésére vonatkozólag kiadott tanácsi engedély keltétől, a legközelebbi január vagy julius 1-éig járó aránylagos díj pedig az engedély kézbesitésétől számított 8 nap alatt fizetendő le.

31.

A vállalat nyers-bevételeiből a fő- és székváros közönségét megillető részesedési százalék félévenkint január és julius hó 1-én válik esedékessé és az elmult félévre járó részesedési összeg legkésőbb január és julius 15-ig a főváros pénztárába befizetendő.

Ha a vállalkozó ezen fizetési határnapot elmulasztja, a fővárost megillető részesedési összeg után az elmulasztott határnaptól, vagyis január, illetőleg julius hó 15-től fogva 6% késedelmi kamatot tartozik a fővárosnak fizetni,

A 29-ik szakasz b) pontjában megállapított részesedési százalék a vállalatnak idevonatkozó üzleti könyvei s a bérleti szerződések alapján s más, a nyersbevétel mennyiségének megállapítására és ellenőrzésére alkalmas adatok segélyével állapítandó meg.

Az ellenőrzés sikeres foganatosíthatása szempontjából a vállalkozó köteles üzleti könyveit és a vállalat jövedelmének ellenőzésére szolgáló minden egyéb adatot is a fő- és székváros erre kiküldött hivatalos közegeinek saját üzleti helyiségében rendelkezésére bocsátani és minden szükséges felvilágosítást készségesen megadni.

32.

A nyilvános utczai közvilágítás czéljára szolgáló lámpák számát, helyét s elhelyezési módját, azok égési idejét és fényerejét, a meggyujtás és eloltás időpontjait a fő- és székváros tanácsa határozza meg s erre vonatkozó utasításait a részletes világítási tervvel együtt minden évre előre megállapítja és január 1-ig a vállalkozónak kiadja.

De ez nem zárja ki a fő- és székváros tanácsának azon jogát, hogy a világítási tervet és utasításokat évközben is módosíthassa, ha ennek szükségét látja.

A vállalkozó a tanácsnak mindezen utasításait pontosan követni tartozik.

A közvilágítás, a mennyiben azt a főváros a jelenlegi két vállalkozó közt megosztani kívánja, egyenlő feltételek esetében lehetőleg méltányos arányban osztandó meg.

33.

A nyilvános világítást, a világítási terv és utasítások megtartását a fő- és székváros tanácsa úgy saját közegei, valamint a fővárosi államrendőrség által is ellenőrízheti s a hivatalos közegek jelentésével szemben mindig a vállalkozót terheli a bizonyítás kötelezettsége arra nézve, hogy hiba nem volt, vagy ha volt, az nem az ő vagy alkalmazottjainak hibájából származott.

34.

A fő- és székváros tanácsa úgy a nyilvános, valamint a magánvilágítás czéljára szolgáló elektromos lámpák világítási fényerejét mindenkor megvizsgáltathatja s ezen vizsgálatokhoz a vállalkozót is meghívhatja.

35.

A fotometrikus kisérletek és vizsgálatokhoz, valamint általában a szerződési feltételek megtartásának megállapítása czéljából foganasítandó hatósági vizsgálatokhoz a vállalkozó köteles a műszereket és egyéb felszereléseket a főváros, illetve közegei, avagy megbizottjai rendelkezésére bocsátani, a szükséges előmunkálatokat és berendezéseket saját költségén foganatosítani és a kellő személyzetet rendelkezésre bocsátani a nélkül, hogy mindezen szolgáltatásokért bármily czimen igényt formálhatna. Vállalkozó csak oly árammérőket van jogosítva alkalmazni, a melyeket a fővőros elfogadott és hitelesített.

A fő- és székvárosnak joga van az alkalmazásban lévő árammérőket bármikor megvizsgálni és a hibásoknak azonnali eltávolítását követelni.

36.

A tervek megvizsgálásáért járó szabályszerű díjakat, valamint az építkezéseket és vezeték-fektetések ellenőrzése körül felmerülő kiadásokat és szabályszerű díjakat a vállalkozó tartozik viselni és azokat a fővárosi számvevőség kimutatásai alapján minden év január havában a felhivástól számitott 8 nap alatt fizetni köteles. Köteles továbbá a vállalkozó az árammérők hitelesítési díját is viselni és ezeket a hitelesítés alkalmával megfizetni.

37.

A vállalkozó köteles elektromos vezetékeinek terveit 1 : 720 mértékben három példányban, vagy a 13. pont értelmében esetleg több példányban is elkészíteni, azokat a későbbi kiterjesztésekkel és változtatásokkal folyvást kiegészíteni, úgy, hogy az egész hálózat minden részleteiben mindenkor könnyen áttekinthető és megvizsgálható legyen.

E terveknek az összes vezetékeket, az ingatlanokba való elágazásokat, a kábelek számát, a vezeték keresztszelvényét és az egyéb helyi adatokat kell tartalmazniok.

Azonkivül keresztmetszetekben legalább 1 : 100 mértékben feltüntetendő a hálózat helyzete, különösen a csatornák, vizvezetékek vagy más vezetékek elágazásainál és az utczák keresztezéseinél.

38.

A jelen szerződés lejártakor, vagyis a 45 évi engedélyidő leteltekor jogában áll Budapest fő- és székváros kösönségének:

a) vagy a vállalkozó által létesített összes vezetékek és az azokhoz tartozó készülékek és felszerelések eltávolítását kivánni, a mely esetben a vállalkozó azokat a fő- és székvéros tanácsa által a végrehajtásra szükséges időtartam figyelembe vételével kitűzött határidőben saját költségén eltávolítani és a vezetékek eltávolítása előtti állapotot saját költségén helyreállítani tartozik, miután különben ezen munkákat a vállalkozó veszélyére és költségére a fő- és székváros közönsége foganatosíthatja;

b) vagy a vállalkozó által létesített összes vezetékeket és az azokhoz tartozó készülékeket s felszereléseket tulajdonába és birtokába minden megtérítés nélkül egészen ingyen s tehermentesen átvenni és pedig nemcsak a nyilvános közterületen, hanem a magánterületekben, házakban stb. létesített azon vezetékeket is, a melyek a vállalkozó magántulajdonát képezik, szóval a vállalkozó egész elektromos hálózatát úgy, a mint az a szerződés lejártakor találtatni fog és a vállalkozó köteles azt teljesen üzemképes állapotban Budapest fő- és székváros közönségének tulajdonába és birtokába minden megtérítés nélkül, egészen ingyen és igény- s tehermentesen átadni.

Hasonlóképpen ingyen, minden megtérítés nélkül megszerzi a fő- és székváros közönsége a 45 évi engedélyidő lejárta napjától fogva a vállalkozó által az elektromos erő előállítása és szolgáltatása tekintetében általa birt vagy használt és a főváros által átvett művekre vonatkozó szabadalmak használati jogát és a vállalkozó köteles azok használati jogát a fő- és székváros közönsége részére az átvett budapesti művekre nézve ugyanoly feltételek mellett megszerezni és biztosítani, a mily feltételek mellett ő azokat ezen üzletében használta.

Minthogy Budapest fő- és székváros az elektromos hálózatot igény- és tehermentesen veszi át, a vállalkozó tartozásai s általában kötelezettségei a fő- és székváros közönségét nem terhelik s ezek tekintetében harmadik személyekkel szemben felelősséggel vagy szavatossággal nem tartozik.

39.

Az elektromos áram előállítására szolgáló fő- és fióktelepek és azok berendezései nem mennek át ingyen Budapest fő- és székváros közönsége tulajdonába, de jogosítva van azokat az egyezségileg vagy birói becslés útján megállapítandó becsáron átvenni, ha ezen szándékát a 45 évi engedélyidő lejárta előtt két évvel a vállalkozóval tudatja.

40.

Ha az előbbi 39-ik pont értelmében Budapest fő- és székváros közönsége az elektromos telepet megváltja: a vállalkozó köteles összes telepeit a telkekkel, épületekkel, gépekkel, műhelyekkel, szóval a telepek összes tartozékaival és berendezéseivel és az ott található ingóságokkal együtt, a melyek az elektromos telepek üzeméhez szükségesek vagy arra szolgálnak, Budapest fő- és székváros közönségének tulajdonába és birtokába és pedig teljesen igény- és tehermentesen átadni s mindazon okmányokat kiállítani, a melyek a fő- és székváros tulajdonjogának telekkönyvi bejegyzése czéljából szükségesek.

41.

A megváltási ár egyeszség hiányában szabályszerű birói becsű utján fog megállapíttatni.

A becslésre nézve alapelvül megállapíttatik, hogy az nem az üzleti érték vagy üzleti jövedelmezőség alapján, hanem kizárólag csak az akkori tényleges forgalmi és használati érték szerint történhetik, tekintettel az épületek, gépek és egyéb felszerelések és berendezéseknek tényleges állapotára, azok használhatóságára stb. azon időpontban, a mikor a becslés foganatosíttatik.

Budapest fő- és székváros közönsége fentartja magának azon jogot, hogy ha a birói becslés eredményét magára nézve terhesnek tartja, a beváltástól az eljárás bármely stadiumában is visszaléphet, a nélkül, hogy a vállalkozó a visszalépés miatt a fő- és székváros ellen bárminemű követelést támaszthatna. A birói becslés költségeit a főváros és a vállalkozó közösen s egyenlő részekben viselik.

Visszalépés esetén a költségeket egyedül a főváros viseli.

42.

A fő- és székváros közönsége a telepek megváltási árát, azoknak tehermentesen és szerződésszerűen történt átvételétől számítva félév alatt fogja a vállalkozónak az átvétel napjától járó törvényes kamataival együtt készpénzben megfizetni.

Jogában áll azonban a fővárosnak a megváltási árt előbb, sőt azonnal is lefizetni.

43.

Budapest fő- és székváros közönsége kiköti magának azt a jogot, hogy a vállalkozó elektromos telepeit és vezetékeit 1910. évi deczember hó 15-től fogva bármikor megválthassa, ha ezen szándékát két évvel előbb a vállalkozóval tudatja.

A beváltás kiterjed az összes elektromos vezetékekre, valamint a telepekre és azoknak a 40-ik pontban körülirt összes berendezéseire.

A beváltási jog ez esetben egyes vezetékekre vagy telepekre nem érvényesíthető, hanem csak az egész elektromos hálózatra, telepekre és azok berendezéseire együttvéve.

A beváltás ily esetében a fő- és székváros közönsége megszerzi a beváltás tárgyainak igény- és tehermentes tulajdonjogát, a vállalkozó által használt szabadalmak használati jogát és a vállalkozó egyéb, az üzletre vonatkozó jogait.

A beváltási árat a fő- és székváros közönsége azoknak szerződésszerű és tehermentes átvételétől számítva félév alatt fogja a 42-ik pont értelmében a vállalkozónak készpénzben megfizetni.

44.

A beváltási ár, ha erre nézve a főváros és a vállalkozó közt megegyezés nem jön létre, a következőképpen állapíttatik meg:

A vállalkozó összes üzleti berendezésének vagyis a telepek és vezetékek, valamint azok tartozékainak becsértéke a jelen szerződés 41. pontjában meghatározott elvek szerint birói becsű útján állapíttatik meg és pedig külön a telepekre és azok tartozékaira nézve, a melyek a jelen szerződés 39. pontja szerint a szerződés lejártával is csak becsértékben válthatók meg és külön a vezetékek és azok tartozékaira nézve, a melyek a jelen szerződés 38. pontja szerint a szerződés lejártával ingyen mennek át a főváros tulajdonába.

Ez utóbbiak, vagyis a vezetékek és tartozékaiknak becsértékéből, még pedig azok becsértékéből, a melyek már a szerződés első évében lefektetve lettek. Mindenekelőtt annyiszor $^1/_{45}$, vagyis egy negyvenöt résznyi összeg vonatik le, a hány év a jelen szerződésnek a 2-ik pontban megállapított 45 évi tartamából a megváltás időpontjáig számítva már letelt.

A későbben a szerződés tartama alatt lefektetett vezetékekre nézve ezen levonások nem 45 év, hanem a vezetékek lefektetésekor még hátralévő szerződési évek arányában történnek. Ha tehát pl. a megváltás a szerződés 30-ik évében történik, akkor a szerződés 10-ik évében lerakott vezeték becsértékéből $^{20}/_{35}$, vagyis husz harminczötöd rész levonandó.

Az ezen levonás után fenmaradó összeg hozzáadatik a telepek és tartozékaik teljes becsösszegéhez és az így nyert főösszegre a főváros közönsége annyiszor $2^1/_2\%$, kettő és fél százaléknyi ráfizetést teljesít, a hány év a jelen szerződésnek a 2-ik pontban megállapított 45 évi tartalmából a megváltás időpontjától számítva még le nem telt.

Az így kiszámított összeg képezi a beváltási árt, a melyért a főváros jogosítva van a vállalkozó egész üzleti berendezését átvenni.

De a főváros fentartja magának azt a jogot, hogy ha a birói becslés eredményét magára nézve terhesnek tartja, akkor a beváltástól a beváltási eljárás bármely stádiumában bármikor visszaléphet a nélkül, hogy a vállalkozó a visszalépés miatt a főváros ellen bárminemű követelést támaszthatna.

Valahányszor azonban a főváros visszalépési jogával élne, mindannyisszor a visszalépéstől számítva 8, azaz nyolcz éven át beváltási jogát ujból nem érvényesítheti.

Egyebekben ugyanazon határozmányok mérvadók, a melyek a szerződés lejártakor esetleg eszközlendő megváltásra vonathozólag a jelen szerződésben kiköttettek.

45.

Budapest fő- és székváros közönsége a vállalkozótól a jelen szerződésben adott engedélyt megvonhatja a következő esetekben:

a) ha a vállalkozó a fő- és székváros közönségének engedélye nélkül a jelen szerződést vagy az abban részére biztosított jogokat és kötelezettségeket akár nyiltan, akár titokban másra átruházza;

b) ha a vállalkozó a jelen szerződés 6-ik pontjának első bekezdésében meghatározott első elektromos vezetékhálózatot az ugyanott megállapított egy évi határidőn túl egy év alatt el nem készíti és üzembe nem helyezi;

c) ha a vállalkozó ez egész hálózatban, vagy annak valamely részében az elektromos áram szolgáltatását a fő- és székváros tanácsának engedélye nélkül megszünteti;

d) ha a vállalkozó a jelen szerződésben foglalt kötelezettségeinek megfelelni nem képes;

e) ha a vállalkozó más vállalkozóval szövetkezik oly czélból, hogy az elektromos áram árát emelje vagy az árleszállítást akadályozza;

f) ha a vállalkozó szerződési biztósítékát annak bármily okból megfogyasztása vagy csökkenése esetében a vállalat igazgatójának avagy főnökének kézbesített másodszori felhivástól számított 30 nap alatt az eredeti összeg erejéig ki nem egészíti. A most említett másodszori felhivásnak azonban kifejezetten tartalmaznia kell azon kijelentést, hogy a felhivásnak nem teljesítése az engedély megszüntetését fogná maga után vonhatni;

g) ha a vállalkozó fizetéseit megszünteti, vagy csődbe kerül.

46.

Az engedély megvonása esetén a fő- és székváros közönségének szabadságában áll: vagy az egész vezetékhálózatnak eltávolítását a jelen szerződés 38. a) pontja szerint követelni, vagy beváltási jogát az egész hálózatra, a jelen szerződés 43. és 44. pontjainak határozmányai szerint azonnal gyakorolni, azzal a különbséggel, hogy az esetben a beváltás nem terjed szükségképpen a vezetékekre és telepekre együttvéve, hanem a fő- és székváros közönsége tetszése szerint vagy az egész vezetékberendezést a telepekkel együtt, vagy a telepek nélkül csupán a hálózatot válthatja be.

Egyébként pedig úgy a tehermentes átvételre, valamint a szabadalmak hasznalatára és a fizetési határidőre nézve a fentebb megállapított határozmányok irányadók.

47.

Tekintettel arra, hogy úgy az engedélyidő lejártakor, valamint a beváltás eseteiben a fő- és székváros közönsége az elektromos hálózat és a telepek igény- és tehermentes átvételét igényelheti, a vállalkozó a jelen szerződés tartama alatt a főváros beleegyezése nélkül a vállalathoz tartozó ingatlanokat sem el nem idegenítheti, sem meg nem terhelheti és a nyilvános közterületen vagy magántelkeken létesített vezetékeit és azok felszereléseit s tartozékait el nem adhatja és el nem zálogosíthatja. Elsőbbségi

kölcsön felvétele czéljából azonban a központi és fióktelepeket képező ingatlanok a birói becsérték 50%-a erejéig a főváros beváltási jogának sérelme nélkül jelzálogilag megterhelhetők.

48.

Köteles a vállalkozó az általa a jelen szerződés 5. pontjában a főtelep helyéül kijelölt, a főváros pesti részének 1337. tkvi betétében 1317. hr. sz. alatt felvett ingatlanára, valamint a főtelep kiegészítésére vagy új telepek létesítésére később beszerzendő ingatlanaira, a melyeket a vállalkozó mindjárt saját nevére telekkönyvileg átiratni köteles, azon tulajdonjogi korlátozást, illetőleg kötelezettséget Budapest fő- és székváros a közönsége javára saját költségén első helyen telekkönyvileg bejegyeztetni, hogy a vállalkozó vagy jogutódja, illetőleg az ingatlan mindenkori tulajdonosai kötelesek az ingatlanokat és azok tartozékait és általában a jelen szerződés alapján létesített összes elektromos vezetékeket és azok felszereléseit Budapest fő- és székváros közönségének tulajdonába és birtokába igény- és tehermentesen átbocsátani az esetben, ha Budapest fő- és székváros közönsége a 45 évi endegélyidő leteltével vagy az engedély megvonása s illetőleg a szerződésileg szabályozott időközi beváltás eseteiben azokat átvenni kívánja, továbbá azon tulajdoni korlátozás is telekkönyvileg bejegyzendő, hogy az ingatlanok Budapest fő- és székváros közönségének beleegyezése nélkül sem el nem idegeníthetők, sem az előző pont második kikezdésében foglalt eset kivételével meg nem terhelhetők s azokra harmadik személyek a fő- és székváros engedélye nélkül jogokat egyáltalában nem szerezhetnek.

49.

Ha a vállalkozó a jelen szerződésen alapuló kötelezettségeit akár a főváros, akár a fogyasztók irányában megszegi vagy elmulasztja: akkor a főváros tanácsa a vállalkozóra a következő szerződéses pénzbirságokat szabhatja ki, és pedig:

1. ha a vállalkozó a jelen szerződés 6-ik pontjában meghatározott első vezetékhálózatot az ott megállapított egy évi határidő alatt el nem készíti, akkor a késedelemért minden letelt hó után 3000 frt pénzbirsággal sujtható;

2. ha a vállalkozó vezetékhálózatát a fő- és székváros jobbparti részére a fő- és székváros közönségének vagy a fővárosi közmunkák tanácsának egyszerű felhivására az abban kitűzött záros határidő alatt ki nem terjeszti, vagy a jelen szerződés 6-ik pontjában a hálózat kiterjesztésére nézve megállapított kötelezettségének kellőleg eleget nem tett, minden egy napi késedelemért 10—100 forintig terjedhető pénzbirsággal sujtható;

3. ha a vállalkozó a jelen szerződés 8-ik pontja ellenére a főváros beleegyezése nélkül az elektromos áram ellőállítására és szolgáltatására vonatkozó rendszertől eltér vagy azt módosítja, 500-tól 5000 frtig terjedhető pénzbirsággal sujtható s köteles az előbbi állapotot a főváros által meghatározott határidő alatt helyreállítani. Ha a vállalkozó a hatóság

ebbeli felhivásának eleget nem tesz, erre további birságolással kényszeríthető;

4. ha a vállalkozó a vezetékek egyes részeiben az áram szolgáltatását beszünteti, a vállalkozó minden egy napi szünetelés után 100—1000 frtig terjedhető pénzbirsággal sujtható;

5. minden más esetben, ha a vállalkozó szerződésbeli kötelezettségeit cselekvés vagy mulasztás által megszegi, a vállalkozó annyiszor, a mennyiszer 5—500 frtig terjedhető pénzbirsággal sujtható.

Birság alkalmazásának nincs helye akkor, ha a vállalkozót a szerződés betöltésében oly körülmény akadályozza, melynek elhárítása vállalkozótól nem függött. A pénzbirság megfizetése vállalkozót az okozott károkért őt terhelő felelősség alól fel nem menti és kártérítési kötelezettségét nem érinti.

A jelen szerződés 45-ik pontjának eseteiben is alkalmazhatja a fő- és székváros közönsége vagy tanácsa a vállalkozó ellen a pénzbirság kiszabását, ha nem akar mindjárt az engedély megvonása iránti jogával élni.

A vállalkozó a reá kiszabott birságot nyolcz nap alatt megfizetn. tartozik, különben a fő- és székváros tanácsa azt tőle vagy közigazgatási úton behajtbatja, vagy pedig szerződési biztosítékából egyszerűen levonhatjai

50.

Szerződési kötelezettségeinek biztosításául a vállalkozó a fő- és székváros pénztárába egyelőre 20.000 frt, szóval huszezer forint o. é. biztosítékot köteles letenni készpénzben, vagy biztosítékképes értékpapirokban.

Budapest fő- és székváros közönsége ezennel elismeri, hogy a vállalkozó a jelen szerződés aláirása előtt a fő- és székváros központi pénztárába a következő értékeket tette le biztositékul f. évi augusztus hó 24-én IX 2748. naplószám alatt, u. m.: 5 darab 7864—7867., 7910. számú egyenkint 10.000 koronáról, összesen 50.000 koronáról szóló 4% magyar koronajáradékot s ezen értékek által az igényelt 20.000, szóval huszezer forint értékű biztosítékot szolgáltatta.

51.

A vállalkozó szerződési biztosítéka minden, a jelen szerződésből folyó kötelezettségeinek biztosítékául szolgál és a fő- és székváros tanácsa jogosítva van a jelen szerződésből folyó pénzbirság, kártérítés, helyreállítási költségek, szóval bárminemű követeléseire nézve — a mennyiben a vállalkozó a kiszabott határidőben a fizetést nem teljesítette — magát rövid úton kielégíteni és e czélból az értékpapirokat is szabadkézből tőzsdei ár mellett eladni s követeléseit a vállalkozó minden előleges megkérdezése nélkül az eladási árból kiegyenlíteni és a vállalkozót biztosítékának nyolcz nap alatti kiegészítésére a jelen szerződés 45. f) pontja szerint és az abban megállapított jogkövetkezmények terhe alatt felhívni.

Ha a fő- és székváros közönsége a jelen szerződés 45-ik pontjának eseteiben az engedélyt a vállalkozótól megvonja, akkor a vállalkozó egész biztosítékát a fő- és székváros közönsége javára elveszti s a biztosíték a fő- és székváros közönségének talajdonába s szabad rendelkezésébe megy át.

52.

A jelen szerződésből folyó bárminemű követeléseinek fedezése és kifizetése végett a fő- és székváros közönsége a vállalkozónak az utczai közvilágítás után a fő- és székvárostól járó s még ki nem fizetett számlakövetéseit is bármikor igénybe veheti s azokat visszatartva, követeléseinek kifizetésére fordíthatja és pedig akár egyidejüleg a biztosíték igénybevételével, akár attól teljesen eltekintve.

Önként értetik azonban, hogy a vállalkozó nemcsak biztosítékával és számla-követelésével, hanem bárhol levő egész vagyonával szavatol, a jelen szerződésből a főváros irányában eredő tartozásaiért.

53.

A vállalkozó az elektromos telepek és vezetékek létesítésénél mindazon hazai gyártmányokat és anyagokat tartozik használni, melyek a külföldieknél nem magasabb árban, teljesen kifogástalan minőségben és kellő időben megszerezhetők és a melyek használata által a vállalati műveknek szerződési határidőben és állapotban létesítése biztosítottnak tekinthető.

A mennyiben idegen származású anyagok és gyártmányok felhasználása czéloztatik, ennek elkerülhetlen szüksége a fővárosi tanácsnál igazolandó.

54.

A vállalkozó minden, a jelen szerződés alapján a fő- és székváros részére járó fizetéseket a fővárosi központi pénztárnál köteles teljesíteni s ugyanott teljesíti a fő- és székváros közönsége is a vállalkozó részére a fizetéseket.

Minden fizetés alkalmával, akár a vállalkozó teljesíti a főváros részére, akár a főváros a vállalkozó részére, a nyugtabélyegeket egyedül a vállalkozó tartozik viselni.

55.

A jelen szerződés összes bélyeg- és illetékköltségeit a vállalkozó magára vállalja és egyedül tartozik viselni.

56.

Per esetére a sommás eljárás, vagy az esetleg behozandó más, legrövidebb birósági eljárás és a mindenkori felperes által tetszés szerint választandó bármely budapesti kir. bíróság illetékessége köttetik ki.

Kelt Budapesten, 1893. szeptember 4-én.

Előttünk: A budapesti általános villamossági részvény-társaság.

Fülepp Kálmán s. k.,
mint tanu.

Kleiner A. s. k.

Nyiri s. k.

Sipos Imre s. k.,
mint tanu.

Feltételek

elektromos áramnak magánfogyasztók számára való szolgáltatására nézve.

1. §.

A vállalat a közte és a fő- és székváros közönsége közt létrejött szerződés keretén belül kötelezi magát mindazon utakon, utczákon, tereken stb., a hol kábelvezetékét lefektette, az alábbi feltételek mellett bárkinek elektromos áramot szolgáltatni.

A vállalat elektromos vezetékeit a magánfogyasztás czéljára mindenkor meghosszabbítani tartozik, mihelyt egy dekaméter vezeték hosszúságára évi 750 Watt fogyasztás, évi 500 órán át egyetemleges kötelezettség nélkül egy évi időtartamra biztosíttatik a magánfogyasztók részéről.

A vállalat az elektromos áramnak megszakítás nélkül való szolgáltatására köteles úgy éjjel, mint nappal.

Ha azonban valamely kábelvezeték javításának szükségessége állana be, vagy ha a csatlakozás eszközlése czéljából a kábeleken dolgozni kell, úgy jogosítva van a vállalat az áram szolgáltatását a javításra szükséges idő tartama alatt az illető vezetékrészben beszüntetni, de ez esetben köteles az illető fogyasztókat a beállandó megszakításról előre értesíteni.

Az elektromos áram a fogyasztó által csak oly módon hasznalható, hogy más fogyasztó hátrányára zavarok ne okoztassanak, mert különben jogosítva van a vállalat az áram szolgáltatását a fogyasztótól mindaddig megtagadni, a míg a zavart okozó rendellenes használási mód meg nem szüntettetik.

A kábelhálózatban a normálisnak megállapított üzemfeszültség lehetőleg egyenletesnek kell hogy legyen és a vállalat részéről mindenkor meghatározandó és közzéteendő üzemfeszültség fölött vagy alatt 50%-nál nagyobb ingadozások meg nem engedhetők.

Rövid zár vagy egyéb ok által előidézett hirtelen ingadozások, a mennyiben azok 15 percz alatt kiegyenlíttetnek, nem kifogásolhatók.

A vállalat tartozik bizonyos meghatározott pontokon alkalmas feszmérőket felállítani, hogy a kábelhálózatban levő áram feszültsége ellenőrizhető legyen.

A helyek, hol ily készülékek felállítandók, a fő- és székvárosi tanács és a vállalat által közös megegyezéssel állapíttatnak meg.

2. §.

A magánfogyasztás czéljára szolgáló elektromos vezetékeknek a vállalkozó utczai vezetékéből az ingatlanok belsejében felállított egy vagy több árammérőig való létesítése, valamint az árammérők behelyezésének munkálata a fogyasztó költségére a vállalkozó által foganatosíttatik s erre a vállalkozónak kizárólagos joga van.

Az árammérőktől tovább menő vezetéket és felszereléseket azonban a fogyasztó akár a vállalkozó által, akár pedig az elektromos berendezések készítésére hatóságilag feljogosított más iparos által tetszése szerint készíttetheti el.

A vállalkozó által a magánfogyasztás céljából létesített vezetékek és egyéb berendezések az árammérőig terjedőleg az áramszolgáltatás tartama alatt a vállalkozó tulajdonai maradnak s a fogyasztó csupán csak azok használatára tarthat igényt.

A vállalkozó tulajdonát képező ezen vezetékeket és az árammérőket a vállalkozó tartozik saját költségén mindenkor jókarban és üzemképes állapotban tartani; magától értetvén, hogy ha a javítások a fogyasztó vagy alkalmazottjainak hibájából váltak szükségessé, akkor ezek költségeit a fogyasztó tartozik viselni. Ha a fogyasztó a fogyasztást beszünteti, akkor a vezeték a fogyasztó tulajdonába megy át és szabad rendelkezésére áll. De az árammérők vagy egyéb külön készülékek csak az esetben mennek át a fogyasztó tulajdonába, ha ezek árát a fogyasztó a behelyezés alkalmával vagy később megfizette.

Ha az árammérőktől tovább menő vezetékeket és felszereléseket nem a vállalkozó, hanem más, hatóságilag feljogosított iparos készítette, akkor a vállalkozó jogosítva, de egyszersmind kötelezve is van, az áramszolgáltatás megkezdése előtt a vezetékeket és felszereléseket felülvizsgálni és az üzemképesség vagy biztonság szempontjából mutatkozó hiányok pótlását kivánni.

A hatóságilag feljogosított iparos által létesített vezetékek és felszerelések felülvizsgálatáért a vállalkozó díjazást nem igényelhet.

Ha a felülvizsgálat folytán a vállalkozó által tett kifogásokra nézve közte és azon iparos közt, a ki az árammérőktől tovább menő vezetékeket és felszereléseket készítette, megegyezés nem jött létre, ez esetben a fővárosi mérnöki hivatal szakközege lesz hivatva a kérdést megvizsgálni és eldönteni.

A mérnöki eljárás díját a vállalkozó tartozik viselni, ha kifogásai alaptalanok voltak, különben pedig azon iparos, ki a hiányos berendezést készítette.

A vállalkozó köteles a magánfogyasztás céljára szolgáló azon berendezésekről, melyeket kizárólag ő van jogosítva a fő- és székvárossal kötött szerződésének 21. pontja értelmében elvállalni, évről-évre részletes árjegyzéket készíteni és azt jóváhagyás végett a fő- és székvárosi tanácsnak bemutatni.

A vállalkozó a tanács által jóváhagyott árjegyzéket megtartani s a fogyasztók részére a munkákat a szerint készíteni köteles.

3. §.

Az elektromos áram szolgáltatásánál a vállalkozó a szerződés alapján a fő- és székváros által megállapított illetve megállapítandó maximalis árakhoz van kötve, a mennyiben azokat túllépnie nem szabad.

Ha a fogyasztó és vállalkozó között a szolgáltatandó villamos áram ára tekintetében külön megállapodás létre nem jött, a fogyasztott áram

mennyisége árammérők által lesz megállapítandó. Ezen esetben az elektromos áram szolgáltatásának árszabálya a következő:

a) a világítás czéljára szolgáló elektromos áram ára 100 Watt-óra után 5, szóval öt kr. o. é.,

b) az erő-átvitel czéljára szolgáló elektromos áram egységára 100 Watt-óra után 4, szóval négy kr. o. é.

A lámpák vagy az egyidejűleg rendelkezésre álló árammennyiség után alapdíj, az árammérők és transformatorok, valamint ez árammérőkig beiktatott egyéb berendezések használatáért pedig bér nem jár és a vállalkozó az a) és b) pontokban megállapított maximalis árakon kivül az elektromos áram szolgáltatásáért semmi más díjat nem követelhet

4. §.

A nagyobb fogyasztókat a vállalkozó köteles árengedményben részesíteni.

Az árengedmény az évi fogyasztás mérvéhez képest ez egy évben fogyasztott elektromos áram díja után számíttatik és éppen úgy megilleti a fogyasztót a világítás, valamint az erőátvitel czéljára fogyasztott elektromos áram után s ha a fogyasztó mind a két czélra vette azt igénybe, az együttvéve vétetik számításba.

Az árengedmény a következő:

a) 500 frttól 1500 frtig terjedő évi fogyasztási összeg után egy százalék;

b) 1500 frttól 3000 frtig terjedő évi fogyasztási összeg után két százalék;

c) minden további évi 1000 frt után egy százalékkal több, de 9 (kilencz) százaléknál nagyobb árengedmény nem igényelhető.

A vállalkozó által a fogyasztóknak időmeghatározása nélkül önkényt nyujtott nagyobb engedmény vagy előny általa többé vissza nem vonható és a fogyasztó kárára nem módosítható és mindaddig, a míg a fogyasztó a fogyasztást önként meg nem szünteti, a vállalkozó az elektromos áramot a tett engedmények mellett tovább szolgáltatni köteles.

A fő- és székváros közönsége által a szerződés értelmében jogérvényesen megállapított netaláni árleszállítás a fogyasztókat azonnal megilleti.

5. §.

A vállalat jogosítva van a fogyasztott elektromos áramért járó összegeket havonkint vagy esetleg rövidebb időközben is utólagosan a fogyasztótól beszedni.

Ha a fogyasztó részéről az árammérő segélyével megállapított áramfogyasztás ellen a közlés napjától számított 30 nap alatt felszólamlás nem történt és az árammérő utólagos megvizsgálása nem kéretett, akkor a kimutatott áramfogyasztás mennyisége elismertnek tekintetik és az ellen a fogyasztó később már kifogást nem tehet.

Ha az árammérő megvizsgálása annak hibás működését mutatná ki, akkor a vizsgálat eredményéhez képest fog az áramfogyasztás azon mennyisége helyesbíttetni, mely még elismertnek nem tekinthető.

6. §.

A vállalat elektromos áram szolgáltatására csak az esetben köteles, ha a fogyasztó kötelezi magát legalább is egy éven át, a fennálló árszabályzat szerint, az elektromos áramot a vállalattól venni, illetőleg fogyasztani, de a fogyasztó bizonyos mennyiségü elektromos áram tényleges fogyasztására kötelezve nincs.

A vállalat jogosítva van a fogyasztótól esetleg biztosítékot is követelni arra nézve, hogy ez utóbbi a saját kötelezettségeinek a maga részéről eleget teend.

A biztosíték azonban a fenti 2. pont szerint a vállalat által létesítendő vezetékek és felszerelések költségeit és a valószinű fogyasztás 2 havi díját meg nem haladhatja.

Az első év eltelte után a fogyasztó a fogyasztási szerződést egy havi irásbeli felmondással bármikor megszüntetheti. A vállalat tartozik a fogyasztó irásbeli felszóllítását ugyancsak irásbelileg elismerni.

A szerződési viszony megszünte után a vállalat jogosítva van a tulajdonát képező áramm érőt és netaláni egyéb készülékeit eltávolítani és a vezeték összeköttetését megszakítani.

Maga a vezeték a fenti 2. pont értelmében a fogyasztó tulajdonába megy át és szabad rendelkezésére áll.

7. §.

A fogyasztott áram mennyiségéről havonkint, esetleg rövidebb időközben is, kiállított számla a fogyasztó által annak kézbesítésekor azonnal, a vezetékek és felszerelésekről szóló számla pedig a berendezésnek a fogyasztó használatába történt átadása után legkésőbb 8 nap alatt kiegyenlítendő.

Ha a fogyasztó fizetési kötelezettségének azonnal eleget nem tesz, a vállalat jogosítva van az áramszolgáltatást beszüntetni, fenmaradván joga, követelését a fogyasztó ellen törvényes úton érvényesíteni.

8. §.

A vállalat alkalmazottjai utasítva vannak a fogyasztók irányában udvarias magaviseletet tanusítani, őket az elektromos áram leggazdaságosabb és legelőnyösebb módon való felhasználására, valamint a kikapcsoló és főkapcsoló kezelésére stb. figyelmeztetni és a vezetékeket, úgyszintén a berendezést és lámpákat időközönként megvizsgálni. E czélból köteles a fogyasztó a vállalat közegeinek az illető helyiségek megtekintését és a készülékek megvizsgálását, esetleg helyreállítását a nappali órákban alkalmas időkben megengedni.

Ha a fogyasztó ezt nem engedi, jogosítva van a vállalat az áram szolgáltatását beszüntetni.

Az elektromos áram igénybevételére vonatkozó bejelentések a vállalat irodájában irásban vagy élőszóval eszközlendők, minek megtörténte után a vállalat alkalmazottja megtekinti a megvilágítandó helyiségeket és kívánságra felvilágosításokkal is szolgál.

A bejelentő ezután a teljesítendő munkákról a hatóságilag jóváhagyott árjegyzék alapján költségvetést kap, melynek a megrendelő által való aláírása és elfogadása esetében a vállalat a vezetéket létesíti.

Azon határidő, mely alatt a vállalat a vezeték létesítésére kötelezettséget vállal, a megrendelés alkalmával állapíttatik meg és ha ezen kikötött határidő alatt a vállalat kötelezettségének meg nem felel, akkor a fogyasztó a szerződést megszüntnek tekintheti és attól egyoldalúlag elállhat.

Kelt Budapesten, 1893. szeptember 4-én.

Előttünk: A budapesti általános villamossági részvény-társaság:

Fülepp Kálmán s. k., mint tanu. **Kleiner A.** s. k. **Nyry** s. k.

Sipos Imre s. k., mint tanu.

37·833 : 1893. II. tan. sz.

Ezen szerződés a székes főváros közönsége nevében ezennel jóváhagyatik és aláiratik.

Budapest székes főváros tanácsának 1893. évi szeptember hó 14-én tartott üléséből.

(P. H.) **Kamermayer Károly** s. k., polgármester.

82·372 / III. 5. szám. — **Magyar királyi belügyminister.**

Jelen szerződést az 1872. évi XXXVI. t.-cz. 4. §-ának d) pontja értelmében reám ruházott vagyonfelügyeleti jog alapján ezennel jóváhagyom.

Budapesten, 1893. évi szeptember hó 26-án.

(P. H.) **Hieronymi** s. k.

Hasonló szerződés köttetett a magyar villamossági részvény-társasággal is, azzal a különbséggel, hogy az utóbbi már kezdettől fogva kötelezve van a budai oldalon is telepet létesíteni és kábeleket fektetni.

A magyar villamossági részvény-társaság 1893. és 1894. évben a következő helyeken fektetett kábeleket:

I. kerület. Várkert-rakpart, Palota-tér, Szt.-György-tér, Szinház-utcza, Dísz-tér, Úri-utcza, Nádor-tér.

II. kerület. Lánczhíd-köz, Sikló-utcza, Lánczhíd-tér, Bomba-tér Batthyányi-utcza, Irma-tér, Donáti-utcza, Margit-rakpart, Zsigmond-utcza Királyhegy-utcza, Franklin-utcza, Ilona-utcza.

III. kerület. Zsigmond-utcza, Lajos-utcza, Kis-Korona-utcza, Polgár-tér, Polgár-utcza.

IV. kerület. Váczi-utcza, Deák Ferencz-utcza, Mária Valeria-utcza, Városház-tér, Kigyó-utcza, Kigyó-tér, Kossuth Lajos-utcza, Koronaherczeg-

utcza, Szervita-tér, Bécsi-utcza, Muzeum-körút, Kecskeméti-utcza, Egyetem-tér, Egyetem-utcza, Ferenczi ek-tere, Vámház-körút, Kötő-utcza, Galamb-utcza, Lipót-utcza, Városház-utcza, Cálvin-tér, Szép-utcza, Hajos-utcza, Rostély-utcza, Borz-utcza, Károly-körút.

V. kerület. Váczi-körút Marokkoi-utcza, Fürdő-utcza, Deák Ferencz-utcza, Mária Valéria-utcza, Váczi-út, Ferencz József-tér, Dorottya-utcza, Gizella-tér, Wurm-utcza, József-tér, Erzsébet-tér, Harminczad-utcza, Akadémia-utcza, Arany János-utcza, Nádor-utcza, Árpád-utcza, Sas-utcza, Nagy-Korona-utcza, Hold-utcza, Bálvány-utcza, Lipót-tér, Tüköry-utcza, Béla-utcza, Lipót-körút, Báthory-utcza.

VI. kerület. Váczi-körút, Andrássy-út, Váczi-út, Bulcsú-utcza, Károly-körút, Király-utcza, Dalszinház-utcza, Teréz-körút, Bajza-utcza, Vörösmarthy-utcza, Nagy-Mező-utcza, Gyár-utcza, Bulyovszky-utcza, Lendvay-utcza, Szondy-utcza, Izabella-utcza, Podmaniczky-utcza, Lövölde-tér, Városligeti-fasor, Ó-utcza, Aradi-utcza, Dávid-utcza, Mozsár-utcza, Felső-Erdősor-utcza, Oktogon-tér.

VII. kerület. Vörösmarthy-utcza, Király-utcza, Lövölde-tér, Városligeti-fasor, Károly-körút, Kerepesi-út, Erzsébet-körút, Oktogon-tér, Dob-utcza, Csömöri-út, Rottenbiller-utcza, Allatkert-körút, Dohány-utcza, Síp-utcza, Csányi-utcza.

VIII. kerület. Muzeum-körút, Kerepesi-út, Üllöi-út, Eszterházy-utcza, Muzeum-utcza, József-körút, Cálvin-tér, Főherczeg-Sándor-utcza, Békés-utcza, Kinizsi-utcza, Baross-utcza, József-utcza, Röck Szilárd-utcza, Szentkirályi-utcza.

IX. kerület. Üllöi-út, Lónyai-utcza, Ferencz-körút, Vámház-körút, Soroksári-utcza, Boráros-tér, Mátyás-utcza.

A magyar villamossági részvény-társaság által az 1893. évben lefektetett kábelek hossza m. . . . . 38133·73

A magyar villamossági részvény-társaság által az 1894. évben lefektetett kábelek hossza m. . . . . 38324·66

Összesen . . 76458·39

A budapesti általános villamossági részvény-társaság 1893. és 1894-ben a következő vonalakon fektetett kábeleket, u. m.:

IV. kerület. Váczi-utcza, Deák Ferencz-utcza, Mária Valeria-utcza, Bécsi-utcza, Kristóf-tér, Koronaherczeg-utcza, Kigyó-tér, Kossuth Lajos-utcza, Ferenczi ek-tere, Kishíd-utcza, Aranykéz-utcza, Muzeum-körút, Károly-körút, Zsibárus-utcza, Granátos-utcza, Egyetem-tér, Egyetem-utcza, Kecskeméti-utcza, Rostély-utcza, Lipót-utcza, Cálvin-tér, Kötő-utcza.

V. kerület. Deák Ferencz-utcza, Mária Valeria-utcza, Váczi-körút, Fürdő-utcza, Wurm-utcza, Dorottya-utcza, Vigadó-tér, Gizella-tér, Deák Ferencz-tér, Ferencz József-tér, Erzsébet-tér, Vigadó-utcza, Harminczad-utcza, Arany János-utcza, Nádor-utcza, Akadémia-utcza, Lipót-körút, Zrinyi-utcza, Bálvány-utcza, Sas-utcza, Nagy-Korona-utcza, Alkotmány-utcza.

VI. kerület. Károly-körút, Váczi-körút, Váczi-út, Hajós-utcza, Petőfi-utcza, Király-utcza, Nagymező-utcza, Epreskert-utcza, Lendvay-utcza, Bulyovszky-utcza, Délibáb-utcza, Bajza-utcza, Podmaniczky-utcza, Nagy-Mező-utcza, Eötvös-utcza, Szobi-utcza, Szerecsen-utcza, Izabella-utcza.

VII. kerület. Károly-körút, Király-utcza, Kazinczy-utcza, Dob-utcza, Kerepesi-út, Erzsébet-körút, Dohány-utcza, Hársfa-utcza, Izabella-utcza, Csányi-utcza, Központi-tér, Csömöri-út.

VIII. kerület. Muzeum-körút, Kerepesi-út, Cálvin-tér, Üllői-út, Eszterházy-utcza, Trefort-utcza, Baross-utcza, József-utcza, Mária-utcza, Muzeum-utcza, Röck Szilárd-utcza, Bérkocsis-utcza, József-körút.

IX. kerület. Ferencz-körút, Cálvin-tér, Üllői-út.

A budapesti álltalános villamossági részvény-társaság által 1893-ban lefektetett kábelek hossza m.	154976·00
A budapesti általános villamossági részvény-társaság által 1894-ben lefektetett kábelek hossza m.	104805·00
Összesen . .	259781·00

Áttérve a légszeszvilágításra, az eszközölt csőfektetések és lámpafelállítások a következő útvonalakra, illetve terekre vonatkoznak:

I. kerület. Döbrentey-utcza, Király-lépcső, Bástya-sétány, Szt.-Háromság-utcza, Városmajor-utcza, Attila-utcza, (Mikó-utcza, Tábor-utcza és Gránit-lépcső a várba vezető új útépítéssel kapcsolatban), Várba vezető új út, Szarvas-tér és környéke, Elypse-sétány, Krisztina-körút, Csaba-utcza, Dísz-tér, Görög-köz, Mátyás-templom környéke, Körmöczi-lépcső, József kir. herczeg lépcső, Lisznyai-utcza.

II. kerület. Batthyányi-utcza, Hunfalvy-utcza, Kapuczinus-utcza, Pala-utcza, Linczi-lépcső.

III. kerület. Lajos-utcza, Lukács- és Császárfürdő közötti út, Szép-völgy-utcza.

IV. kerület. Ujvilág-utcza, Himző-utcza.

V. kerület. Lipót-körút, Erzsébet-tér, Wahrmann-utcza, Honvéd-utcza, Szalay-utcza, Sziget-utcza, Balaton-utcza, Külső váczi-úti vámházikónál, Csáky-utcza, Markó-utcza, Szemere-utcza, Külső váczi-út, K. váczi-út (újpesti határig).

VI. kerület. Dalnok-utcza, Bulyovszky-utcza, Kmetty-utcza, Lövölde-tér, Epreskert-utcza, Aréna-út, Dévai-utcza, Csángó-utcza, Huba-utcza, Botond-utcza, Angyalföldi-utcza.

VII. kerület. Bethlen-tér, Erzsébet királyné-út, Csömöry-út, Verseny-utcza, Murányi-utcza, Garay-utcza, Gergely-utcza, Garay-tér, Aréna-út, Cserhát-utcza, Óvoda-utcza, Kerepesi-út Szív-utcza sarkán, Stefánia-út, Városligeti új corsó-út, Gizella-út.

VIII. kerület. Ludoviceum-utcza, Orczy-út, Kalvária-tér, Kender-utcza, Gólya-utcza, Losonczy-utcza, Szigetváry-utcza, Práter-utcza, Salétrom-utcza, K. Üllői-út, Lujza-utcza, Kis fuvaros-utcza, Mátyás-tér, Alföldi-utcza, Baross-utcza, Illés-utcza, Kőris-utcza, Sárkány-utcza.

IX. kerület. Soroksári-utcza, Ferencz-tér, Lónyai-utcza, Szvetenay-utcza, Mester-utcza, Közvágóhíd-utcza, Gyáli-út, Tüzér-utcza, Ranolder-utcza, Márton-utcza, Dandár-utcza, Ferencz-körút, Ernő-utcza, Gát-utcza, Vaskapu-utcza.

X. kerület. Kőbányai és kerepesi vám, Felső vaspálya-utcza, Kápolna-utcza, Füzér-utcza, Tisztviselő-telep, Villám-utcza, Állomás-utcza.

1892. évben	186	egész	éjjeli	178	fél éjjeli
1893. „	165	„	„	141	„ „
1894. „	218	„	„	245	„ „

1892—1894. évig Összesen **569 egész éjjeli** és **564 fél éjjeli** légszeszlámpa állíttatott fel.

A kőolajvilágítás kiterjesztése a következő utczákat és tereket illeti:

I. kerület. Horváth-kert, Bimbódomb-utcza, Zerge-lépcső, Lisznyai-utcza, Nyárs-utcza, Naphegy-utcza, Kelenhegyi-út, Mészáros-utcza, Hegedüs-köz, Farkasvölgyi temető-út, Fehérvári-út, Csillagvölgyi-út, Budakeszi-út, Istenhegyi utakon.

II. kerület. Hidegkuti-út, Rózsahegy-, Kút- és Tudor-utcza, Gyorskocsi-utcza, Trombitás-út, Szemlőhegyi-út, Ürömi-utcza.

III. kerület. Vörösvári-utcza, Majláth-, Szt-Endrei- és Kisczelli-utcza, Ó-budai barakkórház, Bécsi-út, Szt-Endrei-út, Bécsi-út (vámházaknál), Föld-utcza.

V. kerület. Markó-utcza, Szürőtelep-utcza, Kő-tér (pesti), K. Váczi-út.

VI. kerület. Klapka-utcza, Csángó-utcza, Huba-utcza, Angyalföldi-utcza, Városligeti Szondy-úton.

VII. kerület. Dembinszky-utcza, Garay-utcza, Garay-tér, Cserhát-utcza, Rákosfalva, Csömöri-út, Gizella-út, Angol-utcza, Kövér Lajos-utcza, Zugló-utcza.

VIII. kerület. Szigetvári-utcza, Alföldi-utcza, Hajtsár-út, K. Üllői-út.

IX. kerület. Ferencz-körút, Márton-utcza, Gát-utcza, Vasúti Dunahídhoz vezető út, Vágóhíd-utcza, Mester-utcza, Gyepmesteri-út, Kénsav-utcza, Ferenczv. pályaudvar körül, Mátyás-utcza.

X. kerület. Kolozsvári-utcza, Felső vaspálya-utcza, Család-utcza, Villám-utcza, Ihász-utcza, Jászberényi-út, Alsó vaspálya-utcza, Örley-út.

1892. évben	159	egész	éjjeli	18	fél éjjeli
1893. „	156	„	„	22	„ „
1894. „	127	„	„	124	„ „

1892—1894. évig Összesen **442 egész éjjeli** és **164 fél éjjeli** kőolajlámpa állíttatott fel.

X.

Vasutak.

A budapest-újpest-rákospalotai vasút.

E vasút kezdetben gőzüzemre volt tervezve és közigazgatásilag még 1890-ben bejárva. Ez alkalommal az ellen, hogy a vasút személy- és áruforgalomra volna berendezve, észrevétel nem merült fel. A vonal irányára nézve is teljes megállapodás jött létre, a Hungária-úttól kezdve, kifelé Uj-Pestig, s nevezetesen a végpontig. Csak a belső szakasz, a Hermina-úttól a Hungária-útig maradt függőben.

Időközben a folyamodók: Bodendorfer A. M. és érdektársai a gőzüzem helyett a villamos üzemet kérték engedélyezni és e részben a kereskedelemügyi minister úrtól útmutatást nyerve, terveiket kidolgozták és a fővárosi tanácshoz bemutatták. Ezek szerint a villamos áram mindenütt a föld felett vezettetnék, oszlopokon; a mi pedig az üzem módját illeti, az engedélyt kérők a Rákospatak közelében egy központi telepet vettek kilátásba, honnan a magasfeszültségű váltóáram három külön vezetéken az áramelosztó másodrendü telepekbe jutna; itt átváltoznék alacsonyabb feszültségű egyenárammá és egy munka-, meg egy tápvezetéken átvitetnék a kocsiba, illetve az ebben elhelyezett 2 motorra, melyek aztán közvetlenül a tengelyt hajtják.

A kereskedelemügyi minister úrnak az áram földfeletti vezetése ellen elvi kifogása nem volt; a székes fővárosi mérnöki hivatal a légvezetéket a Hungária-útról való elkanyarodáson túl, kifelé vélte csak engedélyezhetni, s itt is azzal a fentartással, hogy a városszerű fejlődés bekövetkezésével jogositva legyen a hatóság a vezetéknek a föld alá helyezését igényelni; ellenben a megjelölt ponttól befelé mindjárt kezdetben a földalatti áramvezetést ajánlotta; míg a középítési bizottság, a fővárosi tanács és a közgyülés az egész vonalon ez utóbbit kivánta alkalmazni, kikötve még azt is, hogy 1. a pálya kiindulási pontja a váczi-útról a Lehel-utcza torkolatára teendő át; 2. a telepek nem közthereken, hanem magántelkeken létesítendők; 3. szintén a vállalat költségén helyezendők át a Lehel-utczában és a Hungária-úton levő azon távirda- és távbeszélő vezetékek, melyek a vasút vonalába esnek. A kögyülés ilyen értelmü határozatához részünkről hozzájárultunk, de minthogy az engedélyt kérők kijelentették, hogy a jelzett feltételeket nem fogadhatják el, a belügyminister úr a határozatot, mint tárgytalant, jóvá nem hagyta, hanem

tekintettel e vasút kiépítésének forgalmi szempontból való nagy jelentőségére, felhivta a fő- és székváros közönségét, tegye megfontolás tárgyává, vajjon saját szempontjából is nem tartaná-e megengedhetőnek, hogy ezen vasútvonal a kültelkeken földfeletti vezetékkel építtessék ki?

Ennek következtében a székes főváros a légvezetéket ujabban hozott határozatában az egész vonalra engedélyezhetőnek jelentette ki, oly kikötéssel, hogy a Lehel-utczától a Hungária-útig terjedő szakaszban a hatóság 10 év mulva a földalatti áramvezetés alkalmazását igényelheti. E határozathoz részünkről nem járulhattunk. Nem volt ugyan kifogásunk, hogy a külső vonalszakasz egyelőre légvezetékkel láttassék el; de már erre vonatkozólag is szükségesnek láttuk azt a fentartást tenni, hogy a mikor e külső vidék városszerű fejlődésnek indul, jogosítva leend a hatóság a légvezeték helyett földalatti vezetéket követelni. A mi azonban a Lehel-utczától a Hungária-útról való lekanyarodás végpontjáig számított belső vonalszakaszt illeti, ennél feltétlenül ragaszkodtunk ahoz, hogy a vasút mindjárt kezdetben a földalatti áramvezetés rendszere szerint építtessék. Miután ugyanis a kétféle áramvezetés berendezésének technikai akadálya nincsen, a belső szakaszban a földalatti vezetéket kivánnunk kellett azért, mert itt a vasút beépített s illetőleg gyorsan épülő vidéken vonul át, melynek utczái midenek előtt arra vannak hivatva, hogy az általános közlekedés érdekeit szolgálják és e hivatásuknak nem felelhetnének meg kellőképen akkor, ha az utcza testébe a földfeletti vezeték oszlopai állíttatnának, mert különösen az utczasarkoknál az egymástól alig 10 méterre álló oszlopok miatt a közlekedés csaknem lehetetlen volna, miután az oszlopok sora nem merőleges, hanem ferde volna az utcza irányára, két-két oszlop között tehát alig volna hely a közforgalom lebonyolítására. Ehez járul, hogy a földfeletti vezeték magasfeszültségű áramával biztonsági veszélyt is rejt magában, a mely épülő, fejlődésben levő vidékről lévén szó, szintén komoly megfontolást igényel. Végre akadályát sem láttuk, hogy a belső szakaszon a földalatti áramvezetés alkalmaztassék. Az illető utczák ugyanis legnagyobb részt már csatornázva vannak, illetőleg a hiányt könnyü szerrel pótolni lehet és ezzel az áramvezeték csatornájában összegyülő víz elvezetése meg volna oldva. — Kértük tehát a székes fővárost, hogy ezen okainkat megfontolván, fenti megállapodásunkhoz járuljon.

Ezek előzték meg a kereskedelemügyi minister úr által újabban elrendelt közigazgatási bejárást, melynek eredménye alapján a nevezett minister úr a felsővezeték engedélyezése mellett döntött, megjegyezvén, hogy a vállalatot az előbbi folyamodóktól a magyar ipar- és kereskedelmi bank s a Ganz-féle társulat vették át. Ezek kérelmezték, hogy a vasutat egyrészt a Podmaniczky-utczai vonallal összeköthessék, másrészt bevezethessék a Lipótvárosba. Az eziránt külön tartott közigazgatási bejárás alkalmával a Podmaniczky-utczai vasúttal keresett összeköttetést elvben nem elleneztük, de azt kivántuk, hogy a kivitel az Arena-út, 14 ölre tervezett kiszélesítéseig elmaradjon s akkor a vállalat a szabályozási terv figyelembe vételével az összeköttetésre nézve megfelelő újabb tervet mutasson be. A Lipótvárosba tervezett meghosszabbításhoz ellenben már elvi szempontból nem járulhattunk, mert a bevezetés 8 öles utczákon volt tervbe véve, ilyen keskeny utczákba pedig vasút nem engedélyezhető.

A király-utczai villamos vasút meghosszabbítása.

A budapesti városi villamos-vasút részvény-társaság kérelmezte, hogy király-utczai szárnyvonalát a Nagymező-utczába az Andrássy-útig meghosszabbíthassa. A középítési bizottság és a főv. tanács e tervnek ellene volt, de a törvényhatósági közgyűlés azt engedélyezendőnek találta. A meghosszabbítás ellen elvi kifogást mi sem tettünk, mert bár nem zárkózhattunk el a középítési bizottmány és a főv. tanács aggodalmai elől, hogy t. i. a meghosszabbítás úgy a mint tervezve van, a terézvárosi templomhoz való közelsége miatt az általános közlekedést, melyre egy nagy városrész temploma körül mindenesetre nagy figyelemmel kell lenni, állandóan veszélyeztetné; habár továbbá, midőn a főv. törvényhatósági bizottsága a meghossabbítás eszméjéhez, a jelzett aggodalmak daczára elvileg hozzájárult, azok eloszlatására mitsem hozott fel: mégis abban a nézetben voltunk, hogy a mennyiben a vasút a templomtól lehetőleg távol vezettetik, az általános közlekedés a meghosszabbítás létesítésével ki lesznek békíthetők. Ebből folyólag a tervet oda kivántuk módosítani, hogy az egyes vágány a Király-utczának ne északi oldalán, hanem déli oldalán vezettessék, hogy eképen a vasút vonala a templomtól távolabbra jőjjön. Midőn azonban a meghosszabbítás létesítéséhez ezen módosítás mellett hozzájárultunk, szükségesnek láttuk kikötni azt is, hogy vallási körmenetek, nemkülönben búcsú-idejére és más ehez hasonló alkalomra a vasút üzeme szerencsétlenségek megelőzése végett teljesen szüneteljen. Később a társulat a király-utczai vágányokat össze kivánta kötni. Ezt nem találtuk engedélyezhetőnek, mert a Király-utczai forgalom a létező két vágánynyal amúgy is hátráltatva van s a további sínfektetés, főleg a király-utcza torkolatánál a forgalmat türhetetlenül zavarná. Ennélfogva a vágányok szóban forgó összeköttetését a Lövölde-térre kivántuk helyezni; a kereskedelemügyi minister úr azonban a felülvizsgálati eljárás alkalmával e kitérő vágányt feleslegesnek találta és ezért el is maradt. A meghosszabbított vonalrész 1893. augusztus havában adatott át a közforgalomnak.

Szárny-vonal az üllői-úti népligetbe.

E szárnyvonal létesítésére a budapesti közúti vaspálya-társulat nyert engndélyt. A vasút az Orczy-úti szárnyvonalból ágazik ki és az Elnök-utczán vezet a népligetbe. Miután czélszerűnek ismertük fel, hogy a vágány az Elnök-utczában végleges elhelyezést nyerjen, felhivtuk a fővárost, hogy a 14 ölre kiszélesítendő Elnök-utcza keresztszelvényét állapítsa meg és hozzájárulás végett terjeszsze elő; ez meg is történt és a vasúti szárnyvonal végleg engedélyeztetett azon kikötésünkkel, hogy peage-jog útján biztosítani kell, mikép az Orczy-úti szakaszon a másik társulat is közlekedhessék. A vasút végpontja egyelőre az Elnök-utcza és Táncsics-utcza sarkára jön, de az később áthelyezendő lesz a Táncsics-utczába.

A köztemetői vasút átalakítása villamos-üzemre.

E vasút eredetileg gőz-üzemre épült ki. Utóbb a társulat azt villamüzemre kivánta átalakítani, felső vezetékkel. Részünkről ellene voltunk annak, hogy a felső vezeték az egész vonalon, tehát a város belső beépített

részében is engedélyeztessék, s azt kivántuk, hogy legalább is a Népszinház-utczában a földalatti vezeték rendszere nyerjen alkalmazást, a hol a felső vezeték ideiglenes gyanánt volt tervezve. De az ideiglenességnek a Népszinház-utczában csak az képezte okát, hogy az utcza még nincs végleg rendezve. Ennek ellenében utaltunk arra, hogy a rendezésnek már kész a terve és a költségfedezet is meg van, következőleg nincs ok arra, hogy e rendezés a vasúti igeiglenesség kedvéért esetleg még jobban elodáztassék; viszont sok és fontos ok van arra, hogy a rendezés általános forgalmi érdekekből, s főleg a Kerepesi-út forgalmának megosztása érdekéből sürgősen végrehajtassék. Ugyanazért felhivtuk volt a fővárost, hogy erről gondoskodjék. A további tárgyalásoknak mindazáltal az lett az eredménye, hogy a kereskedelemügyi minister úr a felső vezetéket ideiglenesen a Népszinház-utczára is megengedte, úgy hogy e vasúti vonal tényleg a felső vezeték alkalmazásával alakíttatott át villamos-üzemre.

A Podmaniczky-utczai vasút.

Az eredetileg egyes vágánynyal épült ezen vasúti vonalat az engedélyes társulat teljes kettős-vágánynyal kivánta kiegészíteni. Tekintve e közúti vaspályai vonal nagy forgalmát, elvileg a székes fővárossal egyetértve, részükről is szükségesnek találtuk, hogy a Podmaniczky-utczai vasút az egész vonalon kettős vágánynyal legyen berendezve. Az ide vonatkozó tervet a Ferdinánd-híd előtti szakaszra nézve észrevétel nélkül el is fogadtuk. A mi azonban a belső útszakaszra vonatkozó alternativ-terveket illeti, ezeket egyenként és behatóan megvizsgálván, úgy találtuk, hogy legtermészetesebb és legjobb volna a második vágányt a Duna-parton, folytatólag az országház déli homlokzata előtti téren és a Báthory-utczán át vezetni a Podmaniczky-utczába. Minthogy azonban ez a tér most még nincs olyan állapotban, hogy azon a különböző érdekek összhangba hozatala mellett lehetne a vasutat lefektetni, ezt egyelőre nekünk is el kellett ejteni, annyival inkább, mert a mostani csatornázási szivattyútelep is útban áll. A javaslatba hozott többi módozatok lényegileg csak abban engedtek választást, vajjon a vasút az Arany János-utczán, vagy az Árpád-utczán vezetessék? E megszorított választás előtt állva kifejtettük, hogy a Lipótváros alig 8 öles utczáit általában nem tartjuk alkalmasaknak arra, hogy a vasút forgalmát az általános közlekedés hátráltatása nélkül befogadhassák. E nézetünk érvényesítéséről a Széchenyi-utczára nézve annak idején lemondottunk, mert különben a Podmaniczky-utczai vasút önálló vonallá nem lett volna kifejleszthető, és ezt nem lehetett koczkáztatni. Hasonlókép nem véltük koczkáztathatni azt, hogy a kettős-vágány az egész vonalon le legyen fektetve. Ezért kénytelenek voltunk belenyugodni abba, hogy a második vágány is 8 öles utczán haladjon. De nem mondhattunk le arról, hogy a választás olyan utczára essék, a melyen a vasút az általános közlekedést a legkevésbbé fogja hátráltatni. Ragaszkodtunk ehez az elvhez azért, mert senkisem vonhatja kétségbe, hogy az utcza mindenekelőtt és legelső sorban nem a vasút, hanem az általános közlekedés czéljaira van hivatva szolgálni. Ebből a szempontból indulva ki, nem járulhattunk a székes főváros azon elhatározásához, mely szerint a második vágány a Nádor- és az Arany

János-utczán lett volna vezetendő. Az Arany János-utcza ugyanis az egyedüli közlekedési ér, mely a Dunapartot a Váczi-körúttal és a nyugati-pályaudvarral összeköti és annak aránylag oly nagy forgalma van, hogy ahoz még a vasút forgalmát is csatolni, megnyugvással nem lehet, annál kevésbbé, mert eltekintve a Pálffy-téri társaskocsik járataitól, az utcza tele van jelentékeny kereskedelmi telepekkel, melyekhez a ki- és beraktározás az utczán megy végbe; a Nádor-utcza és Arany János-utcza keresztezése pedig forgalmi góczpontot képez, melyen a vasút kanyarodása igen komoly veszélyt rejtene magában.

Az Arany János-utcza helyzeténél, irányánál és berendezésénél fogva (gránittal lévén burkolva) nemcsak eddig, de ezután is az általános közlekedésnek fogja fő-erét képezni, melynek forgalmát mesterségesen apasztani, legalább jelentékenyen nem is lehet, mert nemcsak a IV. és V. kerület, hanem az I. és II. kerület nagyobb része azon át nyeri összeköttetését a váczi-körúttal és különösen a nyugati pályaudvarral, honnan Ő Felsége és magas udvara is az Arany János-utczán szokott a királyi várlakba hajtatni.

Ily körülmények között a kérdéses utcza forgalmi viszonyait, ha már javítani nem lehet, legalább hátrányosabbra nem szabad változtatni, főleg akkor, a mikor erre kényszerítő ok nincsen, mert hiszen a szóban forgó második vágány az Árpád-utczán is czélszerűen lefektethető a nélkül, hogy az általános közlekedésre annyi bajt hárítana, mint ez az Arany János-utczában történnék. Ezen okok a székes főváros előtt sem voltak ismeretlenek, de elhatározásánál az a szempont vált eldöntővé, hogy a vasút minél közelebb jusson a sűrűn lakott városrészhez.

Noha azonban ezt részünkről is kivánatosnak találtuk, megfelelő szélességű utcza hiányában, megóva a tulajdonképeni czélt, hogy t. i. a Podmaniczky-utczai vonal második vágányhoz jusson, az Árpád-utczai variánshoz kellett ragaszkodnunk, annyival inkább, mert a mi hátrányául felhozatott, nevezetesen hogy e vágány a Nádor-utczába érve igen közel jutna a mostani vágányhoz, ez komoly aggodalmat nem okozhat, minthogy az Újépület mentén a Nádor-utcza kiszélesítendő és a vágányok a szabályozáskor kelet felé eltolandók lesznek.

Örvendünk, hogy a második vágány tényleg az Arany János-utcza megkimélésével és mellőzésével a másik irányban létesült és már használatban is van azon összekötő vágányokkal együtt, a melyek egyrészt a nagykörúti közúti vasuti vonalba, másrészt az Aréna-úti forgalmi telepre vezetnek.

A Rottenbiller-utczából az István-útra tervezett lóvasút.

A budapesti közúti vaspálya-társaság kérelmére a székes főváros közönsége előterjesztést tett hozzánk, melynek értelmében a VII. kerületi Rottenbiller-utczából kiágazólag az István-út belső szakaszán lóvasút lett volna fektetendő. Ezen előterjesztésnél elvi kérdés gyanánt láttuk magunk előtt annak az eldöntését, vajjon 8 öl szélességű utczában, minő például az István-út is, közúti vasutat létesíteni egyáltalán megengedtessék-e vagy nem?

Minden kétségen túl van, hogy az utak és utczák mindenütt, főleg azonban a városokban első sorban az általános közlekedés czéljaira kell,

hogy szolgáljanak; a speciális közlekedési eszközök tehát a közutakon csak annyiban foglalhatnak helyet, a mennyiben az általános közlekedés követelményei mellettük is kielégítést nyerhetnek.

Fontolóra véve, hogy ezen különböző rangú érdekek összeegyeztetésére, összhangba hozatalára egy 8 öles utczában meg van-e a mód s lehetőség: arra a meggyőződésre jutottunk, hogy tekintettel az utczák szabványos keresztszelvényére, melynél fogva például 8 ölszélességből mintegy 3 öl járdára esik el, a fenmaradó körülbelül 5 öl kocsiúti szélesség általában nem elégséges arra, hogy azon az általános forgalom is, meg a közúti vaspályai forgalom is türhető lebonyolítást találjon, sőt ilyen esetben a házakhoz kocsival állani lehetetlenné válnék.

Azért elvül mondottuk ki, hogy 8 öles utczába közúti vaspálya ne bocsáttassék be. mert különben az utcza alkalmatlanná válnék arra, a mire tulajdonképen hivatva van, t. i. a közforgalom czéljaira.

Lehetnek mindazáltal esetek, a mikor kiválóan fontos érdekek megkivánják, hogy a főforgalmi ereken haladó közúti vaspályai vonalak egymás között valamely, nem több mint 8 öl széleségü utcza rövid szakaszának felhasználásával összeköttetésbe hozassanak. Ilyen esetben a felállított általános elv alól a kivételt megengeghetőnek jelentettük ki, oly feltétel alatt, hogy a mennyiben valamely keskeny utcza rövid szakasza az említett összeköttetés létesítése végett vágány fektetésre tényleg átengedtetnék, ilyenkor mindig kiköttessék az, miszerint az illető vasúti vállalat tartozik havazás idején a havat nemcsak a vágányról, hanem az utcza illető szakaszának egész testéről a saját költségén eltávolítani, mert különben a hótömeg tapasztalás szerint a kocsi-úton halmoztatván fel, a kocsik közlekedése hosszabb-rövidebb időre lehetetlenné válik.

Az előadottak alapján, tekintetbe véve, hogy az István-út csak 8 öles és hogy az Aréna-úton kívül eső István-úti közúti vaspályai vonalnak már van egy összeköttetése, ujabbi összeköttetésre pedig szükség nincsen, részünkről ellene voltunk nemcsak a társulat tervének, mely szerint kettős vágány lenne fektetendő, de ellene voltunk a középitési bizottság javaslatának is, mely egy vágánynak két kitérővel való engedélyezésére volt irányozva.

Villamos vasút az Andrássy-uton.

A vállalkozás 1875. óta már több ízben tett kisérletet arra, hogy az Andrássy-úton közúti vaspályát létesíthessen. E kisérletekkel szemben következetesen mindig arra az álláspontra helyezkedtünk, hogy a közúti vaspálya az Andrássy-út rendeltetésével és jellegével össze nem férhet. Az ellenkező nézet és törekvések folytán meg-megújúló tárgyalások legutóbb 1882-ben értek véget, a mikor a belügyminister úr azt az eszmét, hogy az Andrássy-úton közúti vaspályai közlekedés rendeztessék be, végleg elejtettnek jelentette ki.

A székes fővárostól vett ujabb átiratból ennek daczára azt láttuk, hogy a budapesti villamos városi-vasút részvény-társaság és a budapesti közúti vaspálya-társaság egyesülten külön vállalattá kivánt alakulni arra a

czélra, hogy bizonyos módozatok mellett és meghatározott társaskocsijáratokkal kapcsolatosan az Andrássy-úton villamos vasutat létesítsen.

A két társulat ezen közös kérelme, melyet a fő- és székváros törvényhatósága bizonyos feltételek alatt nem idegenkedett volna teljesíteni, lényegileg az idézett elvi határozatba ütközvén, elbirálásánál újra gondosan megvizsgáltuk, vajjon van-e ok arra, hogy eddig szigorú következetességgel védett és érvényesített álláspontunkról nemcsak letérjünk, de egyenesen csatlakozzunk olyan irányzat támogatásához, mely mereven ellenkezik éppen a kívánságunkra hozott ministeri határozattal.

E kérdés vizsgálatánál szemünk előtt lebegett, hogy az Andrássy-út már legelső tervezésénél díszes corsó-útnak vala felvéve, azzal a határozott szándékkal, hogy azon sohase legyen vasút. E szerint lett az út végleges terve is megállapítva és végrehajtva, olyan beosztással és berendezéssel, hogy az út az üdülni és szórakozni vágyó nagy közönség egészének mindig háborítatlan szolgálatára legyen. S hogy az útnak eme feladata helyesen lett felismerve, hogy az a nagyvárosi igények sorában igen fontos és ezért el sem ejthető, valódi szükségnek felel meg, tanúságot tesz erről, az elfogulatlan tapasztalat, hogy az Andrássy-út a város legkedveltebb sétahelye, hova kora tavasztól késő őszig özönével tódul a közönség osztálykülönbség nélkül.

Ilyennek gondolta ezt az utat annak értelmi alkotója: gróf Andrássy Gyula, a ki abban egyszersmind a főváros egészséges továbbfejlődésének egyik alapját látta és ezért bölcs előrelátással eszközölte ki a törvényhozástól a milliókra menő pénzáldozatot, melybe az Andrássy-út létesítése került.

S most, hogy ezen üdvös nagy alkotásnak sikerét, áldását élvezzük: merül fel a vágy, hogy egészen alárendelt érdekekért elrontsuk azt, a mi jó s a mit már tovább is fejlesztettünk, az úthoz a városligeten keresztül folytatást adván a Stefánia-útban, mely már legközelebb az Üllői-úti népligetig fog kiterjesztetni.

Pedig nem lehet kétséges, hogy az Andrássy-utat a közúti vaspálya, legyen ez bár villamos-üzemre berendezve, teljesen kivetkőztetné abból a jellegéből, melyben a székes főváros összes lakossága méltó örömét leli s melyben az, az idegenek által is csodált nevezetességünket és büszkeségünket képezi.

S vajjon mit igér a közúti vaspálya azért a nagy áldozatért, hogy e díszes útvonalat általa olyan közönséges útvonallá tesszük, mint például a Váczi-út, Kerepesi-út, vagy az Üllői-út? Jót nem igér semmit; rosszat annál többet. Mert a ki ismeri az Andrássy-út forgalmát, annak félelemmel kell gondolni az általános közlekedés biztonságának amaz állandó veszélyeztetésére, melyet ott a közúti vaspálya elkerülhetetlenül felidézne.

Vasár- és ünnepnapokon pedig s más rendkivüli alkalomkor, például lóversenyek idejében, a forgalomnak szerencsétlenségek nélkül lebonyolítására teljességgel nem lehet számítani, sőt attól kell tartani, hogy az Andrássy-úton ilyenkor a forgalom esetenként egészen fennakadna. Már a Nagy-körúti vasút keresztezése a Nyolczszögtéren nagy mértékben érzett akadályát képezi a közlekedésnek; s könnyen elképzelhető, mennyire megnövesztené ezt az akadályt az Andrássy-út vasútja, melyen a vasúti kocsik két oldalt szintén szüntelenül robognának ki- és befelé.

És itt ismét az a kérdés merül fel, mi az, a miért az Andrássy-úton a közlekedés biztonságát állandó veszélynek és előreláthatő szerencsétlenségeknek tegyük ki? Egyetlen ok képzelhető, az, hogy a városligetbe az Andrássy-úton végig vasúttal lehessen kijutni. De czélnak ez sokkal kisebb, semhogy feláldozhatnók világvárosi szerepre hivatott fővárosunk azon általános beosztását, mely arra van alapítva, hogy az igények sokoldalúságához képest lehetőleg minden kívánalom kielégítését találhassa. Másrészt tekintve, hogy a városligetbe már is három irányból lehet vasúton közlekedni, t. i. a Podmaniczky-utczán, Király-utczán és Kerepesi-úton, a tervezett újabb vasúti összeköttetés szükségét egyáltalán igazoltnak sem látjuk, annál kevésbbé, mert a nagy közönségnek ama részétől, a mely gyalog, sétálva, társaskocsin, avagy fogaton kíván a ligetbe kijutni, az egyetlen Andrássy-utat elvonni csakugyan nem szabad.

A sok között még egy másik fontos okunk is van arra, hogy az Andrássy-úton vasút építését már elvileg ellenezzük. Általánosan el van ugyanis ismerve, hogy közlekedési igényeinket egyedül vasutak építésével kielégíteni lehetetlen, és ezért a közúti vasút hálózatának okszerű fejlesztése mellett égető szükség van a kor szinvonalán álló omnibusz-vállalatnak létesítésére is. Viszonyaink között azonban ilyen omnibusz-vállalatnak már csak az Andrássy-úti vonal képezheti biztos alapját. Ha tehát azokat a nevezetes közlekedési érdekeket, melyek csak egy megfelelő társaskocsi-vállalat keletkezésével és fentartásával nyerhetik kielégítésüket, egyszersmindenkorra elejteni nem akarjuk, úgy az Andrássy-úton bárminő berendezésü vasút építését már ebből a szempontból sem szabad megengedni.

Mindezeknél fogva ragaszkodva eddigi álláspontunkhoz, a törvényhatósági közgyülés elénk terjesztett határozatához, illetve az Andrássy-úton közúti vasút létesítéséhez már elvi szempontból nem járulhattunk, s ezért a bemutatott tervek közelebbi tárgyalásába nem is bocsátkoztunk.

Másfelől azonban nem mulasztottuk el a székes főváros közönségét felhívni arra, hogy a fennebb égetően szükségesnek jelzett omnibusz-vállalat létesítéséről gondoskodni és e tekintetben az eddigi bizonytalan irányzattal végleg szakítva annál erélyesebben sziveskedjék intézkedni, mert az 1883. évi XIX. t.-cz. alkotása óta immár egy évtized telt el, a nélkül, hogy csak egy lépéssel is előbbre jutottunk volna.

A székes főváros nem nyugodván meg, az Andrássy-úti villamos-vasút ügyét a belügyminister Ur eldöntése alá vitte, ki is a mi álláspontunkat találván helyesnek, e vasút eszméjét újra és végleg elejtettnek jelentette ki és így alaposan remélhetjük, hogy az Andrássy-út továbbra is az marad, a mi eddig volt, annyival inkább, mert időközben egy másik eszme merült fel és fogadtatott el. Ez a földalatti villamos vasút eszméje. Nevezetesen a budapesti villamos városi vasút részvénytársaság és a budapesti közúti vaspályatársaság egyesülten mint külön vállalat terveket mutatott be, melyek szerint a villamos vasút a Gizella-térről kiindulva a Harminczad-utczán, Váczi-körúton és Andrássy-úton a föld alatt fog a városligetbe vezettetni. Részünkről elvben hozzájárultunk, hogy a megjelölt irányban földalatti vasút építtessék és e czélra a szükséges közterületek átengedtessenek. E vasút városligeti végződését azonban a Nádor-szigetre az ártézi fürdőhöz kívántuk kitolni, hogy e fürdő a nagy közönség érdekében közvetlen kapcsolatba jusson

a város belsejével. Kivántuk továbbá, hogy az állomás helyek a Nyolczszögtérig terjedő belső szakaszon szépészeti és közlekedési szempontból az utczák és közforgalomra szolgáló terek mellőzésével vagy magánházakba vagy olyan közterületre tétessenek, mely a közforgalom czéljaira különben sem vétetik igénybe. Ezzel kapcsolatban kivántuk, hogy az Andrássy-úton az Arena-út sarkán, különösen az épitendő műcsarnokra való tekintetből egy külön állomás létesíttessék. Végül kimondatni óhajtottuk, hogy ezen vasút épitését az 1896-iki kiállítás előtt csak az esetben lesz szabad megkezdeni, ha a vállalat teljes biztosítékot képes nyujtani arra, hogy e munkákat a kiállítás megnyításáig biztosan be is fejezi, ellenkező esetben az épités megkezdését a kiállítás utáni időre kivántuk halasztani, mert hogy a legfőbb útvonalakon a forgalom a kiállítás idejében akadályozva legyen, ez egyáltalán nem lett volna megengedhető.

Ezen határozatok a belügyi- és kereskedelemügyi minister Urak által elvileg helybenhagyatván, 1894. május hó 15-én megtartatott a közigazgatási bejárás és ez alkalommal a következő részletes megállapodások jöttek létre:

A)

A vasútvonal vezetését illetőleg.

A földalatti vasútnak kezdőpontja a Vigadó-utczának Vigadó-tér felőli végén fekszik s innen a Vigadó-utcza mentén, a Gizella-téren, Harminczad-utczán, Deák Ferencz-téren, a Váczi-körúton, továbbá az Andrássy-úton át a Városligetig vezet, hol a létesítendő kiállítási híd közelében éri el végpontjat s innen a városligeti tó mentén a Nádor-szigeten levő ártézi fürdő közelében tervezett végállomásig lesz mint útszinben vezető vasút megépítendő. Ezen fővonalnak $^{34}/_{36}$ szelvényei között visszafelé kiágazólag kezelési czélokra egy összekötő vágány terveztetett, mely a fővonalat a villamos városi vasút Podmaniczky-utczai vonalának Aréna-úti keleti vágányával kötné össze, illetve az Aréna-úti forgalmi pályaudvarral való összeköttetésre szolgálna.

B)

Állomások, illetve lejáró-helyek.

1. A Gizella-téren,
2. a Deák Ferencz-téren,
3. az Andrássy-út és a Váczi-körút torkolatánál,
4. a magyar királyi Operaház előtt,
5. az Oktogon-térnél a városliget felőli oldalán,
6. az Andrássy-út és Vörösmarty-utcza keresztezésénél,
7. a Körtérnek nyugoti oldalán,
8. az Andrássy-út és Bajza-utcza keresztezésénél,
9. a Városligetben a tervezett új műcsarnok közelében az Andrássy-út jobb oldalán,

10. a Nádorszigetre vezetendő kiállítási híd közelében, attól északra,
11. a Nádorszigetre vezető kőhíd déli oldalán egy megállóhely,
12. a fővonalnak az ártézi-fürdő közelében tervezett végpontjánál.

Mindezen lejáró, illetve megállóhelyek hol és mikénti végleges elhelyezése az előterjesztendő részletes kiviteli tervek elbirálása és jóváhagyása alkalmából a fővárosi hatóságok által lesz véglegesen megállapítandó, kiköttetvén egyrészt, hogy az operaház és a magyar királyi államvasutak nyugdíjintézetének épülete előtt létesítendő lejáróhelyek — csarnok mellőzésével — a részlettervek helybenhagyása alkalmával a fővárosi hatóságok által megállapítandó módon elkészítendők lesznek, s hogy másrészt a 9. alatt megállapított lejáróhelyek az Andrássy-szobor számára tervezett körtér keretén kivül lesznek elhelyezendők.

Végül a fővárosi hatóságok részére határozottan fentartatott a jog, az engedélyt kérő vállalatokkal szemben pedig megállapíttatott a feltétlen kötelezettség arra nézve, hogy a fenti 4. alatt az operaház, illetve a magyar királyi államvasutak nyugdíjintézetének épülete előtt létesítendő nyilt megállóhelyeken a téli időszakra fedett csarnokok alkalmazását követelhessék, s illetve előállítását az endedélyt kérő vállalatok végrehajtani tartozzanak.

Szépészeti tekintetekből kiváló súly levén arra fektetendő, hogy a lejáróhelyeken előállítandó csarnokok díszesek legyenek, az engedélyt kérő vállalatok hozzájárulásával megállapíttatott, hogy ezen csarnokok előállítására nézve az engedélyt kérő vállalatok által nyilvános pályázat hirdetendő s a kivitelre azon tervezet alkalmazandó, a mely a fővárosi közmunkák tanácsa és a székes főváros szakértő kiküldöttjeiből, valamint a mérnök- és építész-egylet képviselőiből alakítandó biráló bizottság által legmegfelelőbbnek fog találtatni.

C)

Felüljárók és útátjárók.

1. A fenti B) 10., 11. pont alatt megállapított megállóhelyek közötti pályarész mindkét oldalon díszes vasrácscsal elkerítendő s ezen pályarészen a részletes kiviteli tervek jóváhagyása alkalmából a fővárosi hatóságok által megállapítandó helyeken a tóhoz vezető 2 méter széles felüljárók létesítendők, kiköttetvén, hogy ezen felüljárók vasszerkezettel állítandók elő, s legfeljebb három felüljáró előállítása követelhető.

A mennyiben az itt szóban forgó pályarész elkészítése és a létesítendő felüljárók következtében a meglevő parkirozás megváltoztatása szükségessé válnék, a parkirozásnak a székes fővárosi mérnöki hivatal rendelkezéséhez képest leendő helyreállításáról — a növényzet ingyenes rendelkezésre bocsátása mellett — az engedélyt kérő vállalatok saját költségükön tartoznak gondoskodni.

2. A Nádorszigetre vezető kőhíd szélességének megfelelő egy útátjáró a pályaszinben.

D)

Légszesz-, vízvezeték-, csatorna- és világítási berendezések áthelyezése és átalakítása.

Mindezen munkálatok az előterjesztendő részletes kiviteli tervek és munkaprogramm jóváhagyása alkalmából a fővárosi hatóságok által fognak megállapíttatni, kiköttetvén, hogy mindezen munkálatok, akár közművek, akár magánczélokra szolgáljanak, a hatósági engedély kiadása előtt meg nem kezdhetők.

E)

Építési föltételek.

1. A pálya két vágányra építendő ki, szabványos nyomtávval, s azoknak vágányközéptől középig mért távolsága 3·20 méternél kisebb nem lehet. Az alkalmazandó legkisebb ívsugár 40 méter. A pálya maximális emelkedése 20‰.

2. A vaskeresztaljakon nyugvó felépítmény képzéséhez legalább is 23.6 kgr. súlyú aczélsínek használandók, s a vasaljak oly távolságban helyezendők el egymástól, hogy a pályán közlekedő legnehezebb járóművek legnagyobb keréknyomása alatt az aczélsínek igénybevétele négyzetcentiméterenként meg ne haladja az 1000 kgrmmot. Beágyazási anyag gyanánt zúzott kavics alkalmazandó.

3. A hajtóerő villamos egyenáram lesz, melynek megengedett legnagyobb feszültsége 500 Volt. A járóművekhez villamos áram gondosan elszigetelt vezetékkel vezetendő és gondosan elszigetelt vezetékek állítandók elő a visszatérő áram elvezetésére is. Mind a két vágány áramvezetékei külön kábelek által kapcsolandók össze az áramfejlesztő központi teleppel s az egész pálya az üzemnél netán felmerülő zavarok lokalizálása czéljából, több egymástól független szakaszra osztandó.

4. A földalatti pályarész födém-szerkezetének méretszámításánál az útpályának négyzetméterenként 450 kilogramm súlyú embertömeggel való egyenletes megterhelése, illetve 4 tonna (4000 kg.) keréknyomással biró 1·5 méter nyomtávu és 3·0 méter tengelytávolságú közúti járóművek által okozott megterhelés veendő általában alapul. Miután ennél nehezebb járóművek kivételesen és csak hatósági engedélylyel közlekedhetnek, olyan útszakaszok gyanánt, melyeken 6 tonna keréknyomással 1·6 méter nyomtávval és 4·0 méter tengelytávolsággal biró járóművek közlekedhessenek, illetőleg, melyeken ilyen megterhelés veendő a födém-szerkezet méretszámításánál alapul, a következők jellöltetnek még:

a Váczi-körút, az Andrássy-útnak a Gyár-utcza által keresztezett része és az Oktogontérnek az a része, mely a kándelláberek által képezett négyszögön kivül esik.

5. Részletes építési tervek jóváhagyása alkalmával megjelölendő utczakeresztezéseknél a pályát keresztező utczák irányának megfelelően

zárt csatornák, illetve 26 cm széles és ugyanolyan magas szekrények állítandók elő a pálya födém-szerkezetében azon légszesz-, villamos- vagy egyéb vezetékek lefektetése számára, melyeknek legnagyobb külső mérete 25 cmnél nem nagyobb. — A pályát keresztező mindazon vezetékek, melyek ezen szekrényekbe nem férnek el, a pálya alatt lesznek megfelelő módon átvezetendők. — A vasútvállalat megengedni tartozik, hogy az állami táviró- távbeszélő és egyéb villamos jelző-berendezések kábelei az alagútban elhelyeztessenek, a mennyiben az a forgalom biztonságának veszélyeztetése és megzavarása nélkül lehetséges.

6. A fennebb A) pont alatt megállapított összekötő vágány a villamos városi vasút részvény-társaság szabványai szerint földalatti áramvezetéssel építendő ki.

F)

Üzleti föltételek.

1. A vasút 40 km. legnagyobb menetsebességre rendezendő be. A fővonal földfeletti vonalrésze a C) 2. pont alatt megállapított útátjáró kivételével a pálya egész hosszában mind a két oldalon bekerítendő s a fennebb említett útátjárónál a vonatok csak lépésben közlekedhetnek.

2. A földalatti pályarész a forgalom biztonsága érdekében blokkközökre osztandó fel, melyek a szükséges biztonsági berendezésekkel ellátandók. Ugyancsak a forgalom zavartalan lebonyolítása érdekében távbeszélő-vezeték állítandó fel az egész pálya mentén, mely az egyes megállóhelyekkel s az áramfejlesztős központtal összekapcsolandó.

3. A megállóhelyek perronjai s a szükséghez képest, a megállóhelyekhez vezető lejárók is, az üzem alatt a kocsik üzemétől független külön áramkörbe kapcsolt villamos-lámpák által kivilágítandók, ezenkivül az egész alagút is világítási vezetékkel és lámpákkal látandó el s az alagút a szükséghez képest szakaszonként kivilágítandó.

4. A földalatti vasút megállóhelyein, úgy a perronok mint a földfeletti födött csarnokok is fölirásokkal látandók el.

5. A forgalomba helyezendő kocsik forgó-alvázakkal, a szabályszerű jelzőmpákkal, jól működő fékkel és villamos biztosító kapcsolással látandók el. A kocsikon lévő összes ajtók oly szerkezettel készítendők, hogy azok a kocsivezető által egy helyről biztosan elreteszelhetők legyenek. A kocsik ablakai oly szerkezetüek legyenek, hogy menetközben a kocsiból kihajolni ne lehessen.

6. A C) 2. pont alatt megállapított összekötő vágányon megengedett legnagyobb menetsebesség az útátjárók kivételével 15 km., e vágányon csak a kora reggeli és késő esteli órákban lehet közlekedni.

7. A forgalmi személyzet számára szolgálati utasítás dolgozandó ki, mely a vasuti és hajózási m. kir. főfelügyelőséghez jóváhagyás végett felterjesztendő.

A kereskedelemügyi minister úr által ezek alapján kiadott engedélyokiratból a fentiek kiegészítésére közöljük, hogy

1. e földalatti villamos vasút, mint közúti vasút van engedélyezve;

2. a pálya építését a vállalat 1896. évi április 1-ig befejezni és a pályát a közforgalomnak átadni tartozik. Kiköttetett azonban, hogy az Andrássy-út elejétől az Octogon-térig terjedő szakaszon 1895. évi november hó 1-ig, az Octogon-tértől a városligetig pedig 1895. deczember 31-ig az összes földfeletti munkák — az utczaburkolást is ideértve — feltétlenül befejezendők;

3. a vasút megépítéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 3,600.000 frtban állapíttatott meg, melyből a vállalat forgalmi eszközök beszerzésére 210.000 frtot tartozik fordítani;

4. az engedélyidő tartama a pálya forgalomba helyezése napjától számitott 90 évben van megállapítva és a székes főváros javára biztosítva az a jog, hogy a vasutat 1940. évi január 1-től kezdve beválthassa.

A lóvasúti vonalak átalakítása villamos üzemre.

A budapesti közúti vaspálya-társaság a székes főváros felhivására közúti vasúti hálózatán a villamos üzem akalmazását tanulmánya tárgyává tevén, kidolgozott terveit a törvényhatóság elé terjesztette, mely az üzem ezen átváltoztatásához elvi beleegyezését meg is adta. A székes főváros ezt tárgyazó határozatához mi is hozzájárultunk, sőt a villamos üzemre való átalakítást annál szivesebben vettük, mert nem szenvedhet kétséget, hogy a villamos üzem közegészségi és köztisztasági szempontból, de meg azért is előnyösebb a ló-üzemnél, mert a forgalmat rendszeresebben és gyorsabban lehet majd lebonyolítani és így a közlekedési viszonyok már ebből kifolyólag is lényegesen fognak javulni.

Örömmel járultunk a villamos üzem behozatalához azon oknál fogva is, mert az átalakítás következtében a két vállalat hálózata a peage-jog révén gyakorlatilag egységes hálózattá válik, a mi a nagy közönségre nézve rendkivüli előnyöket jelent.

Miután azonban ez az átalakítás természetesen az engedély időtartam meghosszabbítását fogja maga után vonni, ezt az alkalmat felhasználni kivántuk arra, hogy biztosíttassék a hálózat ama kibővítése és kiterjesztése, melyre közforgalmi szempontból szükség van.

Biztosítani kivántuk nevezetesen a következő vonalak létesítését;

A) A székes főváros balparti oldalán:

1. a csömöri-óti vonal meghosszabbítását abban az arányban, a mint az út véglegesen kiépül;

2. a Hermina-úti vonalból kiágazva egy vasúti vonalat az Erszébet-királyné útjára, ezen út végleges kiépítésének arányában;

3. a Hungária-körútra egy vonalat, különös tekintettel a Városligetet az Üllői-úti népligettel összekötő Corsó-útra;

4. a Lipót körútból kiágazva uj vonalat a felső (új-pesti) rakpartra, úgy, a mint kiépül.

B) A székes fővárosi jobbparti oldalán:

1. vasúti vonalat a Margit-körútra, Krisztina-körútra, Attila-körútra, Gellért-rakpartra és a Vámházi-hídon át a balpartra;

2. az éppen említett vonalból kiágazva új vonalat a kelenföldi-vasúti állomáshoz, illetve a Sós-fürdőhöz, esetleg pedig ebből kiágazva vonalat Albert-falvára és Budafokra;

3. új vonalat a budai külső-körútra és ebből kiágazva a farkasvölgyi új temetőbe;

4. a zúgligeti vonalból kiágazva vasutat a Lipót-mezőre.

A jobbparti városrészre nézve felsorolt ezen új vonalak mindjárt az átalakítás után volnának létesítendők; a mi ellenben a budai külső-körutat illeti, erre nézve csupán biztosítani kivántuk a hatóságnak a jogot arra, hogy az út kiépítésekor az annak idején megállapítandó feltételek mellett a vasút létesítését is igényelhesse.

A többi kérdések tárgyalását és ezek között különösen azt a kérdést is, hol legyen alsó és hol legyen felső vezeték, a közigazgatási bejárás alkalmára tartottuk fönn; de már megelőzőleg jeleztük, hogy

1. a Török-utcza rendezésével a zúgligeti-vonal második vágánya is ide lesz áthelyezendő;

2. az Ördög-árok correctiója a Városmajornál a villamos-üzem behozatala alkalmával végre lesz hajtandó és a sín-elhelyezés ahhoz képest eszközlendő;

3. a zúgligeti vonal mentén a temetőnél a mostani egyes vágány kettős vágányra fejlesztendő ki.

A székes főváros közlekedési viszonyainak javulására és tökélyesbülésére oly nagy fontossággal bíró ezen ügyben a közigazgatási bejárás 1894. év végén megtartatván, a további tárgyalások a folyó évre estek és azok eredményéről a legközelebbi alkalommal fogunk beszámolni.

A szt.-endrei helyi-érdekü vasút bevezetése.

A budapesti helyiérdekü vasutak szent-endrei, czinkotai és haraszti-i személyszállító vonatainak a közúti vaspálya vágányain a székes főváros belterületére leendő bevezetésének eszméje már 1887-ben merült fel. A bevezetéssel próbák is tétettek, gyakorlati megoldás azonban különböző nehézségek miatt, melyek főleg a vállalat és a székes főváros között támadtak, nem jött létre. A szent-endrei vasútra nézve a tárgyalások a mult évben vétettek ismét fel. Részünkről nem volt elvi kifogás az ellen, hogy e helyiérdekü vasút vonatai a budai körvasút vágányainak igénybevételével egészen a lánczhídig közlekedhessenek; miután mégis nem voltunk teljesen megnyugodva, hogy a h. é. vonatok közlekedése a bombatér és lánczhíd közötti szakaszon nem fogja-e a közúti vaspálya forgalmát türhetetlenül hátrányosan befolyásolni; miután továbbá, ha a kétféle forgalom esetleg összeférhetetlennek bizonyulna, előbbre valónak a közúti vaspálya volna tekintendő: ezért kikötöttük, hogy fentartva marad a hatóságnak a szerzendő tapasztalatokhoz képest követelni, miszerint a h. é. vonatok közlekedése csak a Bombatérig terjedjen.

A Pálffy-téri sínhálózat elrendezését nem találtuk kielégítőnek sem a vállalat, sem a mérnöki hivatal terve szerint, mert a vágányok a teret

keresztül-kasul szelnék annyira, hogy abból egyéb czélra mit sem lehetne használni.

Ezért műszaki osztályunk tervét fogadtuk el, mely szerint a vágányok czélszerű elhelyezése mellett, a pest-zúgligeti vonalszakasznak különben is mielőbb, nevezetesen a Török-utcza rendezése alkalmával ide bekövetkezendő áthelyezése után nagyobb s parkszerűleg kiképezhető terület fog fenmaradni.

A lánczhídfő közelében tervezett megoldásokat szintén nem helyeselhettük. A társulat ugyanis a közúti vaspálya számára a Jégverem-utczában és folytatólag a Fő-utczában is vágányokat tervezett; a mérnöki hivatal terve szerint pedig a Jégverem- és Halász-utcza közti egyes-vágány fentartandó, s a vonal lánczhídfői végpontjánál forgókorong lett volna beiktatandó. Ezen hátrányok elkerülése végett műszaki osztályunk azon javaslatát fogadtuk el, mely szerint az említett egyes-vágány kettös-vágányra egészíttetvén ki, a vonatok veszteglésére és rendezésére a Jégverem-utcza és lánczhídfő közti vonalon a h. é. vasút számára 50 méter, a közuti vasút számára 45 méter hosszú vágány álland rendelkezésre s megfelelő kitérők beiktatásával a kétféle forgalom egymás háborítása nélkül nyerhet lebonyolítást.

A mozdonyokat illetőleg, olyanoknak az alkalmazását kivántuk, a melyek előre-hátra egyformán mozgásba hozhatók. A mozdonyokat egyszersmind olyan berendezéssel kivántuk ellátni, hogy belőlük a füst ki ne tódulhasson. Végül kikötöttük, hogy egy-egy vonat legfeljebb 4 kocsiból állhat.

Az így indult tárgyalások teljes eredményre ezúttal sem vezettek és egyelőre a társulat javaslata értelmében az a megállapodás jött létre, hogy a vonatok csak próbaképpen, 1897. évi január 1-ig s csak a Pálffy-térig közlekedjenek, a hol a vállalat egy ideiglenes kezelési épületet létesített

Budapest-esztergom-doroghi helyiérdekű vasút.

Engedélyezéséért Szeniczey Ödön és társai folyamodtak. Tekintve, hogy e vasút egyik legfőbb czélja a doroghi kőszénbányák kihasználása, a mi kiválóan a székes fővárosnak is érdekében áll, a közigazgatási bejárás alkalmával, létesítését s tehát engedélyezését kivánatosnak jeleztük, szem előtt tartván mindazonáltal a részleteknél, hogy az átjárók, párhuzamos utak és a műtárgyak megállapításánál a székes főváros közlekedési érdekei kellőleg érvényesüljenek.

A közigazgatási bejárás czéljára a kérelmezők két vagylagos tervet mutattak be, melyek azonban kivihetetleneknek mutatkozván, számos variáns letárgyalása után végre a következő vonalvezetésben történt megállapodás. A vasút a magy. kir. államvasutak balparti körvasútjának angyalföldi állomásából indul ki és a Palotai-útig a körvasúttal párhuzamosan halad; innen az újpesti határ felé tér le és a közúti vaspályatársaság indóháza mögött lép be Újpest község határába, itt egy kis görbét ir le és a külső Váczi-útnál ismét a székes főváros határába jut, a külső Váczi-útat egy vashíddal hidalja át, melynek úgyszólván meghosszabbítását képezi az újpesti öböl feletti 5 nyilású híd; azután az újpesti kikötő-szigetet egy magas töltésen szeli át, honnan a mintegy 550 méter hosszú 7 nyilású Dunahídon halad tovább, melyet a pénzügyminister úr gyalogközlekedésre is berendeztetni

kivánt. Az ó-budai Dunaparttól magas töltésen a vasút a Krempel-malom alatt a szent-endrei-utat áthidalva az aranyhegyi árok mellé vonul, melynek mentén a mocsaras dülői-oldalon van az ó-budai állomás tervezve. Az állomáson túl a vasút az aranyhegyi árok mentén van tovább vezetve a Bécsi-útig, melyet keresztezvén, a Solymár-völgyben marad és az aranyhegyi árkot átszelve lép ki Solymár község határába. A Dunapart és az aquincumi ásatások között, delta képzése mellett a szent-endrei-út és a Duna partja között egy összeköttetés van a budai körvasúttal tervezve. Ez a filatori-gát alatt torkol a körvasútba és általa nemcsak az ó-budai állomás nyer közvetlen összeköttetést a budai körvasúttal, hanem a pesti oldalról jövő vonatok is közvetlenül juthatnak a körvasútra. Kikötni kivántuk, hogy ezen szárnyvonal arra az esetre, ha azon a személyforgalom is rendszeresíttetnék, a dunajobbparti körvasút kiegészítő részének minősíttessék és hogy ehez képest a személyforgalom ugyanazon feltételek és módozatok szerint rendeztessék be, a mint ez a dunajobbparti körvasút, a budapesti közúti vasút és a budapesti-szent-endrei h. é. vasút közt közvetítendő személyforgalomra nézve annak idején megállapíttatott.

Különböző vasúti ügyek.

A fentieken kivül tárgyalás alá jöttek és elintézést nyertek a következő vasúti ügyek:

Grunwald és társai III. ker. Szent-Endrei-úti gyártelepére iparvágány;

a Lujza-gőzmalom III. ker. Zsigmond-utczai telepére iparvágány;

Spitzer és Gerson III. ker. Lajos-utczai telepére iparvágány;

Első bndapesti gőzmalom részvénytársaság V. ker. Klotild-utczai telepére iparvágány;

A Haggenmacher-féle V. ker. Katona József-utczai gőzmalomhoz iparvágány;

A Rózsa-féle vegyészeti gyárhoz iparvágány az V. ker. külső Váczi-úton;

A Danubius-hajógyár részvény-társaság V. ker. külső Váczi-úti telepére iparvágány;

Az Erzsébet-gőzmalom telepére iparvágány az V. ker. Új-pesti rakparton;

A Cséry-féle szemétvasút a X. ker. Lóversenytéri dülőben;

A duna-jobbparti körvasút;

A Krausz-féle szeszgyárhoz iparvágány az V. ker. Váczi-úton;

A Heidrich és Strauss-féle gőzmalomhoz iparvágány a IX. ker. Soroksári-úton;

Gregersen G. VI. ker. Hajcsár-úti telepére iparvágány;

Az újlaki téglagyár III. ker. Bécsi-úti telepére iparvágány;

A budai légszeszgyár II. ker. Margit-körúti telepére iparvágány;

Lord és társa V. ker. Felső-rakparti telepére iparvágány;

A lőportár-dülőben levő katonai sütődékhez iparvágány;

A kőbányai polgári serfőzdéhez X. ker. Maglódi-út iparvágány;

Machlup E. és fiai IX. ker. Csepel-rakparti gyártelepéhez iparvágány;

A kőbányai hizlalda-állomáshoz vágányfektetés;

A Guttman-féle gyárhoz iparvágány a X. ker. Ó-hegyen;

Az Őrley-féle téglavetőhöz iparvágány X. ker. Kőbánya;
A Hungária-féle téglagyárhoz iparvágány X. ker. Ó-hegyen;
A X. ker. köbányai király serfőzdéhez iparvágány;
A X. ker. sertés-hizlaló telephez iparvágány;
A első magyar serfőzde X. ker. köbányai telepéhez iparvágány;
A légszeszgyár IX. ker. Soroksári-út telepéhez vágány-bővítés;
Eigel Nándor X. ker. kőbányai sertés-hizlaldájához iparvágány;
Krauszmayer X. ker. Orczy-úton levő gyárához iparvágány;
A X. ker. petroleum-gyárhoz iparvágány;
Mannsfeld Pál X. ker. Kőbányán levő tűzálló-téglaégető gyárához iparvágány;
Budapesti tégla és mészégető részvénytársaság III. ker. Bécsi-úti telepéhez iparvágány;
A budapesti városi vasuti részvénytársaság VII. ker. Kertész-utczai telepén iparvágány;
Láng Lajos V. ker. Külső-váczi-úti gyárához iparvágány;
A Hungária-műtrágyagyár X. ker. telepéhez iparvágány;
Ganz és társa vasöntő és gépgyár részvénytársaság X. ker. Villam-utczai telepéhez iparvágány;
Kremsier Miksa V. ker. Váczi-úti dongafa-telepéhez iparvágány;
A budapesti szt.-Lőrinczi helyi-érdekü vasút meghosszabbitása a Ludoviceumig;
A m. kir. államvasutak nyugoti pályaudvarában a vágányok átalakítása;
A nagykörúti vasuthoz a Ferencz-körúton egy vágány fektetése;
A Baross-utczai villamos vasúti forgalmi telep kibővítése;
A budapesti városi villamos vasút részvénytársaság Arena-úti forgalmi telepének kibővétése;
A köztemetői vasút összekötése a kőbányai állomással;
A X. ker. rákosi rendező pályaudvar kibővítése:
A budapest-soroksár-haraszti-i helyi-érdekü vasút összekötése a dunaparti teherpályaudvarral;
A duna-jobbparti közvasúthoz a Kelenföldön összekötő vágány a vasúti hídon átvezető vonalhoz;

XI.

Távirda és telephon.

Fontosabb távirda és távbeszélő-vonalak, melyek 1892—94. évben létesültek:

Távirdavonal a fővámháztól a Borárostérig;

Telefon-összeköttetés a székes főváros és Kispest, valamint Erzsébetfalva között;

Távirdavonal-áthelyezés a Nagykorona-utczában;

Telefon-összeköttetés a katonai lövöldével;

Telefon-hálózat kiterjesztése a VII. és VIII. kerületben;

Telefon (magán) a kőbányai Guttmann-féle téglagyárhoz;

Telefon-áthelyezés a váczi-úton és a Katona József-utczában;

Telefon-felállítás az alsó rákosi réten;

Telefon a Rákospatak mentén Pahn-hoz;

Telefonvonal a Pesti Napló és az Országház részére;

Telefon a lánczhídtéren át;

Telefonvonal Kőbányára és az V. kerületben;

Távirdavezeték az országúti postahivatalhoz;

Telefonvonalak második központjának kibővítése;

Egységes villamos óra;

Telefon-összeköttetés Rákosfalvára;

Tűzjelző-hálózat összeköttetése a Dunagőzhajózási-vállalat dunaparti raktáraival;

Távbeszélő-vonalak bejárása;

Távbeszélő-vonal Budapest—Hidegkút és Budapest—Budakesz közt;

Budapesti Hirlap összeköttetése a budapest—bécsi távbeszélő-vonallal;

A X. ker. polgári serfőzdébe vezető tűzjelző vezeték;

Telefon-összeköttetés a földmívelésügyi m. kir. ministerium és az országos erdészeti egyesület Alkotmány-utczai palotája között;

Tűzjelző-vezeték Dr. Schwartzer Ottó I. ker. Kékgolyó-utczában levő gyógyintézetéhez;

Tűzjelző-telefon az I. magyar serfőződe részvény-társaság X. ker. kőbányai két telepe között;

Telefon-összeköttetés Békásmegyerrel és a Péterhegyi téglagyárral;

Telefonvezetékek szaporítása a kőbányai-úton;

Telefon-összeköttetés a légszeszgyár vásártéri igazgatósági épülete és Visegrádi-utczai gáztartánya között.

XII.

A dunaszabályozási telkek.

Az 1870. évi X. t.-cz. 7. §-a értelmében a 24 milliós kölcsönből eszközölt szabályozások folytán nyert telkek árait a törvényhozás a fővárosi pénzalap képzésére szánta.

A főváros határában a Duna szabályozása tudvalevőleg e 24 milliós kölcsönből eszközöltetett; következőleg a Duna szabályozása folytán nyert telkek a fővárosi pénzalapot illetik.

Vita támadt azonban köztünk és a főváros között a nyert terület terjedelmére nézve, úgy hogy a mit mi dunaszabályozási teleknek állítottunk, arra részben a főváros is tulajdoni igényt támasztott.

E vitás kérdés elvben még 1884-ben barátságos elintézést nyert abban az értelemben, hogy a főváros a nagykörút létesítését előmozdítandó, vélt tulajdonjogáról lemondott és így a kérdéses telkeket egészben leköthettük a nagykörút létesítésére felvett $2^1/_2$ milliós kölcsön egyik biztosítékául.

Mikor azonban e telkek telekkönyvi rendezéséhez akartunk fogni, az ehez szükséges okirat kiállításánál a székes főváros tiszti ügyészsége több rendbeli nehézséget támasztott azon a czímen, hogy az 1884-diki egyezményben a dunaszabályozási telkek fogalma nem nyert pontos meghatározást.

Ebből kifolyólag újra hosszas és nehéz tárgyalások indultak meg, melyek során a kérdés az alább következő, kölcsönösen jóváhagyott jegyzőkönyvvel nyert elintézést.

Jegyzőkönyv

felvétetett a Duna szabályozása folytán nyert telkek tulajdonjogának telekkönyvi rendezése ügyében kiküldött vegyes bizottmány 1893. január 4-én tartott üléséről.

Jelen voltak: b. Podmaniczky Frigyes elnöklete alatt

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről b. Lipthay Béla, dr. Országh Sándor, Pucher József, Ribáry József tanácstagok, Rupp Imre ministeri tanácsos, Garancsy Mihály ministeri titkár, Szkalla Oszkár és Bakos János ministeri főmérnökök;

Budapest fő- és székváros részéről Kún Gyula tanácsnok Lukács Ignácz főmérnök, Fülepp Kálmán tiszti ügyész, Preuszner József és Scheich Károly bizottsági tagok.

Miután a vegyes bizottmány többszöri összejövetele alkalmával a dunaszabályozási telkek ügyével kimerítően megismerkedett,

Rupp Imre előadó ezuttal a kérdés lényegét röviden a következőkben terjeszti elő:

Kiindulási pontul szolgál a nagykörút létesítése érdekében, valamint a dunaszabályozás folytán nyert telkek tulajdonjogi rendezésének ügyében kiküldve volt vegyes bizottmánynak 1884. január 14-én s folytatólag 1884. január 21-én felvett jegyzőkönyve.

Ezen jegyzőkönyvben a szóban forgó telkek a főv. közmunkák tanácsa műszaki osztályának kimutatása alapján 264,293 □ öl területtel szerepelnek, melyből akkori számítás szerint a fővárost 18.162 □ öl, a fővárosi pénzalapot pedig 246.130 □ öl illette volna.

Bár a főváros akkor e számítást helyesnek el nem fogadta, a vegyes bizottmányban az a megegyezés jött létre, hogy a főváros anyagilag is előmozdítani kívánván a nagykörút létesítését, a költségek fedezetére a térképeken és területjegyzékben feltüntetett 264.293 □ ölnyi dunaszabályozási telkek egy része iránt támasztott tulajdonjogi igényéről lemond, a maga részét a fővárosi pénzalapnak átengedi és a fővárosi közmunkák tanácsa korlátlan rendelkezése alá bocsájtja, oly feltétel alatt, hogy a nagykörút létesítése törvénynyel biztosíttassék.

E vegyes bizottmányi egyezményt a fővárosi közmunkák tanácsa 1884. január 31-én 405/84, 92/84 és 2732/83 számok alatt kelt határozatával, Budapest főváros pedig 1884. február 20-án 112/kgy. sz. a. kelt határozatával elfogadta, jóváhagyta s ugyanaz a magas kormány jóváhagyását is kinyerte.

E tényállást a bizottmány egyhangulag elismeri és annak kiegészítéseül Lukács Ignácz főmérnök kikérdezése és vett nyilatkozata után teljes egyetértéssel konstatálja, hogy a 47143/880 főv. tan. számmal s a mérnöki hivatal részéről Incze György és Lukács Ignácz aláírásával ellátott, a közmunkák tanácsa birtokában levő s annak részéről, a jelenlegi tárgyalásokhoz bemutatott térképek ugyanazok, melyek kapcsolatban a hozzájuk tartozó területjegyzékkel, e fentebb ismertetett 1884-iki vegyes bizottsági tárgyalások alapjául szolgáltak.

Rupp Imre folytatólag előadja, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa kezdeményezésére az 1884. évi XVIII. t.-cz.

megalkottatván, ezzel a fővárosnak a fenti egyezményhez kötött feltétele teljesítve lőn, s ennek alapján a közmunkák tanácsa a dunaszabályozási telkeket a pesti hazai első takarékpénztár-egyesülettől a nagy-körút kiépítésére felvett $2^1/_2$ millió forint kölcsön egyik biztosítékául kötvén le, azzal a megkereséssel fordult a fővároshoz még 1886-ban, állítaná ki azon okiratot, melynek alapján a fővárosi pénzalap kizárólagos tulajdonjoga e telkekre kitüntethető legyen.

A megkereséshez a telkek helyesbített kimutatása volt csatolva. A helyesbítés abban állott, hogy egyrészt kihagyattak a terjedékek, melyek nem szolgálnak a nagykörút költségeinek fedezésére; kihagyattak továbbá azok a területek, melyek időközben közczélra elvonatván, további értékesítés tárgyát nem képezhetik; másrészt azonban felvétettek a lagymányosi telkek, melyek a Duna szabályozása folytán nyeretvén, a jegyzékbe belevalók voltak.

A főváros a telkek kivánt átiratásának kérdését tiszti ügyészségének 1889. deczember 8-án 537/87. sz. a. kelt jelentésében kifejtett aggályai miatt vegyes-bizottságilag óhajtván tárgyalni, így lőn a mostani vegyesbizottság kiküldve és megalakítva.

A tárgyalás során a vegyes-bizottság szükségesnek látta, hogy a két hatóság műszaki közegei a t. ügyész közbejöttével a dunaszabályozási telkek térképeit a tényleges állapottal helyszíni szemle útján hasonlítsák össze. E helyszíni szemlét Bakos János és Lukács Ignácz főmérnökök s Fülepp Kálmán t. ügyész 1892. deczember 3-án foganatosították és eljárásukról jegyzőkönyvet vettek fel, mely csupán azt a tényt konstatálja, hogy a küldöttség a Lagymányoson levő telkek kivételével a többieket megtekintette s a térképekkel összehasonlította.

Hogy ezek után az ügyet a vegyes bizottmány most már véglegesen rendezhesse, e czélra bemutatja az előadó a mérnöki hivatal és a műszaki oszt. által 2—2 példányban közösen kiállított s általuk aláirt következő térképeket:

1. Az „A“ betüvel jelölt térképet; ezen a pesti oldalon levő azok a dunaszabályozási telkek vannak feltüntetve, melyek a Rudolf-rakparton terülnek el, az V. ker. Zoltán-útczától kezdve a vám vonaláig vagyis bezárólag az 1359/b. hrzi sz. telekig.

2. A „B“-vel jelölt térképet, mely az V. ker. vizafogó dülőben a vámvonaltól a új-pesti kikötőig terjedő telkeket öleli fel.

3. A „C“-vel jelölt térképet, mely a budai oldalon, az I. ker. Kelenföldön levő telkeket ábrázolja.

4. A „D“-vel jelölt térképet, melyen a Pálffy-tértől a Császár-fürdő északi határáig terjedő telkek foglaltatnak.

5. Az „E“-vel jelölt térképet; ez azokat a telkeket tünteti fel, melyek a III. ker. Ó-budai rakparton, a fővárosi vízvezetéki szivattyú teleptől a Zichy-útczáig terjednek.

Bemutatja továbbá az előadó 2 példányban a fennebbi térképek alapján a mérnöki hivatal és a műszaki osztály által szintén közösen kiállított területjegyzéket.

Ezen térképeket a vegyes bizottság megvizsgálván constatálja, hogy az azokon feltüntetett dunaszabályozási telektömbök az 1884-iki megállapodások alapját képező 47143/880. főv. tan. sz. a kiállított térképeken is rajta vannak; az ezen utóbbiakra vonatkozó területjegyzékben azonban még oly telkek is szerepelnek, melyek a mérnöki hivatal és a műszaki osztály által közösen készített újabbi területjegyzékből már kihagyattak,

Ezek nevezetesen:

A pesti oldalon:

az „A“-val jelölt térképen szereplő 1359/a hrzi. sz. 1881·70 □ ölet tartalmazó telek és az 1359/b. hrzi. sz. 3962·30 □ ölet tartalmazó telek, melyek azért mellőztettek, mivel ezeket a főváros még 1882. évben szept. 14-én 44,453/882. sz. a. jóváhagyott adásvevési szerződéssel eladta Gregersen G. czégnek; azok ennélfogva az 1884-iki megállapodások keretén kivül esnek.

Kihagyatott továbbá:

A budai oldalon:

1. a császár-fürdő és Lukács-fürdő előtt, ezek homlokzata mentén levő telkek, melyeknek területe nyilvános park czéljára a nevezett két fürdőintézetnek használatul átengedtetett:

2. a budai vízmű szivattyú-telepe czéljára kihasított és bekerített 1219.7 □ ölnyi terület;

3. a Zichy-utczától észak felé eső 272·6 □ ölnyi kis telek, mely a közmunkák tanácsa legutóbbi megállapodásához képest köztér czéljára lesz igénybe véve.

A most bemutatott „A—E“ újabb térképek, kapcsán a területjegyzékkel, tünteti ki azon telkeket, melyek az 1884. évi vegyes-bizottsági tárgyalás tárgyát képezték, s mely telkekre vonatkozólag a főváros tulajdonjogáról lemondott, illetve azokat a nagy-körút költségeihez való hozzájárulás czímén átadta, s melyek tehát a fővárosi pénzalap kizárólagos tulajdonát képezik.

Ezek konstatálása után az előadó a fővárosi közmunkák tanácsa kívánságát abban foglalja össze, hogy a fő- és székváros olyan okiratot állítson ki, melynek alapján a mérnöki hivatal és a műszaki osztály által közösen kiállított újabb területjegyzékben foglalt dunaszabályozási telkek közül azok, a melyek egészben vagy részben a főváros nevére vannak telekkönyvezve, nemkülönben azok is, a melyek még nincsenek telekkönyvezve, a fővárosi pénzalap kizárólagos tulajdonaként legyenek telekkönyvileg feltüntethetők.

A mi ugyanis a fő- és székváros tiszti ügyészségének e kívánság ellen tett észrevételét illeti, mintha t. i. a dunaszabályozási telkek fogalma még nem volna meghatározva, ezt az ügy mostani stádiumában már tárgytalannak kell tekinteni.

Kun Gyula tanácsnok és Fülepp Kálmán t. ügyész erre megjegyzik, hogy habár a dunaszabályozás által nyert telkek fogalma nézetük szerint feltételezte, hogy az 1884. évi egyezmény alapján a területek csak akkor lesznek átadandók, ha a szabályozás végrehajtatott s a dunaparti út létesíttetett s azért kívánatosnak tartották volna, hogy az átadás azon telkekre nézve, melyek mentén a dunapart még nincs szabályozva, legalább is elhalasztassék, míg a területek feltöltetnek, mégis az összes dunaszabályozási telkeknek a fővárosi pénzalap nevére leendő átiratásához, a főváros érdekében bizonyos kikötések telekkönyvi biztosítása mellett, készek hozzájárulni.

A vegyes-bizottmány meghallgatván és elfogadván ezeket a kikötéseket teljes egyetértéssel a következőkben állapodik meg:

1. Az 1884. január 14-én s folytatólag január 21-én felvett vegyes-bizottsági jegyzőkönyv s az ebben foglalt egyezményt jóváhagyó 1884. évi 112. kgy. számú határozat alapján állítson ki a fő- és székváros a közmunkák tanácsának olyan okiratot, melynek alapján a jelen jegyzőkönyvhöz fűzött térképeken és területjegyzékben foglalt terület-tömbök, a mennyiben még nem a fővárosi pénzalap kizárólagos tulajdonaként, vagy egyáltalán ninesenek telekkönyvezve, a fővárosi pénzalap kizárólagos tulajdona gyanánt legyenek telekkönyvezhetők.

2. Viszont a közmunkák tanácsa adja beleegyezését ahoz, hogy a fővárosi pénzalap tulajdonjoga a pesti oldalon a Margit-hídtól az újpesti kikötőig, továbbá a budai oldalon a városi vízvezetéki szivattyúteleptől a Zichy-utczáig terjedő telkekre nézve azzal a korlátozással kebeleztessék be, hogy ezen telkeket mindaddig nem adhatja el, mig azok mentén megfelelő parti út nem létesül

és hogy a főváros addig is parti és minden egyéb jogait korlátlanul gyakorolhatja és a partot, valamint a parti kirakodás és berakodás czéljára szükséges parti területet használhatja és a fővárosi pénzalap telekkönyvi tulajdonjogának sérelme nélkül a felett e czélra rendelkezhetik.

3. A tulajdonjog hasonló korlátozását engedje a közmunkák tanácsa azokra a telkekre is kitüntetni, melyeken a vizafogó és a filatori töltések vonulnak el, megjegyezvén, hogy ezeknél a korlátozás arra az időre szóljon, a míg e védművekre szükség lesz. A kérdéses telkekre a tulajdonjog e korlátozása mellett még az a szolgalom is be lesz kebelezendő, melynélfogva a tulajdonos fővárosi pénzalap e védtöltéseket tűrni tartozik addig, a míg azokra szükség lesz

4. A pesti olda·lon, a Margithíd alatti vizvezetéki telepre nézve biztosítsa a közmunkák tanácsa azt a jogot a fő- és székvárosnak, melynélfogva ez a kérdéses telepet a jelenleg rajta levő vízmű czéljára mindaddig korlátlanul és minden bérfizetés nélkül, ingyen használhatja, míg a kivitel küszöbén álló végleges vízmű elkészülvén rendeltetésének átadva lesz.

5. A budai vízműszivattyú-telepének területe az átirandó telkek sorából amúgy is kihagyatván, e vízmű érdekében adja a közmunkák tanácsa beleegyezését, hogy a szivattyú-teleptől a Timár-utczáig alakított 2052·9, 2522·1, 1377·7 és 2845·7 □ öles telektömbökre a fővárosi pénzalap tulajdonjogának bekebelezésével egyidejüleg az a tulajdonjogi korlátozás is feljegyeztessék a telekkönyvbe, melynélfogva a kérdéses telektömbök, a míg a vízműtelep ott fennáll, egyrészt el nem idegeníthetők, másrészt pedig csak olyan czélra és csak olyan módon használhatók, hogy e telkek alatt elvonuló vízszintes vízvezetéki kút fennállása és működése ne érintessék s általában a szűrőkavicsréteg be ne szennyeztessék.

Végül megállapodik a vegyes bizottság abban, hogy a jelen jegyzőkőnyv az e czélra külön felkért Dr. Országh Sándor és Kun Gyula urak hitelesítése után, kik a jelen jegyzőköny mellékletét képező térképeket és területjegyzéket hitelesítő aláirásukkal már a tárgyalás befejeztével rögtön ellátták, — az összes jelenlevők aláirásával két eredeti példányban állíttassék ki, melyek közül az egyik a közmunkák tanácsánál marad, a másik pedig a fő- és székvárosnak küldendő meg.

Kmft.

Aláirások.

Az ennek alapján kötött egyezmény nálunk 50012/896.-VI tan. szám

XIII.

Egyezmény a terjedékek beváltása iránt.

Az 1870. évi X. t.-cz. gondoskodik ugyan arról, hogy a telkekhez szabályozás folytán hozzáeső terjedékek ára a fővárosi pénzalapot illeti, de megoldatlanul hagyta azt a kérdést, hogy a telkekből szabályozás következtében eleső terjedékeket ki legyen köteles beváltani.

E kérdés és mindaz, a mi vele összefügg, egyezménynyel rendeztetett. A legutolsó ilyen egyezmény, a melyhez a magas kormány 1892. január 10-én 74/M. E. sz. a. kelt elhatározásával adta meg jóváhagyását, 1892. évi január hó 1-től 1896. évi deczember hó 31-ig terjedő időtartamra köttetett és az alábbi jegyzőkönyvben foglaltatik.

Jegyzőkönyv

az 1891. évi október hó 9-én tartott vegyes bizottsági ülésről.

Tárgy:

Azon egyezmény meghosszabbítása és esetleg módosítása, mely egyrészt a fővárosi közmunkák tanácsa és másrészt Budapest főváros közönsége között a magas kormány jóváhagyása mellett a fővárosi kisajátítási alap fentartása és kezelése, továbbá a telkekből szabályozás folytán eleső vagy azokhoz hozzáeső terjedékek beváltása és az épületkiszökellékek által elfoglalt utczai közterületek utáni használati díjak ügyében 1886-ban megkötteteti és 1891. deczember végével lejár.

Jelen voltak:

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Fascho-Moys Sándor ministeri tanácsos, tanácstag; Rupp Imre ministeri tanácsos, közmunkatanácsi előadó; Garancsy Mihály ministeri titkár.

Budapest főváros hatósága részéről: Gerlóczy Károly kir. tanácsos első alpolgármester; Kun Gyula tanácsnok, Toldy József t. főügyész; Lampel Hugó főszámvevő; Preuszner József, Steiger Gyula és Nyiry Lajos fővárosi törvényhatósági bizottsági tagok; Pohl Ferencz jegyző.

Gerlóczy Károly alpolgármester úr az ülést megnyitván, üdvözli a megjelenteket és előadja, hogy a vegyes bizottsági tanácskozás és megállapodás tárgyát azon egyezmény meghosszabbítása illetőleg megújítása és esetleg módosítása képezi, mely a fővárosi kisajátítási alap létesítése és illetőleg fentartása és kezelése, a szabályozás folytán egyes telkekből el vagy azokhoz hozzáeső terjedékek beváltása és az épületek kiszökellékei által elfoglalt közterületek utáni használati díjak tárgyában az akkor még külön hatóságot képezett Buda és Pest városok és a fővárosi közmunkák tanácsa között 1871-ben 5 évi időtartamra köttetett, 1876-ban, 1881-ben és 1886-ban a fővárosi közmunkák tanácsa és Budapest főváros hatósága között 5 évről 5 évre meghosszabbíttatott, illetőleg megújíttatott és a folyó év végével lejár.

Tekintettel arra, hogy ezen egyezmény fennállása a lefolyt 20 évi időtartam alatt a fővárosra és annak szabályozására nézve igen kedvezőnek és előnyösnek bizonyult, a főváros összes kiküldötteinek egyetértésével javasolja annak, mint a főváros és a fővárosi közmunkák közös céljainak előmozdítására szolgálónak és szolgálandónak megújítását.

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről Rupp Imre ministeri tanácsos úr hasonló értelemben nyilatkozván, előterjeszti az egyezmény legutóbbi 5 évi fennállása alatt elért pénzügyi eredményt feltüntető kimutatást, mely szerint terjedékek eladása czímén befolyt az 1886., 1887., 1888., 1889. és 1890. években összesen 174.814 frt 44 kr. kiszökellékek által elfoglalt közterületek utáni használati díja fejében ugyanazon időszakban 34.107 frt 19 kr. és a fővárosi kisajátítási alap járulékaként ugyanazon időszakban 108.395 frt 85 kr. tehát egy főösszegben 317.317 frt 48 kr., ellenben terjedékek beváltására ugyanazon időszak alatt kiadatott összesen 484.210 frt 37 kr. s így a fővárosi pénzalapnak az egyezmény értelmében tett kiadásai a legutóbbi 5 év alatt 166.892 frt 89 krral haladták meg a bevételeket.

Megjegyeztetik, hogy e kimutatásban nem foglaltatnak benn a budai körút és a kir. várpalotába vezető út czéljára történt szabályozások költségei, melyek külön megállapodások szerint a fővárosi közmunkák tanácsa és a főváros hatósága, illetőleg a kir. palota építési alap által közösen fedeztetnek.

Ezek után kijelenti, hogy hozzájárul az egyezmény megujitásához, de a fővárosi közmunkák tanácsa nevében az egyezmény I. és III. pontjának kiegészítését indítványozza a netalán támadható félreértések kikerülése és a szöveg nagyobb világossága érdekében.

Az 1. pontban kifejezetten felvétetni kivánja, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa csak az 1881. 41. t.-cz. 21. §-ában körülirt időpontban tartozand a terjedékeket beváltani, mi az eddigi felfogás, értelmezés és gyakorlattal megegyezvén, a főváros kiküldöttei részéről elfogadtatott, a III. pontban pedig felvétetni óhajtja azt a módozatot és illetőleg eljárást, mely a fővárosi közmunkák tanácsa által és a főváros által követtetni fog, a fővárosi közmunkák tanácsa által utczanyitások, szélesbítések, szabályozások czéljára kisajátított telkekből a szabályozás végrehajtása után fenmaradó terjedékek utáni csatornázási, járdafektetési, kövezési járulékok megtérítésének biztosítása czéljából addig, míg a főváros szabályrendeletileg intézkedni fog. A főváros képviselői ehez is hozzájárultak, mert a fővárost illető járulékok biztosítását czélozza és előmozdítja addig is, míg a főügyész úr által javasolt szabályrendelet megalkottatik.

Az egyezmény III. pontjában „kőolajvilágitási" járulék kihagyatni határoztatik, mert időközben a főváros ennek kivetését és beszedését teljesen és általában elejtette és beszüntette.

Lampl Hugó főszámvevő úr fölveti a kérdést, mi történjék az eladott fővárosi telkek vételárának a kisajátítási alapot illető 20%-jával akkor, ha mint legujabban a nagyméltóságu m. kir. belügyminister úr részéről a kereszturi dülőben új szőlőtelepek czéljára szánt telek-eladások alkalmával elrendeltetett, a vételár tőkésítendő és külön alapként lenne kezelendő.

Miután ezen ügy még tárgyalás alatt áll és valószinüleg oly megoldást nyerend, hogy e vételár, mint eddig is mindég történt, új vagyonszerzésre lesz fordítandó: az egyezmény e miatti módosítása mellőztetett.

Steiger Gyula főv. bizottsági tag úr fölveti azon kérdést, hogy nem fogja-e a fővárosi közmunkák tanácsa követelni, miszerint a kisajátítási alapba oly telkek értékének 20%-ka is befizettessék, melyek például a közel jövőben várható laktanya-eltávolítások és kitelepítések alkalmából új laktanyák építésére cserében lesznek a főváros részéről átengedendők az eddigi laktanyákért?

Miután a fővárosi közmunkák tanácsának képviselői kijelentették, hogy ily esetekben a kisajátítási alapot nem illeti a 20% és az eddigi egyezmény II. pontjában világosan benne van, hogy csak a készpénzül bevett telek vételárának 20%-ka illeti a kisajátítási alapot, az egyezmény ily irányban való kiegészítése nem találtatott szükségesnek.

A fővárosi kisajátítási alap és a fővárosi pénzalap állásának időszaki kölcsönös kimutatása iránt is merül-

vén fel indítvány, ily irányú rendelkezésnek az egyezménybe való felvétele is mellőztetett, mert rövid úton bármikor megtudhatja kölcsönösen úgy a fővárosi közmunkák tanácsa, valamint a főváros is, mennyi pénzzel rendelkezik a kisajátítási és illetőleg a fővárosi pénzalap.

Végül a fővárosi közmunkák tanácsának kiküldöttei köréből azon óhaj nyert kifejezést, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa által utczanyitások, szélesbítések és szabályozások czéljából kisajátított telkekből a szabályozás végrehajtása után fenmaradt terjedékek előtti járdák tisztogatását a főváros vállalná magára, azonban a főváros kiküldöttei az egyezménybe ily irányu kikötést fölvehetőnek nem találván, felkérték a fővárosi közmunkák tanácsának kiküldötteit, hogy ez iránt külön tárgyalásba bocsátkozzék a fővárosi közmunkák tanácsa a fővárossal és kétségtelennek jelentették ki, hogy a főváros a lehető legnagyobb előzékenységgel és méltányossággal fogja az ügyet tárgyalni.

Ezek alapján a vegyes bizottság egyhangulag a következő egyezményi tervezetet mutatja be:

I. az 1870. X. t.-cz. 8. §-ának b) pontja szerint a magánosok házhelyeihez csatolt terjedékekért befolyt vételárak a fővárosi pénzalapot illetvén, másrészt a szabályozások czéljából egyes telkekből elvágandó terjedékek kártalanítását már a lefolyt 20 év alatt is a közmunkák tanácsa, illetőleg a fővárosi pénzalap eszközölvén: jövőre az egyes feleknek a fennálló szabályozások végrehajtása alkalmával valamely útból, utczából, térből vagy bármely más akár bel- akár kültelken levő nem telekkönyvezett fővárosi közterületből átadandó, vagy az illető magánosoktól átveendő terjedékek vételárainak, valamint az építkezések alkalmával előállítandó kiszökellékek által elfoglalandó utczaterületek használati díjának is megállapítása közvetlenül a fővárosi közmunkák tanácsa által lesz eszközlendő és úgy a befizetések, mint a kifizetések minden egyes esetben a fővárosi pénzalap javára vagy terhére közvetlenül a fővárosi közmunkák tanácsa által fognak számba vétetni.

Világosan megjegyeztetik, hogy a magánosok telkeiből első terjedékeket a fővárosi közmunkák tanácsa az 1881. 41. t.-cz. 21. §-ához képest csak azon időpontban köteles kártalanítani, mikor a szabályozási vonalon emelt épület már tető alá hozatott.

Puszta telek felosztásoknál és telekrendezéseknél a fővárosi közmunkák tanácsa az első terjedékeket, mint eddig tevé, csak a szükség és lehetőséghez képest fogja a szabályozási vonalon való építkezés előtt beváltani, de e részben a főváros irányában semmi kötelezettséget nem vállal.

Azon területeknek vételára, melyek szabályozás folytán valamely a főváros tulajdonát képező telekkönyvezett területből csatoltatnak a magánosok házhelyeikhez vagy telkeikhez, jövőre is nem a fővárosi pénzalapot, hanem a fővárosi központi, mint házipénztárt illetik.

Magától értetik, hogy az eddigi gyakorlatnak megfelelőleg úgy a

városi, mint az állami építkezéseknél és általában szabályozásoknál is, a mennyiben ezen építkezések vagy szabályozások által állami vagy városi tulajdont képező területek érintetnek, sem terjedék-beváltásnak, sem megtérítésnek helye nem leend.

II. Budapest főváros hatósága az általa f. évi deczember végéig terjedőleg alakított kisajátítási alapot a jövőben is fentartandja akként, hogy ahoz saját központi mint házipénztára évenként 30.000 az az: harminczezer forinttal járuland, és ezenkivül ide szolgáltatandja 20 az az: husz száztóliját azon összegeknek, melyeket évenként városi telkeinek eladásából készpézül beveend.

Ezen alapnak $^2/_3$-át az az: két harmadát Budapest főváros a saját körében megrendelendő szabályozásokra, kisajátításokra, díszítésekre fordíttandja függetlenül, míg a hátralékos $^1/_3$ az az: egy harmadot a fővárosi pénzalapba szállítandja, mely utóbbi összeg valamint a terjedékekért, úgy szintén a kiszökellékek után befolyt összegek is a fővárosi közmunkák tanácsa által kizárólag a magánosoktól szabályozási czélokból elveendő területek beváltására fognak felhasználtatni, illetve a föl nem használt összegek e czímen a következő évre átvitetni.

III. Kijelenti Budapest főváros hatósága, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa által szabályozási czélokból kisajátított telkekből a szabályozás végrehajtása után fenmaradó és önnálló telket nem képező, hanem a szomszédos telkekhez csatolandó terjedékek után a fővárosi közmunkák tanácsától és illetőleg a fővárosi pénzalaptól csatornázási, kövezési és járdafektetési járulékot ezentúl követelni nem fog és a multban e czímen felmerült és még ki nem egyenlített követeléseiről a fővárosi pénzalappal szemben lemond.

Hogy azonban a főváros érdekei ilyen terjedékeknél is biztosítva legyenek, erről a fővárosi közmunkák tanácsa addig is, míg a főváros ez ügyet szabályzatilag rendezendi, akként fog gondoskodni, hogy a szóban forgó terjedékek közvetlen eladása alkalmával a vevő ellenében szerződésileg ki fogja kötni, hogy a terjedékben nyert homlokzat után csatornázás, kövezés, vagy járdafektetés czímén esetleg kivetendő járulékokat a vevő a fővárosnak az esetben is megfizetni tartozik, ha az illető közmunka a terjedék birtokbavétele előtt hajtatván végre, a kivetés annak idején a jelen egyezmény miatt mellőzve, illetőleg függőben tartva lett. Az ily értelemben kötendő szerződéseket a fővárosi közmunkák tanácsa a fővárossal hivatalos másolatban esetről esetre közölni fogja, hogy a netaláni járulék kivetése és beszedése iránt az intézkedés pótlólag megtehető legyen. Ha azonban a szerződést maga a főváros köti meg, ez esetben önként érthetőleg maga a főváros fog a szerződésben érdekei biztosításáról gondoskodni.

IV. Ezen egyezmény 1892. évi január 1-től 1896. évi deczember 31-ig terjedő időszakra, az az: öt évre köttetik, a főváros azonban fenntartja magának azon jogot, hogy azon esetben, ha a fővárosi pénzalapnak a fővárosi közmunkák tanácsa általi kezelésére nézve a törvényhozás által változás tétetnék: jelen egyezményt a maga részéről is megszüntetheti.

Kelt Budapesten 1891. évi október 9-én. Ezek után jelen két példányban kiállított jegyzőkönyv berekesztetett és aláiratott.

Jegyzette: **Pohl Ferencz** s. k., jegyző.

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Dr. Fascho Moys Sándor s. k., min. tan. közmunka tanácsi tag, Rupp Imre s. k., ministeri tanácsos, Garancsy Mihály s. k, minsteri titkár; Budapest főváros hatósága részéről Gerlóczy Károly s. k., alpolgármester, Kun Gyula s. k., tanácsnok, Lampel Hugó s. k., főszámvevő Toldy József s. k., t. főügyész, Preuszner József s. k., Dr. Nyiry Lajos s. k., Steiger Gyula s. k.

1104/1891.

kgy.

Fentebbi egyezmény-tervezet Budapest főváros közönsége által elfogadtatott és aláiratott. Kelt Budapesten, a fővárosi törvényhatósági bizottság 1891 november 18-án tartott kczgyüléséből. Kamermayer Károly, s. k., polgármester. 5334/91. Ezen egyezmény-tervezetet a fővárosi közmunkák tanácsa elfogadta. Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa, 1891. deczember 9-én tartott üléséből Podmaniczky Frigyes, s. k., alelnök, Rupp Imre, s. k., ministeri tanácsos.

XIV.

A vár egy részének és a budai Dunapartnak rendezése.

Az eszmét, az indokolásával együtt, itt következő inditvány hozta szőnyegre:

Indítvány.

Tekintetbe véve, hogy a főváros balparti részei az utolsó két évtized alatt addig reménylet örvendetes lendületet vettek, míg a főváros jobbparti részei aránylag igen hátramaradtak;

tekintetbe véve, hogy a balparton tapasztalt lendület, különösen az Andrássy-út és Nagykörút kiépítése csak úgy volt, aránylag rövid idő alatt eszközölhető, hogy ezen utak nyitását, a tisztelt tanács előterjesztései alapján, maga az állam nem csekély áldozatok árán kezdeményezte;

tekintetbe véve, hogy ezen említett nagy utak csaknem készen állanak s így a főváros harmonicus fejlődésének érdekében immár sürgős szükséget képez, hogy a hátramaradt jobbparti részek emelése czéljából erélyesebb actio fejtessék ki s így ezen városrészek immár mindenki által elismert elhagyottságukból szinte kiemeltessenek;

tekintetbe véve hogy ezen elmaradás leginkább észlelhető a Dunaparton és a várhegyen:

tisztelettel indítványozzuk, mondja ki a tisztelt tanács, hogy

„úgy a várban a Fortuna- és Verbőczy-utczák által határolt telektömb, valamint a budai Dunaparton a Margithídtól — a Rudas-fürdőig elterülő házsor — egyes nagyobb és modern házak kivételével — kisajátítandó, az ekként nyerendő területek új, építésre alkalmas telkekre felosztassanak és ezek határidő alatt leendő beépítés czéljából ismét eladassanak. — E czélból utasítja a tanács a műszaki osztályt, hogy a szóban álló ingatlanok felvételét és becslését eszközölje, az új háztelkekre való felosztás tervezetét elkészítse és az egész művelet költségeire vonatkozó előirányza-

tot készítsen, hogy az ekként beérkezendő adatok s azok tanulmányozása alapján a magas kormányhoz az államkincstártól nyerendő segély és támogatás czéljából az előterjesztés mihamarább megtétethessék."

Budapest, 1893. márczius hó 16-án.

Dr. Országh Sándor
Br. Lipthay Béla
Ribáry József
Dr. Darányi Ignácz
Luczenbacher Pál
Scheich Károly

Indokolás.

Európának bármely fővárosát tekintve, azt tapasztaljuk, hogy ujabb modern épületek a közönség által rendszerint csakis még beépítetlen üres telkeken emeltetnek; ellenben a már régebben házakkal beépített területeken, az ujabb kor igényeinek megfelelő építkezések csak igen ritkán eszközöltetnek. — S ez nagyon természetes, mert a már fennálló régi, rozoga házak mégis csak kisebb-nagyobb jövedelmet hoznak, s így az illető építkezőnek nemcsak magának a teleknek, kanem a rajta álló, de lebontandó régi épületnek a jövedelmezőséghez mért értékét is meg kell fizetni s így ez utóbbi határozottan drágábban épít, mint az, ki üresen álló telken építi fel házát. — Ehez járul még, hogy sokan nem szeretnek régi, rozzant házak tőszomszédságában új épületeket emelni.

Ezen körülményből önkényt folyik, hogy ott, hol a város régiebb beépített részein, szabályozási, közegészségi, vagy szépítési szempontokból ujabb modern építkezést akartak előidézni, ez csak úgy történhetett, hogy az illető terület kisajátítattottt, új szabályos telkekre felosztatott s ezek megfelelő áron ismét magánosoknak beépítés kötelezettsége mellett eladattak.

Igy történt ez Páris boulevard-jaival, Köln körútjánál, Frankfurt Königszeile-jén, s mindenfelé másutt; s így történt különösen Budapesten az Andrássy-út és a nagykörúton.

Ha a régi retek- és könyök-utczák ki nem sajátíttatnak, ha a nagykörút egész útteste ki nem sajátíttatik, úgy az Andrássy-út és a nagykörút megmaradtak volna a papiron, melyre a 70-es évek elején terveztettek, de sohasem mentek volna át a valóságba. — S ezen, bármely nagy adókedvezmény sem segített volna, mert ez önmagában nem elég a fentebb említett régi házak értékének fedezésére, annál kevésbé, mert maga az adókedvezmény csakis a régi házak tulajdonosainak igényeit szökteti fel, de az építésre nem csábítja.

Ha tehát akarjuk, hogy a budai részek is fejlődjenek s egyes beépített részeken, a modern igényeknek megfelelő épületek létesüljenek, itt is ugyanazon úton kell haladnunk, ugyanazon eszközöket kell igénybe vennünk, melyek által a kivánt czél másutt is eléretett.

Hogy pedig a budai részekért is már tenni kell, ezt jelenleg, a főváros egyesítésének 20-ik évében minden elfogulatlan ember, éppen az egész főváros érdekében egyhangulag elismeri.

S erre a jelen időszak határozottan kedvező, mert az Andrássy-út egészen készen áll, a nagykörút pedig legnagyobb részt szinte kiépült. — Az újépület lebontása folytán nyerendő területek beépítése, mely szintén fontos fővárosi érdek, pedig még távol áll, mert míg az azt helyettesítő kaszárnyák és egyébb épületek elkészülnek s azután az újépület tényleg le fog bontatni, addig még a legjobb esetben is 6—8 év fog elmulni.

Ezen 6—8 éven át tehát nem létezik a belső városrészekben más oly terület, melyen a modern beépítkezést sürgösen kellene előmozdítani és éppen ezen időközt kell felhasználni arra, hogy az annyira sürgős budai fejlődést tegyük lehetővé, mely fejlődés annál valószinűebb, mert a hidak kérdése is már a megvalósulás stádiumába lép s azt hatalmasan elő fogja mozditani.

Ezen általános észrevételek előrebocsájtása után áttérünk az indítvány két részének külön indokolására, nevezetesen:

I.

a várban, a Fortuna- és Verbőczy-utczák által határolt telektömb.

A budai vár, a főváros keretében nagy jelentőséggel birt a multban, miként ezt hazánk története tanusítja s nagy fontossággal bir a jelenben is, mint a magyar király székhelye, ki most vetteti meg fejedelmi bőkezüséggel az új királyi palotának alapjait.

Ehez járul még, hogy a vár, kiemelkedő helyzeténél fogva mindig kiváló pontja leend a fővárosnak, mely szépészeti szempontból is nagy mérvben érdemli meg figyelmünket, mert bármiként fejlődjék fővárosunk, nincs hely, honnan az megl átható ne volna, valamint nincs idegen, ki ne innen tekintse át a főváros egészét.

Mindezekért a vár nem maradhat meg jelen elhagyatott állapotában, s a fővárosnak jól felfogott érdeke kivánja annak élénkülését és felvirágoztatását, annyival inkább, mert a vár mindazok részére, kik nem élnek az üzleti világ forgalmában, legalkalmasabb lakhelynek kinálkozik friss, üde levegőjénél, számos sétahelyeinél (bástyasétány, elypse) minden oldalra terjedő gyönyörű kilátásánál és páratlan egészségi viszonyainál fogva. — (A cholerajárvány alatt itt egyetlen egy eset sem fordult elő.)

A vár területén jelenleg 5800 ember lakik, holott ha az modern, két emeletes házakkal volna beépítve, legalább 9000 ember lakhatnék. — Jelenleg a vár ki van halva, az üzletek naponként hanyatlanak és ez még rosszabbra forduland, mert a m. kir. honvédfőparancsnokság palotájának kiépítése és József főherczeg által szándékolt építkezések (önmagukban örvendetes tények) folytán ismét 8—10 lakóház és azokkal 40—50 család fog eltünni, s így a vár még inkább hanyatlani fog.

E hanyatlásnak pedig okvetlenül elejét kell venni, nemcsak magának a fővárosnak érdekében, melylyel össze nem egyeztethető, hogy úgyszólván közepén egy holt hely létezzék, de leginkább azért is, mert a vár Ő Felségének a királynak székhelye s ennek okvetlenül életvidorabb, megfelelőbb környezetéről is kell gondoskodnunk.

Az általunk fentjelzett, a Fortuna- és Verbőczy-utczák által határolt telektömb, kivétel nélkül régi, a modern igényeknek meg nem felelő, ezért kevesebbet jövedelmező házakból áll, melyek kisajátítása aránylag éppen ezért kisebb költséget is okozand.

Az ekként nyerendő új szabályos telkek, kellő adómentességben részesítve, szivesen fognak magánosok által megvétetni, mert ma is vannak igen sokan, kik szivesen laknának a várban, ha megfelelő modern lakásokat találhatnának. — Ehez járul, hogy az evang. templom és paplak, valamint a közigazgatási bíróság és polgári leányiskola részére amúgy is kell telkekről gondoskodni; — továbbá, hogy a primási palota szándékba vett építése folytán ismét régibb házak el fognak tűnni, melyeket pótolni kell.

E lakhiány még érezhetőbbé fog válni, ha, mint fentebb jeleztük, ismét több ház eltünik és életbe hivatik a közigazgatási bíróság, melyet a kormány határozottan ide kiván elhelyezni és melynek tagjai szintén a várban való lakásra tartanak majd igényt.

A kisajátítás költségei legnagyobbrészt fedezetüket találandják a nyerendő telkek eladási értékében s így aránylag csak kis áldozatról lehet szó, melyet bizonyára megérdemel azon körülmény, hogy a fővárosnak legkiválóbb, minden idegen által látogatott pontja, a királynak székhelye lendületet nyerjen és szép modern városrészszé alakíttassék.

II.

A budai Dunasor.

A főváros szép képének gyönyörű keretét képezik a hatalmas Dunának partjai; ezek képezik mintegy kirakatát a fővárosi életnek s csakis ezek adják meg Budapestnek világvárosi jellegét.

A balparton, kezdve az új országház nagyarányú épületétől le a vámházig egy hosszú díszes palotasor terül el, mely közbe-közbe terek, sétányok, szobrok által megszakítva, oly látványt nyujt, melyhez hasonlót Európa legnagyobb városaiban is hiába keresünk. — Evvel szemben azonban a budai parton, mely pedig kiegészítő részét képezi a dunai látképnek, egyes modern és az új szabályozási vonalon épült paloták és házak kivételével oly állapotok léteznek, melyeket leirni nem kivánunk, melyeket mindenki ismer s melyekre nézve csak is egy hang egy nézet uralkodik, hogy azok tarthatlanok s hogy ezeket a főváros szépészeti érdekében is gyorsan és mihamarább meg kell szüntetni s meg kell tenni mindazt, hogy itt is a balparthoz méltó házak emelkedjenek.

A Margithídtól a Rudasfürdőig terjedő partvonal, szemben az új országházzal, Akadémiával, Ferencz József-térrel, az Eötvös- és Petőfi-szobrokkal, a vigadó épületével és parkjával s a szép magánházak hosszú sorával, a maga rozoga, eltemetett, alacsony kis házaival oly kiáltó ellentétet képez, hogy bármely ideden szinte lehetetlennek tartja, hogy e partrészek ugyanazon folyónak képezzék mellékeit, mely egy és ugyanazon várost hasítja át.

Ezen az állapoton szinte nem lehet másként segíteni, minthogy az egész házsor, a Margithídtól a Rudasfürdőig — kivéve az ujabb modern házakat — kisajátíttassék, új szabályos telkek alakíttassanak és azok kellő adómentesség biztosítása mellett beépítés kötelezettségével ismét eladassanak.

A kisajátítási költségek itt még inkább fogják a nyert telkek értékesítésében fedezetüket találni s a hozandó esetleges áldozat csak igen kicsiny lehet, mert a budai rakpart, reggeli napjával, délutáni árnyékával, a folyam szomszédsága folytán, mindig friss és üde levegőjével, oly lakályos szép helyet képez, melyet örömmel fognak felkeresni házak építésére.

Csak ha ezek megtörténtek s így a budai részek kiválóabb részei a balparti részek fényével és szépségével némileg arányba hozatnak, csak akkor lesz elérhető a főváros egységes jellege, csak akkor lesznek a folyamnak két mellékei, igazán egy — és ugyanazon fővárosnak kiegészítő részei s csak akkor lesz Budapest a magyar nemzetnek méltó fővárosa, a magyar királynak méltó székhelye.

Az indítványt elfogadtuk és gondoskodtunk arról, hogy a kisajátítandó ingatlanok szakszerűen megbecsültessenek, a telkek rendezésére és felosztására terv, az egész műveletre pedig költségelőirányzat készíttessék és ezek után a következő felterjesztést intéztük a ministerelnök úrhoz:

3271.
893.

Nagyméltóságú magyar királyi Ministerelnök Úr!

Az 1870: X. törvényczikkben reánk ruházott jogkör és kötelességből kifolyólag, fennállásunk óta mindenkor éber figyelemmel kisértük a főváros fejlődését s az avval kapcsolatosan napról-napra előforduló szabályozási és építési kérdések elintézése mellett a fejlődés egészét sohasem tévesztvén szem elől, több izben voltunk bátrak a magas kormány figyelmét egyik-másik nagyobb rendezésre vagy vállalatra irányítani s azok keresztülviteléhez szükséges anyagi támogatásért is folyamodni.

Ily nagyobb az egész város fejlődésére kiható vállalatok voltak a belső körút rendezése, az Andrássy-út nyitása és kiépítése és a Nagy-körút nyitása és kiépítése.

Kétségtelen, hogy ezen általunk kezdeményezett vállalatok, a mint egyrészt a fővárost emelték, szépítették és annak jellegét egészen és pedig kedvezően megváltoztatták, úgy másrészt csakis a magas kormány tetterős pártfogása s a magas törvényhozás anyagi támogatása mellett váltak lehetségesekké.

Ezen nagymérvű erkölcsi és anyagi támogatás folytán, a főváros pesti részei, alig sejtett, alig képzelt lendületet vettek s most már külcsin és szépség tekintetében is kiállják a versenyt a művelt nyugat nagyobb városaival.

Ily örvendetes előzmények és sikerek után s mindig szem előtt tartva a főváros egészszét, nem kerülhette el figyelmünket, hogy a jobbparti részek az utolsó évek fejlődésében részt nem vettek. És ez természetes, mert valamint a balparton csakis az állam nagyszabású segélye és nagyobb conceptiók

útján lehetett a fejlődést előidézni, úgy elhalaszthatlanná válik, hogy a jobbparti részek is kiemeltessenek azon elhanyagolt állapotból, melyben sínlenek.

A magas kormány bölcs előrelátását s a törvényhozás bölcsességét máris mintegy érezni látszik, ezen immár elodázhatlan szükséget s az általános országos és fővárosi közlekedési érdekek mellett kétségtelenül ezen körülmény is siettette az elhatározást, hogy a Duna két partja, a főváros keretén belül, két új állandó híd által nyerjen összeköttetést s így a balparti haladott, gazdagabb részek, a jobbparti elhanyagoltabb és szegényebb részekkel közvetlen kapcsolatba hozassanak.

Ezen kapcsolat kétségtelenül az utóbbiakra csak kedvező hatással lehet ugyan, de oly befolyást nem gyakorolhat, mely a két partrész között tapasztalható óriási különbséget áthidalhatná.

Egy nagyobb- erélyesebb intézkedésre van itt múlhatatlanúl szükség, mert Európa összes fővárosaiban szerzett tapasztalatok tanusítják, hogy régibb, már beépített városrészek csakis úgy emelhetők ki elhagyatottságukból, ha ott a régi rozoga házak eltávolíttatnak, új, szabályos, a közegészség és szépség igényeinek megfelelő telkek alakíttatnak, s ezeken új házak építése előmozdítást talál. Ezt bizonyítják Páris boulevardjai, Bécs és Köln-Ringstrasse-ja, de különösen hazánkban az Andrássy-út és Nagykörút példái; — ugyanezt kell tenni a főváros jobbparti részén is.

Áttekintve a főváros jobbpartját, két részlet merül fel önkénytelenül, hol az ujjá alakítás munkáját haladéktalanul meg kell indítani. Az egyik a vár, hol a király tartja székhelyét, melynek méltó környezetet kell adni; a másik a Dunasor, hogy a főváros két partja harmoniába hozassék s egymást kiegészítse. E két eszmével úgy az előre bocsátott általános szempontoknál, mint különösen a ·/. alatt mellékelt indítvány és megokolásánál fogva kötelességünknek ismertük tehát közelebbről foglalkozni és meggyőződtünk nemcsak arról, hogy a székes főváros jobbparti részében e nagyobbmérvű szabályozás valóban szükségessé vált, de meggyőződtünk egyszersmind arról, hogy az indítványozók magukévá tett törekvése némi áldozat árán biztos sikerrel valósítható meg.

Ugyanis mindjárt gyakorlati térre lépve, megtettük az előzetes tanulmányokat, kidolgoztuk az új szabályozási tervezeteket és a kivitel költségeit is megállapítottuk.

A 2 ·/· alatt idezárt tervvázlat szerint a várban a Fortuna és Verbőczy-utczák között fekvő telek tömbnek mai 23 ingatlana kisajátíttatnék s a kék színnel jelzett szabályozás szerint 17 uj szabályos építési telek alakíttatnék.

A 3 ·/. és 4 ·/. alatt mellékelt tervvázlatok szerint a Lánczhídtól felfelé a Pálffy-térig és a Lánczhídtól lefelé a Rudas-fürdőig összesen 49 ingatlanság volna kisajátítandó és ezek helyett a vörös, illetve a Fazekas-térre nézve a kék szinnel jelzett szabályozási vonalak szerint 49 új szabályos építési telek alakíttatnék.

Itt meg kell jegyeznünk, hogy a Dunasoron a szabályozási műveletből kihagyattak:

a) mindazon magánépületek, melyek a legujabb időkben épültek s

úgy szépség, mint közegészség tekintetében megfelelnek és a szabályozási vonalon állanak;

b) mindazon ingatlanok, melyek építés czéljára már megvétettek s melyeknek a szabályozási vonalon leendő új felépítése biztosítva van;

c) oly épületek, melyek aránytalan költséget okoznának, de melyek eltávolítása nem is szükséges, ilyenek, a katonai kincstár tulajdonát képező ágyraktár, a Ganz és társa czég villamos gyárai, a város tulajdonát képező plébánia és paplak, és a hitelbank tulajdonát képező gőzmalom.

Áttérve az egész szabályozási és átalakítási művelet költségeire, meg kell jegyeznünk, hogy a kisajátítás alá kerülendő ingatlanságok, egyrészt a telek és felépítmények értéke, másrészt a jövedelmezőség szempontjából lettek felbecsülve, még pedig törvényszéki hites becsüs által, s hogy a telkek értéke a várban átlag 50 frt, a Dunasoron 100 frtban lett felvéve, azonfelül pedig tekintve a kisajátítás esélyeire még 20%-os többlet lőn felszámítva.

Ezekből kiindulva a kisajátítás kerülend

a) a várban 426.079 frt 53 kr. + 85.419 frt 90 kr. összesen	511.295 frt 43 kr.
b) a Dunasoron 1,437.981 frt 76 kr. + 287.596 frt 26 kr. összesen	1,725.578 „ 02 „
s így az egész művelet összesen .	2,236.873 frt 45 krba.

Ezen összegen, tekintve azt, hogy a becsű nemcsak lelkismeretesen hanem a 20% hozzá számításával bőségesen lett megállapítva, meg lesz szerzendő

a várban 2282·1 □ öl, a Dunasoron 6846 □ öl összesen. .	9128·1 □ öl
szabályozás folytán e területből elesik	588 □ öl
s így marad	8540·1 □ öl
Ellenben hozzájön ismét terjedékekben	2041·9 □ öl
és így ismét értékesíthetővé válik .	10582·0 □ öl

Ezen telkek értékét 30 évi adómentesség feltételezése mellett a várban átlag 100 frt, a Dunasoron 150 frttal számítva, bevételként reményelhető a várban 243.300 frt a Dunasoron 1,222.350 frt összesen 1,465.650 frt — kr.

e bevételt levonva a fenn kimutatott kiadásból . .	2,236.873 frt 45 kr.
az egész művelet költsége igénybe fog venni . . .	771.223 frt 45 krt.

Ezen önmagában jelentékeny összeg, szem előtt tartván azon óriási fejlesztő hatást, mely a főváros jobbparti részét egyszerre egy szép, rendezett, egészséges várossá alakítaná át, valóban elenyészőnek monható.

Miután a fentiekben kifejtettük a vár és a budai Dunapart szabályozásának, úgy szükségességét, mint könnyű, aránylag csekély áldozattal járó kivihetőségét, tiszteletteljesen bátorkodunk azon alázatos kérelmünket előterjeszteni, hogy e nagy horderejü ügyet a saját részéről is beható megfontolás tárgyává tevén

1. a vállalat kivitelére a szükséghez mért részletekben kamat nélküli kincstári előleget engedélyezni;

2. a vállalatból felmerülő hiány fedezetét elvállalni és

3. az alakítandó új telkeken emelendő építményekre 30 évi rend-

kivüli adómentességet engedélyezni, illetőleg az ezek érdekében szükséges törvényhozási intézkedéseket kezdeményezni méltóztassék.

Nagyméltóságod és a magas kormány a székes főváros irányában táplált jóakaratának eddig is minden alkalommal tettekben adván bizonyságát, jelen tiszteletteljes előterjeszlésünket ama biztos reményünk kifejezésével rekesztjük be, miszerint ezúttal is méltóztatik módot találni arra, hogy a város egésze érdekében szükséges azon további szabályozási és rendezési műveletek, melyeket az imént volt szerencsénk előadni, minél előbb keresztül legyenek vihetők, annyival inkább, mert a körülmények okszerűen számításba vehető kedvezése egyrészt a vállalatnál a most megejtett számvetés szerint mutatkozó hiányt esetleg lényegesen fogja apasztani, másrészt a mi a kamatnélküli előleget és a rendkivüli adómentességet illeti, ezekért — eltekintve a közvetve elérendő óriási előnyöktől — a kincstár meggyőződésünk szerint biztos és bőséges megtérítést fog találni közvetlenül is, azon új adótárgyak képében, melyek az alakítandó szabályos új telkeken emeltetni fognak.

Kelt Budapesten a fővárosi közmunkák tanácsa 1893. évi julius hó 6-án tartott üléséből

Podmaniczky Frigyes s. k.,
alelnök.

Rupp Imre s. k.,
ministeri tanácsos.

Ennek kapcsán az I. ker. Döbrentey-utcza nyugoti oldalára is rendkivüli adómentesség engedélyezése iránt a következő feliratot intéztük:

5748.
893.

Nagyméltóságú magyar királyi Ministerelnök Úr!

A budai Dunaparton lévő régi házak és üres telkek, továbbá a várbeli Verbőczy-utcza és Fortuna-utcza közötti házcsoport kisajátítása szabályozása, új beosztása és 30 évi rendkivüli adómentesség mellett leendő értékesítése érdekében folyó évi julius hó 6-dikáról 3271. sz. a. tett felterjesztésünk kapcsán pótlólag még arra bátorkodunk Nagyméltóságod és a magas kormány nagybecsü figyelmét irányozni, hogy az I. ker. Döbrentey-utcza másik vagyis a nyugoti oldalán lévő telkek újból való beépítése is igen szükségesnek mutatkozik.

Bizton remélve ugyanis, hogy idézett felterjesztésünkben foglalt javaslatainkat elfogadni méltoztatik, ez a legrövidebb idő alatt oda fog vezetni, hogy a várkert-rakpart és a Döbrentey-utcza közt alakítandó új telkek rohamosan be fognak építtetni, mely esetben a szemben lévő,

Döbrentey-utczai régi rozzant viskók tűrhetetlen ellentétet képeznének a Dunaparti telkeken emelendő palotaszerű épületekkel.

E körülmény megitélhetése végett a helyzetrajzot */. alatt csatolva, azt sem mellőzhetjük felemlíteni, hogy a Döbrentey-utcza eddig is közlekedési főeret képez, az új hidak kiépítésével meg éppen elsőrangú s előkelő útvonallá fog változni, melyen a mostani nemcsak szépészeti, de többnyire építésrendőri és közegészségi szempontból is kisebb-nagyobb kifogás alá eső házak a lehető legrosszabb benyomást tennék.

Általános városfejlődési okoknál fogva, melyekre hivatkozott felterjesztésünkben közelebbről is rámutattunk, szükséges tehát gondoskodni arról, hogy a Döbrentey-utcza nyugoti oldala is a modern városi igényeknek megfelelően kiépüljön.

Ez azonban a jobbparti városrészben fenforgó sajátlagos viszonyok között önmagától nem fog bekövetkezni s a legkevesebb a mit nézetünk szerint tenni szükséges: a rendkivüli adómentesség kiterjesztése.

Ez iránt a székes fővárostól is kaptunk már megkeresést, nyomatékos utalással arra, hogy a kérdéses házak az utcza feltöltésével mintegy el vannak temetve, úgy hogy a tetemesen felemelt s támfallal védett úttest és a házsor között mély akna hagyatott. Ez a rendezés a házak tulajdonosait tagadhatlanul érzékeny kárral sújtotta, melyért őket a rendkivüli adómentesség kedvezményében részesíteni már méltányossági szempontból is indokolt volna.

A tisztelettelteljesen előadottak alapján kérni bátorkodunk tehát Nagyméltóságodat, kegyeskedjék ezt az ügyet is megfontolás alá venni s a budai Dunapartra adandó 30 évi adómentességet egyidejüleg a Döbrentey-utcza nyugoti oldalán emelendő új házakra is kiterjeszteni, illetve ezt a törvényhozásnál kieszközölni méltóztassék.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1893. évi november hó 23-án tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.,
alelnök.

Rupp Imre s. k.,
ministeri tanácsos.

Őszintén sajnáljuk, hogy a ministerelnök úr e felterjesztéseinkre a következő tagadó választ adta:

413.
M. E.

A fővárosi közmunkák tanácsának!

A budai várban, valamint a fővárosi Dunarész jobbpartján eszközlendő kisajátítási s telekrendezési műveletek költségeire kamatalan kincstári előlegek engedélyezése, az ezen műveletekből esetleg felmerülendő

hiány átvállalása s az említett területeken emelendő új építményekre 30 évi adómentességnek törvényhózásilag leendő engedélyezése tárgyában mult évi julius hó 6-án 3271. szám alatt kelt előterjesztése folytán ezennel értesítem a fővárosi közmunkák tanácsát, hogy a kormány ugyanazon indokoknál fogva, a melyek alapján kénytelen volt a Soroksári-utcza kiszélesítésére kért anyagi támogatást s közbenjárást megtagadni s a mikről a közmunkák tanácsa a mult évi deczember hó 8-án 2834. szám alatt kelt itteni leiratban vett értesülést, az itt szóban lévő anyagi támogatást sem adhatja meg s ennek hiányában a kért törvényhozási intézkedések megtételét sem helyezheti kilátásba.

Budapesten, 1894. évi április hó 20-án.

Wekerle s. k.

XV.

A Soroksári-utcza kiszélesítése.

Előző jelentésünk fonalán ismertetni óhajtjuk itt következő felterjesztésünket:

685.
893.

Nagyméltóságú magyar királyi Ministerelnök Úr!

Alelnökünk 1891. évi junius hó 25-én 2789. sz. a. tett felterjesztésében tüzetesen kifejtette azon okokat, melyek a IX. ker. Soroksári-utcza, Kálvin-tér és Boráros-tér közötti szakaszának 13 ölre indítványozott kiszélesítését szükségessé teszik.

A mi azonban a vállalat kivitelének ugyanazon felterjesztésben jelzett feltételeit illeti, Nagyméltóságod hivatali elődének 1891. julius hó 4-én 2227. sz. a. kelt leiratából sajnálattal vettünk tudomást arról, hogy a magas kormány ez idő szerint a megkivántató anyagi támogatást megadni s a rendkivüli adómentességet kezdeményezni nem hajlandó.

Ezzel szemben némi megnyugvást találtunk abban, hogy a magas kormány is teljesen elismerte, hogy a Soroksári-utczának szóban lévő kiszélesítése nagyon kivánatos volna, sőt erre egy módozatot is méltóztatott megpendíteni, mely szerint a kiszélesítés fokozatosan, az egyes telkek újból való beépítése alkalmával volna végrehajtandó.

A czél nagyságához és fontosságához mérten gondosan mérlegeltük a végrehajtásnak ezt a módját is; de tárgyalásaink során arra a meggyőződésre kelle jutnunk, hogy míg egyrészről az utcza kiszélesítésének elvi elhatározása czélhoz éppenséggel nem vezethetne, addig másfelől a végrehajtásnak építkezések alkalmára való elhalasztása egyenesen káros következményeket vonna maga után, megbénítván az építkezési hajlamot.

Van ugyan igen sok utcza-szabályozás, mely hivatalból nem hajtatik végre, hanem akkorra marad, a mikor a magánosok jó szántukból építkeznek; de ezekben az esetekben túlnyomólag csupán az utczai vonal csekély corectiójáról van szó, mely az építkezőre a szomszédos telkek szabályozatlanságából kifolyólag érezhetőbb kellemetlenséget nem hárít. Ellenben olyan szabályozás, melynek következtében az építkezőnek a létező házsor vonalánál

5 öllel kellene hátrább menni, a fővárosban még nem volt, s alig is gondolható, mert a helyett, hogy előmozdítaná a fejlődést azt inkább megakasztaná.

Nem lehet ugyanis okszerűleg senkiről feltenni, hogy mostani épületét lebontván, helyette egy zugban több emeletes, modern házat építsen, mely a jobbra-balra lévő régi házakkal piszkos szegleteket képez, s mely előtt sem rendes út, sem rendes járda nincsen.

E részben szerzett bő tapasztalatainknál fogva nem lehet bennünk semmi kétség arra nézve, hogy a Soroksári-utczában még az is, a ki különben talán szándékoznék építeni, letenne e szándékáról, ha arra kényszerítetnék, hogy 5 öllel beljebb menjen a mostani vonaltól. Hogy pedig ez a körülmény serkentene valakit a szabályozási vonalon való építkezésre, erre meg éppen semmi reményt nem lehet táplálni.

Föltéve azonban, hogy e véleményünk ellenére itt-ott szórványosan mégis építkeznének, ennek az volna a következménye, hogy a fővárosi pénzalapnak az eleső terjedékeket a fő- és székvárossal fennálló egyezmény értelmében beváltani, kártalanítani kellene. Az ekkép beváltandó terjedékek összesen 2940·95 □ ölet tesznek ki, melynek kártalanítási ára átlag 150 forintjával 441.142 frt 50 kr., 200 forintjával pedig 588.190 frt volna s az időközi érték-emelkedéseket véve figyelembe, részünkről inkább az utóbbi összeget tartjuk számbaveendőnek.

A fővárosi pénzalap a terjedékek beváltására már különben is jelentékeny áldozatokat hoz, mert tudvalevő, hogy sokkal több terjedéket kell az általános szabályozási terv czéljára kisajátítani, mint a mennyit eladni lehet. Hogy e mellett a fővárosi pénzalap olyan átalakító nagy szabályozási műveletnek, minő a Soroksári-utcza kiszélesítése volna, a költségeit is viselje, ez az alap külön dotatiója nélkül teljesen lehetetlen. Végeredménykép tehát csak az képzelhető, hogy a terjedékek mintegy 600.000 forintnyi kisajátítási költségét a kincstár viselné, nem ugyan egyszerre, hanem részletekben s hosszabb idő alatt, de éppen e miatt az áldozat nagyságát előre kiszámítani nem lehetvén, nem tekinthető kizártnak, hogy a kisajátítások esetleg jelentékenyen nagyobb összeget nyelnének el.

Az áldozat tehát úgy sem volna elkerülhető, ha a szabályozás, mint a hivatkozott nagybecsű leiratban gondolva van, egyelőre csak elvileg határoztatnék el és míg az alelnökünk felterjesztésében vázolt módozat szerint a kimutatott hiány az új telkek előnyös eladásával, a mi végre is lehetséges, ha talán egészen elenyésztethető nem volna, de legalább jelentékenyen reducalódhatnék, addig a terjedékek kisajátítására fordítandó összeg visszatérülésének természetesen minden lehetősége ki van zárva.

Ezen összehasonlítás mellett a legnagyobb súlyt arra fektetjük, hogy ámbár mind a két módozat kiván áldozatot és ebben a tekintetben a kettő között lényeges különbség alig van, az egyik t. i. a szabályozásnak csupán elvi elhatározása egyáltalán nem vezethet a kitüzött czél elérésére, mert ebben az esetben a Soroksári-utcza a már érintett okok miatt évtizedek mulva sem volna kiszélesítve.

Hogy pedig ezzel a kiszélesítéssel évtizedeken át várni nem lehet, sőt hogy az már évekkel ezelőtt nagyon kivánatos volt, most pedig napról-napra égetőbbé válik, ezt senki kétségbe nem vonhatja, a ki csak némileg

ismeri a közlekedési vlszonyokat, melyek azon két év alatt is, a mióta a kiszélesítés eszméje felmerült, lényegesen súlyosbodtak.

Nevezetesen a közlekedés a Dunapartról már a villamos vasút miatt is — a soroksári utczába tereltetvén, rendőri intézkedés vált szükségessé, hogy a soroksári-utcza megnövekedett forgalma részben a Lónyay-utczába irányíttassék, mely utóbbi azonban szintén olyan keskeny, hogy a lóvasút forgalma mellett az általános forgalom növekedését nem birja el s máris általános a panasz a Lónyay-utczában lévő tűrhetetlen közlekedési viszonyok miatt.

Ezek a bajok természetszerüleg mindig fokozódni fognak és előrelátható, hogy a Soroksári-utcza kiszélesítését, mint azok egyedüli orvosszerét, előbb utóbb múlhatatlanúl végre kell hajtani, s minél későbbre marad, annál nagyobb áldozatot fog igényelni.

Utalva tehát a soroksári-utcza nagy jelentőségére, melyet a hídépítés, történjék az akár a vámháznál, akár a Boráros-térnél, tetemesen emelni fog; utalva továbbá a nagy előnyre, mely a kiszélesbített Soroksári-utczán közuti vaspályai közlekedés berendezéséből háramolnék a városra: tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy a Soroksári-utcza kiszélesítésének ügyét ujabb megfontolás alá venni és az eszme kivitelére módot találni méltóztassék.

A mi végül a rendkivüli adómentesség kérdését illeti, alelnökünk idézett felterjesztésével szemben a Soroksári-utczát a Hatvani-utcza és folytatásától elválasztani kivánnók, mert az utóbbi az eskütéri híddal kapcsolatosan czélszerűbb elintézést nyerhet.

Kelt Budapesten a fővárosi közmunkák tanácsa 1893. évi február hó 23-án tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.,
alelnök.

Rupp Imre s. k.,
ministeri tanácsos.

E felterjesztésünkre a miniszterelnök úr a következőkben válaszolt:

2834.
M. E.

A fővárosi közmunkák tanácsának!

A Soroksári-utcza belső részének kiszélesítése s az ottani építkezések adómentessége érdekében f. évi február hó 23-án 685. sz. a. kelt előterjesztése folytán értesitem a fővárosi közmunkák tanácsát, hogy a kormány az említett utczarész kiszélesítésével járó munkálatok keresztülvitelére kért anyagi támogatást hivatali elődömnek 1891. évi julius hó 4-én 2227. sz. a. kelt leiratában foglalt okokból, melyekhez járul még, hogy az állami pénzek városrendezési czélokra úgyis már tetemes összeg erejéig igénybe vannak

véve s a közel jövőben a dunai hidak építése s az azokkal kapcsolatos szabályozási munkálatok folytán még nagyobb összegek erejéig igénybe fognak vétetni, ezuttal sem helyezheti kilátásba.

Nem lévén megadható a Soroksári-utcza kiszélesítésére kért anyagi támogatás, a szóban lévő útvonalon való új építkezések adómentességére irányzott kérelem is a rendezési munkákhoz szükséges költségek hiánya miatt tárgytalanná vált.

Midőn erről a fővárosi közmunkák tanácsát értesíteném, megkivánom még jegyezni, hogy városrendezési szempontból kivánatosabbnak tartanám, ha ujabb és ujabb tervek felvetése helyett, az össztevékenység inkább a már megkezdett szabályozások befejezésére concentráltatnék.

Budapest, 1893. évi deczember hó 8-án

Wekerle s. k.

E leiratot sajnálattal tudomásul vevén, a Soroksári-utcza kiszélesítésének eszméjét kénytelenek voltunk annak következtében elejteni.

XVI.

A királyi Curia elhelyezése.

A m. kir. ministerelnök úr közölte velünk az igazságügyminister úr azon szándékát, hogy a kir. Curia, a budapesti kir. tábla, a koronaügyészség és a budapesti kir. főügyészség részére emelendő monumentális épület elhelyezésére azt a telket vette kilátásba, a mely mintegy 1697 □ öl területtel a kisajátított kir. társzekérraktár telepéből az országház előtti térre lenne alakítandó.

Felterjesztésünkben kijelentettük, hogy általános szabályozási szempontból a szándékba vett telekalakítás és az építési mód ellen lényegesebb észrevételünk nincsen. — Hogy ezen telekalakítás a Gorove-utcza folytatásánál az irány némi változtatását fogná maga után vonni, ebben a mi szempontunkból sem találtunk nehézségeket, mert a kérdéses utczának nincs nagyobb forgalmi jelentősége és inkább az a rendeltetése, hogy homlokzatul szolgáljon a telekfelosztásokhoz, erre pedig az irány szóban levő módosítása mellett is alkalmas marad.

A mi azonban a kiszemelt teleknek egyfelől az országház előtti tér, másfelől az Alkotmány-utcza által képezett sarkát illeti, azt tartottuk kivánatosnak, hogy lecsonkítás helyett ez a sarok derékszögalakban képeztessék ki, a mi el is fogadtatott.

Az országházépítési végrehajtó-bizottság óhajtotta, hogy az emelendő épület középső rysalitja és az arkádszerű építkezés a földmivelésügyi ministerium palotájához az arányokban jobban alkalmazkodjék. E körülményre a saját szempontunkból nagyobb súlyt nem fektettünk.

Noha azonban az előadottak szerint a czélba vett telekalakítás és épületelhelyezés ellen elvi észrevételünk nem volt, igen aggódtunk a miatt, hogy a kir. Curia ezen a vidéken találjon elhelyezést.

Ugyanazért feliratunkban emlékezetébe kivántuk idézni a magas kormánynak azon okokat, melyeknél fogva már előbb kérelmeztük volt, hogy a kir. Curia a várban, azon a telektömbön helyeztessék el, mely az új várbeli út torkolata és a honvédfőparancsnoksági épület között terül el.

E kezdeményezést megtenni az 1870. évi X. t.-cz. által elénk tűzött feladatnak tekintettük és általános városrendezési szempontból arra sokkal nagyobb súlyt fektettünk, semhogy közönynyel vehettük volna, miszerint fontos és megerőtleníteni meg sem kisérlett okainkkal szemben előttünk teljesen ismeretlen okokból a kir. Curia elhelyezésének kérdése olyan megoldást nyerjen, melyet a városrendezés helyes elveivel összeegyeztetni nem

lehet. Mikor tehát arról volt szó, hogy e középület az országház szomszédságában építtessék, ezt az alkalmat is felhasználtuk a ministerelnök úrnál az iránt kérelmezni, venné hathatós támogatásába azon törekvésünket, hogy a kir. Curia egyrészt magához az intézményhez füződő czélszerüségi tekintetekből, másrészt a királyi palota méltó környezete, végre a főváros amúgy is temérdek nehézségbe ütköző egyenletes fejlődése érdekében a várban, a fentebb megjelölt telektömbön találja elhelyezését.

Felette sajnáljuk, hogy ezen ismételt kérelmünknek sem volt foganatja és a szóban forgó középület az országház szomszédságában tényleg már épülőben van s befejezéséhez közeledik. Az a várbeli telektömb pedig, melyet mi a felső birósági hivatalok czéljára szántunk volt, József császári és királyi főherczeg ő Fensége tulajdonává lett, a ki azt a várba vezető új út felé megfelelően kiegészítve fenséges családja számára, palotájával összefüggően kertté fogja alakítani.

XVII.

A kisajátításról szóló 1881. évi XLI. t.-cz. revíziója.

E törvénynek a gyakorlati élet követelményei által kivánt módosítása és kibővítése vétetvén czélba, a belügyminister úrtól felhívást nyertünk, hogy a főváros különleges viszonyai és érdekeire való tekintettel tapasztalataink alapján javaslatot tegyünk azon módosítások és ujabb intézkedésekre nézve, melyeket az új törvény alkotásánál figyelembe vétetni kivánunk.

Ez az ügy minket és a főváros közönségét közösen érintvén, azt találtuk czélszerűnek, hogy az előterjesztendő kivánalmakat a fővárossal együttesen állapítsuk meg. Ebben a felfogásban a főváros is osztozván, a kérdés tárgyalására bizottságot alakítottunk, melynek megállapodásait magában foglalja a következő

Jegyzőkönyv

felvétetett Budapesten 1892. évi május hó 2-án.

Jelen voltak:

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos az érdekezlet vezetője; Garancsy Mihály ministeri titkár és Dr. Fábry István ügyvéd jogtanácsos.

Budapest fő- és székváros részéről: Kun Gyula tanácsnok, Pohl Ferencz tanácsjegyző, és Fülepp Kálmán tiszti ügyész.

Az értekezlet a kisajátításról szóló 1881. évi XLI. t.-czikkel szakaszonként beható megfontolás alá vevén, a több ízben folytatott tárgyalásokat mai napon befejezte, s azon módosításokat illetve kiegészítéseket, melyeket a törvény revíziója alkalmával, tekintettel a főváros különleges viszonyaira és érdekeire érvényesíteni kivánatosnak vél, — a következőkben foglalta össze:

Általánosságban czélszerűnek tartja az érdekezlet a törvény 5. §-ának módosításával az alkotandó új törvénybe azt a rendelkezést venni fel, hogy Budapest főváros területét érdeklőleg a kisajátítási jogot a belügyminister engedélyezi.

Eltekintve ugyanis attól, hogy a fővárosban a kisajátítás a legtöbbször szabályozási czélból válik szükségessé, bizonyos, hogy az egyéb esetben is közvetlenül vagy közvetve érinti a főváros szabályozási és rendezési tervét, melyet legfelső fokban a belügyminister állapít meg. Ebből folyólag a belügyminister van leginkább abban a helyzetben, hogy a kisajátítási jog megadása kérdésében helyesen határozhasson.

Ehez járul egy másik szempont. A szabályozás mellett a kisajátítási esetek legnagyobb contingense a vasutak építéséből származik, a melyek természetszerűleg elválaszthatatlan kapcsolatban állanak a város szabályozásának és rendezésének tervével. Tekintve már most, hogy a vasutak építésének tervét a lóvasút kivételével, a kereskedelemügyi minister állapítja meg és adja ki az építésre az engedélyt, ezzel a hatáskörébe nem tartozó szabályozási és rendezési tervre is döntő befolyást gyakorolna, ha a belügyministernek legalább a kisajátítási jog engedélyezése fentartva nem volna. Szükséges ennélfogva a belügyministernek a kisajátítási jog engedélyezése czímén annyival inkább befolyást biztosítani, mert különben a vasutak egyoldalú érdeke válhatnék döntővé a város szabályozása felett és ez annál aggasztóbb lehetne, mert sok esetben állami vasutak létesítéséről van szó, a kereskedelemügyi minister tehát egy személyben a vállalat képviselője és birája is volna, szemben a város szabályozásának érdekeivel.

A részletekre térve át, az értekezlet az alábbiakban állapodott meg:

Ad 1. Az első §-ban felsorolt kisajátítási esetekhez még pótlólag felveendő volna, hogy kisajátításnak van helye, villamos áram, sürített levegő s más eféle a technica terén keletkezhető oly vezetékek létesítése czéljából is, a melyek a kereskedelmi minister által közczélra szolgáló vezetékeknek ki fognak mondatni.

Ez esetek felvétele azért látszik czélszerűnek, mert a villamos áram és sürített levegő alkalmazása ujabb időben már annyira terjed, hogy az ily vagy más hasonló vezetékek létesíthetése czéljából a kisajátítási jog kivánatosnak mutatkozik.

Ad 5. Oly esetekben, a midőn Budapest főváros közönsége valamely kormányhatósági jóváhagyást igénylő közmű létesítését határozza el és ezen határozat az illetékes felsőbb hatóság által jóváhagyatott, az eljárás egyszerűsítése szempontjából kivánatos volna a törvényben azt kimondani, hogy az ily közmű létesítésére vonatkozó kormányhatósági jóváhagyással egyúttal a kisajátítási jog is megadottnak tekintendő.

Ad 6. A 6. §-ban körülirt esetben a főváros részére azon jog van megadva, hogy a főváros kezdeményezése nélkül a kormány által elhatározott munkálat végrehajtása ellen a főváros az illető ministerhez 15 nap alatt előterjesztést intézhet. Minthogy azonban ezen 15 napi határidő az ügy kellő előkészítéséhez és a tanácsban és a fővárosi törvényhatósági bizottság közgyűlésében való törvényszerű tárgyalásához nem elégséges, a 6. §. ezen intézkedése olyképpen volna módosítandó, hogy a fővárosnak az előterjesztés megtételére 60 napi határidő engedtessék.

Ad. 8. A 8. § szerint azon vállalkozó, a ki valamely vállalat létesítésére előmunkálati engedélyt nyert, az előmunkálatok foganatosítása alkalmával okozott károkat megtéríteni és ezek fedezésére a hatóságnál óvadékot letenni köteles.

Minthogy a törvény nem tartalmaz intezkedést arra nézve, hogy ezen ovadék meddig tartandó vissza, nehogy a törvényhatóság kénytelen legyen az ovadékot a közönséges törvényes elévülési határidőig letétben tartani, szükségesnek mutatkozik a kártérítési követeléseknek bejelentésére és az ovadékra való érvényesítésére záros határidőt megállapítani, a melynek eltelte után, ha kártérítési követelés be nem jelentetett, és birói úton való érvényesítése nem igazoltatott, az ovadék kiadandó. Ezen határidő 90 napban volna megállapítandó.

Ad 13. A főváros területén a vasutak létesítése sok esetben a hatóságilag megállapított szabályozási vonalak megváltoztatását, vagy módosítását teszi szükségessé.

A dolog természetéből folyólag azon vállalat tartozik a szabályozás módosításával járó költségeket viselni, a mely azt előidézte.

Ezen okból a törvényben gondoskodni kell arról, hogy oly esetekben, a midőn vasút létesítése folytán a főváros területén a szabályozás módosítást vagy változást szenved, a kisajátító köteles legyen azon területeket is kisajátítani, a melyek az új szabályozási vonal szempontjából hatóságilag szükségesnek mondatnak ki, és arra is kötelezendő a vállalat, hogy a szabályozás módosításával összekötött egyéb költségeket, mint például útáthelyezés vagy új utak létesítésének kölsségeit stb. viselni tartozzék.

Ad 14. A 11. § szerint a kisajátítási jog csak azon területre terjed ki, a mely a vállalat czéljára szükséges, ellenben a 14. § szerint az épületek, vízművek vagy más tartozékok mindig egészben sajátítandók ki.

Ennek következménye az, hogy az oly területeknél, a melyek egészben be vannak építve, a kisajátító köteles az egész épületet kártalanítani, míg a teleknek a vállalathoz nem szükséges része a tulajdonosé marad, s ez által a kisajátító aránytalan nagy költséggel terheltetik, a kisajátítást szenvedő pedig a megmaradó területnek gyakran éppen a kisajátítás tényéből eredő igen nagy értékemelkedésének az előnyeit nyeri.

Ennek elkerülése szempontjából kimondandó volna, hogy Budapest főváros területén a törvény 14. §-ának eseteiben, a midőn az épület vízmű vagy más tartozék egészben tárgya a kisajátításnak, joga legyen a kisajátítóknak az egész területet is kisajátítani.

Ad 16. Budapest főváros területén az épületek szilárd anyagból, s oly módon építtetnek, hogy azokra nézve a vasutak tűzveszélylyel nem járnak. Másrészt pedig a tűztávlat betartása a vasút mentén fekvő telkek értékét csökkenti, és új építkezések alkalmával többnyire felesleges hatósági eljárásokat okoznak, minélfogva a főváros terülén a 16. § 1. pontja esetében a tűztávlat teljesen megszüntetendő volna.

Ad 25. A kisajátítási eljárás folyamatba tételével a kisajátítást szenvedőtől, habár nem éppen jogilag, de tényleg elvonatik az ingatlan feletti rendelkezési jog, annak jobb kihasználása, értekesítése, beruházások tétele stb. megvan gátolva, s így ő tulajdonosi jogaiban tetemesen korlátozva van.

Ez bekövetkezik a kisajátítást szenvedőre már akkor, a midőn a kisajátítási terv megállapíttatik, a melynek következtében a kisajátító jogot is nyer, bizonyos feltételek mellett az ingatlant birtokba is venni.

Miután pedig nem mondható sem jogosnak, sem méltányosnak, hogy

a kisajátítást szenvedő annak daczára, hogy a kisajátítás folyamatba tétele következtében már tulajdonosi jogaiban korlátozást szenved, vagy plane daczára annak, hogy a kisajátító az ingatlant tényleg birtokba vette, mégis csak a gyakran hosszabb ideig elhúzódó becsléskor létező árak szerint nyerjen kártalanítást, a mi által veszteséget szenvedhet az ingatlan időközi elértéktelenedése vagy az árak lejebbszállása folytán, másrészt pedig a kisajátító érdekére is káros lehet, ha az árak emelkedése esetében nem a kisajátítási terv megállapítása vagy a birtokba vétel időpontja, hanem az esetleg hosszabb idő után foganatosítandó becsü idejében létező magasabb árak szerint tartozik kárpótolni az ingatlant, miután továbbá a kisajátítást szenvedőnek a kisajátítási terv megállapítása és a becslés közti időben módjában állhat különösen a fővárosban mesterséges béremelés által a valósággal meg nem egyező becslési factort előállítani s ekként a kisajátítási árt jogosulatlanul felszöktetni, mindezeknél fogva mindkét fél jogos érdekeinek biztosítása szempontjából kivánatos volna, hogy a kisajátítás alá eső ingatlan értéke ne a becsléskor, hanem a kisajátítási terv megállapításakor létező árak szerint állapíttassék meg.

Ennélfogva módosítandó volna a kisajátítási törvény 25. §-ának azon rendelkezése, a mely szerint a kisajátítandó tárgyak értéke a becsléskor létező árak szerint határozandó meg, s e helyett elrendelendő, hogy az érték a kisajásítási terv megállapításakor létező árak szerint határozandó meg.

A mennyiben azonban fentartatnék a kisajátítási törvény azon rendelkezése, hogy a becsléskor létező árak az irányadók, akkor ezen szakasz azon rendelkezése, hogy a kisajátítási terv megállapítása után tett javitások számításba nem vehetők, kibővítendő volna azzal, hogy beruházások sem vehetők számításba.

Ugyanezen § 2-ik bekezdésének azon rendelkezése, a mely szerint mindkét félnek jogában áll perrendszerű bizonyítékokkal igazolni a kisajátított terület előbbi minőségét, kiterjesztendő volna oly irányban, hogy mind a két félnek jogában álljon ne csak az ingatlan minőségét hanem egyéb a becslésre befolyással biró adatokat és körülményeket is perrendszerű bizonyítékokkal az eskü kizárása mellett bizonyítani.

Indokolja ezen módosítást azon kürülmény, hogy a főváros területén nemcsak az ingatlanok minősége, hanem sok egyéb körülmény is, mint pl. a fennállott bérviszonyok stb. határozók az ingatlanok értékének megállapítására nézve.

Ad. 33. Miután a főváros területén a kisajátítások városrendezési és szabályozási kérdésekkel állanak kapcsolatban, a melyek úgy az 1870 : X. t.-cz., valamint az 1876 : VI. t.-cz. 29. § szerint is a fővárosi közmunkák tanácsának hatáskörébe tartoznak és különösen az utóbbi törvényczikk a közmunka tanácsának ezen hatáskörét szemben a közigazgátási bizottság hatáskörével különösen fentartotta, ennélfogva anomaliát képez, hogy a kisajátításoknál városrendezési és szabályozási kérdésekben az arra nem hivatott közigazgatási bizottság döntsön, miért is a főváros területén a kisajátítási terv megállapítására a fővr. közmunkák tanácsának illetékessége volna megállapítandó, azon eset kivételével, a midőn a közmunka tanács a kisajátító, ekkor a közigazgatási bizottság volna hivatva a kisajátítási tervet megállapítani.

Ad 65. A kisajátítási törvény 21. §-ának azon esetében, a midőn a telektulajdonos a telkéhez kapcsolandó területet kisajátítás jogczimén megszerzi, ő lévén kisajátítónak tekintendő, minden kétség eloszlatása szempontjából világosan kimondandó a 65. §-ban, hogy ily esetben a telektulajdonos mint kisajátító tartozik a kisajátítási költségeket előlegezni és viselni.

A fővárosra nézve nagy fontossággal bir, hogy a kisajátítási törvény reviziója alkalmával 1884. XVII. t.-cz. 36—39 §§-a kisajátítási törvénynyel összhangba hozassanak, illetőleg a törvény alkalmazása iránt felmerült kételyek az által eloszlattassanak, hogy a kisajátítási törvényben praeciziroztassék, hogy az 1884 : XVII. t.-cz. 36—39. §§. esetében mi képezi a kisajátítás tárgyát és mire terjed a kártalanítás.

Az ipartörvény 36. §-a szerint ugyanis, ha valamely üzlet az egészségre ártalmas vagy egyébként közérdekből károsnak bizonyul, még azon esetben is, ha az engedélyezett ipartelepen gyakoroltatik, vagy az ipartörvény keletkezése előtt érvényben volt rendszabályoknak megfelelőleg üzetett is, teljes kárpótlás mellett kisajátítás útján megszüntethető.

És a 37. §. szerint ily esetben, az üzlet megszüntetése 1881 : XLI. t.-cz. értelmében történik.

Az 1881 : XLI. t.-cz. 9. és 10. §§-iban kimondott sarkalatos alapelv szerint a kisajátítás tárgyát csak ingatlan dolog képezheti és a kisajátítás által az ingatlannak tehermentes tulajdonjoga vagy a kisajátítási törvényben szabályozott időleges használata szereztetik meg.

Kivételt e tekintetben a kisajátítási törvény csak a vasutak részére, az italmérési jogra nézve ismer, a mely azonban tulajdonképpen nem kisajátítás, hanem a törvény 80. és 84. §§-iban szabályozott három évről három évre megujuló kényszerhaszon-bérlet és egyébként is az italmérési jog, akkor még földesúri jogosítvány lévén, jogilag a földbirtok tartozékát képezte, szorosan véve tehát szintén az ingatlan fogalma alá tartozott.

A kisajátítási törvénynek a kártalanításra vonatkozó II-ik fejezetéből továbbá kitünik, hogy az üzlet, mint ilyen nem tárgya a kisajátításnak s az üzlet megszüntetése czimén kártalanítás a gyártelepek és üzletek kisajátítása esetében nem igényelhető, mert a törvény 27. §. szerint gyárak és üzletek kisajátítása esetében magán a telken és épületen kivül legfeljebb csak a felszerelések képezhetik még a kisajátítás és kártalanítás tárgyát akkor, ha azok az épülettől jelentékeny rongáltatás nélkül el nem választhatok, vagyis midőn azok az igatlan elválaszthatatlan tartozékát képezvén, jogilag szintén ingatlannak tekintendők.

Összevetve az ipartörvény 36—39. §§-ait a kisajátítási törvénynyel, a helyes törvénymagyarázat arra a conclusióra kell hogy vezessen, hogy a midőn az ipartörvény az üzletnek kisajátítás útján való megszüntetését és annak az 1881 : XLI. t.-cz. értelmében való foganatosítását rendeli el, akkor csak oly ipar-telepekre nézve kivánt rendelkezni, a melyek az ingatlan tulajdonával vannak összekötve és megadta a jogot a hatóságnak, hogy az ipartörvény 36. §-a eseteiben az iparvállalat ingatlan telepét kisajátíthassa még az esetben is, ha arra az iparvállalat telep-engedélyt nyert is, vagyis az ipartörvény csupán azon esetek számát szaporította, a melyekben az 1881 : XLI. t.-cz. értelmében az ingatlan kisajátításának helye van.

És nem rendelte el az üzletnek, mint ilyennek, hanem csak az

ingatlan gyártelepnek a kisajátítását, azon helyes elvből kiindulva, hogy egy üzletet — mely nem directe csak e czélra emelt épületben gyakoroltatik, a mely tehát más telepre minden veszély vagy nehézség nélkül könnyen, egyszerűen áthelyezhető — kisajátítani sem indokolt sem észszerű nem volna.

A főváros ezen jogi meggyőződésével teljesen megegyező enuntiatiót tartalmaz a budapesti kir. törvényszéknek egy rongytelep áthelyezése miatt a főváros ellen indított kártérítési perben legközelebb meghozott itélete is.

Ámde egy konkrét eset alkalmából, a mely jelenleg is még foglalkoztatja a bíróságot a volt földmivelési-, ipar- és kereskedelmi minister ellenkezőleg értelmezte és alkalmazta a törvényt.

Abból indúlt ki, hogy az 1884 : XVIII. t.-cz. 36—39. §§-ai nemcsak ingatlanra, hanem ingatlan tulajdonával össze nem kötött, mástól bérelt telepen gyakorolt üzletre tehát általában minden üzletre nézve rendelkezik és ennélfogva a bérelt telepen létező iparvállalatot, tehát magát az üzletet kisajátítandónak jelentette ki.

Az, hogy a törvény éppen az annak alkalmazására hivatott kormányhatóság részéről nyert téves magyarázást és alkalmazást, továbbá azon körülmény, hogy az ipartörvény 36—39. §§-ainak nem szabatos ssövegezése tényleg azon felfogásnak nyitott utat, mintha az üzlet mint ilyen s maga az üzleti jogosítvány képezhetné kisajátítás tárgyát és az üzlet jövedelmének megfelelő tőke volna kártalanításul nyújtandó, — okvetlenül szükségessé teszik, hogy ez a kérdés ne hagyassék fenn egyedül a törvény alkalmazásának, a gyakorlatnak, hanem a kisajátítási törvény módosítása alkalmával mondassék ki törvényileg, egészen világosan és határozottan, hogy az ipartörvény 36—39. §§-ai esetében is kisajátításnak — a kisajátítási törvény 14. és 27. §§-ainak alkalmazása mellett, csak magára az ingatlan dologra és csak oly esetben van helye, a midőn az ingatlanon, a telken levő épületek kizárólag az üzlet czéljaira építtettek és az üzlet áthelyezése esetében, azok használhatósága megszünvén értékükben lényegesen veszítenek, a mely esetben az ingatlan tulajdonosa kívánhatja az üzlet áthelyezése miatt ingatlanának kisajátítását.

Ha azonban a törvényhozás az ipartörv. 36—37. §§-ainak netán a fennebbitől eltérő magyarázatot adna, a 36. §. eseteiben tekintet nélkül arra: vajjon az épület kizárólag az üzlet czéljaira építtetett és kizárólag csak e czélra használható-e? általában s kivétel nélkül mindazon üzleteknek a kártalanítását, a melyek közérdekből áthelyezést szenvednek, kimondaná, akkor — tekintettel az ipartörvény 37. §-ára, mely a kivitel és eljárás tekintetében egyenesen az 1881 : XLI. t.-cz.-re utal, a mely utóbb hivatkozott törvény azonban ez irányban egyáltalán mi intézkedést vagy útmutatást sem tartalmaz, — ezen sajátlag nem kisajátítást képező eseteknél, most a kisajátítási törvény revisiója alkalmával részletesen megállapítandó volna, hogy mire terjed a kártalanitás és egyszersmind az eljárás is szabatosan körülirandó lenne.

Nem szükséges külön hangsúlyozni, hogy a főváros fejlődése s lakósságának egészségügyi és biztonsági érdekei szempontjából mennyire fontos, hogy az ipartörvény idézett rendelkezései által keletkezett bizonytalan jogi

állapot törvényhozási rendezést nyerjen és hogy a midőn a főváros közérdekből szükségét látja a káros ipartelepet áthelyezni, akkor ne legyen kitéve se a törvény önkényes magyarázása és alkalmazásának a felsőbb hatóság részéről, se pedig a helyet kizsákmányolására törekvő üzleti haszonlesés és zsarolásnak az egyesek részéről.

Ezen jegyzőkönyv két eredeti példányban állíttatván ki, egyik Rupp Imre ministeri tanácsos úrnak, másik Kun Gyula fővárosi tanácsnok úrnak adatott át.

Kelt mint fenn.

Aláírások.

E bizottsági javaslatokat elfogadtuk és a belügyminister úr elé terjesztettük, két módositással, és ugyan:

1. A törvény 6 §-ához ajánlott módositásban foglalt 60 napi határidőt az eljárás gyorsítása érdekében 40 napra véltük leszállítani.

2. A törvény 25 §-ához ajánlott módositás helyett, mely szerint a kisajátítandó ingatlan kártalanítsása a kisajátítási terv megállapítása időpontjában létező értékviszonyok alapján lenne meghatározandó, azt kivántuk kimondatni, hogy a kártalanításnál a birtokbavételkor létező értékviszonyok vétessenek alapul. Mikor ugyanis a kisajátítási terv meg van állapítva, módjában van a kisajátítónak az illető ingatlant birtokba venni. Ezen időpontig a kisajátítást szenvedő élvezi a tulajdonát, a kártalanítás természetes időpontja tehát akkor áll be, a mikor a kisajátítást szenvedőtől az ingatlan tényleg elvétetik. Az ekkor létező értékviszonyok képezik ennélfogva a mindkét félre a legigazságosabb alapot a kártalanítás meghatározására.

XVIII.

A tanács alkalmazottjainak segélyalapja.

Id. Luczenbacher Pál, a nagykörúti telkei iránt vele kötött kisajátítási egyezség értelmében kötelezve volt a Szenoner-féle telekből 71·5 □ ölet abban az árban átvenni, a melybe az nekünk kerülni fog. A kérdéses telek utóbb kisajátíttatván, a Luczenbacher által fizetendő ár □ ölenként 80 frtra jött; Luczenbacher pedig e terjedékkel kiegészített telkét később □ ölenként 140 frton adta el, a 71·5 □ öl területnél tehát □ ölenként 60 frt, vagyis összesen 4290 frt hasznot ért el, melyet nagylelkűen nekünk ajánlott fel azzal, hogy ezen összeget valamely közhasznu czélra fordítsuk; mi pedig az adományozó hozzájárulásával elhatároztuk, hogy tisztviselőink, valamint ezek özvegyei és árvái számára segélyalapot létesítünk és a szóban forgó összeget ezen alap képzésére fordítjuk.

Az alap szabályzatát a belügyminister úr jóváhagyásával úgy állapítottuk meg, amint következik:

A fővárosi közmunkák tanácsa tisztviselői valamint ezek özvegyei és árvái segély-alapjának szabályzata.

1. §.

Az alap forrásai.

Az alap képeztetik:

1-ször idősb Luczenbacher Pál, a fővárosi közmunkák tanácsa tagja által adományozott 4290 frt alapösszegből;

2-szor esetleges adakozások és hagyományokból;

3-szor a fővárosi közmunkák tanácsa vállalkozóinak 50 frtot meghaladó kereseti összegéből teendő egy per mille levonásból; e levonáshoz azonban a vállalkozók beleegyezése szükséges, mire azok esetről-esetre felszóllítandók;

4-szer az alap kamataiból, melyeknek 50%-a az alap tőkéjének növelésére fordítandó mindaddig, mig ez a 10.000 frtot el nem éri, mely időponttól kezdve a kamatok egészben segélyezésre fordíthatók.

2. §.

Alap czélja.

Az alap czélja a fővárosi közmunkák tanácsa tisztviselőinek, valamint ezek özvegyeinek és árváinak segélyezése.

Azok, a kik az alapból segélyt óhajtanak, folyamodványukat a fővárosi közmunkák tanácsához, illetőleg az 5. §-ban említett eset bekövetkezésével a magyar királyi belügyministerhez intézzék.

Segélyben részesülhetnek:

első sorban az özvegyek és árvák;

másodsorban azon kisebb javadalmazásu tisztviselők, a kiknek évi fizetése az 1000 frtot meg nem haladja;

harmadsorban az 1000 frtnál nagyobb fizetéssel biró tisztviselők.

Kivételesen segélyezhetők a hosszabb idő óta díjnoki minőségben alkalmazottak is.

Ki a fővárosi közmunkák tanácsától a belkezelési költségvetésben segélyekre és jutalmakra felvett összegből 100 frt vagy ezt meghaladó összegű segélyben már részesült, az ugyanazon évben a jelen alapból segélyt rendszerint nem nyerhet.

3. §.

Az alap kezelése.

Az alapot a fővárosi közmunkák tanácsa kezeli és határoz a segély iránt hozzá intézett kérvények felett.

Az alap tőkeösszege állami óvadékokra alkalmas és meghatározott kamatozású értékpapirokban helyezendő el.

Az 1. §. 2. és 3. pontjában említett forrásokból eredő bevételek mindenkor az alap tőkéjének növelésére fordítandók.

4. §.

Felügyeleti jog.

A fővárosi közmunkák tanácsa az alap kezeléséről rendes számadást vezetni s azt minden évről legkésőbb a következő naptári év márczius havának végéig a magyar királyi belügyministerhez felterjeszteni tartozik.

5. §.

Az alap sorsa a fővárosi közmunkák tanácsa netáni megszüntetése esetére.

Azon esetre, ha a fővárosi közmunkák tanácsa megszüntettetnék, az alap a magyar királyi belügyminister kezelésébe megy át, a belügyminister

a kiosztandó kamatjövedelmet a fővárosi közmunkák tanácsa volt tisztviselői, ezek özvegyei és árvái segélyezésére, ezek kihaltával pedig a tanács helyébe esetleg felállítandó hatóság tisztviselőinek és végső esetben a Budapesten közszolgálatban állandóan működő műszaki egyének segélyezésére fogja fordítani.

6. §.

Az alap képviselete.

Az alapot jogi tekintetben a fővárosi közmunkák tanácsa, illetőleg az 5. §-ban említett eset beálltával a magyar királyi belügyminister képviseli.

Kedves kötelességet teljesítünk, a mikor tanácsunk buzgó tagjának: id. Luczenbacher Pál úrnak, ezen alap képzésére fordított nemeslelkü adományáért, ez alkalommal is elismerő köszönetünket nyilvánítjuk.

XIX.

Személyi ügyek.

Az 1870. évi X. t.-cz. értelmében tanácsunk kebeléből 1892-ben sorrend szerint és pedig a magas kormány által kinevezett tagok közül Dr. Fascho-Moys Sándor, Harkányi Frigyes és id. Luczenbacher Pál urak, a székes főváros által választottak közül pedig báró Lipthay Béla, Pucher József és Ribáry József urak léptek ki, a kik azonban újból kineveztettek, illetve megválasztattak.

A középítési bizottság ugyanakkor a saját kebeléből Kauser János, Mihálovits Antal, Schneider Alajos és Varásdy Lipót urakat választotta a közmunkák tanácsába.

Dr. Pádits Gyula min. segédfogalmazó rövid működés után elhúnyt, helyébe Dr. Baintner Tivadar neveztetett ki, a ki azonban a székes fővároshoz tanácsjegyzővé történt megválasztatása következtében szolgálatunkból ismét kilépett.

Vidéky László műszaki tanácsos véglegesen nyugalomba vonult. Eckermann Ede műszaki tanácsos pedig a pénzügyminister Ur által az állami hidak felügyelőségéhez osztatott be. Ezek következtében műszaki osztályunk vezetésével Bakos János műszaki tanácsos bizatott meg. Az osztály személyzete akkép nyert kiegészítést, hogy Jász Dezső és Szerdahelyi Ágost székes fővárosi mérnökök hozzánk ministeri főmérnökökké, 'Sigray János székes fővárosi s. mérnök pedig ministeri mérnökké neveztettek ki.

XX.

Vegyesek.

Az 1896-iki ezredévi országos kiállítás ügyeit intéző országos bizottságba a kereskedelemügyi m. kir. minister úr felhivására részünkről Rupp Imre min. tanácsos urat küldöttük ki és egyébként is gondoskodtunk arról, hogy a kiállítási építkezések a lehető leggyorsabb elintézést nyerjék.

Sertés közvágóhíd. A székes főváros a balparti sertésvágóhíd czéljára X. ker. Üllői-úton fekvő 8629/1. hr. sz. telkéből jelölt ki megfelelő területet, a mihez hozzájárultunk.

A járdafoglalások ellen. A járdafoglalások körül sok rendetlenséget, néha éppen visszaélést tapasztalván, utasítottuk műszaki osztályunkat, hogy a tényleges járdafoglalásokat pontosan vegye fel, hogy erre alapítva, a czélszerű intézkedések foganatosíthatók legyenek. Műszaki osztályunk az utasításnak eleget téve, a kivánt feltételeket eszközölte és arról kimutatást terjesztett elő. Ebből kitünt, hogy a kávéházak, vendéglők a járdát számos helyen egészen, vagy annyira elfoglalják, hogy a gyalogközlekedés a kocsiútra szorul. Tapasztalati tény az is, hogy némely helyen például a Kerepesi-út külsőbb részében, hol a járda csak részben a házsor mentén van burkolva, ezt egészen elfoglalják s a közlekedésnek csak a járda másik burkolatlan része marad szabadon, a hol pedig vagy sár, vagy por szokott lenni. Megtörténik az a visszásság is, hogy a járdát a vendéglő vagy kávéház nagy részben már elfoglalván, ezenkivül hetivásár alkalmával a járda szélén újabb foglalást eszközölnek élelmi czikkek és más szerek elhelyezésére, minek következtében a járda közepetáján alig marad annyi szabad hely, hogy egy ember nagy nehezen elmehessen rajta. Mindezt mi türhetetlen állapotnak ismertük fel, és okvetlenül szükségesnek tartottuk, hogy a járdák legfőbb rendeltetésüknek, a gyalogközlekedésnek kellő mértékben fentartassanak. E czél elérésére újabban megállapítandóknak véltük azokat az elveket, melyek szerint a járdafoglalás engedélyeztessék. Nevezetesen kimondani óhajtottuk, hogy: 1. 4 méternél nem szélesebb járdán foglalás egyáltalán nem engedélyezhető; 2. 6 méterig terjedő szélességnél a járda 40%-át szabad elfoglalni; 3. 6 méternél szélesebb járdákból csak 35%-ot szabad elfoglalni; 4. a járda szélessége ott, a hol fasor van, ennek levonásával számítandó; 5. a megállapított százalék szerint elfoglalható szélesség nem a kiszökelléktől, hanem a falsíktól számítandó. Mielőtt mégis ebben az irányban határoztunk volna, a fővárost netán fennforgó észrevételeinek közlésére

hívtuk fel. Vett válaszából azt láttuk, hogy a járdafoglalás ügyének szabályozását a székes főváros önkormányzati jogkörébe tartozónak tekinti és az így felmerült illetékességi kérdést eldöntés végett a belügyminister úr elé terjesztettük, kifejtvén, hogy a főváros felfogását helyesnek nem ismerhetjük el, mert az 1870. évi X. t.-cz.-nek úgy szellemét, mint betűszerinti értelmét véve, nem férhet kétség ahoz az elvhez, hogy minden közterület, első sorban természetesen az utak, utczák, terek és az ezeken levő gyalogjárók rendeltetésének és tényleges használatának megállapítására e tanácsnak törvényszerű befolyása van. Következik ez egyébiránt már abból, hogy az utak, utczák és terek közlekedési és városrendezési szempontból való beosztásához a főváros hozzájárulásunkra szorul, és ha esetleg nézeteltérés merül fel, a felett a belügyminister úr van hivatva dönteni. De ha e tétel áll, a mint azt egyébiránt a főváros sem vonja kétségbe, hiszen eseteivel naponként foglalkozunk, úgy szükségkép annak is állani kell, hogy a menynyiben a főváros a közterületet a jelzett beosztástól eltérőleg kívánja használni, ehez is hozzájárulásunkra szorúl, mert különben egészen czéltalan az a befolyás, melyet az utak, utczák és terek beosztására, nevezetesen a keresztszelvények megállapítására törvényesen gyakorlunk. Hogy a szóban forgó járdafoglalások csak ideiglenes természetüek, szorítkozván rendszerint a nyári idényre, ez a fentebbi elven annál kevésbbé változtathat, mert eltekintve attól, hogy a járdákra éppen nyáron van a legnagyobb szükség, a kérdéses foglalások évről-évre rendesen ismétlődnek; másrészt mikor az 1870. évi X. t.-cz. 17. szakasza az utaknak s tehát a járdáknak is nemcsak építésére, de fentartására is befolyást biztosít a tanácsnak; továbbá mikor a törvény ugyanezen szakasza az utak, utczák, terek beépítésére, tehát eredeti rendeltetésüktől eltérő használatuk meghatározására e tanácsnak szintén befolyást biztosít: e befolyás alól nem vonja ki azt az esetet, a midőn a közterület eredeti rendeltetésétől csak ideiglenesen vonatik el. A belügyminister úr az illetékesség kérdésének egyenes eldöntése helyett, tekintettel a kerületi előljáróságok újjászervezéséről szóló 1893. évi XXXIII. t.-czikkre, jóváhagyta a székes főváros azon javaslatát, hogy a járdafoglalás ellenőrzése jövőre egyéni felelősség mellett a kerületi előljáróra ruháztassék.

Nyilvános árnyékszékek. Az ezen ügyben e tanács és a főváros küldötteiből alakított vegyes bizottság következőkben állapodott meg: 1. Helyesli, hogy a közillemhelyek létesítéséről szabadalmazás által magánvállalkozás, jelesen nyilvános pályázat útján történjék gondoskodás. A szabadalom időtartama akként volna meghatározandó, hogy a nyilvános árnyékszékek a hirdetési oszlopokkal egyszerre szálljanak át a fő- és székvárosra, különösen azért, hogy ezen eredetileg kapcsolatos két ügy a szabadalom lejártával ismét egyesíthető és egységes vállalattá legyen tehető; 2. kötelező szabványtervet nem volna czélszerű megállapítani, mert a tervnek a helyek különböző körülményeihez képest változni kell és éppen ez azon egyik feladat, melyet a pályázó van hivatva megoldani; 3. mindazáltal az építés programmja előirandó, nevezetesen követelni kell a pályázótól, hogy az árnyékszék és vizelde egy épületben legyen, melynek méreteire és beosztására nézve irányadó: a) a járdára jövő félszabványos árnyékszék úgy építendő, hogy benne egy vizelde, egy-egy ülőke a férfiak és nők számára és egy helyiség legyen a felügyelő számára; egyik oldalon a férfiak, másik

oldalon a nők számára legyen bejárás, megfelelő jelzéssel ellátva; b) az egész szabványos árnyékszék a bejáratoknak a fennebbihez hasonló elrendezése mellett tartalmazzon I. és II. osztályú árnyékszékeket külön a nők, külön a férfiak számára és ez utóbbiak részére vizeldét; c) ott a hol az árnyékszékhez ingyenes osztály is létesítendő, ez utóbbinak megfelelő jelzéssel ellátva tartalmaznia kell a férfiak számára ülőkét és vizeldét, s a nők számára ülőkét, melyekhez a bejárat a már jelzett módon rendezendő el; 4. az épületnek vasszerkezete legyen, melyet, hogy czélszerüen lehessen fűteni, belül faburkolattal kell bélelni; 5. az árnyékszékek a hol csatornázás és vízvezeték van, vízzáros készülékre rendezendők be; a hol pedig nincs csatornázás ott a pöczegödröt tőzeggel vagy más megfelelő anyaggal kell kezelni; 6. a csatorna és vízvezetéki összeköttetést az épületig a fő- és székváros készítse; ellenben az épület belső berendezése kizárólag a vállalkozó feladata legyen; 7. a szükséges víz a vállalkozónak díjtalanul volna átengedendő; de a fűtésről és világításról a vállalkozó a saját költségén tartozzék gondoskodni; ezenfelül kikötendő, hogy a hol légszeszvezeték van, ott a fűtés a füst és bűz elkerülése végett légszeszszel, különben pedig pirszénnel eszközöltessék; 8. a szabadalmi idő alatt köteles a vállalkozó úgy a díjas, mint az ingyenes árnyékszékeket saját költségén jó karban és tisztán tartani és állandó felügyelettel ellátni; 9. a díjas árnyékszékek és vízeldék használatáért kivánt díj a pályázatnál verseny tárgyát képezze. A vegyes bizottság ezen javaslatait elfogadtuk és megállapítván úgy az első sorban, mint a másodsorban felállítandó árnyékszékek helyét, az ügyet további intézkedés és nevezetesen a pályázat kiirása végett a székes fővároshoz küldöttük át.

A szükséglakások szaporítása. A kerületi előljáróságok az újabb szükséglakások czéljára a következő helyeket hozták javaslatba: az I. kerületben 1. a Lógody-utczai 416—418. hrsz. telket; 2. a Promontori-úton fekvő 2117—2118. hrsz. telket; 3. a Czakó- és Kör-utczák sarkán 1247. hrsz. telket; a II. kerületben 1. a Margit-körúti 2904—2905/a hrsz. telket; 2. az I. kerületi Városmajor-utczai 716—718/26. hrsz. telket; a III. kerületben a volt hajógyári kórház épületét; az V. kerületben 1. a Honvéd-, Szalay- és Szemere-utczán fekvő telket; 2. a Kárpát-utcza és vizafogói védgát közti telket a Linczer-féle szeszgyár mögött; 3. a VI. kerület Fóti-út és Lehel-utcza közt fekvő 2930/1. és 2930/2. hrsz. telkeket; a VI. kerületben a Fóti-út és Bulcsú-utcza sarkán fekvő 2930/1. hrsz. telket; a VII. kerületben a külső Kerepesi-úti 7309. hrsz. telektömb egy részét; a VIII. kerületben az Alföldi-utcza és Köztemető-út sarkán fekvő telket; a IX. kerületben egy vágóhíd-utczai telket; a X. kerületben a Harmat-utcza és Jászberényi-út közt fekvő 7461—7468. hrsz. telkeket. A középitési bizottmány e javaslatokat elfogadta azzal a különbséggel, hogy az V. ker. Honvéd-utczai telket városfejlődési szempontból mellőzni ajánlta. A javaslatokhoz ilyen értelemben mi is hozzájárultunk a következő észrevételekkel: 1. az I. ker. Promontori-úton már meglevő szükséglakásokat illetőleg figyelmeztettük a székes fővárost, hogy ez város fejlődési szempontból nem mutatkozik czélszerűnek, mert a kérdéses telek a vámházi híd közvetlen közelében van; 2. a Czakó-utczában kijelölt telek igénybe vételéhez nem járulhattunk, mert azt a Gellérthegy északi oldalán tervezett út ketté hasítja, másrészt e telek a szépen fejlődő

Naphegy határán feküdvén, a szükséglakás ott a fejlődésnek mindenkép útjában volna. Ajánlottuk egyébiránt, hogy az éppen említett két telek, illetve szükséglakások helyett a Kelenföldön, a hídtól távolabb létesíttessék egy telep; 3. a II. kerületben a régi Lövölde telkén szándékba vett szükséglakások létesítéséhez nem járulhattunk, mert azok nem valók a Margit-körútra, miután a nagy áldozattal boulevardszerüleg kiépített e főközlekedési út jellegével össze nem férhetnek és a fejlődésnek szintén csak akadályát képezhetnék; 4. a Városmajor-utczai faiskola-telket hasonlóképen nem találtuk alkalmasnak szükséglakás építésére, mert eltekintve attól, hogy a Városmajor-utcza a hegyek közé irányuló, nyáron igen jelentékeny forgalom közlekedési erét képezi, — az ördög-árok könyökhajlásának korrigálásával esetleg a kérdéses telek is olyan rendezés alá lesz veendő, hogy a szükséglakások különben sem maradhatnának meg. Miután így a II. ker. számára kijelölt mindkét hely elesett, azt ajánlottuk, hogy a székes főváros e terület szükségletéről az Attila- és Lógody-utcza közt rendelkezésre álló terület igénybe vételével gondoskodjék.

A hirdetési oszlopok ujabb szaporítása. Szemben a vállalkozó kérelmével ragaszkodtunk előző jelentésünkben már ismertetett azon elvekhez, melyeket a hirdetési oszlopok szaporításának engedélyezésénél irányadóul megállapítottunk; egyszersmind fentartottuk azt a kijelentést, hogy az Andrássy-út, Nyolczszög-tér és Váczi-körút közötti szakaszában ujabb oszlopok nem engedélyezhetők. Az érintett elveket időközben kiegészítettük avval, hogy az oszlopok egymástól való távolságára nézve megállapított 150 mtr. átlósan mérendő úgy, hogy az utcza vagy út két oldalán egymással éppen szemben oszlopok ne állhassanak. Az ujabb szaporításokat tehát ezek szerint engedélyeztük.

Az ereszcsatornák elvezetése a járda alatt. Miután az I. és II. övezetben az építés-ügyi szabályzat 217. szakasza értelmében az ereszcsatornák levezető csöve, a mennyiben nem az árnyékszékek öblítésére alkalmaztatik, csatornával és járdával ellátott utczában mindig a járdaövezet alatt vezetendő a közcsatornába; miután továbbá az építésügyi szab. idézett szakasza a követelményt a meglevő épületekre is kiterjeszti azzal, hogy a szükséges átalakítást az illető tulajdonos a szabályzat életbeléptetése napjától számítva 1 év alatt, tehát 1894. év végeig eszközölni tartozik, a mult év tavaszán felhívtuk a székes fővárost, hogy a jelzett rendelkezés végrehajtása iránt, a köztisztaság és közbiztonság ahoz füződő érdekeinél fogva akként sziveskedjék intézkedni, hogy ott ahol átalakításra szükség van, ez 1894. végeig mindenesetre eszközöltessék. Habár az építésügyi szabályzat szóban forgó rendelkezésére kifejezetten csak az I. és II. övezetre vonatkozik, mégis czélját tekintve, azt utóbb a többi övezetek mindazon emelendő vagy már meglevő épületeire is kiterjesztettük, melyek közvetlenül az utczai vonalra építtetnek, illetőleg már ott állanak.

Szabályzat a telekrendezésekre. Az ép. ü. szab. megalkotásával a nagy közönség is abba a helyzetbe jutott, hogy építési ügyeiben még a hatóság elbirálása előtt kellő tájékozást szerezhet. Ellenkezőleg áll az eset a telekfelosztások, telekszabályozások s általában a telekrendezések, nél; mert bár a gyakorlat ezen ügyekben is bizonyos elveket fejlesztett ki, mégis a nagy közönség a gyakorlatot a maga egészében nem ismervén, a

hatósági kikötések a legtöbbször meglepik és arra indítják, hogy ellenük többszörösen kérvényezzen s nincs kizárva, hogy olyan elintézésben is sérelmet lát, mely a méltányosság minden kívánalmának megfelel. Ezen, a közönségre és hatóságra is kellemetlen baj elhárítása s a szóban forgó ügyek intézésében itt-ott csakugyan mutatkozó bizonytalanság megszüntetése végett a telekrendezési ügyeket tüzetes, kimerítő, irott s a közönség által is hozzá férhető szabályzattal rendezni ez idő szerint már annyival szükségesebbnek mutatkozik, mert ilyen ügyek az építkezések kapcsán is mind gyakrabban merülnek fel és pontos szabályzat nélkül megeshetik, hogy az építkezések a szabályozás miatt az el nem kerülhetőnél hosszabb időig akasztatnak meg. Felkértük ezeknél fogva a székes fővárost, hogy a telekszabályozások, telekfelosztások, egyesítések és határrendezésekre nézve megfelelő szabályzatot készíteni és annak tervezetét elénk terjeszteni szíveskedjék. Ezen szabályzatnál különös fontossága lévén a kültelki határvonalnak, melyre nézve ma már a vámok kivülebb helyezése miatt kétség merülhet fel, figyelmeztettük a székes fővárost, hogy tekintettel a város időközi fejlődésére, a kültelki határvonal új meghatározását a szabályzatba vegye fel.

A belterület befásítása. A középítési bizottmány által e részben javaslatba hozott elveket, hogy t. i. első sorban a terek fásíttassanak be, 2. másod sorban a már befásított utczákban s főleg utakon kiveszett fák pótoltassanak; 3. kora tavaszszal lombosodó fák vétessenek, — elfogadtuk azzal együtt, hogy a csupán 3 méter széles járdákon sincs elvileg kizárva a fasor ültetése.

XXI.

STATISZTIKAI ADATOK.

A fővárosi közmunkák tanácsa ügyforgalmáról közöljük a következő adatokat. Volt ugyanis:

1892-ben 5897 iktató szám; ebből 1433 építkezésre, 610 telekrendezésre, 178 a nagykörútra, 125 vízvezetékre, 92 csatornázásra, 107 közvilágításra, 182 útépítésre, 56 nyomjelzőre, 154 vaspályára, 522 felfolyamodványra vonatkozott.

1893-ban 6363 iktató szám, ebből 1792 építkezésre, 742 telekrendezésre, 163 nagykörútra, 201 vízvezetékre, 87 csatornázásra, 133 közvilágításra, 190 útépítésre, 43 nyomjelzőre, 203 vaspályára, 460 felfolyamodványra vonatkozott.

1894-ben 7824 iktató szám, ebből 1863 építkezésre, 780 telekrendezésre, 113 a nagykörútra, 240 vízvezetékre, 93 csatornázásra, 143 közvilágításra, 215 útépítésre, 67 nyomjelzőkre, 385 vaspályára, 581 felfolyamodványra vonatkozott.

A többi ki nem mutatott számok kisajátításokra, egyes nagyobb ügyekre, pl. az új hidakra, a laktanyák beváltására, a szarvastér rendezésére stb., utcza-elnevezésekre, vegyes intézkedésekre és administrationális ügyekre vonatkoznak.

1892. évben engedélyezett építkezések kimutatása.

Kerület	Új építkezések						Reaépítések				Toldalékok	Átalakítások	Kerítések, határfalak	Ideiglenes építkezések	Sertés áll. és istállók	Pinczék, kutak	Műhelyek, gyárak	Raktárak, fészerek	Mulatók, tekepályák	Gőzgépek, gázmotorok	Kazánok, kémények	Boltkapuzatok	Jégvermek, pöczegödr.	Összesen
	4 em.	3 em.	2 em.	1 em.	földszint	nyaralók	4 em.	3 em.	2 em.	1 em.														
I	—	1	4	12	44	34	—	—	—	3	31	18	8	1	5	1	—	12	1	—	—	—	3	178
II.	—	—	3	1	16	10	—	—	1	3	3	4	1	1	1	—	—	7	—	1	—	—	1	53
III.	—	—	1	2	28	—	—	—	—	1	22	15	7	3	3	1	5	13	1	3	9	—	—	114
IV.	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	—	6	2	19	—	36
V.	—	4	—	4	6	—	—	2	1	—	3	8	—	4	—	—	3	7	—	18	—	10	—	70
VI.	3	34	21	14	38	4	—	1	2	4	22	23	2	2	3	1	9	10	—	22	4	20	3	242
VII.	6	32	22	11	36	4	—	—	3	10	16	14	3	5	15	—	6	24	1	19	2	12	1	242
VIII.	—	17	21	4	12	—	—	—	3	9	18	18	1	—	1	—	5	3	—	13	1	8	—	134
IX.	3	9	5	9	14	—	—	—	—	1	12	6	1	1	6	—	7	18	1	7	1	3	2	106
X.	—	—	1	3	37	—	—	—	—	2	18	8	—	2	5	5	9	42	—	5	8	—	2	147
Összes.	12	100	80	60	231	52	—	3	10	33	147	115	23	19	39	8	44	137	4	94	27	72	12	1.322

1893. évben engedélyezett építkezések kimutatása.

Kerület	Új építkezések						Ráépítések				Toldalékok	Átalakítások	Kerítések, határfalak	Ideiglenes építkezések	Sertés áll. istállók	Pinczék, kútak	Műhelyek, gyárak	Raktárak, fészerek	Mulatók, tekepályák	Gőzgépek gázmotorok	Kazánok, kémények	Boltkapuzatok	Jégvermek, pöczegödr.	Összesen
	4 em.	3 em.	2 em.	1 em.	földszint	nyaralók	4 em.	3 em.	2 em.	1 em.														
I.	—	6	2	16	46	26	—	—	—	—	17	18	5	1	6	2	—	17	8	3	—	4	—	177
II.	—	1	4	6	24	12	—	—	—	—	4	11	2	2	5	1	—	7	4	3	3	—	—	89
III.	—	—	—	3	31	—	—	—	1	—	16	20	2	12	3	2	3	48	—	2	6	1	1	151
IV.	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	2	5	—	—	—	—	—	2	1	7	—	22	—	43
V.	3	5	6	2	6	—	—	1	—	1	7	10	1	2	4	1	9	5	—	15	3	18	—	99
VI.	3	33	13	17	52	1	—	2	5	8	20	14	3	4	5	—	4	24	1	18	4	30	—	261
VII.	6	34	28	10	35	5	—	—	2	4	20	19	7	3	10	—	4	29	2	18	3	23	1	263
VIII.	5	27	23	9	5	—	—	1	—	6	21	10	4	3	3	1	2	2	—	9	5	8	—	144
IX.	1	9	4	18	41	—	—	—	—	4	31	6	4	5	5	—	3	21	—	10	11	2	—	175
X.	—	2	3	13	69	1	—	1	1	1	24	8	1	1	12	6	9	43	—	4	12	—	1	212
Összes.	19	118	84	94	309	45	—	5	10	24	162	121	29	33	53	13	34	198	16	89	47	108	3	1614

1894-ik év folyamán engedélyezett építkezések kimutatása.

Kerület	Új építkezések						Ráépítések				Toldalékok	Átalakítások	Kerítések határfalak	Ideiglenes építmények	Istállók sertésállások	Pinczék, kutak	Műhelyek, gyárak	Raktárak, Fészerek	Mulatók, tekepályák	Kémények, kazánok	Boltkapuzatok	Jégvermek pöczegödrök	Gőzgépek Gázmotorok	Személy és teherfelhúzók	Összesen
	4. em	3. em.	2. em.	1. em.	földsz.	nyaraló	4. em.	3. em	2. em.	1. em.															
I.	—	3	5	5	44	44	—	1	—	1	23	9	2	9	12	2	4	6	10	—	4	1	—	—	185
II.	—	2	2	5	16	12	—	—	1	1	11	11	2	5	1	1	1	1	6	—	5	—	2	1	86
III.	—	—	1	1	48	6	—	—	2	—	20	5	2	22	5	—	11	18	2	3	1	—	2	2	151
IV.	2	6	1	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	5	—	—	—	—	—	—	36	—	6	1	64
V.	3	10	9	4	7	—	—	1	—	4	5	6	2	4	1	2	5	9	—	—	17	—	15	7	111
VI.	3	35	12	17	50	6	—	—	2	4	23	11	5	21	15	—	9	18	5	4	28	—	28	1	297
VII.	5	35	21	8	66	4	—	2	7	7	17	8	1	5	16	—	9	11	2	2	39	—	21	10	296
VIII.	7	20	18	8	8	—	—	—	1	3	27	4	—	2	8	—	6	6	—	1	29	—	7	2	157
IX.	3	11	7	7	23	—	—	—	—	3	20	3	1	3	4	—	14	8	—	6	3	—	7	1	124
X.	—	1	5	12	48	—	—	—	4	—	21	9	6	28	19	4	30	31	—	8	—	1	3	—	230
Össz.	23	123	81	67	310	72	—	4	18	23	167	72	21	104	81	9	89	108	25	24	162	2	91	25	1701

Kimutatás,

az 1892. évben engedélyezett nagyobbszerü építkezésekről.

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet száma	Jegyzet
	A) **Nyilvános épületek.**					
1	Weisz Antal és társa vasöntőde	V.	Katona József-utcza	8/1235		
2	Kőbányai gőztéglagyár két körkemencze	X.	Maglódi-út	7729		
3	Zwack József és társa liqueur-gyár . . .	IX.	Soroksári-út Dandár-utcza	92/a	I.	Sarokház.
4	Cs. és kir. hadmérnökkari igazgatósági laktanya-toldalék	I.	Bástya-sétány		II.	
5	Magyar királyi dohányjövedéki központi igazgatóság, dohánygyár	III.	Flórián-tér Polgár-utcza		II.	Sarokház.
6	Dreher Antal pneumatikus maláta-készítő épület	X.	Névtelen-utcza	8444	II.	
7	„Hungária“ részv.-társ. árpagyöngy- és köleshantoló-gyár	IX.	Soroksári-út	106/b 9576/b		
8	Magy. kir. vinczellér-képezde pomologiai intézet	I.	Gellérthegy-utcza	10779 9580	I.	
9	Plan és Fried keményítő-gyár	IX.	Soroksári-út	8|I-12|10 és II.		
10	„Sancta Mária“ leánynevelő-intézet . . .	IV.	Kalap-utcza Molnár-utcza	107, 108 114	II.	Sarokház.
11	Fő- és székváros elemi iskola és óvoda . .	X.	Rezső-tér Elnök-utcza	8631|a. 1.	I.	Sarokház.
12	Dr. Grünwald Mór gyógyintézet	VII.	Városligeti-fasor	4231|b	II.	
13	Hazai I. Takarékpénztár menedékház . .	VII.	Alföldi-utcza	5875/b 8.	I.	
14	Fő- és székváros aquincum régészeti muzeum	III.	Szt. Endrei-út			
15	Feszti Gyula és Árpád körkép-épület . .	VI.	Városliget		I.	
16	Fő- és székváros elemi iskola és óvoda . .	III.	Miklós-utcza			
17	Magy. kir. vinczellér-képezde igazgatóság, kertészeti intézet	I.	Gellérthegy	10779	földsz.	
18	Fő- és székváros iskola-épület	III.	Kórház-utcza	341-42		
19	Fő- és székváros iskola-épület	VIII.	Práter-utcza	11, 13, 15, 17.		

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet száma	Jegyzet
20	Regenhart Ferencz telitő-gyár	III.	Laktanya-utcza	157		
21	Nagy Evelin mechanicai és bűvészeti mutatványos épület	VI.	Városligeti népliget	V. parc.		
22	Földessy Lajos vasöntőde és gépgyár	VI.	Lehel-, Taksony-, Füzér- és Lőportár-u	2929-30 / 9. 10		Sarokház
23	Wuzel Frigyes írongyár	X.	Szapáry-utcza	8624 / 31/a.		
24	Fő- és székvárosi róm. kath. templom	VII.	Szegényház-tér			
25	Budapesti kereskedelmi betegápoló-egylet kórház	VII.	Bethlen-tér Bethlen-utcza Ovoda-utcza	4335		
26	Guttmann Izsák téglagyár	X.	Gyömrői-út			
	B) **Nagy-körúti épületek.**					
1	Neuhauser és Röckenstein	VIII.	József-körút	22,24	III.	
2	Braun József	IX.	Ferencz-körút	9191	III.	
3	Dr. Nagy Sándor	VII.	Erzsébet-körút	4488 / 33	III.	
4	Kossaczky szül. Wimhardt Karol. és Ilona	VIII.	József-körút	6855	III.	
5	Pálfy Lujza	VII.	Erzsébet-körút	29 / 4486	IV.	
6	New-York életbiztosító-társaság	VII.	Erzsébet-körút Dohány-utcza	9. 11.	IV.	Sarokház
7	Feledy Miksa	IX.	Ferencz-körút	9195	IV.	
8	Freyberger Samu	VI.	Terét-körút	28 / 3473	III.	
9	Löwy Antal	VI.	Teréz-körút	3439 / 29	IV.	
10	ifj. Sik József és testvérei	IX.	Ferencz-körút	9178	II.	
11	Dr. Hlatky József és neje	VII.	Erzsébet-körút	4812	IV.	
12	Freund József és neje	VIII.	József-körút Práter-utcza	6871	III.	Sarokház
13	Dr. Mészáros Károly	VIII.	József-körút	6854	III.	
14	Eisler Sándor	VIII.	József-körút	6874	III. IV	
15	Az I. Leánykiházasító egylet	VI.	Teréz-körút	3460	IV.	
16	Reich József	IX.	Ferencz-körút	9180	III.	
17	Pálfy Ferencz	IX.	Eerencz-körút	9193	III.	
18	Dr. Stern Ármin	IX.	Ferencz-körút	9094	IV.	
	C) **Nagyobbszerű épületek.**					
1	Wolfram Gergely	VII.	Lövölde-tér	4271/7	III.	
2	Grundl József és neje	VII.	Aréna-út	34/a	II.	
3	Ginder Nándor	VI.	Huba-utcza	1719	I.	
4	Karfunkel Salamon	VI.	Hajós-utcza Ó-utcza	3751	III.	Sarokház
5	Horváth Béla	I.	Martonhegy	7560	I.	Nyaraló
6	Grünfeld Adolfné	VII.	Csömöri-út	34/a	III.	
7	Schachinger Mátyás	I.	Gellérthegy	10749-50/a	földsz.	Nyaraló

Folyó szán	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet.
8	Farkas Elek és neje	II.	Szemlőhegy	5429	földsz.	Nyaraló
9	Krecsányi Kálmán és neje	VII.	Bethlen-utcza Ovoda-utcza	17/22	II.	Sarokház
10	Messner és Arndt	VIII.	Óriás-utcza	46	I.	
11	Schmidt Károly	VI.	Bulyovszky-utcza	16	II.	
12	Özv. Preisz Katalin	VIII.	Nap-utcza	5/6859	II.	
13	Muskovitz Károly	III.	Zsigmond-utcza	72	I.	
14	Schober Ferencz	VIII.	Práter-utcza	6826 a / 20	II.	
15	Böhm Arnold és társa	II.	Albrecht-út	2414	II.	
16	Angletta Anna	II.	Rézmáldülő	5452-54 / 5	földsz	Nyaraló
17	Dubez Frommhold Luiza és gyermek	I.	Alkotás-utcza	22 / 812	I	
18	Klösz György	II.	Hunfalvy-utcza	11109 / 101	I.	Nyaraló
19	Czeiner József	II.	Bimbó-utcza	5471 / 4	I.	Nyaraló
20	Schmidt Pál	IX.	Tompa-utcza Páva-utcza	9067	I.	Sarokház
21	Heinrich Ferencz és neje	VIII.	Üllöi-út	32	III	
22	Joó Lajos és neje	VII.	Csömöri-út	16/c	III.	
23	Reimann Lázár és neje	VII.	Izabella-utcza	3274	II.	
24	Seemann Ignácz	VII.	Váaosligeti fasor	1	II.	
25	Widder Ármin	VI.	Külső Váczi-út	1529-34 / 135-136 c	I.	
26	Özv. Bruckner Antalné	II.	Batthányi-utcza Kapás-utcza	2976-77	I.	Sarokház
27	Porzolt Ernőné	V.	Kálmán-utcza	986/b	III.	
28	Porzolt Ernőné	V.	Kálmán-utcza	986/c	III.	
29	Komáromy Mihályné	VII	Wesselényi-utcza Almásy-tér	49/14	II.	Sarokház
30	Paulheim József	VII.	Damjaních-utcza Nefelejts-utcza	4266-67 / 3	III.	Sarokház
31	Hauszman Alajos	I.	Döbrentey-utcza Várket-rakpart	2171-72	II. III	
32	Wellisch Alfréd	VIII.	Baross-uteza Óriás-utcza	6686	III.	Sarokház
33	Erdődy Károly	IX.	Knezits-utcza	3/9236	II.	
34	Jáhn József	VI.	Király-utcza	76	III.	
35	Illés Gyula	I.	Pauler-utcza	534/b / 2/a	II.	
36	Dr. Frölich Robert	VI.	Eötvös-utcza	3434 / 30	II.	
37	Hlavay György	VIII.	Losonczi-utcza	17 6581	II.	
38	Prokisch János	IX.	Gát-utcza	23	I.	
39	Jauser Gyula	VII.	Nefelejts-utcza	26	I.	
40	Krug Teofil	VII.	Nefelejts-utcza	21	II.	
41	Strasser Alajosné és Alfréd	VI.	Epreskert-utcza	3282	I.	Nyaraló
42	Schüller István	VI.	Podmaniczky-utcza	1. 3292 / 2.	III.	

Folyó szám	A ház tulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet.
43	Szatmáry Lajos	VI.	Szondy-utcza	2984-87/9	II.	
44	Mirsch Adolf és társa	VIII.	Munkás-utcza	13	II.	
45	Mayerberg István és neje	VII.	Nefelejts-utcza	13	II.	
46	Nyernik Mátyás	IX	Liliom-utcza	9080/33	I.	
47	Özv. Richter Lászlóné	I.	Krisztina-körút	7167/18	I.	
48	Simon Mihály	VI.	Csengery-utcza	3361-62/a	III.	
49	Dr. Virava József	VI.	„ „	3361-62/c	III.	Sarokház
50	Dr. Virava József	VI.	„ „	3361-62/b	III.	
51	Dr. Chorin Ferencz	V.	Sas-utcza	14 881	III.	
52	Riffert János	VI.	Csángó utcza	12/23/a	I.	
53	Viola Imre és neje	VIII.	Zerge-utcza	25|5460	II.	
54	Feledi Miksa	VIII.	Szentkirályi-utcza	5408/5	III.	
55	Kernstok József és neje	VI.	Hungária-út	1683/28	I.	
56	Özv. Dombrádi Nagy Sándorné	VI.	Epreskert-utcza	2984|87/24	I.	
57	Schwarcz Lajos	VI.	Bajza-utcza	3124/a	II.	
58	Retter Gyula	VI.	Eötvös-utcza	23/a	III.	
59	Wertheim Mihály	VI.	Nagymező-utcza	3758	III.	
60	Horovitz Adolf	VIII.	Kalvári-tér Névtelen-utcza	7254/b	II.	Sarokház
61	Horovitz Adolf	VIII.	Névtelen-utcza	7250/a	II.	
62	Medve Kálmánné	V.	Arany-János-utcza Nagykorona-utcza	845	III.	Sarokház
63	Pusztai Ferencz	VIII.	Hunyady-utcza	6757/30	I.	
64	Kelényi Gyula	VI.	Fóthi-út	1742/21	I.	
65	Spitzer Zsigmond	IV.	Lipót-utcza Szerb-utcza	44/192	III.	Sarokház
66	Schlesinger Sándor és neje	I.	Krisztina-körút	716-718	I.	
67	Horovitz Adolf	VIII.	Kalvária-tér Névtelen-utcza	7254/c	II.	Sarokház
68	Probáld Ferenczné	VII.	Király-utcza Vörösmarty-utcza	4742	I.	Sarokház
69	Dr. Weisz Izidor	VII.	Wesselényi-utcza Nyár-utcza	5015/b	II.	Sarokház
70	Dr. Weisz Izidor	VII.	Wesselényi-utcza Klauzal-utcza	5015/a	II.	Sarokház
71	Hegedűs Sándor	VI.	Hunyady-tér	4028	III.	
72	Deutsch Anna	VII.	Nefelets-utcza	4347 stb./32	II.	
73	Cs. és kir. szab. déli vaspálya társ.	I.	Alkotás-utcza	33	II.	
74	Artner Kálmán	IV.	Zöldfa-utcza Névtelen-utcza	12/281	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Megjegyzet
74	Özv. Váray Ferenczné és Marschall Emilia	II.	Ostrom-utcza	3256 3257	II.	
75	Biermann Henrik	VI.	Hajós-utcza Lázár-utcza	12 3748	III.	Sarokház
76	Bergmann József	VII.	Rottenbiller-utcza	4369-70 9	IV.	
77	Hoffmann Antalné	VII.	Dob-utcza Hársfa-utcza	4773	III.	Sarokház
78	Neményi Dezső	VI.	Révay-utcza	3790	III.	
79	Lung Mátyás	VII.	Ovoda-utcza	4347stb. II.	II.	
80	Mirsch Venczel	VIII.	Német-utcza	14 5711	II.	
81	Paulheim József	VII.	Almássy-tér Almássy-utcza Barcsay-utcza	4483 19	III.	Sarokház
82	Danzig Jakab és neje	VII.	István-út	4340-43 18	II.	
83	Ellinger Gusztáv	VI.	Kiss János-utcza	4081 a	II.	
84	Földessy Lajos	VI.	Lehel-, Taksony- Lőportár-utcza	2930 9 2929 10	II.	Sarokház
85	Messner és Arndt	VIII.	Óriás-utcza	7028 46	II.	
86	Silbermann Bernát	VI.	Lendvay-utcza Bulyovszky-utcza	3015/6	I.	Nyaraló Saroképület
87	Czipauer János	VII.	Rottenbiller-utcza	4243	III	
88	Özv. Dombrádi Nagy Sándorné	VI.	Szondy-utcza Epreskert-utcza	2984 2987	II.	Sarokház
89	Spiegel Adolf	IX.	Szvetenay-utcza	8814	II.	
90	Jungk szül. Wanitsch Mária	VII	Csömöri-út	2/b	III.	
91	Peringer Ferencz	I.	Attila-utcza	1473	I.	
92	Szuppán Vilmos	II.	Zárda-utcza	3558	I.	
93	Freyberger Dávid	VI.	Csengery-utcza	3369-77 8	II.	
94	Freyberger Samu	VI.	Szegfű-utcza	3/4083	I	
95	Özv. Bruckner Antalné	II.	Csalogány-utcza Kapás-utcza	2976-76	II.	
96	Tangl Nándor	VIII.	Salétrom és József-u.	9	II.	Sarokház
97	Glücksmann Adolf	VI.	Rózsa-utcza	4081 6	II.	
98	Kallina Mór és neje	I.	Városmajor-utcza	733	I.	
99	Wolfram Gergely	VII.	Rottenbiller-utcza	4241/2	III.	
100	Studniczka József	VIII.	Szigony-utcza	6615	I.	
101	Eysen Károly	VI.	Nagy-János-utcza	4187	III.	
102	Freyler Gyula és neje	X.	Tüzér-utcza	8454-56 I	I.	
103	Friedmann József	VIII.	Luiza-utcza	6478 b	II.	
104	Malib Mária	VI.	Rózsa-utcza Szondy-utcza	3204/3	III.	Sarokház

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
105	Schweiger Gyula	VI.	Gyár-utcza Lovag-utcza	3582	IV.	Sarokház
106	Schubert Ármin	VII.	Akáczfa-utcza	4872	III.	
107	Főző Márton és Porubszky Tivadar	VII.	Nefelejts-utcza	4347 42	II.	
108	Weisz D. Adolf	VII.	Síp-utcza Dob-utcza	5273	II.	Sarokház
109	Kopf Dávid	VI.	Aradi-utcza Izabella-utcza	3244	III.	Sarokház
110	Schwartz Pál	VI.	Aradi-utcza	3138	III.	
111	Deutsch Imre	VII.	Garay-utcza	4344-45 14	II	
112	Nocker Ferencz	VII.	Kerepesi-út	4475 1496 stb.	III.	
113	Spivalló Ede	V.	Kikötő-dülő	2 1496 3	I.	
114	Grill Lajos	I.	Kriszna-körút	659/1-44 a 54	II.	Sarokház
115	„Hungária“ gőztéglagyár	X.	Gyömrői-út	7924	II.	
116	Kleinmann Adolf	VI.	Bajza-utcza	2984-87 5	II.	
117	Magner János	VIII.	Balassa-utcza	7140	I.	
118	Rosenthal Ármin	VI.	Szondy-utcza	3103	II.	
119	Szájbély Gyula	VI.	Eötvös-utcza Kemnitzer-utcza	—	III.	
120	Gasperini Józsefné szül. Bene Ilona	VI.	Eötvös-utcza Király-utcza	3973/a	III.	Sarokház
121	Hirsch József	VI.	Eötvös-utcza Szondy-utcza	—	III.	Sarokház
122	Kutscher Rikárd	VIII.	Főherczeg Sándor-u. Szentkirályi-utcza	—	III.	Sarokház
123	Breslmayer Gyula	IX.	Vámház-körút	9326	IV.	
124	Rémi Zsigmond	VIII.	Dob-utcza	4797	III.	
125	Fürst Jakab	V.	Sas-utcza	804-805	III.	
126	Lingel Károly	IX.	Ernő-utcza	8647-48	I.	
127	Dr. Brózik Károly	I.	Krisztina-körút	716-18 b	I.	
128	Gróf Hunyady Imre	VIII.	Trefort-utcza	5397	II.	
129	Stadtrucker Károly	VIII.	Stáhly-utcza Gyöngytyúk-utcza	5631	III.	Sarokház
130	Tüsky József	I.	Lógody-utcza	11034/19 5043	I.	Nyaraló
131	Bodány Sándor és Gabriella	VII	Kisdiófa-utcza	a 5043 b	II.	
132	Gallia Vilmos	VI.	Szondy-utcza	2988 a	I.	
133	Martin Vilmosné	VIII.	Rákóczy-tér	6146	III.	
134	Drobnyi Victoria örökösei	IX.	Üllői-út Telepi-utcza	8646	III.	Sarokház
135	Grill Lajos	VII.	Elemér-utcza	4266 4267 24	I.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház — Emelet — száma		Jegyzet
136	Glausz Mária	VII.	Nefelejts-utcza Elemér-utcza	4264-65 9	II.	Sarokház
137	Hollós Jakab és neje	VII.	Dávid-utcza	3600/b	III.	
138	Pordán Imre	IX.	Lónyay-utcza	9311-12 c 1	III.	
139	Jász Ágost	VIII.	Gólya-utcza Práter-utcza	6655 a	II.	Sarokház
140	Wellisch Alfréd	VI.	Király-utcza	4060 4	III.	
141	Dr. Dollinger Gyula	I.	Béla királyút	6481-82 15	I.	Nyaraló
142	Waligura József és neje	IX.	Páva-utcza	9005	II.	
143	Bobula János	VII.	Szövetség-utcza	4572	III.	
144	Dr. Leitner Adolf	VIII	Újvásár-tér Szilágyi-utcza	5810/5	I.	Sarokház
145	Mayerberg István és neje	VII.	Nefelejts-utcza Garay-utcza	4347 4350 stb.	III.	Sarokház
146	Rákos Mihály és neje	VII.	Jávor-utcza	2876	II.	
147	Trautsch Károly	VII	Wesselényi-utcza	4823-24 b	III.	
148	Dr. Dick Vilmos	VII.	Dohány-utcza	4463 c	III.	
149	Balázs József	VI.	Dalnok-utcza	3139/6	III	
150	Dreher Antal	X.	Névtelen-utcza	8446	II.	
151	Jankovics Péter és neje	VII.	Dohány-utcza Hársfa-utcza	4467	III.	
152	Korb Flóris	IV.	Ferencz József-rakp	46	III	
153	Dr. Vámossy Károly	VI.	Szerecsen-utcza Laudon-utcza	3856	III.	Sarokház
154	Polgári Casino részvénytársaság	I.	Krisztina-tér Alagút sarkán	541-42 b 4	II	Sarokház
155	Balázs József	VI.	Aradi-utcza	3139	III.	
156	Kommer József és társai	VIII.	Röck-Szilárd-utcza	5671	II. III	
157	Rákosi Jenő	VIII	„ „ „	5662	III.	
158	Dr. Tauffer Vilmos	VIII	Főherczeg-Sándor.u	5309	II.	
159	Mautz Aurél	VI.	Csengery-utcza	3404-05 i	III.	
160	Dr. Keleti Gyula	VII	Kerepesi-út	4476	IV.	Szálloda
161	Jungk szül. Wanitsch Mária	VII.	Garay-utcza	4369-70 7	III.	
162	Frankl Károly	VIII.	Práter-utcza	6602	II.	
163	Greiner Adolf	VI.	Eötvös-utcza	3393	III.	
164	Dr. Glück Ignácz	IX.	Soroksári-utcza Liliom-utcza	9494/b	III.	Sarokház
165	Holub József	VI.	Csengery-utcza	3404-05 a	III.	
166	Ozv. Spáth Mária	VIII.	Mária Terézia-tér Baross-utcza	6256-57	II.	
167	I. budapesti gőzmalom részvénytársaság	VI.	Csángó-utcza	1742/19	I.	
168	Greiner Adolf	VI.	Délibáb-utcza	4160-64	I.	
169	Hosztalek Károly és neje	VII.	Kazinczy-utcza	5110	II.	
170	Liederhofer Vilmos	VII.	Király-utcza Diófa-utcza	5187-88	III.	Sarokház

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
171	Gabrinyi Samu	VI.	Nagymező-utcza	3594	III.	
172	Fürster Ignácz	VI.	Lovag-utcza	3574	III.	
173	Szepessy Sándor	I	Svábhegy	7295/19	I.	Nyaraló
174	Urbanek Sándor és neje	VI.	Bajnok-utcza	3090/8	II.	
175	Gedliczka József	VII.	Stefánia-út Csömöri-út	2811/a	I.	Nyaraló
176	Knuth Károly	VII.	Garay-utcza	4359/5	I.	
177	Greiner Adolf	VI.	Eötvös-utcza	3393-94	III.	
178	Freudiger Mózes	IX.	Remete-utcza	8654-57	I.	
179	Kollár Dávid	VI.	Ó-utcza	3738/5	III.	
180	Schwarcz Jakab	VIII.	Fuvaros-utcza	5966	II.	
181	Spitz Simon	VIII.	Magdolna-utcza	14	II.	
182	Krug Teofil	VI	Eötvös-utcza	3397	III.	
183	Kramer Mikса és neje	IX.	Ranolder-utcza	8725-27/1	I.	
184	Gróf Károlyi Tibor	IX.	Üllő.-út	9282	III.	
185	Dr. Abony József	VII.	Nefelejts-utcza	4317-50 stb.	II.	
186	Stefka József és Winkler József	IX.	Gál-utcza	8825/7	I.	
187	Grünhut József és neje	VI.	Szondy-utcza	2984-87/11	II.	
188	Krayer Emil	VII.	Akáczfa-utcza	4924	III.	
189	Klimer József	VIII.	Práter-utcza	6600/2 a	I.	
190	Raschka Emil	VII.	Nyár-utcza	4997	III.	
191	Cristofoli Vincze és neje	VII	Almásy-utcza	4683	I.	
192	Haller József	VII.	Dembinszky-utcza	4266-67/18	II.	
193	Schwarcz Márk	VII	Csömöri-út Cserhát-utcza	4307/5	III.	
194	Aigner Sándor	I.	Széchényihegy Rege-út	7295/1	I.	Nyaraló
195	Freyberger Dávid	V.	Váczi-út Katona József-utcza	1168 1170 1172-73/1.	III.	Sarokház
196	Hoffmann S. és W.	VI.	Andrássy-út	3019	I.	Nyaraló
197	Jász Ágost	VIII	Gólya-utcza	6655	II	
198	Kapetz Károly	VII.	István-út	4340-43/1|a	I.	
199	Lotter Ágoston és neje	I.	Istenhegy	6554-56	I.	Nyaraló
200	Schwarcz Pál	VI.	Dalnok-utcza	5133	III	
201	Dr. Papp Gusztáv	VI.	Szondy-utcza	2984-87/8	II.	
202	Dr. Papp Gusztáv	VI.	Epreskert-utcza	2984-87/13	II.	
203	Ullmer György és társa	VI.	Dessewffy-utcza	3560	II.	
204	Rubin Adolf és neje	VIII.	Eszterházy-utcza	5388	III.	
205	Neugebauer Vilmos és neje	VIII.	Fecske-utcza	40	II.	
206	Brandstädter Izsák	VII.	Dob-utcza	4723	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
207	Dr. Floch Reyhenberg Henrik	IX.	Üllői-út	8669/a	III.	
208	Jákly Vincze	IX.	Gál-utcza	8824	I	
209	Löwenstein T. Nándorné	I.	Krisztina-utcza	716-18/5	I.	
210	Riffert János	VII.	Józsika-utcsa	4713	III.	
211	Wellisch Alfréd	VIII.	Óriás-utcza	6686/1	II.	
212	Prohászka Ferencz	VII.	Dob-utcza Holló-utcza	5225/22	II.	Sarokház
213	Hözl Jánosné	VIII.	Újvásár-tér	5896/a	III.	
214	Kovács Károly	I.	Kaláz-út	7286-87/7	I.	Nyaraló
215	Schumayer Róza	VI.	Magyar-utcza	428	II.	
216	Dobay Jánosné	VII.	Kertész-utcza Wesselényi-utcza	4827	III.	Sarokház
217	Weisz Adolfné	VII.	Garay-utcza	4344- 5/9	I.	
218	Herczegh Zsigmond	VI.	Bajza-, Szondy-, Epres kert- és Kmetty-utcza		I.	Festészeti mesteriskola
219	Günzel Hermina	VII.	Csömöri-út	2828-31/3	I.	
220	Kapeter Adolf	VI	Eötvös-utcza	3442	III.	
221	Schwarz Felix és neje	VI.	Bulyovszky-utcza	3002/b	II.	
222	Weisz Samu és Dávid	VI.	Szabolcs-utcza	2915	II.	
223	Klemm István	VIII.	Alföldi-utcza	589012/2	III.	
224	Hoffmann Ármin és neje	VII.	István-út	4340-43/181a	II.	
225	„Hungaria“ kénsavgyár részvénytársaság	IX.	Gubacsi-dülő	9642/b	I.	
226	Dr. Jaritza Sándor	VI.	Borz-utcza	174	II	
227	Szollás József	VI	Bajnok-utcza	3179/a	I.	
228	Ráner János	VIII.	Kalvária-tér	6533/b	II.	
229	Ráner János	VIII.	Kalvária-tér Örömvölgy-utcza	6533/c	III.	Sarokház
230	Potánszky Mária	VIII	Calvária-tér	6533/a	II.	
231	Szklenszky Ferencz	VIII.	Tököly-utcza	5896/b	III.	
232	Schneider Endre	VII.	Wesselényi-utcza	4639	III.	
233	Hosztalek Károly és neje	VII.	Kazinczy-utcza	5110/b	II.	
234	Margitszigeti igazgatóság	V.	Margitsziget felső rész	—	I.	
235	Schomann Ferencz	VII.	Csömöry-út	4346/1/3	III.	

Kimutatás,

az 1893. évben engedélyezett nagyobbszerű építkezésekről.

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
	A) Nyilvános épületek.					
1	Székes főváros	VIII.	Röck Szilárd-utcza	5654-55	II.	Iskola
2	Somossy Károly	VI.	Nagymező-, Mozsár-u	3492 3498 3499		Orpheum
3	Székes főváros	I.	Döbrentey-utcza Gellért-rakpart	2129-30		Rudasfürdői uszoda
4	M. k. igazságügyi ministerium	V.	Nádor-, Szalay-, Honvéd-, és Alkotm.-u.	1026	II.	Curiai épület
5	Budapesti reform. egyház község	II.	Fazekas-tér			Templom
6	Park-klub	VII.	Stefánia-út	2856 2850	I.	Klubház
7	Székes főváros	VIII.	Kún-, Dologház-u.	5874/a	II	Központi tüzolt. lakt.
8	Székes főváros	II.	Retek-utcza	3719 20 3304-05	II	Gyal. lakt.
9	Erzsébetvárosi templom építési bizottság	VII.	Szegényház-tér			Templom
10	Szent-Lukács-fürdő	II.	Zsigmond-utcza	3809/1/2		Népfürdő
11	Szent-Lukács-fürdő	II.	Zsigmond-utcza	3804-06		Szálloda és iszapfürdő
12	Dr. Herczel Mór	VII.	Városligeti fasor	4234-35 c	II.	Sanatorim
13	Vallás és közoktatásügyi ministerum	VIII.	Rákos-, Kinizsy-utcza Üllöi-út	9249-52 1-9	II.	Iparmüvészeti muz.
14	Magyarorsz. közp. Fröbel nőegylet	VI.	Bulyovszky-utcza	2984-87 34		Óvónőképző
15	Csász. és kir. külügyi ministerium	V.	Akadémia-utcza Zoltán-utcza	900	II.	Delegatio palotája
16	Székes főváros	IX.	Gyári-út	9629/a 1/a/12		Fertötlenitő intézet
	B) Nagykörúti épületek.					
1	Dr. Gruber József	IX.	Ferencz-körút Tüzoltó-utcza	9176	IV.	Sarokház
2	Holub József	V.	Lipót-körút	1155 1166 5	IV.	
3	Dr. Hazay István	VIII.	József-körút	5665	III.	
4	Zion egylet	VII.	Erzsébet-körút	4831	IV.	
5	Dr. Mészáros Károly	VIII.	József-körút	6136	III.	Sarokház

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
6	Schubert Hermann	VIII.	József-körút Baross-utcza	6846	IV.	Sarokház
7	Dr. László Zsigmond	VIII.	József-körút Kerepesi-út	5732	IV.	Sarokház
8	Stern Miksa és Baumgarten Leo	VIII.	József-körút Salétrom-utcza	6143-44	IV.	Sarokház
9	Dr. Mészáros Károly	VIII.	József-körút	5663	III.	
10	Schlesinger József	IX.	Ferencz-körút Boráros-tér	9466	III.	Sarokház
11	Budapesti közúti vaspálya-társaság	V.	Lipót-körút Visegrádi-utcza	1227-1232 b	IV.	Sarokház
	C) Nagyobb magánépületek.					
1	Fogaskerekü vasút-társulat	I.	Istenhegy, Kalóz-út	7295/13	földsz.	Nyaraló
2	Schwendtner Mihály	II.	Rézmál-dülő	5432-5433 a b / 4	I.	Nyaraló
3	Sklenszky Ferencz	VIII.	Újvásár-tér	5896/a	III.	
4	Schwáb Antal	VII.	Kerepesi-út Akáczfa-utcza	4869	III.	Sarokház
5	Horovitz Malvin	I.	Lovas-út	11071/9	I.	
6	Novák Ignácz	I.	Gellérthegy	10748/b	I.	Nyaraló
7	Heidrich és Strausz	IX.	Soroksári-út	9572/a	IV.	Raktár
8	özv. Kolonier Lászlóné	VIII.	Losonczy-utcza	6584	II.	
9	Minderlein Edéné	V.	Váczi-körút	944		II-ik em. ráépítés
10	Majorossy Géza	IX.	Liliom-utcza	9130	III.	
11	Schoffan Ignácz és neje	VII.	Garay-tér Cserhát-utcza	4307/2	II.	Sarokház
12	Todoreszku Pál	X.	Szállás-utcza	8613	III.	Malomtold.
13	Temesvári Adolfné	VI.	Dalnok-utcza Kmetty-utcza	3120-21 c d	III.	Sarokház
14	„ „	VI.	Felső erdősor Kmetty-utcza	3120-21 a b	III.	Sarokház
15	Brunnhuber Lőrincz	VIII.	Lujza-utcza	6481/b	II.	
16	„ „	VIII.	Köztemető-út	6481/a	II.	
17	Főző és Porubszky	VIII.	Baross-utcza	6630	III.	
18	Seemann Ignácz	VI.	Király-utcza	4066	IV.	
19	Wohlmuth A.	VIII.	Losonczy-utcza	6620	II.	
20	Fellner Sándor és neje	VIII	Népszinház-utcza Német-utcza	5702	III.	Sarokház
21	Hungária gőztéglagyár			7919		Körkemencze
22	Lohr Vilmos	VIII.	Baross-utcza	6683	II.	
23	May Manó	VI.	Nagymező-utcza	3763	III.	
24	Szirch Antal	VII.	Garay-utcza	4344-45 / 10	II.	
25	Szatmáry Lajos	VI.	Bulyovszky-utcza	2984 2987 / 42	II.	
26	Szeleczky N. János	VIII.	Magdolna-utcza	6276 6283 / 15 a	II.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
27	Schiffer Mór	VIII.	Losonczy-utcza Kálvin-tér	6562/a	III.	Sarokház
28	Thék Endre	IX.	Tüzoltó-utcza	8919		Gyárbővítés
29	Chaudois Gusztáv és társa	V.	Hungária-út	1458-59		Gyártelep
30	Jáhn József	VII.	Dohány-utcza Sip-utcza	5284/b	VI.	Sarokház
31	Schwartz Felix és neje	VI.	Bulyovszky-utcza	3002/b	II.	
32	Hlavay György	VI.	Bajnok-utcza	3090/10	III.	
33	Komjáti József	VII.	Wesselényi-utcza Klauzál-utcza	4962	II.	Sarokház
34	Krug Teofil	VII.	Kazinczy-utcza	5140	II.	
35	Philipp János és társa	VI.	Uj-utcza	3540	III.	
36	Újlaki téglagyár	III.	Bécsi-út	2051-52		Körkemencze
37	Ohmüller Károly	VII.	Wesselényi-utcza Izabella-utcza	4575|1 4590-4592 b	III.	Sarokház
38	Baumgarten Sándor	X.	Köztemető-út	7280-81 b 12	III.	
39	ifj. Géczy József	VII.	Murányi-utcza	4335	II.	
40	Keller Alajos	VI.	Kemnitzer-utcza	3970	III.	
41	Szeleczky Lajos	II.	Törökvész-dülő	6035	I	Nyaraló
42	Wagner és Schön	VII.	Nefelejts-utcza	4264-65	II.	
43	Fleischmann L. M.	VIII.	Baross-utcza Lujza-utcza	6510	II.	Sarokház
44	Freyberger Dávid	VII.	Alsó-erdősor	4425	III	
45	Freyberger Dávid	VII.	Alsó-edőrsor	4426	III.	
46	Ganz és társa részvény-társaság	V.	Váczi-út	1322	III.	Közp. villamos telep
47	Rohoska Pál	VII.	Ovoda-utcza	4347|27 4350 4351-52 b a b|27	III.	
48	Polgári sörfőzde	X.	Maglódi-út	8373		Sörgyár
49	Biermann Károly	VII.	Akáczfa-utcza	4795	III.	
50	Brosch Erzsébet	VI.	Dévai-utcza	2946	II.	Toldalék
51	Engel Ármin	V.	Külső-Váczi-út	1321/1	II	Toldalék
52	Kalmár Ernő	VI.	Gyár-utcza	3589	III	
53	Paulheim József	VII.	Akáczfa-utcza Dob-utcza	4923	III.	Sarokház
54	Schwartz Jakab	VIII.	Nagyfuvaros-utcza	5965/7	II.	
55	Wellisch Sándor és Gyula	IX.	Soroksári-utcza	9374	III.	
56	Kohn Jakab	VI.	Csengery-utcza	3395/72	III.	
57	özv. Kovács Pálné	I.	Disz-tér	114	III.	Sarokház
58	Szathmáry Lajos	VI.	Szondy-utcza	2984-2987|5 43	II.	
59	Schlick-féle vasöntöde r.-t.	VI.	Váczi-út	1695 1696 4 1697		Gyárbővítés
60	Korcsolya egylet	VI.	Városliget			Korcsolya-csarn. bővít.
61	Glasel Józsefné	VII.	Dohány-utcza Szövetség-utcza	4551	III.	Sarokház

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet száma	Jegyzett.
62	Hubay Károly és Jenő	VI.	Városligeti fasor	4195/b	I.	Nyaraló
63	Freiberger Samu	V.	Gyapju-utcza Vadász-utcza	962	III.	Sarokház
64	Freiberger Samu	V.	Gyapju-utcza	963	III.	
65	Gillming Mária	IV.	Molnár-utcza	103|155	III.	
66	Martinovich Irén	II.	Kapás-utcza Csapláros-utcza	2953	II.	
67	Náthán Ignácz és neje	VI.	Nagymező-utcza	3645	III.	
68	Wertheimer Mihály	VI.	Podmaniczky-utcza	3600/a	IV.	
69	Ocker Károly	VII.	Csömöri-út	4358/a	III.	
70	Hofhauser Elek	I	Attila-, Körmöczi-, és Lógody-utcza	381-382-383 / a	II.	Sarokház
71	Hoffmann János	VIII.	Práter-utcza	6993/b	II.	
72	Ágostai hitv. tóth egyh. közs.	VIII.	Luther-, Aggteleki-, és Kerepesi-út	5828	IV.	Épületcsop.
73	Martinelli Antal és Albert	VII.	Peterdy-utcza	4266-67 / 17	II.	
74	Országgyülési értesitő nyomda r.-t.	IV.	Vármegye-utcza	496-497	II.	Nyomda
75	Neuhauser és Rockenstein	VII.	Dohány-utcza Hársfa-utcza	4466	III.	Sarokház
76	Kosmos nyomda r.-t.	VI.	Aradi-utcza	3432	III.	Nyomda
77	Frankl Antal és neje	VI.	Bajza-utcza Nagy János-utcza	4191/5	II.	
78	Rózsa Mihály	VIII.	Baross-utcza	6792	III.	
79	Havas Izsó	VII.	Dohány-utcza Kertész-utcza	4881-82	III.	Sarokház
80	Wurstinger István és neje	VII.	Ovoda-utcza	4347-50 / 26 ; 4351-4352 / b c b / 26	II.	
81	Wellisch Alfréd	VI.	Vörösmarty-utcza	3369-3376 / 1	III.	
82	Dr. Kürti József és társa	VII.	Szövetség utcza	4546|a	II.	
83	Rózsa Mihály	VI.	Vörösmarty-utcza	3309	III.	
84	Schlesinger Ignáczné	VI.	Kmetty-utcza Sziv-utcza	3167/b	II.	
85	Strasser Sándor	VI.	Lendvay-utcza	3003 3004 3011 3005 b / 3 4 5	I.	Nyaraló
86	gróf Csekonics Endre	VI.	Kecskeméthy-utcza Magyar-utcza	359	II.	Sarokház
87	Légszesz-társulat	VII.	Kazinczy-utcza	5142	III.	Gyárépület
88	Tóth Sándor	VII.	Stefánia-út Egressy-út	2645 2650 / 4	I.	Nyaraló
89	Schmidtlechner Károly	IX.	Soroksári-utcza	9368/19	III.	
90	Schönhoffer sz. Hagen Magdolna	II.	Csalogány-utcza	2957	II.	
91	Silberberg Károly és neje	VII.	Garay-tér	4313	III.	
92	Otta Nándor és neje	VII.	Garay-tér	4330	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
93	Svadló Ferencz	VII.	Király-utcza Csengery-utcza	4746	III.	
94	Weisz és Berger	VI.	Dessewffy-utcza	3554	III.	
95	Pollák Sándor	VII.	Akáczfa-utcza	4876/2	II.	
96	Láncz Samu és neje	VIII.	Luiza-utcza	6513-14	II.	
97	Reinisch Henrik	VII.	Akáczfa-utcza	4909	II.	Családi há
98	Pulszky Ágostonné	VIII.	Eszterházy-utcza Trefort-utcza	5392-93	I.	
99	Havas Antal József	VII.	Csömöri-út	4369-70/10	IV.	Sarokház
100	Szöllösi Benőné	VI.	Új-utcza	3533	III.	
101	Belényi György	VIII.	Köztemető-út	6463	II.	
102	Relle Mátyás	VII.	István-út Murányi-utcza	4339	III.	Sarokház
103	Reitter József	VIII.	József-utcza	5554-55	III.	
104	Tafier Kálmán és neje	VIII.	Kerepesi-út Szentkirályi-utcza	5410/b	IV.	Sarokház
105	Fuchs Dávid és neje	VI.	Gyár-utcza Dessewffy-utcza	3548	III.	Sarokház
106	Hoffer Lajos	VIII.	Garay-utcza	4346/b	II.	
107	Relle Mátyás	VI.	Murányi-utcza	4338	III.	
108	Pálfy Ferencz	VIII.	Váczi-út	1168-70-73/2	III.	
109	Dr. Berténi István	VII.	Várkert-rakpart	2164	III.	Sarokház
110	Ligeti Sigfried és neje	V.	Podmaniczky-utcza	3369-76/5	III.	
111	Thék Endre	VIII.	Üllöi-út	6968	III.	Raktárépül.
112	Schmidlein Ágoston és neje	VIII.	Nap-utcza Hunyady-utcza	6821	II.	Sarokház
113	Sziklai Sarolta	VIII.	Szerencs-utcza Próféta-utcza	3939 3941/b	II	Sarokház
114	Hlavay György	VI.	Garay-utcza	4344-45/13	II.	
115	Holub József és neje	VII.	Szív-utcza Aradi-utcza	3226/30 4305	III.	Sarokház
116	Nickl Ignácz	VII.	Sajó-utcza	4/4306/1	II.	
117	Haas Vilmos	VII.	Nap-utcza Hunyady-utcza	6761	II.	Sarokház
118	Tóth Sándor	VIII.	Gólya-utcza	7007	II	
119	Friedländer Zsigmond	VIII.	Peterdy-utcza	4266-67/8	III.	
120	Wellisch Sándor és Gyula	VII.	Zugliget	6437-38	I.	Nyaraló
121	Dr. Dávidovics Elek	VI.	Vörösmarthy-utcza	3310 53	III.	
122	Dr. Kétly Károly	VIII.	Szentkirályi-utcza	5398	III	
123	Keppich Emil	VI.	Szobi-utcza	3453 3964/a/9	II.	
124	Balogh József	III.	Aradi-utcza	3319/29	III.	

Folyó szám	A háztulaldonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
125	Hertzka Izidor és társa	IX.	Soroksári-utcza Mátyás-utcza	9371	III.	Sarokház
126	Walla József	VII.	Rottenbiller-utcza	4364	III.	
127	Feszty Gyula	VIII.	Röck Szilárd-utcza	5652	III.	
128	Friedländer Zsigmond	VIII.	Homok-utcza	5936	II.	
129	I. magyar sertés-hizlaló r.-t.	X.	Száva-utcza Gyömrői-út	8563 b		Sertés-szállás telep
130	Freyberger Samu	IV.	Károly-körút Rostély-utcza	472	IV.	Sarokház
131	Pollaster Károly és Antonia	VIII.	Óriás-utcza Tömő-utcza	7021	II.	Sarokház
132	gróf Castelnau Alfons és Lenárd	VIII.	Gyöntyúk-utcza	5645	III	
133	Végh Arthur	VIII.	Szentkirályi-utcza	5381	III.	
134	Weitzen Bernát	VIII	Dugonics-utcza Örömvölgyi-utcza	7185 a b	II.	Sarokház
135	Bittermann István	I.	Naphegy	1094/14	I	Nyaraló
136	Dreher Antal	X	Óhegy	8442	II.	
137	Dick Vilmos	VII.	Dohány-utcza Szövetség-utcza	4463 b	III.	Sarokház
138	Dick Vilmos	VII.	Szövetség-utcza	4463/a	II.	
139	Hudetz János	VII.	Rottenbiller-utcza Garay-utcza	4369-70 3	III.	Sarokház
140	Hudetz Antal	VIII.	Német-utcza Bérkocsi-utcza	6110	III.	Sarokház
141	Kühne Ede	VI.	Váczi-körút	3616 3624 c	III.	
142	Schneider János	VIII.	József-utcza	6182	III.	
143	Hadik Barkóczy Endre gróf	VII.	Károly-körút	5252	IV.	
144	Mauthner Ödön	VII.	Rottenbiller-utcza	4248	II.	
145	Telbisz Bertalan	VI	Desewffy-utcza	3551	III.	
146	Szervita-rend	I.	Városmajor-utcza	780-781	I.	
147	Zechmeister József	VII.	Akáczfa-utcza	4973/16	II.	
148	Goll Jánosné	VI.	Lázár-utcza Ó-utcza	3745	III.	
149	Déry Károly	VI.	Bulyovszky-utcza	3021/a	I.	Nyaraló
150	Jahn József	VII.	Kerepessi-út Dohány-utcza	5078	IV.	Sarokház
151	Liebner Józsefné	VIII.	József-utcza Mária-utcza	5484	III.	Sarokház
152	Freiberger Samu	VII.	Damjanich-utcza	4234-35 b	I	Családi lakh.
153	Székes főváros	III.	Ó-budai-rakpart	140-141		Keztyűgyár
154	Goldstein Károly	VI.	Dávid-utcza	3601	III.	
155	Koch Károly	VI.	Izabella-utcza	3316/a	I.	
156	Kohn Ferencz	VIII.	Üllői-út Mária-utcza	5515	III.	Sarokház
157	Salzer Ignácz	VII.	Klauzál-utcza	5001	II.	
158	Deutsch Mór és neje	VII.	Akáczfa-utcza	4951/34	II.	
159	Törley József	VIII	Sándor-utcza	5385	II.	
160	Frischmann F. Jakab	V.	Bálvány-utcza	794	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
161	Dobránszky Péterné	VII.	Garay-tér Sajó-utcza	4305 11 4306 1lb	III.	Sarokház
162	Illés Matild	VIII.	Illés-utcza Dugonics-utcza	7147/34 a	III.	Sarokház
163	Raschka Emil	VI.	Eötvös-utcza	3452	III.	
164	Scholtz Róbert	VIII.	Baross-utcza	5477/a	II.	
165	Tolnai Reginald	VII.	Dob-utcza	4758	III.	
166	Bródy Zsigmond	V.	Alkotmány-utcza	1053	III.	
167	I. magyar varrógép-gyár r.-t.	X.	Gyár-dülő	8624lb a131		Gyártelep
168	Krausz Károly	VII.	Nagy-Diófa-utcza	5151/30	II.	
170	Német evangelikus egyház	V.	Kálmán-utcza	1012	II.	
169	ifj. Schwab György	VIII.	Nap-utcza	6858	II.	
171	Weisz Adolf	VI.	Ó-utcza	3741/a	III.	
172	Wagner Marczell és Julia	I.	Döbrentey-utcza Várkert rakpart	2162	III.	
173	Kovács T. János	VIII.	Tömö-utcza Szigetvári-utcza	7115/a	II.	

Kimutatás

az 1894. évben engedélyezett nagyobbszerű építkezésekről.

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház	Emelet	Jegyzet
				száma		
	A) **Nyilvános épületek.**					
1	A főv. népszinház-bizottság	VIII.	Csokonay-utcza	5733	III.	Viztorony
2	Ezredéves országos kiállitás	VI.	Városliget		I.	Igazgatósági épület ideigl
3	Székes-főváros	IX.	Vámház-körut, Sóház-, Pipa-, és áthelyezett Csillag-utcza közt			Központi vásár-csarn.
4	Ganz és társa részvény-társaság	VI.	Városliget			Kiállitási palota ideigl.
5	Ezredéves országos kiállitás	VI.	Városliget Széchenyi sziget			Tört. csarn. renaissence
6	Lipótvárosi Casino részvény-társaság . .	V.	Zrinyi-utcza Nádor-utcza	756	III	Casino épül. sarokház
7	Az országos Casinó	IV.	Ujvilág-utcza Kossuth Lajos-utcza	445, 448	III.	Casino épül. sarokház
8	Székes-főváros közönsége	VII.	István-tér			Detail vásár-csarnok
9	Székes-főváros közönsége	VIII.	Rákóczy-tér			Detail vásár-csarnok.
10	Cs. és kir. hadm. kari igazgatóság . . .	X.	Ferencz József laktanya mögött			Tüzérségi lakt. telep.
11	Cs. és kir. hadm. kari igazgatóság . . .	VI.	Szabolcs-utcza			Laktanya telep
12	Cs. és kir. hadm. kari igazgatóság . . .	II.	Fillér-utcza			Laktanya kibővités
13	Cs. és kir. hadm. kari igazgatóság . . .	X.	Lapos-dülőben			Laktanya telep
14	Cs. és kir. hadm. kari igazgatóság . . .	VI.	Hungária-út			Tüzérs. lakt. kibővítés
15	Székes-főváros közönsége	V.	Hold-utcza Vadász-utcza	969, 970, 974		Detail vásár-csarnok
16	Székes-főváros közönsége	VI.	Hunyadi-tér Kemnitzer- és Eötvös-utcza	3999, 4000, 4001, 4002-03		Detail vásár-csarnok
17	Orsz. magy. képzőművészeti társulat . .	VI.	Városliget			Műcsarnok
18	Ezredéves orsz. kiállitás igazgatósága . .	VI.	Városliget			Gépcsarnok
19	Ezredéves orsz. kiállitás igazgatósága . .	VI.	Városliget			Gót és román csarnok

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet száma	Jegyzet
20	Ügyvédi kamara	V.	Szalay-utcza Szemere-utcza	1031-1039 / 4	III.	Club és bérház
21	Cs. és kir. hadm, kari igazgatóság	VI.	Hungária-úti laktanya			Tüzérs. lakt kibővítés
22	Cs. és kir. hadm. kari igazgatóság	X.	Lapos-dülő			Tüzérs. lakt, kibővítés
23	Ezredéves orsz. kiállitás igazgatósága	VI.	Városliget			Erdészeti és mezőgazd. pal.
24	Székes-főváros	III.	Bécsi-út Föld-, és Kis-Czell-utcza közt.			Közkórház
25	Magy. orsz. Symbolikus nagy páholy	VI.	Podmaniczky-utcza Vörösmarthy-utcza		III.	Clubház
	***B*) Nagykörúti épületek.**					
1	Tafler Kálmán	VIII.	József-körút Népszinház-utcza	5696 / 5700 a / 5701	IV.	Sarokház
2	Ehrenfeld Ignácz	VII.	Erzsébet-körút	4484—85	IV.	
3	Bodánszky Lajos	VIII	Józef-körút	5693	IV.	
4	Tafler Kálmán	VIII	József-körút	5696 / 5700 c / 5701	IV.	
5	Dr. Kern Ármin	VIII.	József-körút Békés-, és Kölcsey-utcza	6128 / 5731	IV.	Sarokház
6	Rémy Róbert	VIII.	József-körút	a / 5733 / a|1	IV.	Szálloda
7	Weisz Berthold és Manfréd	V.	Lipót-körút	1236 / a/3	III.	
8	Weisz Berthold és Manfréd	V.	Lipót-körút	1236 / a/3/2	III.	
9	Ehrenfeld Ignácz	VIII.	József-körút	5696 / 5700 a / 5701	IV.	
10	Hikisch Lajos	IX.	Ferencz-körút	9459	IV.	
11	Kauser József	VII	Erzsébet-körút Barcsay-utcza	4483 / 40, 41,	IV.	
12	Rusz János	VII.	József-körút Kölcsey-utcza	6124	IV.	Sarokház
13	Schubert Ármin	IX.	Ferencz-körút	9460	IV.	
14	Tafler Kálmán	IX.	Ferencz-körút Tompa-utcza	9185	IV.	
15	Dr. Virava József	IX.	Ferencz-körút	9471	III.	
16	Jozer Mihály	IX.	Ferencz-körút	9457	III.	
17	Royal szálloda részvény-társaság	VII.	Erzsébet-körút	4769	IV.	Szálloda
	***C*) Nagyobb magánházak.**					
1	Scholtz Róbert	VIII.	Baross-utcza	5477	II.	
2	Geller József	VII.	Arena-út Csömöri-út	4302 / 4	III	Sarokház
3	Schoszberger Henrik	VII.	Izabella-utcza Király-uteza	4738	IV.	Sarokház
4	Gerhardusz és fiai	VI.	Szerecsen-utcza	3911	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet száma	Jegyzet
5	Jobbágyi Béláné és Polesznák Jánosné	VIII.	József-utcza Ör-utcza	6234-35	III.	Sarokház
6	Fried Zsigmond	VIII.	Baross-utcza	6261	III.	
7	Back Károly és neje	VII.	Csömöri-út	2687—88 2631—32	III.	
8	Back Károly és neje	VII.	Csömöri-út	2729—30 2889—90	III.	
9	Az erdélyi ev. ref. egyház kerület	VII.	Izabella-utcza	4575 4 és 5 4586—87	III.	
10	ifj. Draskoczy Miklós és Emma	I.	Várfok-utcza	376	II.	
11	Emmerling Vilmos Károly	IV.	gróf Károlyi-utcza Magyar-utcza	432, 434	II.	Sarokház
12	Engl Ármin	V.	Külsőváczi-út	1321/2	II.	
13	Ocker Ferencz	VII.	Csömöri-út	4354/1	III.	
14	Semsey László	VI.	Andrássy-út	3041 3042—46 1	I.	Nyaraló told. nagym. átalak. urasági istállók
15	Czipauer János	VII.	Rottenbiller-utcza	4243	III.	
16	Erdélyi ev. ref. egyházközség	VIII.	József-utcza	5953	III.	
17	Fischer Ignácz	VII.	Kazinczy-utcza	5199/30	II.	
18	Liebner József és neje	VII.	Damjanich-utcza	4220	III.	
19	Oblát Márk	V.	Báthory-utcza Szemere-utcza	1014	IV.	Sarokház
20	Preisach Kohn Salamon	VIII.	Dugonich-utcza Kalvária-utcza	7173	II.	Sarokház
21	Flesch Sándor	II.	Margit-rakpart, Kacsa- és Fő-utcza sarkán	2328—30	III.	Sarokház
22	Back Károly és neje	VII.	Csömöri-út	2691—93	III.	
23	Dalnoki Lajos	VII.	Bálint-utcza	2828—31 4	II.	Nyaraló
24	Freyberger Dávid	VI.	Izabella-utcza	3308	III.	
25	Freyberger Dávid	VI.	Izabella-utcza	3304	III.	
26	Freyberger Dávid	VI.	Izabella-utcza	3307	III.	
27	Freyberger Dávid	VI.	Izabella-utcza	3311	III.	
28	Karsay István	VIII.	Bérkocsis-utcza	6079	II.	
29	Kuba János	VIII.	Mátyás-tér	6314/b	III.	
30	Solymosy László	V.	Hold-utcza	926	III.	
31	Takács Pál	IX.	Drégely-utcza	9540/7	III.	
32	Baumgarten Leo	V.	Erzsébet-tér Sas-utcza	687	IV.	Sarokház
33	Klenovics Antal és neje	VII	Aréna-út	2826/b	II.	
34	Köbányai polgári sörfőzde r.-t.	X.	Maglódi-út	8373	III.	Gyártelep
35	Nemzeti lovagló egylet (Ormodyt)	VI.	Bulyovszky-utcza	2934/33 2987/34		lovagló isk. és istállók
36	Palik-Ucsevny Arthur	IV.	Királyi Pál-utcza Képiró-utcza	373	III.	Sarokház
37	Turkovits Gyula	VI.	Nagymező-utcza	3757	III.	
38	Takács Pál	IX.	Védgát-utcza	9540	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
39	Seenger József	VII.	Wesselényi-utcza	4575/4, 4575/5lb, 4586—87/b	II.	
40	Pick E. és társa	VI.	Vörösmarthy-utcza	3365/b	III.	
41	Szelestey Géza	I.	Lisznyai-utcza	1094314	I.	Nyaraló
42	Grünhut József	VII.	Nyár-utcza	5062	III.	
43	Dr. Adler József	IX.	Üllői-út	8991	III.	Sarokház
44	Kobek János	VII.	Kerepesi-út Nyár-, Dohány-, és Diófa-utca	5074	III.	Sarokház
45	Rauchberger Dávid	VII.	Kis-diófa-utcza	5183	II.	
46	Umráth és társa	V.	Gyapju-utcza	961	III.	Sarokház
47	Palik-Ucsevny Arthur	IX.	Papnövelde-utcza Egyetem-utcza	270	IV.	Sarokház
48	Wage Vilmos	VI.	Kmetty-utcza	3139	II.	
49	Schuller József és neje	VI.	Dalnok-utcza	3071	II.	
50	Lang Hermann	VII.	Aradi-utcza	3318	III.	
51	Lingel Károly	VII.	Rózsa-utcza Amazon-utcza	601—02	III.	Sarokház
52	Hlavay György	VII.	Cserhát-utcza	4305/5	III	
53	özv. Lötz Vilmosné	VII.	Nyár-utcza	5055	II.	
54	Dr. Ulmer Lázár és Mann József	VIII.	Akáczfa-utcza	4979	II.	
55	Brandstätter Izsák	VIII.	Népszinház-utcza	5904/a	III.	
56	Brandstätter Izsák	VIII.	Népszinház-utcza	5904/b	III.	
57	Orosz Sámuelné és özv. Latzkó Ignáczné	VII.	Aréna-út	4300—04/10	III.	
58	Aigner Sándor	IX.	Lónyai-utcza Mátyás-utcza	9382/b	III.	Sarokház
59	özv. Bátori Györgyné gyermekei	VI.	Felsőerdősor	3142/a	III	
60	Holub József	VI.	Aradi-utcza Csengery-utcza	3404—05/c	III.	Sarokház
61	Klösz György	VI.	Városligeti fasor	4208	II.	fényk. müt.
62	Oesterreicher Sámuelné	VII.	Dohány-utcza	4880	III.	
63	Dr. Böke Gyula és neje	IV.	Reáltanoda-utcza Magyar-utcza	316	III.	Sarokház
64	Lang Hermann	VI.	Csengery-utcza	3369—76/7	III.	
65	Dr. Csányi Aladárné	VII	Hernád-utcza	3440—43/14	III.	
66	Eichenbaum Lipót	VI.	Kis János-utcza	4979	II.	
67	Hosztalek Károly	VIII.	Baross-utcza	5478	III.	
68	Holub József	VI.	Hungária-út	1538 a/2	II.	
69	Melko György és neje	VII.	Szövetség-utcza	4540	III.	
70	Szirch Antal	IX.	Bakács-tér	9448	III.	
71	Spiesz Ágoston	VII	Csömöri-út Bethlen-utcza	4353/10	III.	Sarokház

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet száma	Jegyzet
72	Ziepernovszky Károly	VI.	Podmaniczky-utcza Izabella-utcza	3282/3292 | 1	III.	Sarokház.
73	Dr. Kresz Géza	V.	Visegrádi-utcza	1324	II.	
74	Posner Alfréd	VI.	Délibáb-utcza Nagy János-utcza	4185	I.	Nyaraló
75	Ruggyanta-gyár részvény-társaság	X.	Külső Kerepesi-ú	7280—81 / 1lb		Gyár kibőv.
76	Szél Samu és Schwartz Jenő	VI.	Lovag-utcza	3577	III.	
77	Rittner József és neje	IX.	Viola-utcza	8854	II.	
78	Kopf Dávid	VI.	Nagy János-utcza	4186/2	III.	
79	Dr. Gebhardt József	VIII.	Mária-utcza	5585	II.	
80	Schwartz Sámuel	VI.	Dávid-utcza	3592/b	III.	
81	Lustig Ármin és neje	VIII.	Prater-utcza	6994	III.	
82	Schiller Gyula	VII.	Murányi-utcza	4283/4	III.	
83	Hauszmann Alajos magy. jelz. hitelbank megbizottja	V.	Nádor-utcza	7		ujjá épitési ill. nagy mérvü átalakitás
84	Budapesti tégla- és mészégető r.-t.	III	Testvérhegy	2207—33		körkemencze, gyár kibővités
85	Dávid Károly	I.	Naphegy	10967		Gyártelep (doboz gyár.
86	Hoffmann Ármin	VIII.	Prater-utcza	6905	II.	
87	Krausz Ede	VI.	Izabella-utcza	3282/3292 | 10	III.	
88	Langer Makár és neje	VII.	Murányi-utcza	4281-4285 | 10 11	III.	
89	Wagner Emilné	VIII.	Röck Szilárd-utcza	5599	III.	
90	Deutsch Izidor	VII.	Ovoda-utcza	4346|14 4347 4350 / 12|2 4351lb c 4352 / b|12|2	III.	
91	Danzig Jakab	VII.	Hernád utcza	4341/3	III.	
92	Friedenthal Vilmos	VII.	Dob-utcza	5237	II.	
93	Heszmann Zs. és társa	VII.	Szövetség-utcza	4437—38	II.	
94	Müller Lajos	VI.	Izabella-utcza	4060/2	III.	
95	Salz Dávid	VII.	Hernád-utcza	4341/2	III.	
96	Tichy József	VIII.	Futó-utcza	6946	II.	
97	Wagner Marczel és Julian	VI.	Izabella-utcza	3271	II.	
98	özv. Zierwein Antalné	VIII.	Mátyás-tér	6329	II.	
99	Gaal Bertalan és társa	VIII.	Népszinház-utcza	5807/1	III.	
100	Fellner Sándor és neje	VIII.	Baross-utcza Mária-utcza	5543	III.	Sarokház
101	Madary Gábor m. asztalos ipar egylet	VIII.	Bérkocsis-utcza	5684—85	III.	
102	Szabó Antal	VII.	Városligeti fasor	4214 4216/b		Nyaraló és szobr. müt.
103	Jahn József	VII.	Kerepesi-út Kazinczy-utcza	5079	IV.	Sarokház
104	Dr. Theisz Gyula	II.	Rézmál-dülő	5446	I.	Nyaraló
105	Dr. Vajda Adolf	I.	Virányos-dülő	6481—82 / 26 b	földsz.	Nyaraló

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház szám	Emelet szám	Jegyzet
106	Kőbányai kir. sörfőzde részvény-társaság	X.	Kőbánya Sörgyár-u.	8391—92 / 8388 a b / 8385		pinczék átépítése
107	Fried Móritz	VIII.	Szentkirályi-utcza	5410/a	III.	
108	Jeszenszky szül. Birkl Irén	VII.	Akáczfa-utcza	4951	II.	
109	Lachs Gusztáv	VI.	Csengery-utcza	3368	III.	
110	Bálint Benedekné	II.	Rézmál-dülő	5457/3	I.	Nyaraló
111	Millhoffer Nándor és neje	II.	Várfok-utcza	3246 / 3247	II.	
112	Mészáros és Garttenberger	VII.	Bethlen-utcza Garay-utcza	4353/5	III.	Sarokház
113	Mészáros és Garttenberger	VII.	Garay-utcza	4353/4	III.	
114	Dr. Arányi Gusztáv és neje	VII.	Izabella-utcza Dob-utcza	4578	IV.	Sarokház
115	Czettel és Deutsch	V.	Bálvány-utcza	787	II.	
116	Goldberger Henrik	VIII.	Práter-utcza Szigony-utcza	6650	III.	Sarokház
117	Glücksmann Adolf	VI.	Aradi-utcza	3232	III.	
118	Boros testvérek	IV.	Molnár-utcza	44	III.	
119	Freyberger Sámuel	VII.	Hársfa-utcza	4448	III.	3. em. reáép. III. em. told.
120	Dr. Dick Vilmos	VI.	Aradi-utcza Gyár-utcza	3475/a	IV.	Sarokház
121	Kollerich Pál és fiai	IX.	Ranolder-utcza	8694		Gyártelep
122	Kőbányai kir. sörfőzde részvény-társaság	X.	Sörgyár-utcza	8385 / 8386—87 / 8388 / 8391—92 a b		Gyártelep
123	Pucher István és neje	I.	Virányos-dülő	6481—82 / 27 34/17	I.	Nyaraló
124	Ujlaki téglagyár részvény-társaság	III.	Bécsi-út	1993 / 1994—95 a b		Gyár kibőv.
125	Budapesti jégművek	IX.	Csepel-rakpart			Gyár kibőv.
126	Fuchs Béla	IX.	Védgát-utcza	9540/8	III.	
127	Cs. és kir. hadm. kari igazgatóság	VI.	Lehel-utcza	1760—64		Lakt. kibőv.
128	Krausz Ferencz és neje	VIII.	Aggteleki-utcza	5744	III.	
129	Tschögl Gusztáv	I.	Istenhegy	7156—57 / 7157 a	I.	Nyaraló
130	Dombay Sándor és neje	VII.	Damjanich-utcza	4212	III.	
131	Klimes József és neje	I.	Krisztina-körút	6591/1-44 a 12	III.	Sarokház
132	März Antal és neje	VII.	Izabella-utcza	4577/a 1	II.	
133	Grebecz István	VII.	Szövetség-utcza	4429	II.	
134	Unio magyar szerszámgyár	VI.	Lehel-utcza	10		Gyár kibőv.
135	Egger Gyuláné	VI.	Városligeti fasor	4196	I.	Nyaraló
136	Jancsó Jenő	II.	Rézmál-dülő	5478—79 / 18	földsz	Nyaraló
137	Baschkor Emil	VI.	Józsika-utcza	4667	II.	
138	Willenthal János és Sándor	VI.	Felsőerdősor	4100—01 / b	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet.
139	özv. Dorner Lajosné	VII.	Rottenbiller-utcza	4369—70 / 1	III.	
140	Schweiger Gyuláné	VII.	Stefánia-út	2857/b	I.	Nyar. told.
141	Székes-főváros közönsége	X.	Üllői-úti népliget		I.	Vendéglő
142	Sierban Irma	II.	Lipótmező	6137 6140—43 / a 6144—45 / 11 12|3	I.	Nyaraló
143	Ganz és társa részvény-társaság	II.	Ganz-utcza	2680—81	II.	Raktár
144	Guttmann Izsák	X.	Alsóvaspálya-utcza	8477/7	II.	
145	Szabó Ferraris Arthur	VII.	Stefánia-út Egressy-út	2810 / 1 | b	I.	Műterem és Nyaraló
146	Walter Mária, Anna és Klára	VII.	Kazinczy-utcza	5099	II.	
147	Mitura Mihály	VIII.	Óriás-utcza	6666	II.	
148	Löwy testvérek	VI.	Csángó-utcza	1708/a	II.	
149	Dr. Gonda Ignácz	VIII.	Örömvölgy-utcza	7239 a	II.	
150	Adler Mór és neje	VI.	Nagymező-utcza Szerecsen-utcza	3917	III.	Sarokház
151	Gratz Dániel és Simon Ferencz	IX.	Gát-utcza	8714—17 / c	II.	
152	Fluck Francziska	V.	Visegrády-utcza	1310	II.	
153	Waczula Antal	VII.	Garay-utcza	4354/5	III.	
154	Hlavay György	VII.	Hernád-utcza	4340—43 / 16	III.	
155	Antos János	VII.	Aréna-út	2826/7	II.	
156	Ring Mihályné	I.	Krisztina-körút	6591144 / a. 5.	II.	
157	Willinger Ferencz és neje	I.	Krisztina-körút	6591 1-44 / a 10	II.	
158	Lengyel Jánosné	VIII	Dugonics-utcza	7195	II.	
159	Hoffmann Mórné és Grünfeld Jakab	VIII.	Práter-utcza	6597	III.	
160	Csudnay Károly	I.	Tábor-utcza	11063-64 / 51 52|b	II.	
161	Deutsch Izidor és neje	VI.	Csengery-utcza	3773-3377—80 / 81 c	IV.	
162	Budapesti gőzmalom részvény-társaság	III.	Zsigmond-utcza	5761	III.	Raktár
163	Gansl Ignácz és neje	VI.	Csömöri-út	5353/9	III.	
164	Szávoszt Emil	IX.	Dandár-utcza	9540 1	II.	
165	Dr. Singer Jakab	V.	Hold- és Kálmán-utcza	980	III.	Sarokház
166	Józsa László	VI.	Dávid-utcza	3609	III.	
167	Lindenbaum Mór	VI.	Vörösmarthy-utcza	3369—76 / 2	III.	
168	Tüll János	VIII.	Kis-fuvaros-utcza	5914	II.	
169	Dobrik Mihály és neje	IX.	Rákos-utcza	9203	III.	
170	özv. Grosz Mórné	VII.	Rózsa- és Dob-utcza	4659	III.	Sarokház
171	Sonnenfeld Gyula	VII.	Bethlen-utcza	4353/8	III.	
172	Lányi Ernő	I.	Gellérthegy	8062—63 / 1	I.	Nyaraló

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház szám	Emelet	Jegyzet.
173	Medek S. Vincze	II.	Török-utcza	3740—41 a|1 / 3740—41 d|2	III.	
174	Schomann Ferencz	VI.	Hunyady-tér	4006	III.	
175	Deutsch Alajos	IX.	Védgát-utcza	9561—62 / 3	II.	
176	Nonn Márton	VII.	Hernád-utcza	4340-43 / 2	II.	
177	Ortmann Mihály és neje	VII.	Damjanich-utcza	4246	III.	
178	Wellis Samu és neje	I.	Istenhegy	7707-08	II	Szálloda
179	Bodánszky Lipót	VIII.	Szigetvári-utcza	6601 / b | 1	II	
180	Freyberger Dávid	V.	Nádor- és Markó-utcza	1086	IV.	Sarokház
181	Dömötör Kálmán	VII.	Cserhát-utcza	4305/4	III.	
182	Füzesséry Géza	VIII.	Práter-utcza	6873	III.	
183	Dreher Antal	X.	Kőbánya	8446	II.	
184	Karla Antal	I.	Mészáros-utcza	11004-05 / a	II.	
185	Schwartzmann Ignácz	VIII.	Práter-utcza	6656	II.	
186	Dr. Arányi G. és neje	VI.	Dávid-utcza	3604	III.	
187	Spitzer G. és Miksa	VI.	Lendvay-utcza	3003-04 / 3011—15 / 3 4 5|a	II.	Nyaraló
188	Kőbányai polgári sörfőzde r.-t.	X.	Maglódi-utcza	8372		Gyártelep
189	Budapesti tégla- és mészégető r.-t.	III.	Testvérhegy	2207-33		Körkemence
190	Biermann Károly	I.	Alagut-utcza és Pauler-utcza sarkán		III.	Sarokház
191	Schindler Károly és neje	IX.	Ferencz-utcza	8970	II.	
192	Pusztai Ferencz	III.	Szemlőhegy	5432—33 / a b	I.	Nyaraló
193	Luiza gőzmalom	III.	Lajos-utcza	4375—90	V.	Malom épület told.
194	Pesti molnárok és sütők r.-t.	IX.	Soroksári-utcza és Liliom-utcza sarkán		III.	Malom told.
195	Weiner és Grünbaum	IV.	Kossuth Lajos-utcza	446	IV.	Árúház (sarok).
196	Wellisch Alfréd	V.	Sziget-utcza	1214—15 a a / 1216 / a / 12821|7	II.	
197	gróf Deodati Gábor	VII.	Dohány-, és Klauzál-u.	4981	III.	Sarokház
198	Földvári Jakab	III.	Zsigmond-utcza	3863	II.	
199	Mandl Tamás	IX.	Vágóhid-utcza	9579/c	II.	
200	Wellisch Alfréd	V.	Kálmán-utcza	1000	III.	
201	Szt.-Lukács fürdő	II.	Zsigmond-utcza			Igazgatósági épület
202	Popelka Tamás	IX.	Liliom-utcza	9080	II.	
203	Schwartz Lipót	VI.	Szondy-utcza	3097-100 / c	III.	
204	Dr. Fried Adolf	IV.	Kigyó-utcza	585	III.	
205	Pallas irodalmi részvény-társaság	V.	Honvéd-, Kálmán- és Gorove-utcza sarkán		III.	Nyomda épület

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Ház száma	Emelet	Jegyzet
206	Ulmann Adolf	VI.	Nagy János-utcza	4194/a	II.	
207	Robitsek Salamon	VIII.	Mátyás-tér	5945/a	III.	
208	Fanula József	VII.	Miksa-utcza	4478	II.	
209	Dr. Aupeszky Aladár	VIII.	Baross-utcza	6844	II.	
210	Pipagyár részvény-társaság	III.	Bécsi-út	9969	II.	Gyár
211	Seifert Ágoston	VIII.	Kőris-utcza	6551—52	II.	
212	Lyka Emil	I.	Logody- és Atilla-utca	494 495	III.	
213	Welward Adolf és neje	VIII.	Magdolna-utcza Szigetvári-utcza	6345	II.	Sarokház
214	ifj. Raner János	V.	Névtelen-utcza	1321/a	II.	
215	Fuchs Béla	IX.	Védgát-utcza	9540/7	III.	
216	Mayerberg István	VII.	Garay-utcza	4346	III.	
217	Kovács Imre	I	Krisztina-körút	6591 1-44 a b	II.	
218	Lindenbaum Mór	VI.	Vörösmarthy-utcza	3369—76 3	III.	

Befejezés.

Nagyméltóságú magyar királyi Ministerium!

Befejezzük jelentésünket, abban a tudatban, hogy hivatásunkat és feladatainkat lelkiismeretesen igyekeztünk betölteni azon három évben is, melyről e közleményünk szól.

A székes főváros e három év alatt nagyot fejlődött. Számos tényezőnek van ebben része; de a legnagyobb elismerés mindenesetre a magas kormányt illeti. A két új híd építése s a katonai laktanyák beváltása, mely intézkedések a főváros fejlődését ismét hosszú időre biztosítják, egyenesen a magas kormány érdeme.

Azok az elvek, a melyek ezen alkotásoknál irányadók voltak, a jövőre nézve is erős tápot adnak a reménynek, hogy kormány és törvényhozás a főváros fejlődését nem szünnek meg országos érdeknek tekinteni, számolva azzal, hogy az állam támogatása nélkül főváros sehol nagygyá nem lehetett.

Végül megjegyezzük, hogy e jelentésünket az 1870. évi X. t.-cz. rendelkezéséhez képest a hozzátartozó zárszámadásokkal és előirányzatokkal együtt kinyomattuk és azt az országgyülés mindkét házának, valamint a fő- és székvárosnak is megküldöttük.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1895. évi szeptember hó 5-én tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes, s. k.,
alelnök.

Rupp Imre, s. k.,
ministeri tanácsos.

MELLÉKLETEK.

Fővárosi pénzalap 1892.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		Jövedelmek.				
1	1—2	Ház és telekbér-jövedelem	8705	92		
2	4	Kamat	21840	55		
3	6	Útadó és közmunkaadó	166848	55		
4	11	Kiszökellékek után használati díjak . . .	12921	87		
		Együtt . .			210316	89
		Rendkivüli bevételek.				
5	16—20	Terjedék és telekrész eladás	64630	77		
6	23	Budai körút épitès jövedelme	3363	01		
7	25	Várba vezető uj út épitès jövedelme . . .	8081	24		
8	28	Fővárosi kisajátitási alap járuléka	20052	04		
9	29	Budapest főváros tartozásai (útépitési anyagokért)	195	50		
10	31	Út, járda és csatornaépitési járulék . . .	580	99		
11	32	Ház- és telekeladás	7000	—		
12	33	Egyéb rendkivüli bevételek	251	12		
		Együtt . .			104154	67
		Valódi bevételek 1—12 sorszámig . .			314471	56
		Áttétel . .			314471	56

évi zárszámadása.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások.				
		Ügyviteli költségek.				
		a) személyi járandóságok.				
1	1	Állandó illetmények	39224	26		
2	2	Általános segély és ideiglenes pótlék . . .	2040	50		
3	3	Szolgák ruha és hidbéri átalánya	392	—		
4	4	Segély- és jutalom-díjak	435	—		
5	6	Nyugdíj és kegydíjak	3799	—		
		Együtt . .			45890	76
		b) Dologi kiadások				
6	7	Házbér	3663	—		
7	8	Leltári tárgyak beszerzése.	86	51		
8	9	Papir, irószerek és rajzeszközökre	609	70		
9	10	Nyomtatványokra és könyvkötésre. . . .	791	13		
10	12	Fütés, világitás, tisztogatásra	729	53		
11	13	Bérkocsi és küldönczdíjakra	273	22		
12	15	Egyéb irodai szükségletekre	298	81		
		Együtt . .			6451	90
		c) Hivatalhelyiség átalakitása				
13	16	Kőmüves, szobafestő s egyéb munkákra . .	579	49		
		Együtt . .			579	49
		d) Kezelési kiadások				
14	18	Épületfentartási s házkezelési költségek .	670	51		
15	20	Adó és vizdíj	3833	03		
16	21	Budai szabályozási munkálatokra	4219	84		
17	22	Különfélékre	1958	08		
		Együtt . .			10681	46
18	19	*e) Kamatokra* Együtt . .	1573	97	1573	97
		Rendes kiadások öszege 1—18 sorszámig .			65177	58
		Rendkivüli kiadások.				
19	30	Terjedékbeváltás	139262	75		
20	34	Budai körút épitési költség	114132	51		
21	36	Várba vezető uj út épitési költség	132478	82		
22	30	Budapest főváros követelései	218	03		
23	39	Téritmények Együtt . .	1801	62	387893	73
		Valódi kiadások 1—23 sorszámig Áttétel .			453071	31

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Athozat . .			314471	56
		II. Átfutó bevételek.				
		Visszafizetett előleg				
		a) magy. földhitelintézet által	408487	65		
13	39	*b*) fizetési előleg	366	93		
14	41	*c*) egyéb előlegekre	40264	97		
15	42	Együtt . .			449119	55
		Bejolyt idegen pénzek				
16	43	*a*) fizetési letiltás	439	92		
17	44	*b*) adó- és tisztidíj	1817	03		
		Együtt . .			2256	95
		Valódi és átfutó bevételek 1—17. sorszámig			765848	06

Budapest, 1892. évi

Fővárosi közmunkák taná

Rozmanith Ferencz s. k., (P. H.)

számvevőségi igazgató.

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben tett

Budapesten, 1895. évi április 2-án a főv. közmunkák

Ribáry József s. k.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Osszesen frt	kr.
		Áthozat . .			453071	31
		II. Átfutó kiadások.				
		Megtérités mellett adott előlegek				
		a) magy. földhitelintézetnél elhelyezett összeg	243869	04		
24	40	*b*) adott előlegek	66071	25		
25	41	*c*) fizetés előlegek	175	—		
26	42	Együtt . .			310115	29
		Viszafizetett idegen pénzek				
27	43	*a*) tiszti adó és tiszti szolgálati dijak . .	1817	03		
28	44	*b*) fizetés letiltás	844	43		
		Együtt . .			2661	46
		Összes kiadás 1—28. sorszámig			765848	06

deczember hó 31-én.

csának számvevő osztálya:

Püspök János s. k.,
minist. számvizsgáló.

egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

tanácsa pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

A fővárosi pénzalap 1893.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		Jövedelmek.				
1	2	Ház- és telekbérjövedelem	11802	95		
2	4	Kamat	15813	93		
3	6	Útadó	163989	43		
4	13	Kiszökelléki díjak	10721	66		
		Együtt . .			202327	97
		Rendivüli bevételek.				
5	21	Terjedékek és telekrészek eladása	149415	41		
6	23	Budai körútépités jövedelme	58671	02		
7	25	Várba vezető uj út épitésjövedelme . . .	2276	55		
8	28	Budapest főváros tartozása és járuléka . .	44481	73		
9	30	Ház, telek és útépitési anyag eladása után.	7257	70		
10	31	Egyéb rendkivüli bevételek	868	75		
		Együtt . .			262971	16
11	36	Téritmények, utczalámpa és egyebek . . .	234	94		
		Együtt . .			234	94
		Valódi bevételek összege 1—11 sorszámig .			465534	07
		Áttétel . .			465534	07

évi zárszámadása.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		I. Valódi kiadások.				
		Rendesek				
		Ügyviteli költségek.				
		a) Személyi járandóságok				
1	1	Állandó illetményekre	41611	24		
2	2	Ideiglenes pótlékra	844	98		
3	3	Szolgák ruha- és hídbére	392	—		
4	4	Segély és jutalmakra	465	—		
5	5	Nyugdíjak és nevelési járulékra	4473	84		
		Együtt . .			47787	06
		b) Dologi kiadások				
6	6	Műszaki munkálatokra	258	55		
7	7	Házbérre	3663	—		
8	8	Leltári tárgyak beszerzésére és javitására .	869	31		
9	9	Papir, iró és rajzszerekre	715	82		
10	10	Nyomtatvány és könyvkötési munkákra .	3342	12		
11	13	Fütés, világitás és tisztogatásra	787	49		
12	12	Bérkocsi és küldönczdijra	363	02		
13	14	Egyéb irodai szükségletre	220	78		
		Együtt . .			10220	09
		c) Kezelési kiadások				
14	17	Épület fentartási és kezelési költségekre .	406	53		
15	20	Budai szabályozási munkálatok költsége . .	3890	70		
16	22	Ház, tőke, kamat, adó és vizdíjakra . . .	3170	13		
17	24	Különfélékre (ügyvédi dij, úti számlák, jutalomdij stb.-re.)	11116	57		
		Együtt . .			18583	93
18	29	*d) Kamatokra* Együtt . .	443	35	443	35
		Rendes kiadások 1—18 sorszámig			77034	43
		Rendkivüli kiadások.				
19	36	Terjedékbeváltás	63878	25		
20	37	Budai körút épitési költség	41586	55		
21	38	„ „ szarvastéri szakaszára. . . .	60000	—		
22	39	Vári új út épitési költségére	78564	52		
23	42	Budapest főváros követelései	575	50		
		Együtt . .			244604	82
24	43	Téritmények Együtt . .	6665	28	6665	28
		Valódi kiadások összege 1—25 sorszámig Áttétel.			328304	53

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat . .			465534	07
		II. Átfutó bevételek.				
		Vissafizetett előleg				
12	40	*a*) a magyar földhitel intézet által . . .	257060	19		
13	42	*b*) fizetési előlegre	458	08		
14	43	*c*) egyéb előlegekre	35542	90		
		Együtt . .			293061	17
		Befolyt idegen pénzek				
15	45	*a*) fizetési letiltásnál	439	92		
16	46	*b*) adó és szolgálati díjnál	1710	87		
		Együtt . .			2150	79
		Valódi és átfutó bevételek összege 1—16. sorsz.-ig			760746	03

Budapesten, 1893. évi

Fővárosi közmunkák tanácsának

Rozmanith Ferencz s. k., (P. H.)
számvevőségi igazgató.

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételének a főkönyvben tett

Budapest, 1895. évi április 2-án a főv. közmunkák

Ribáry József s. k.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat . .			328304	53
		II. Átfutó kiadások.				
		Megtérítés mellett adott előlegek				
25	45	*a*) magyar földhitel intézetnél elhelyezett összegekre	418800	15		
26	46	*b*) egyéb előlegekre	10678	06		
27	47	*c*) fizetési előlegekre	812	50		
		Együtt . .			430290	71
		Visszafizetendő idegen pénzek				
28	48	*a*) tiszti-adó és szolgálati-díj levonásai .	1710	87		
29	49	*b*) fizetési letiltás	439	92		
					2150	79
		Összes kiadás 1—29. sorszámig			760746	03

deczember hó 31-én.

számvevő osztálya:

Püspök János s. k.,
minist. számvizsgáló.

egybehasonlításával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

tanácsa pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

A fővárosi pénzalap

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		I. Valódi bevételek				
		Jövedelmek				
1	1	Ház- és telekbérjövedelem	6190	—		
2	4	Kamat	14544	41		
3	6	Útadó	170481	48		
4	13	Kiszökelléki díjak	3952	—		
5	15	Évi használati díjak	20	—		
		Együtt . .			195187	89
		Rendkivüli bevételek.				
6	20	Terjedékeladás	54048	56		
7	24	Budai körút jövedelme	31352	97		
8	25	Várba vezető uj út jövedelme	205	51		
9	28	Budapest fő- és székváros tartozásai és járulékai . .	13303	90		
10	30	Ház, telek, épület- és épitési-anyag eladás	12504	—		
11	33	Egyéb rendkivüli bevételek	1211	36		
12	35	Téritmények	82	90		
		Együtt . .			112709	20
		I. Valódi bevételek főösszege . .			307897	09
		Áttétel . .			307897	09

1894. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendesek.				
		Ügyviteli költségek.				
		a) Személyi járandóságok.				
1	1	Állandó illetmények	47233	77		
2	3	Szolgák ruha és hidbére	392	—		
3	4	Segélyek és jutalmak	450	—		
4	5	Nyugdíjak és nevelési járulék	5176	06		
		Együtt			53251	83
		b) Dologi kiadások.				
5	6	Műszaki munkálatok				
6	7	Házbér hivatali helyiségek után	3663	—		
7	8	Leltári tárgyak beszerzése és rendkivüli beszerzések	697	39		
8	9	Papir, iró- és rajzeszközökre	714	24		
9	10	Nyomtatvány és könyvkötés	624	24		
10	12	Fűtés világitás és tisztogatás	709	93		
11	13	Bérkocsi- és küldönczdíjakra	321	66		
12	15	Egyéb irodai szükségletekre	311	20		
		Együtt			7041	66
					60293	49
		c) Kezelési kiadások.				
13	17	Épület fentartási és kezelési költségek	40	44		
14	20	Budai szabályozási munkálatok költségei	3248	50		
15	22	Ház-, töke-, kamat-adó és vizdíj	3432	91		
16	25	Különféle költségek	27053	31		
17	27	Kamat	1358	87		
18	36	Kiszökelléki díjak visszatéritése	80	—		
		Együtt			35214	03
		Rendes kiadások összege			95507	52
		Rendkivüli kiadások				
19	32	Terjedékbeváltás	152406	08		
20	38	Budai körút épitési és egyéb költségek	37359	15		
21	39	Várba vezető uj út épitési költségei	43761	59		
22	28	1896. évi orsz. kiállitáson való részvételi költségek	3186	46		
23	41	Téritmények	82	90		
		Együtt			236796	18
		Valódi kiadások főösszege			332303	70
		Áttétel			332303	70

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat . .			307897	09
		II. Átfutó bevételek.				
13	40	Megtéritett előlegek *a*) Magyar földhitelintézet . .	597905	43		
14	41	„ „ *b*) egyéb előlegek	2375	92		
15	42	„ „ *c*) Fizetési előlegek	736	18		
		Megtéritett előlegek összege . .			601017	53
16	34	Idegen pénzek *a*) Vallásministerium által előlegezett .	103000	—		
17	45	„ „ *b*) Fizetési letiltás	439	92		
18	46	„ „ *c*) Tiszti adó és szolgálati dijak . .	2380	95		
		Idegen pénzek összege . .			105820	87
		II. Átfutó bevételek főösszege . .			706838	40
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			1014735	49

Budapest, 1894. évi

Fővárosi közmunkák

Rozmanith Ferencz s. k.,
számvevőségi igazgató.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		Áthozat . .			332303	70
		II. Átfutó kiadások.				
24	42	Adott előlegek *a*) Földhitelintézetnél elhelyezett . .	378233	56		
25	43	*b*) Egyéb előlegek	222479	39		
26	44	*c*) Fizetési előlegek	1012	50		
		Adott előlegek összege			601725	45
		Visszafizetendő idegen pénzek				
27	44	*a*) Fizetési letiltás	325	39		
28	16	*b*) Vallásminist. 103000 frt	78000	—		
29	45	*c*) Tiszti adó és szolgálati díjak . .	2380	95		
		Visszafizetendő idegen pénzek összege . .			80706	34
		Átfutó kiadások főösszege . .			682431	79
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			1014735	49

deczember hó 31-én.

tanácsa számvevő osztálya:

Szuppán Ferencz s. k.,
ministeri számvizsgáló.

Nagykörúti alap 1892.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		Jövedelmek.				
1	2	Házbér	370	—		
2	9	Különféle bevételek	1603	14		
3	19	Házkezelési költség	32	50		
4	17	Kamat	883	—		
		Együtt . .			2888	64
		Rendkivüli bevételek.				
5	5	Utczaterület eladás	96188	69		
		Együtt . .			96188	69
		Téritmények				
		rendkivüli bevételeknél				
6	10	Útépitési költség megtérités	11675	59		
		Együtt . .			11675	59
7	13	Valódi bevételek összege 1—7. sorszámig . .			110752	92
		II. Átfutó bevételek.				
		Visszafizetett előlegek.				
8	16	*a*) magyar földhitelintézet által	216740	65		
9	15	*b*) egyéb előlegek	12463	69		
10	20	*c*) előleg a nagykörúti kölcsönalap	115343	96		
		Együtt . .			344548	30
		Összes bevétel 1—10. sorszámig . .			455301	22

Budapest, 1892. évi
Fővárosi közmunkák
(P. H.) Rozmanith
számvevőségi

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben
Budapesten, 1895. évi április hó 2-án, a fővárosi
Ribáry József s. k.

évi zárszámadása.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások,				
1	12	Különféle kiadás	684	05		
2	15	Házadó	191	52		
3	16	Kamat	1711	40		
		Együtt . .			2586	97
		Rendkivüli kiadások.				
4	1	Ház- és telekvételár	9220	—		
5	14	Útépitési költség	74373	62		
		Együtt . .			83593	62
		Valódi kiadások összege 1—5. sorszámig . .			86180	59
		II. Átfutó kiadások.				
		Megtérités mellett adott előlegek				
6	17	*a*) magy. földhitelintézetnél elhelyezett. . .	230342	52		
7	18	*b*) egyéb előlegek	138778	11		
		Együtt . .			369120	63
		Összes kiadás 1—7. sorszámig . .			455301	22

deczember hó 31-én.

tanácsa számvevő osztálya:

Ferencz s. k.,
igazgató.

tett egybevetésével átvizsgáltuk s helyesnek találtuk.

közmunkák tanácsa pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

Nagykörúti alap

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
1	2	Házbér	406	28		
2	8	Különféle bevétel	152	—		
		Együtt . .			558	28
3	16	Kamat	152	68		
		Együtt . .			152	68
		Rendkivüli bevételek.				
4	4	Utczaterület eladás	43010	97		
		Együtt . .			43010	97
		Téritmények.				
5	11	Útépitési költségmegtérités	481	42		
		Együtt . .			481	42
		Valódi bevételek összege 1—5. sorszámig . .			44203	35
		II. Átfutó bevételek.				
		Visszafizetett előlegek.				
6	15	Magyar földhitelintézetnél	158834	57		
7	19	Előleg a nagykörúti kölcsönalap	103750	77		
		Együtt . .			262585	34
		Összes bevétel 1—7. sorszámig . .			306788	69

Budapest, 1893. évi

Fővárosi közmunkák

Rozmanith

számvevőségi

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvekkel

Budapest, 1895. évi április hó 2-án tartott fővárosi

Ribáry József s. k.

1893. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások.				
1	9	Különféle kiadások	307	48		
2	11	Házadó	152	68		
		Együtt . .			460	16
3	12	Kamat	110	81		
		Együtt . .			110	81
		Rendkivüli kiadások.				
4	14	Útépitési költség	26846	98		
		Együtt . .			26846	98
		Valódi kiadások összege . .			27417	95
		II. Átfutó kiadások.				
		Megtérités mellett adott előlegek				
5	15	Magyar földhitelintézetnél elhelyezett . . .	147800	74		
6	16	Egyéb előlegek	131570	—		
		Együtt . .			279370	74
		Összes kiadás 1 –6-ig . .			306788	69

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevő osztálya.

Ferencz s. k.,
igazgató.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk

közmunkák tanácsának pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

Nagykörúti alap

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevével.				
1	6	Kamat	252	90		
2	12	Megtéritett adó	10	50		
		Együtt . . .			263	40
		Rendkivüli bevételek.				
3	5	Utczaterület eladása	32579	37		
		Együtt . . .			32579	37
		Téritmények.				
4	7	Útépitési költségmegtérités	13255	64		
		Együtt . . .			13255	64
		Valódi bevételek összege 1—4. sorszámig . .			46098	41
		II. Átfutó bevételek:				
		Visszafizetett előlegek:				
5	10	*a*) Magyar földhitelintézet	486750	20		
6	11	*b*) Egyéb előleg	336	—		
7	13	*c*) Előleg a nagykörúti kölcsönalap . . .	43967	70		
		Együtt . . .			531053	90
		Összes bevétel 1—7-ig			577152	31

Budapest, 1894.

Fővárosi közmunkák

Rozmanith
számvevőségi

1894. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások.				
1	3	Különféle kiadás	103	58		
2	12	Házadó	114	94		
		Együtt . . .			218	52
		Rendkivüli kiadások.				
3	1	Ház- és telekvételár	27478	—		
4	15	Útépitési költség	27817	12		
		Együtt . . .			55295	12
		Valódi kiadások összege 1—4. sorszámig . .			55513	64
		II. Átfutó kiadások.				
5	10	Magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	89951	17		
6	11	Egyéb előlegek	431687	50		
		Együtt . . .			521638	67
		Összes kiadás 1—6-ig.			577152	31

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevő osztálya.

Ferencz s. k.,
igazgató.

Nagykörúti kölcsönalap

Tétel szám	Főkönyvi lapszám	Bevételei	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Jövedelmek.				
1	1	Különféle bevétel	330	—		
2	6	Kamat	36604	33		
3	11	Kisajátitási járulék	78409	63		
		Valódi bevételek összege . . Együtt .			115343	96
		II. Átfutó bevételek.				
4	12	Előleg	131250	—		
		Együtt .			131250	—
		Összes bevételek 1—4. sorszámig . .			246593	96

Budapest, 1992. évi

Fővárosi közmunkák tanácsa

Rozmanith
számvevőségi

Jelen zárszámadás egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvekkel

Budapest, 1895. április hó 2-án a fővárosi

Ribáry József s. k.

1892. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		I. Kezelési kiadások.				
1	2	Kamat	131250	—		
		Valódi kiadások összege . . Együtt .			131250	—
		II. Átfutó kiadások.				
2	3	Megtéritendő előleg	115343	96		
		Együtt .			115343	96
		Összes kiadások 1—2. sorszámig . .			246593	96

deczember 31-én.

számvevő osztálya:

Ferencz s. k.

igazgató:

lett egybevetésével átvizsgáltuk s helyesnek találtuk.

közmunkák tanácsa pénzügyi bizottságának üléséből.

Lukács Antal s. k.

Nagykörúti kölcsönalap

Folyó szám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Jövedelmek.				
1	2	Különféle bevétel	414	80		
2	5	Kamat	24135	14		
3	9	Kisajátitási járulék	79200	83		
		Együtt . .			103750	77
		Átfutó bevételek.				
4	13	Előleg	131250	—		
		Együtt . .			131250	—
		Összes bevétel 1—4-ig . .			235000	77

Budapest, 1893. evi

Rozmanith
számvevőségi

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvekkel tett

Budapest, 1895. április hó 2-án tartott főv. közmunkák

Ribáry József s. k.

1893. évi zárszámadása.

Folyó szám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Kezelési kiadás.				
1	2	Kamat	131250	—		
		Együtt . .			131250	—
		Átfutó kiadás.				
2	3	Megtéritendő előleg	103750	77		
		Együtt . .			103750	77
		Összes kiadás 1—2-ig . .			235000	77

deczember hó 31-én.

Ferencz s. k.,
igazgató.

egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

tanácsának pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

Nagykörúti kölcsönalap

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Jövedelmek.				
1	27	Különféle bevételek	347	49		
2	26	Kamat	31740	69		
3	19	Kisajátitási járulék	8836	52		
4	22	Duna szabályozása által nyert telkek eladása	3043	—		
		Együtt .			43967	70
		Átfutó bevételek.				
5	17	Előleg	431687	50		
6	21	Állami előleg	2200000	—		
		Együtt .			2631687	50
		Összes bevétel 1—6-ig .			2675655	20

Budapest, 1894. évi

Fővárosi közmunkák

Rozmanith

számvevőségi

1894. évi zárszámadása.

Sorszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		Kezelési kiadás.				
1	23	Kamat	131687	50		
		Együtt .			131687	50
		Átfutó kiadás.				
2	24	Megtéritendő előleg.	43967	70		
		Együtt .			43967	70
		Idegen pénzek.				
3	25	Hazai első takarékpénztár	2500000	—		
		Együtt .			2500000	—
		Összes kiadás 1—3-ig			2675655	20

deczember hó 31-én.

tanácsa számvevő osztálya.

Ferencz s. k.,
igazgató.

Kossuth Lajos-utczai alap

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevétel.				
1	3	Házbér	12955	—		
2	4	Kamat	13946	57		
		Együtt . .			26901	57
		II. Átfutó bevétel.				
3	2	Magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	417515	59		
		Együtt . .			417515	59
		Összes bevétel 1—3-ig . . .			444417	16

Budapest, 1894. évi

Fővárosi közmunkák

Rozmanith
számvevőségi

1894. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
1	3	Házvételár	413000	—		
2	2	Kisajátitási költség	456	09		
3	5	Adó	5034	34		
4	6	Vizdíj	78	—		
5	8	Házkezelési költség	341	75		
		Együtt . .			418914	18
		II. Átfutó kiadás.				
6	1	Magyar fölhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	25502	98		
		Együtt . .			25502	98
		Összes kiadás 1—6-ig . . .			444417	16

deczember hó 31-én.

tanácsa számvevő osztálya.

Ferencz s. k.,
igazgató.

Az új hidakkal kapcsolatos rendezésekre

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
1	1	Kisajátitási alap	2814000	—		
2	2	Házbér	92737	88		
3	13	Épületi anyagok	36240	—		
4	7	Kamat	5719	97		
		Együtt . .			2948697	85
		Valódi bevételek összege . .			2948697	85
		II. Átfutó bevételek.				
5	11	Megtéritett előleg.	155110	47		
6	12	Magy. földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	2927766	44		
		Együtt . .			3082876	91
		Átfutó bevételek összege . .			3082876	91
		Összes bevételek 1—6-ig . .			6031574	76

Budapest, 1894. évi

A fővárosi közmunkák

Rozmanith

számvevőségi

szolgáló alap 1894. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes				
1	5	Házvételár	2747600	16		
2	7	Kisajátitási költség	1862	67		
3	21	Kamat	2050	62		
4	14	Adó	27017	76		
5	17	Vizdíj	1809	95		
6	30	Házkezelési költség	4164	30		
		Együtt . .			2784505	46
		II. Átfutó kiadások.				
7	19	Megtéritendő előleg	299158	71		
8	22	Magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	2947910	59		
		Együtt . .			3247069	30
		Átfutó kiadások összege 1—8-ig . .			6031574	76

deczember hó 31-én.

tanácsa számvevő osztálya:

Ferencz s. k.,
igazgató.

Katonai laktanya épitési alap

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Valódi bevétel.				
1	1	Épitkezési ellátmány a m. kir. állampénztárból	770807	50		
		Együtt . .			770807	50
		Átfutó bevételek.				
2	2	Magyar földhitelintézetnél gyümölcsözőleg elhelyezett összeg	641815	90		
		Együtt . .			641815	90
		Összes bevétel			1412623	40

Budapest, 1894. évi

Fővárosi közmunkák

Rozmanith

számvevőségi

1894. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Valódi kiadások.				
1	2	Katonai laktanyaépítésre	641807	50		
2	3	Különféle kiadásokra	8	40		
		Együtt . .			641815	90
		Átfutó kiadások.				
3	1	Magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke . . . . . ,	770807	50		
		Együtt . .			770807	50
		Összes kiadás			1412623	40

deczember hó 31-én.

tanácsa számvevő osztálya.

Ferencz s. k.,
igazgató.

A nagykörúti kölcsönalap

Tételszám	Tartozás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
1	A $2^1/_2$ milliós kölcsönnek 1893. évi kamat szükséglete $5^1/_4\%$	131250	—	131250	—
	Összesen . .			131250	—

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa

Rozmanith Ferencz s. k., számvevőségi igazgató.

Báró Podmaniczky alelnök.

(P. H.)

143/M. E. Ezen költségvetést a magyar királyi ministertanácsnak 1893. Budapest, 1893. évi január hó 18-án

1893. évi költségelőirányzata.

Tételszám	Fedezet	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
	A kölcsönalap forrásaiból				
1	*a)* egy lágymányosi nádas 1893 évi bérjövedelme	40	—		
	b) az ó-budai dunaparton a Spitzer Gerson-féle gyár által bérelt terület 1893. évi bérjövedelme	240	—		
	c) a Duna jobb partján a régi promontori-út melletti holt dunaágban Gondolovszky Sándornak korcsolyapálya létesitéséhez átengedett terület használati dija	50	—		
	d) a Lipót-körúti házak és telkek után az 1884. évi XVIII. t.-cz. 3. §-a értelmében kivetett kisajátitási járulék 532 öl homlokzat után, à 288 frt 16 kr., 153301 frt 12 kr. összegből 1893. évben befolyandó	76650	56	76980	56
2	Az ekként mutatkozó 54269 frt 44 kr. hiány fedezetére kijelöltetik a nagykörúti alap, jelesül a következő tételei:				
	a) az eladott nagykörúti telkek vételári hátraléka után 1893. évben befolyandó kamat	2359	—		
	b) a magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke után 1893. évben remélendő kamat	17327	—		
	c) a nagykörúti alap tőkéjéből	34583	44	54269	44
	Összesen . .			131250	00

1892. évi november hó 17-én tartott üléséből.

Frigyes s. k.,

Rupp Imre s. k.,
miniszteri tanácsos.

évi január hó 7-én kelt határozata alapján jóváhagyom.

Wekerle s. k.,
magy. kir. ministerelnök.

A fővárosi közmunkák tanácsának

Tételszám	Kiadás	Egyenként: rendes fizetés frt	kr.	lakbér frt	kr.	működési pótlék frt	kr	ideiglenes pótlék frt	kr	Összesen frt	kr.
	Ügyviteli költségek.										
	I. Személyi járandóságok.										
	Elnökség.										
1	Báró Podmaniczky Frigyes alelnök . .	6000	—	1000	—						
2	Rupp Imre ministeri tanácsos	4000	—	600	—			400	—		
3	Garancsy Mihály ministeri titkár . . .	1500	—	400	—			700	—		
4	Dr. Padits Gyula minist. s. fogalmazó .	600	—	200	—			350	—		
5	Titl István s. hiv. igazgató	1500	—	300	—			300	—		
6	Werner Ferencz irodatiszt	700	—	200	—			250	—		
7	Drohobeczky Miklós irodatiszt	600	—	200	—			200	—		
8	Aranyossi Zsigmond ajtónálló	400	—	80	—			70	—		
9	Kimpán János hivatalszolga	350	—	60	—			40	—		
	Számvevő osztály.										
10	Rozmanith Ferenez igazgató	2000	—	400	—			100	—	2500	
11	Püspök János minist. számvizsgáló . .	1200	—	200	—			200	—	1600	
12	Kóbor János hivatalszolga	350	—	60	—			40	—	450	
	Műszaki osztály.										
13	Vidéky László műszaki tanácsos	2200	—	400	—	600	—	200	—	3400	
14	Szkalla Oscár I. o. minist. főmérnök . .	1800	—	400	—	500	—	100	—	2800	
15	Eckermann Ede „ „ . . .	1800	—	400	—	500	—	100	—	2800	
16	Bakos János II. o. „ „ . . .	1500	—	400	—	500	—	100	—	2500	
17	Zsigmondy Géza czimz. min. főmérnök .	1100	—	300	—	300	—	100	—	1800	
18	Trautmann Ottó o. I. minist. mérnök .	1300	—	300	—	400	—	100	—	2100	
19	Francsek Imre kir. mérnök	1000	—	300	—	250		150	—	1700	
20	Tillmann József hivatalszolga . . .	350	—	60	—			90	—	500	
	Állandó illetmények és pótlékok . . .	30250	—	6260	—	3050	—	3590	—	43150	—
21	Szolgák ruhailletménye 4 szolgának egyenként évi 80 = ...									320	—
22	„ hidbér átalánya „ „ „ 18 = ...									72	—
23	Segély és jutalmakra (tisztviselők dijnokok és szolgáknak)									450	—
24	Napszámosok díjaira (műszaki munkálatoknál, felmérésnél)									200	—
								Áttétel . . .		44192	—

Kelt Budapesten a fővárosi közmunkák tanácsa

Rozmanith Ferencz s. k., számvevőségi igazgató. (P. H.) Podmaniczky alelnök.

142. M. E. 1893 sz. Ezen költségelőirányzatot az 1893. évi január hó 7-én kelt ministertanácsi határozat ezennel

Budapest, 1893. január hó 18-án.

1893. évi belkezelési költségelőirányzata.

Tételszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
	Áthozat . .			44192	—
25	Nyugdíj, kegydíj és nevelési járulék.				
	a) Dr. Országh Sándor nyug. minist. tanácsosnak .	1000	—		
	b) Özv. Iby Henrikné nyugdíja	350	—		
	c) „ Zofahl Gusztávné kegydíja	200	—		
	d) „ Schmidt Ferenczné nyugdíja	620	—		
	e) kisk. Schmidt Károly, Aranka és Margit nevelési járulékai 103 frt	309	—		
	f) Wohlfarth Henrik nyug. műszaki tanácsosnak .	1320	—	3799	—
	II. Dologi kiadások.				
1	Házbér hivatali helyiség után	3663	—		
2	Leltári tárgyat képező rajz és más eszközök szakkönyvek, butorok és egyéb felszerelésekre	200	—		
3	Papir-, iró- rajzszerekre és eszközökre	700	—		
4	Nyomtatványokra és könyvkötésre	850	—		
5	Fűtés, világitás és tisztogatásra	800	—		
6	Bérkocsi és küldönczdíjakra	350	—		
7	Egyéb irodai szükségletekre, hirlap, mosás kisebb javitások	350	—	6913	—
	I—II. Ügyviteli és dologi kiadások összesen			54904	—
	III. Rendkivüli kiadások.				
1	Az összes hivatali felszerelések butorok részint ujakkali kicserélése részint javitására és szobák festésére .			500	—
	Főösszeg .			55404	—

1892. évi november hó 17-én tartott üléséből.

Frigyes s. k., Rupp Imre s. k.,
ministeri tanácsos.

alapján a bejegyzet módosításokkal ötvenötezernégyszáznégy (55404 frt) forintnyi összegben jóváhagyom.

Wekerle s. k.,
magy. kir. ministerelnök.

5715/893. szám. # A fővárosi közmunkák tanácsának

Tételszám	Kiadás	Egyenként: rendes fizetés frt	kr.	lakbér frt	kr.	személyi és működési pótlék frt	kr.	Együtt frt	kr.	Összesen frt	kr.
	Ügyviteli költségek.										
	Személyi járandóságok.										
	I. Állandó illetmények czimén.										
	Elnökség.										
1	Báró Podmaniczky Frigyes alelnök . .	6000	—	1000	—			7000	—		
2	Rupp Imre ministeri tanácsos	4000	—	1000	—			5000	—		
3	Garancsy Mihály ministeri titkár . . .	2000	—	600	—			2600	—		
4	Dr. Baintner Tivadar ministeri s. fogalm.	800	—	350	—			1150	—		
5	Titl István s. h. igazgató	1600	—	500	—			2100	—		
6	Werner Ferencz irodatiszt	800	—	350	—			1150	—		
7	Drohobeczky Miklós irodatiszt	700	—	300	—			1000	—		
8	Egy napidijas (napi 2 frt)	730	—	—	—			730	—		
9	Aranyossy Zsigmond ajtónálló	450	—	100	—			550	—		
10	Kimpán János hiv. szolga	350	—	100	—			450	—		
	Számvevőség.										
11	Rozmanith Ferencz igazgató	1800	—	500	—	200	—	2500	—		
12	Püspök János minist. számvizsgáló . .	1200	—	400	—			1600	—		
13	Kóbor János hiv. szolga	350	—	100	—			450	—		
	Műszaki osztály										
14	Eckermann Ede műszaki tanácsos . . .	2000	—	600	—	600	—	3200	—		
15	Bakos János műszaki tanácsos	2000	—	600	—	600	—	3200	—		
16	Szkalla Oszkár minist. főmérnök . . .	1800	—	500	—	500	—	2800	—		
17	Zsigmondy Géza „ „ . . .	1400	—	500	—	500	—	2400	—		
18	I. harmadoszt. „ „ . . .	1400	—	500	—	500	—	2400	—		
19	II. „ „ „ „ . . .	1400	—	500	—	500	—	2400	—		
20	Trautmann Ottó minist. mérnök . . .	1300	—	400	—	400	—	2100	—		
21	Egy I-ső oszt. minist. mérnök	1200	—	400	—	400	—	2000	—		
22	Francsek Imre minist. mérnök	1100	—	400	—	300	—	1800	—		
23	Tillmann József hiv. szolga . .	400	—	100	—	—	—	500	—		
	Állandó illetmények	34780	—	9800	—	4500	—	49080	—	49080	—
24	Szolgák ruha, és hídbér illetménye czimén										
	4 szolgának ruhára egyenként 80 frttal = ...							320	—		
	4 szolgának hídbérre „ 18 frttal = ...							72	—	392	—
25	Segély és jutalmakra tisztviselők, dijnokok és szolgáknak									450	—
26	Műszaki munkálatok czimén (felmérések költségei, napszámosok) .									250	—
						Áttétel .				50122	—

Kelt Budapesten a fővárosi közmunkák tanácsa

Rozmanith Ferencz s. k., számvevőségi igazgató. (P. H.) Podmaniczky alelnök.

Ezen költségelőirányzatot a magas kormány a magyar királyi Ministerelnök Úr

1894. évi belkezelési költségelőirányzata.

Tételszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
	Áthozat . .			50122	—
26	Nyugdíj, kegydíj és nevelési járulék czimén				
	a) Dr. Országh Sándor nyug. minist. tanácsos. . .	1000	—		
	b) Wohltarth Henrik nyugalm. műszaki tanácsos. .	1320	—		
	c) Vidéki László nyugalm. műszaki tanácsos . . .	1408	—		
	d) özv. Zofáhl Gusztávné (elhalt főmérnök özv. kegydíja)	200	—		
	e) özv. Schmidt Ferenczné „ „ „ nyugdíja)	620	—		
	f) Schmidt Aranka, és Margit nevelési járuléka 103 forint × 2 = ...	206	—		
	g) Schmidt Károlynak	42	90		
	h) Iby Henrikné nyugdíja	350	—	5146	
					90
	II. Dologi kiadások.				
1	Házbér czimén hivatali helyiség után	3663	—		
2	Leltári tárgyat képező rajz és más eszközök, szakkönyvek butorok és egyéb felszerelésekre . . .	200	—		
3	Papir-, iró- és rejzszerekre — eszközökre	700	—		
4	Nyomtatványok és könyvkötésre	850	—		
5	Fűtés, világitás és tisztogatásra	800	—		
6	Bérkocsi és küldönczdíjakra	400	—		
7	Egyéb szükségletre (hirlapok, mosás, kisebb javitások stb.)	350	—	6963	—
	I—II. Ügyviteli és dologi kiadások összege			62231	90
	III. Rendkivüli kiadások.				
1	II-ik részlet hivatali felszerelések, butorok beszerzésére részben javitására			500	—
	Főösszeg . .			62731	90

1893. évi november hó 9-én tartott üléséből.

Frigyes s. k., Rupp Imre s. k.,
ministeri tanácsos.

1894. évi 309. szám kelt leirata értelmében jóváhagyta.

$\frac{1196}{895.}$ k. m. t. sz. **A fővárosi közmunkák tanácsának**

Tételszám	Kiadás:	Egyenként: rendes fizetés frt	kr	lakbér frt	kr	személyi és működési pótlék frt	kr	Összesen frt	kr	Főösszeg frt	kr
	Ügyviteli költségek:										
	Személyi járandóságok										
	I. Állandó illetmények czimén.										
	Elnökség.										
1	Báró Podmaniczky Frigyes alelnök . .	6000	—	1000	—			7000	—		
2	Rupp Imre ministeri tanácsos	4000	—	1000	—			5000	—		
3	Garancsy Mihály ministeri titkár . . .	2000	—	600	—			2600	—		
4	I. miniszteri segédfogalmazó	800	—	350	—			1150	—		
5	II. ministeri segédfogalmazó	800	—	350	—			1150	—		
6	Titl István s. h. igazgató	1600	—	500	—			2100	—		
7	Werner Ferencz irodatiszt	800	—	350	—			1150	—		
8	Drohobeczky Miklós irodatiszt	700	—	300	—			1000	—		
9	I. iroda segédtiszt	600	—	300	—			900	—		
10	Aranyossi Zsigmond ajtónálló	450	—	100	—			550	—		
11	Kimpán János hiv. szolga	350	—	100	—			450	—		
	Számvevő osztály.										
12	Rozmanith Ferencz igazgató	1800	—	500	—	200	—	2500	—		
13	Szuppán Ferencz minist. számvizsgáló .	1100	—	400	—			1500	—		
14	Kóbor János hiv. szolga	350	—	100	—			450	—		
	Műszaki osztály.										
15	Bakos János műszaki tanácsos	2000	—	600	—	600	—	3200	—		
16	II. műszaki tanácsos	2000	—	600	—	600	—	3200	—		
17	Szkalla Oszkár ministeri főmérnök . .	1800	—	500	—	500	—	2800	—		
18	Zsigmondy Géza „ „ . .	1400	—	500	—	500	—	2400	—		
19	Jász Dezső „ „ . .	1400	—	500	—	500	—	2400	—		
20	Szerdahelyi Ágost „ „ . .	1400	—	500	—	500	—	2400	—		
21	Trautmann Ottó ministeri mérnök . .	1300	—	400	—	400	—	2100	—		
22	Francsek Imre „ „ . .	1200	—	400	—	400	—	2000	—		
23	Sigray János „ „ . .	1100	—	400	—	300	—	1800	—		
24	Tillmann József hiv. szolga	400	—	100	—	—	—	500	—		
	Állandó illetmények főösszege	35350	—	10450	—	4500	—	50300	—	50300	—
25	Szolgák ruha és hidbér illetménye czimén										
	4 szolgának ruhára egyenként évi 80 frt = ...							320	—		
	4 szolgának hídbérre egyenként évi 18 frt = ...							72	—	392	—
26	Segély és jutalmakra (tisztviselők, dijnokok és szolgáknak)							450	—	450	—
27	Műszaki munkálatok czimén, felmérések költségei napszámosok stb .							200	—	200	—
								Áttétel . .		51342	—

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa

Rozmanith Ferencz s. k., számvevőségi igazgató. (P. H.) Podmaniczky alelnök.

$\frac{649}{M. E.}$ Ezen költségelőirányzatot az 1895. évi február hó 21-én kelt minister tanácsi határozat harmincznégy krajczárnyi (34 kr.)

Budapesten, 1895. évi február hó 27-én.

1895. évi belkezelési költségelőirányzata.

Tételszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
	Áthozat . .			51342	—
28	Nyugdíj kegydíj, és nevelési járulék czimén				
	a) Dr. Országh Sándor nyug. miniszteri tanácsos . .	1000	—		
	b) Wohlfarth Henrik „ műszaki tanácsos	1320	—		
	c) Vidéki László „ „ „	1408	—		
	d) özv. Zofahl Gusztávné (elhalt főmérnök özv.) kegydija	200	—		
	d) özv. Schmidt Ferenczné („ „ „) nyugdija	620	—		
	f) kk. Schmidt Aranka, Margit nevelési járuléka = 2 × 103 =	206	—		
	g) Iby Henrikné nyugdija	350	—	5104	—
	II Dologi kiadások.				
1	Házbér czimén hivatali helyiség után	3663	—		
2	„ „ 1895. máj. 1-től decz. 31-ig évi 854 frt.	569	34		
3	Leltári tárgyat képező rajz és más eszközök, szakkönyvek butorok és egyéb felszerelésekre	200	—		
4	Papir-, iró- és rajzszerekre, eszközökre	700	—		
5	Nyomtatvány és könyvkötésre	850	—		
6	Fűtés, világitás és tisztogatásra	800	—		
7	Bérkocsi és küldönczdíjakra	400	—		
8	Egyéb szükségletre (hirlapok, mosás, kisebb javitás stb.)	530	—	7532	34
	I. és II-ik Ügyviteli és Dologi kiadások összege . .			63978	34
	III Rendkivüli kiadás.				
1	Hivatalhelyiség átalakitására	700	—		
2	Butor beszerzésére és javitásra	600	—	1300	—
	Főösszeg . .			65278	34

1894. évi november hó 22-én tartott üléséből

Frigyes s. k., Rupp Imre s. k.,
miniszteri tanácsos.

alapján a bejegyzett helyesbbitéssel hatvanötezer kettőszáz hetvennyolcz forint (65278 frt) összegben ezennel jóváhagyom.

Báró Bánffy s. k., magy. kir. ministerelnök.

2002

2003 JUL 14

